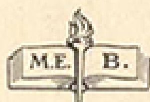
FİRDEVSİ

ŞEHNAME
I

Çeviren
Necati LUGAL
Kenan AKYÜZ

DÜNYA EDEBİYATINDAN TERCÜMELER

ŞARK - İSLÂM KLÂSİKLERİ : 10

ŞEHNAME

I

شهنامه

FİRDEVSİ

ŞEHNAME
I

شهنامه

Dil ve Tarih - Coğrafya Fakültesi Profesörlerinden
Necati LUGAL tarafından dilimize çevrilmiş ve
Doçent Kenan AKYÜZ eliyle düzenlenmiştir.

ÖNSÖZ

Doğunun ve bütün dünyanın sayılı ve en büyük epopelerinden biri olan Şehname'nin yazılışı ve onun şairi hakkındaki bilgimiz, çoğunlukla, birbirini tutmıyan, eksik söylentilerden ibarettir. En eskilerinden en yenilerine varıncıya kadar, elimizde bulunan kaynakların ve yapılan incelemelerin hiçbiri, şairin hayatındaki ve eserini yazışındaki karanlıkları lâyıkiyle aydınlatamıyor.

Firdevsi'nin soyca, bir Dihkan ailesinden olduğu söylenir. Dihkan'lar, bulundukları yerin ilerigelen ailelerine mensubolan, soyları belli, bilimli ve sözü geçen kimselerdi. Şairin, Mevlâna Ahmet ibni Fihrettin adını taşıyan babası da bir Dihkan'dı ve Tus ırmağından alınan bir kanalla sulanan bir arazinin sahibi idi. Firdevsi'nin çocukluğundaki bütün zevkı, bu kanalın kenarına oturarak akan suyu seyretmekti. Fakat, kanala su gönderen bendin çalı ve çamurdan yapılmış olması ve bu yüzden ikide bir bozularak kanalı susuz bırakması, çocuğun canını sıkar ve bendin taş ve kireçle yapılmasını arzular dururdu.

Firdevsi'nin doğum yılı kesin olarak bilinemiyor. Clément Huart[1], bu tarihi (320 - 932) olarak gösteriyor; Jules Mohl da, kendi Şehname tercümesine yazdığı ön sözde[2], bu tarihin 329 - 941 olduğu sonucuna varıyor. Mohl'ı bu sonuca götüren sebep şudur: 320 de doğduğu

---

[1] Clément Huart Encyclopédie de l'Islam, Firdawsi maddesi, c. II, s. 116-117.

[2] Jules Mohl, Le Livre des Rois, önsöz, s. XXIII - XXIV.

kabul edildiği takdirde, Yezdcird, I. e ait parçayı yazarken şairin altmış üç yaşında olduğu bilindiğine göre, bu parçanın yazıldığı tarihin 383 olması gerekir. Bu parçayı hemen takibeden parçalarda ise, Gazne'li Mahmud'dan bahsedilmektedir. Halbuki, Mahmud'un tahta çıkması 387 dedir. Bu durum karşısında şair, henüz tahta çıkmamış olan Mahmud'dan, bir padişah olarak, nasıl söz açabilir? Bu bakımdan, şairin 320 den sonraki bir tarihte ve, eserinin sonunda bir aralık yetmiş bir yaşında olduğundan bahsettiğine göre de, 329 da doğmuş olması lâzım gelmektedir.

Bu hesabı yaparken Mohl'u yanıltan nokta, şüphesiz ki, bütün parçaların yazılış tarihlerinin belli olmadığını ve Firdevsî'nin vakaları yazmakta kronolojiye uymadığını dikkate almamış olmasıdır. Halbuki, önsözünde, şairin, eserindeki vakaları zaman sırasını kollamadan, gelişigüzel kaleme aldığını ve onları sonradan sıraya koyduğunu kendisi de söylemektedir. Mahmud'u öven parçaların tarihi belli olmadığına ve onların 387 den sonra yazılmış olması daima muhtemel bulunduğuna göre, şairin doğum yılını tesbit için, bu delillerden istifade etmek imkânsız gibi görünüyor.

Fakat, doğum yılının 320 olması için de, elimizde kesin deliller yoktur. Huart, bu tarihi kaydederken, her halde, Şehname'nin sonunda şairin, eserini 400 - 1010 da bitirdiğini ve yaşının da seksene yaklaştığını söylemesinden ilham almış olacaktır. Fakat şair, yaşının seksen olduğunu değil, seksene "yaklaştığını" söylediğine göre, doğum yılını doğrudan doğruya 320 olarak değil de, 320 ile 325 arasında kabul etmenin daha uygun olacağı kanaatindeyim.

Firdevsî'nin asıl adı hakkındaki kayıtlar da birbirini tutmaz. Türlü kaynaklarda türlü adlara raslanıyor. Yalnız, künyesinin Ebulkasım olduğu hususunda bir birleşme vardır.

Firdevsi'nin doğum yeri için söylenen şeyler, yine aynı karışıklık içindedir: Bu yeri Devlet Şah tezkiresi Re-

zân, Nizâm-ı Aruzi'nin Çehar Makale'si Baj, Baysungur'un 829 da yazdığı Şehname mukaddimesi Sâdâb, C. Huart da Taberan olarak gösteriyor. Bu ayrılıkların birleştikleri tek nokta, söylenen bütün isimlerin Tus şehrine bağlı köy, kaza veya semt isimleri olmalarıdır.

Kaynaklarda, şairin çocukluğuna ve gençliğine ait hiçbir bilgi yoktur. Yalnız, ailesince kendisine iyi bir öğretim verildiği, bilhassa dil öğrenmesine özenildiği anlaşılıyor. Farsçayı çok kuvvetli olarak bilişinden başka, o zamanda bile çok az bilginler tarafından bilinen ve hemen hemen unutulmuş olan Pehlevce ile birlikte, icabında güzel şiirler yazacak kadar Arapçayı da öğrenişi bunu açıkça göstermektedir.

Bu dil bilgisine, zamanla, geçmiş olayları öğrenmek merakı da eklendi. Bu merakın, henüz genç denebilecek bir yaşta belirdiği, eserini yazmağa başladığı sıralardaki tarihî bilgisinin genişliğinden tahmin edilebilir. Bu bilginin kaynaklarından biri, halk arasında ve daah soylu ailelerde, babadan oğula, ağızdan ağıza yayılan söylentilerdir. Her soylu aile, soyunun kaynağını araştırmağa, bu hususta etraflı bilgi sahibi olmağa ve bu bilgiyi büyük bir kıskançlıkla saklamağa çalıştığı için, bu ailelerle yapılacak temasların, geçmişe ait olayları öğrenmek hususunda çok faydalı olacakları açıktır. İkinci bir kaynak olarak da, şüphesiz, sözlü söylentileri yazılı hale sokmak için, Firdevsi'den önce yapılmış olan denemeler gösterilebilir. Firdevsi'nin, ağızdan dinledikleri ile birlikte bu yazılı söylentilerden haberi olduğu ve onları ele geçirmeğe çalıştığı da muhakkaktır.

İranın çok eski ve çok zengin olan ve halk arasında dağınık olarak sözlü söylentiler halinde yaşıyan millî geleneklerini yazılı hale sokmak teşebbüsü, Firdevsi'den çok önce, VI. yüzyıldan itibaren başlamıştır. Sâsâni hükümdarlarından Nûşirvan, eski padişahlara ait olarak İranın bütün bölgelerindeki sözlü söylentileri yazdırıp kütüphanesine koydurmuştu. Sâmânilerin son hükümdarı Yezdcird, sarayının çok soylu ve çok bilgili şahsiyetlerin-

den olan Dânişver adındaki bir Dihkan'a, Nûşirvan'ın kütüphanesindeki gelenekleri, bu işlerde yetkili bulunan Mûbit'lerin de yardımı ile, düzenlemesini ve eksiklerini tamamlamasını emretti. Dânişvar da, o dağınık yazıları düzene koyarak, Kiyûmers'ten Hüsrevi Perviz'e kadar gelen olayları bir araya toplıyan bir kitap haline soktu. Mohl'e göre, bu kitabın adı Hüdayname idi[1]. Pehlevce'de Hüday "padişah" demek olduğu için, eserin adı yine Şehname olarak kullanılmış demektir. Eserin tertibi sırasında, İran'ın dört bir tarafından çağırılıp getirtilen mûbit'lerin, bildiklerini sadece ağızdan mı anlattıkları, yanlarında bu geleneklerin yazılı şekillerini de getirip getirmedikleri meçhuldür. Fakat ne olursa olsun, Dânişver'in başkanlığındaki bu çalışmanın oldukça metotlu ve şümullü bir çalışma olduğunu kabul etmek lâzımdır.

Kadisiye savaşından sonra Arap ordularının İran'ı istilâsı sıralarında Yezdcird'in ele geçen hazinesinde bulunan Dânişver'in eseri, Sa'd ibni Vakkas tarafından, halife Ömer'e gönderildi. Ömer, eserin içindekileri merak etmiş ve Pişdâdiyan sülâlesine ait bazı parçaları Arapçaya çevirtmiştir. Halife, bu parçalardan hoşlandığı için, bu sefer, eserin başından sonuna kadar Arapçaya çevrilmesini emretti. Tercümeye başlandı. Fakat, Zerdüşt'ün mezhebine ve Zâl ile Simürg arasındaki maceraya gelince, halife, eserin aynı zamanda kötü şeylerden de bahsettiğini ileri sürerek tercümeyi yarıda bıraktırdı. Eserin Arapçaya tam olarak çevrilmesi, VIII. yüzyılın ilk yarısında Abdullah ibn-il Mukaffa; tarafındandır. Soyca İranlı bir ateşperest olan ve önceleri Ruzbih adını taşıyan Abdullah, Irak hâkimi İsa'nın zoru ile İslâmlığı kabul etmiş ve Pehlevce'den Arapçaya çevirdiği birçok eserler arasına Dânişver'in eserini de katmıştır. Fakat, bu tercüme de kaybolmuş, elimize geçmemiştir.

Bilindiği üzere, çok eski ve zengin bir tarihe ve medeniyete sahibolan ve kılıç kuvveti karşısında Arap-

---

[1] Jules Mohl, Le Livre des Rois, önsöz, s. IX.

ların siyasi ve dinî hâkimiyetlerini kabule mecbur kalan İranlıların millî kültürlerine olan bağlılıkları, gizliden gizliye ve her an bir tepki yapmak fırsatını kollıyarak devam etti. Abbasi halifelerinin siyasi otoriteleri zayıflamağa yüz tutar tutmaz, daha önce, İslâm dininin esaslarına aykırı bir kendilikte olarak başlıyan düşünüş ve inanış tepkilerine, siyasi kalkınmalar da eklenmiş oldu.

İran'da hükümet süren sülâleler içinde, halifenin siyasi otoritesini ilk tanımıyanlar, Saffari'ler oldu. Bu sülâlenin kurucusu olan Yakub ibn-il Leys (ölümü: 265 - 879), edebiyattan anlıyan bir kimse olmadığı halde, millî geleneklerin toplanmasından doğacak sosyal faydaları kavramış ve veziri Ebu Mansur Abdürrezzak'a, Dânişver'in Pehlevce yazılmış olan eserinin Farsçaya çevrilmesini emretmişti. Bunun üzerine Ebu Mansur derhal işe başlıyarak, bu iş için, sâf İran kanından ve soylu beş kişilik bir komisyon kurdu. Kendisi de esasen, İran'ın eski kahramanlarından olan ve Şehname'de adı geçen Keşvat'ın soyundandı. Eserin büyük bir özeniş ile yapılan ve (265 - 879) da bitirilen tercümesi, o zamanlar, bilhassa Irak ve Horasan bölgelerinde büyük bir rağbet görmüştü. Tercümenin adı, Şehname olarak tesbit edilmişti.

Saffar oğullarının kırk yıl süren saltanatlarından sonra (254 - 296, 868 - 908), onların yerlerine geçen Sâmâni'ler zamanında da millî gelenekler üzerindeki çalışmalar devam etti. Bu sülâlenin şahıslarından Ebu Salih Mansur bin İshak'ın veziri Bel'ami, şair Dakiki'ye, Dânişver'den yapılan Farsça tercümenin nazım haline getirilmesi emrini verdi. Dakiki de, Şehname'de anlatıldığı gibi, yalnız Güştasb ve Ercasb'in padişahlıklarına ait bin beyte yakın bir kısmı manzum hale soktuğu sıralarda, bir kölesinin eliyle ölerek, eser yarıda kalmış oldu.

Sâmâni'leri takibeden Gazneliler sülâlesinin en kuvvetli hükümdarı Mahmud, edebiyata, güzel sanatlara ve ilme olan yakın ilgisi ile tanınmış hükümdarlardandı. Sarayını bütün sanat ve ilim adamlarına açmış, bilhassa tarihe ve şiire merak sarmıştı. Her gece, sarayındaki

toplantılarda, şiir ve tarih konuları üzerinde meraklı konuşmalar yapılırdı. Farsça, yalnız bir edebiyat dili olmaktan çıkmış, sarayda ve hattâ devlet işlerinde bile geniş bir yer almıştı. Mahmud, İran'ın eski ve akla sığmaz maceralarla, masallarla karışık geçmişini, eski şahların ekseriya garip ve bazan da ibretli hayatlarını zevkle okuyor ve dinliyordu. Hattâ, Sîstandan İbn-ül-Mukaffa'-nın Siyer-ül-Mülûk'ünün bir nüshasını da getirtmişti. Padişahın bu merakını duyanlar, sağdan soldan, ona eski geleneklere ait birçok şeyler gönderiyorlardı. Bu arada, eski İran kahramanlarından Neriman'ın soyundan geldiğini iddia eden Merv'li Serviâzad, padişaha, ailesince Sam, Zâl ve Rüstem'e ait olarak saklanmış hâtıraları sundu. Böylece Mahmud, manzum bir hale sokarak esaslı ve etraflı bir tek kitap haline getirtmek istediği malzemeyi yavaş yavaş toplamış oluyordu. Fakat bu malzemeyi düzenleyip manzum olarak yazacak kimseyi bulmak da, ayrı güçlüklerle dolu idi. Zamanın tanınmış ve kendi sarayında barınmış olan şairlerine bu işi vermek için yaptığı birçok teşebbüslerden bir sonuç alamadı. Şairler, hayallerine değil, vesikalara ve ağızlarda dolaşan söylentilere dayanan bu yorucu ve çok uzun zaman istiyen işe girişmekten kaçındılar. Bu işi üzerine alabilecek kimsenin, uğraşacağı çok çeşitli konular hakkındaki vesikaları ve söylentileri arayıp bulması, toplaması, düzenlemesi; yapacağı çalışmadan ihtiraslı bir zevk duyması, onu bir angarya saymaması ve nihayet sınırsız bir "sabır" ve "emek" adamı olması lâzımdı. Mahmud, bu adamı, ancak Firdevsi'nin şahsında bulabildi.

Firdevsi'nin, daha genç yaşından itibaren, eski gelenekleri toplamak ve onları manzum olarak yazmak için uğraşmakta olduğunu biliyoruz. Firdevsi, Dakiki'nin çalışmasından da haberli idi. Hattâ onun ölümü, Firdevsi'nin bu çalışmaya daha kuvvetle ve daha ümitli olarak sarılmasını da sağladı. Bundan başka Firdevsi, Danişver'in kitabını ve onun çalışma tarzını da duymuştu:

"İçinde, eski zamandan kalmış, birçok destanlar ya-

zılı bir kitap vardı. Bu, şurada burada, bazı mûbit'lerin elinde dağınık bir halde idi ve her akıllı olan ondan faydalanırdı. Bir Dihkan ailesinin soyundan gelmiş olgun, bilgili, akıllı ve cesur bir yiğit vardı. Eski zamanlarda olup biten vakaları araştırır, bulurdu. Her memleketten ihtiyar mûbit'leri getirterek o dağnık parçaları topladı. Onlardan; o zamana kadar gelip geçmiş padişahların, o ünlü bahtiyarların bize kötü bir durumda bıraktıkları bu dünyayı nasıl idare ettiklerini, saltanat günlerinin saadetle nasıl gelip geçtiğini, sordu. Onlar da bu kahramana, bütün padişahların başından geçen vakaları ve feleğin onlara karşı nasıl davrandığını bir bir anlattılar. Bu yiğit, onlardan bu sözleri dinledikten sonra, her yerde tanınmış bir kitap vücuda getirdi[1]."

Firdevsi, çalışmasının tamlığı için, Pehlev dili ile yazılmış olan bu eseri ele geçirmenin kesin zorunluğunu anlıyordu. Fakat, yüzyıllarca evvel yazılmış ve nüshaları pek az olan bu eseri bulmak kolay bir iş değildi:

"Bu kitabı ele geçirerek, kendi dilimce yazmak istedim. Onu önüme gelenden soruyor ve onun da feleğin zulmüne uğrıyarak kaybolmuş olmasından korkuyordum[2]."

Baysungur'a göre, nihayet muhammed Leşkeri adındaki bir dostu, bu kitabı bulup ona getirdi ve şairi aşırı derecede sevindirmiş oldu. Şair, artık, çalışması için gerekli ve esaslı malzemeyi bulduğu için, kırk yaşlarında iken, eserini yazmağa başladı. İlk yazdığı parça, Feridun ile Dahhâk'in mücadelesiydi. Henüz, eserini adına yazacağı bir büyük bulamadığı için, ilk zamanlar gizili olarak çalışıyor, kimseye bir şey söylemiyordu. Buna rağmen, ne ile uğraştığı şehirde nihayet duyuldu ve herkeste büyük bir ilgi uyandırdı. Tus hakimi Ebu Mansur da onları dinlemek istemiş, şairi davet ederek huzurunda okutmuş, onu çok takdir ve teşvik etmişti:

---

1 Şehname, s. 14-15

2 Şehname, s. 16.

"Bana: Ne dilersen dile! Bu kitabı yazman için, elimden geleni yapmağa hazırım. Seni başkalarına muhtaç etmemek için, yapabileceğim hiç bir şeyi esirgemem! dedi[1]."

Gerçekten, Ebu Mansur, şaire verdiği bu sözde durdu ve onu, yaşadığı muddetçe, çok yakından korudu. Şair de, büyük bir heves ve gayretle, eserine devam etti. Ancak, Ebu Mansur'un ölümüne ve Sultan Mahmud'la tanışmasına kadar, hangi parçaları yazmış olduğunu bilmiyoruz.

Şairin, Mahmud'la nasıl tanıştığı hakkındaki söylentiler de çeşitlidir. Bir söylentiye göre padişah, bu yoldaki çalışmalarını duyduğu için, onu sarayına davet etmiştir. Bir söylentiye göre, Ebu Mansur'un ölümünden sonra onun yerine geçen Aslan Han, kendisini Sultana tanıtmak için istekli, fakat cesaretsiz şairi âdeta zorla Gazne'ye göndermiştir. Bir söylentiye göre de Mahmud, sarayının seçkin ve gözde şairlerinden Unsuri'ye, eski İran padişahlarının tarihini manzum olarak yazması için teklifte ve ısrarda bulunmuş. Fakat, bunun içinden çıkamıyacağını bilen Unsuri de, padişaha, bu işe elverişli adam olarak Firdevsiyi tavsiye etmiştir. Padişahın sevgisini kazanan bir şairin, kendisinin altından kalkamıyacağı, padişahın üzerine çok düştüğü ve içinden başarı ile çıkabilecek kimseyi elinin üstünde tutacağı açık olan bir iş için bir başkasını tavsiye etmesi, şüphesiz ki, inanılması güç bir şeydir. Bu şartlar altında, akla en uygun ihtimalin, şairin, eserini takdir edebilecek ve emeğinin karşlığını verebilecek kimseyi Mahmudun şahsında bulmuş ve — başkalarının da teşvik ve yardımı olmakla beraber — kendi isteğiyle Gazne'ye gitmiş olmasıdır. Eserinin başında Ebu Mansur'un ölümünden bahsederken:

"Şimdi, onun bir öğüdünü hatırlıyor ve ruhumu sapıklıktan çevirip doğruluğa yöneltiyorum. O, bana: Bu eser tamam olduğu vakit, onu padişahlara sun! de-

---

1 Şehname, s. 18.

mişti. Gönlüm onun bu sözüne boyun eğdi; böylece ruhum da rahatlaştı ve sevinçle doldu[1]."

Diyen şairin, eserinin karşılığını daha evvelden sağlamak ümidiyle, Gazne yolculuğunu göze aldığı ve hattâ bunun için bazı teşebbüsler yaptığı ve geleceğinin Gazne'de evvelden duyulduğu da anlaşılıyor. Çünkü şairin, Gazne'ye gitmek için Tus'tan ayrıldığı andan itibaren, Gazne sarayındaki şairlerce onun aleyhinde bir hava yaratılmasına ve hattâ Gazne'ye girmesine mâni olmağa bile çalışıldığını görüyoruz. Firdevsi'nin Gazne'deki dostları ona, Tus'tan ayrıldığı andan itibaren gönderdikleri haberlerle, yoldaki hareketini tanzim etmişlerdir. Firdevsi, Herat'ta, Gazne'den müsait haberler gelinceye kadar bekledikten sonra tekrar yoluna devam etti.

Firdevsi'nin padişah tarafından dâvet edilmediğine bir delil de, Gazneye geldikten sonra, şairin Mahmud'la görüşebilmek için karşılaştığı güçlüklerdir. Eğer Mahmud tarafından davet edilmiş olsaydı, böyle zorluklarla karşılaşmaması tabiîydi. Baysungur mukaddimesinde ve Firdevsi hakkında bilgi veren diğer kaynaklarda da raslanan bir vaka, şairin Gazne'ye gelişinden sonra rakipleri tarafından kendisine gösterilen zorlukları anlatmak için, karakteristik bir örnek teşkil eder:

Firdevsi, Gazne'ye geldikten sonra, sarayın etrafında dolaşarak içeriye girmenin yolunu aramakta imiş. Sarayın bahçesinde oturup eğlenmekte olan şairler onu görünce, sıkı bir sınava çekip kendine güvenini sarsmak ve böylece padişahın yanına girmek hususundaki cesaretini kırmak istemişler. Firdevsiye; kendilerinin saray şairi olduklarını, meclislerine katılabilecek kimsenin şiirden anlaması ve şiir söylemesi gerektiğini bildirmişler. Firdevsi'de şiirle biraz uğraşmış olduğunu söylemiş. Bunun üzerine, isimleri Unsuri, Ferruhi ve Ascedi olan bu şairler, kafiyeleri şen hecesiyle biten üç mısra söyliyerek, Firdevsi'den dördüncü mısraı istemişler. Farsçada sonu

---

1 Şehname, s. 18-19.

bu hece ile biten topu topu üç kelimeyi de kafiye olarak kendileri kullandıkları ve kimsenin dördüncü kafiyeyi bulamıyacağını bildikleri için, durumdan memnunmuşlar. Fakat, bu sevinçleri çok sürmemiş. Tarihî olayları ve şahsiyetleri çok iyi bilen Firdevsi, eski kahramanlardan birinin adını kafiye yaparak işin içinden başarı ile çıkmış.

Bu vaka üzerine, rakiplerinin çıkardıkları güçlükler büsbütün arttı ve Firdevsi, Mahmud'un gözdelerinden Mâhek adındaki birinin delâletini temin etmek zorunda kaldı. Mâhek, Firdevsi'nin kendisine verdiği "Dâsitan-i Rüstem ve İsfendiyar" ı uygun bir zamanda, Mahmud'a sundu. Mahmud, bunu okuyunca çok beğendi ve Firdevsi'yi görmek istedi. Firdevsi'ye, huzurunda daha birçok parçalar okuttu; tarihî bilgisinin genişliğinden de memnun kaldı.

Başka bir gün, bütün şairlerin hazır bulundukları bir mecliste Mahmud, gözdesi Ayaz'ın yüzünde henüz çıkmağa başlamış tüyler için bir kıta söylemesini istemiş. Firdevsi'nin söylediği kıta Mahmud'un çok hoşuna giderek, ona: "Meclisimizi Firdevse döndürdün!" demiş. Şairin Firdevsi mahlâsı da buradan kalmış. Devletşah tezkiresinin kaydına göre ise, Firdevsi adının şaire babadan kalmış olması lâzım gelir. Çünkü, şairin babası, Sûri bin Muas'a ait Firdevsi isimli bir bahçenin bahçıvanı olduğu için, esasen kendisine Firdevsi lâkabı da takılmış bulunuyormuş.

Firdevsi'nin şahsında nihayet aradığı adamı bulduğunu anlıyan Mahmud, ona, kapısı sadece kendi özel bahçesine açılan bir daire ayırttı. Bu dairenin duvarları, eski kahramanların, padişahların, bütün harb silâhlarının ve hayvanlarının resimleriyle donatılmıştı. Mahmud, bu daireye, hizmete ayrılan uşakla Ayaz'dan başkasının girmesini yasak ederek, şairin huzurla ve bol bol çalışması imkânlarını hazırladı.

Şair, artık, mesuttur. Zamanın en büyük padişahının gözüne girmiş, hem hayatını düzenlemiş, hem de

gayesine rahatça erişmek fırsatını bulmuştu. Çalışmalarının dışında sarayın ilerigelenleriyle tanışıyor, sevgi ve saygı görüyordu.

Onun bu iyi durumu, şüphesiz ki, rakiplerinin kıskançlığını büsbütün alevlendirdi. Padişaha bu kadar yakın olması, ona düşmanlarının en korkuncunu kazandırdı: Vezir Haseni Meymendi'nin, bazı kaynaklarda Firdevsi'nin dostu ve koruyucusu gibi gösterilmesine rağmen, hakikatta şairin en büyük düşmanı olduğu anlaşılmaktadır. Yoksa, vezir tarafından da tutulsaydı, padişah tarafından zaten sevilen bir adamın, karşılaştığı güçlükleri kolayca yenebilmesi ve sonraları padişahla arasının o kadar kötü şekilde açılmaması gerekirdi. Vezirin şaire düşman oluşunun sebepleri, açık olarak, belli değildir. Herhalde, padişaha en yakın olan adam olduğu için, bir başkasının da bu yakınlığa karışmasını istememiş olacaktır. Bu kıskançlığa, saraydaki diğer şairlerin de kışkırtmaları ve entrikaları eklenince, vezirin düşmanlığı amansız bir şekil aldı. Böylece, Firdevsi'nin kavuştuğu rahat ve huzur çok az sürmüş, tinsel ve özdeksel üzüntüleri son haddini bulmuştu.

Şehname'nin parçaları yazıldıkça padişahın önünde okunuyor ve beğeniliyordu. Mahmud, her beyit için şaire bir altın verilmesini vezirine emretti. Fakat Firdevsi, hem geleceğini emniyet altına almak, hem de çocukluğundan beri kötülüğüne üzüldüğü bendi yaptırmak için, parayı eserini bitirdiği zaman toptan almağı tercih etti. Ancak, vezirin her gün artırdığı güçlükler, her isteğini reddetmesi, para bakımından süratli ve acıklı bir sıkıntıya düşmesini sonuçladı. Padişahla yalnız meclisinde karşılaşabilen şair, derdini bir türlü anlatamadığı gibi, veziri şikâyete de cesaret edemiyordu. Ona, bir iki dostundan başka yardım eden de yoktu.

İşte bu güç ve üzücü şartlar altında, şehnamenin yazılışı devam etti. Bütün düşmanlıklara rağmen, şairin ünü de gün geçtikçe İran'ın bütün bölgelerine yayılıyor, yeni yazılan parçalar kopya edilerek dört bir tarafa

dağılıyordu. Onları alan büyüklerden bazıları şaire caizeler gönderiyorlardı. Mahmud'un hükmü altında ve dışındaki diğer büyüklerle şairin yaptığı bu temaslar da dedikodu uyandırmaktan ve bazan da onu fazla üzmekten geri kalmıyordu. Nitekim, şair bir aralık Rüstem ve İsfendiyar parçasını Rüstem ibni Fahrüddevle'ye göndermiş ve caize olarak bin altın almıştı. Rüstem, şairi, ayrıca sarayına da davet etti. Halbuki, mezhepçe Şiî olan Rüstem'in Mahmud'la arası açıktı. Bu vaka, şairin düşmanları tarafından Şiîliğinin de ele alınmasına ve yeni hücumlara yol açtı. Zaten şairin rakipleri onu padişahın meclisinde bile yeri geldikçe kötülüyor; yazılarının hiçbir edebî meziyet taşımadığından, sadece bilinen vakaları tekrarlamaktan başka bir şey yapmadığından bahsediyor ve onun yaratış kudretinden, kompozisyon yetikliğinden yoksun bulunduğunu ileri sürüyorlardı. Bir gün bu iddialarda o kadar ileri gidildi ki mecliste bulunan şairin bazı dostları onu korumak lüzumunu duydular. Tartışma büyüdü. Nihayet, her iki taraf da, iddialarının doğruluğunu ortaya koyabilecek bir sınavda birleştiler: Elde yazılısı bulunan bir vaka şaire konu olarak verilecek ve aynı günde yazması kendisinden istenecekti. Böylece, aynı konuyu işliyen iki parçanın karşılaştırılması ve şairin yaratış kabiliyetinin açıkça anlaşılması mümkün olabilecekti. Firdevsi, teklifi kabul etti. Kendisine, Rüstem ile Eşkebus'un savaşı konu olarak verildi. Şair, aynı günde bu destanı yazarak, Padişahın ve yanında bulunanların önünde okudu. Örneği ile bambaşka bir işlenişte olan parça o kadar beğenildi ki rakipleri ağızlarını kapamak zorunda kaldılar.

Şairin yaşı, bu sıralarda, yetimişe yakındı. Düşmanlarının kötülükleri yetmiyormuş gibi, feleğin de ağır bir zulmüne uğradı: Otuz yedi yaşındaki oğlunu kaybetti. Şehnamedeki Hüsrevi Perviz parçasında, bu ölümden de acı acı bahseder. Bu bakımdan, Çehar makale'de, şairin bir tek kızından başka çocuğu olmadığı hakkındaki kaydın doğru bulunmadığı anlaşılıyor.

Firdevsi, talihin kötülükleriyle uğraşa uğraşa, nihayet, yaşı seksene yaklaştığı sıralarda, altmış bin beyit tutarındaki eserini bitirdi ve onu, Ayaz'ın eliyle, padişaha sundu. Mahmud, bundan çok memnun oldu ve vezire, caize olarak, şaire bir filin taşıyabileceği kadar altın gönderilmesini buyurdu. Fakat vezir, bunu uygun görmedi. Bunun çok aşırı bir cömertlik olacağından bahsederek, karşılık olarak bir yük gümüş verilmesinin yerinde olacağına padişahı inandırdı. Bunun üzerine, keselere konan altmış bin dirhem gümüş, yine Ayaz'ın eliyle, Firdevsiye gönderildi. Firdevsi, bu sırada hamamda bulunuyordu. Ayaz, kendisini görerek, caizeyi getirdiğini söyledi. Şair, önce, padişah tarafından ilk zamanlar kendisine vadedilmiş olan beyit başına bir altınlık caizenin geldiğini sanarak çok sevindi. Fakat hakikî durumu anlayınca, Ayaz'a çıkıştı. Ayaz, padişahla veziri arasında geçenleri olduğu gibi anlatınca, bu sefer, büyük bir üzüntüye düşerek, gelen paranın üçte birini Ayaz'a, üçte birini hamamcıya, üçte birini de kapısının önündeki bir şerbetçiye bir bardak şerbet karşılığı olarak verdi. Bundan sonra, Ayaz'a dönerek, gidip padişaha gördüklerini ve o kadar emekle meydana getirilen bir eserin yanında paranın bir değeri olamıyacağını anlatmasını, söyledi.

Ayaz, saraya dönerek olup bitenleri anlatınca Mahmud, büyük bir üzüntüye ve kendisini bu gülünç duruma düşürerek halkın önünde kepaze eden vezire karşı büyük bir kızgınlığa kapıldı. Veziri çağırtarak, kötü kötü haşladı. Fakat kurnaz vezir, soğukkanlılığı elden bırakmıyarak, padişaha, "Şairin büyük bir küstahlık yapmış olduğunu, padişah tarafından gönderilmiş olduktan sonra bir dirhemle yüzbin dirhem gümüş arasında bir fark olamıyacağını, şairin gönderileni minnetle kabul etmesi gerektiğini, hattâ padişah tarafından kendisine eserinin karşılığı olarak bir avuç toprak bile gönderilmiş olsaydı şairin onu bile gözlerine sürme diye çekmesi lâzım geldiğini söyliyerek, Mahmud'un kızgınlığını Firdevsi'nin

üzerine çevirmeğe muvaffak oldu. Padişahın kızgınlığına, artık, son yoktu: Firdevsi denilen o dinsizin, fillerin ayakları altında ezdirilmesini emretti.

Sarayda bu sahneyi görmüş olan ve Firdevsi'nin dostlarından bulunan büyüklerden biri, şairi durumdan derhal haberdar etti. Firdevsi, geceyi büyük bir heyecan ve ıstırap içinde geçirdikten sonra, ertesi sabah erkenden padişahın özel bahçesinde beklemeğe başladı. Mahmud, belli zamanlarda, abdest almağa gitmek için bu bahçeden geçerdi. Mahmud görünür görünmez şair koşup ayaklarına kapandı ve gözyaşları içinde, düşmanlarının kendisini haksız yere kötülediklerini yana yakıla anlattı. Bu yalvarmaların sonunda Mahmud'un kızgınlığı biraz yatıştı ise de, şairi affetmedi ve ona derhal Gazne'den ayrılmasını söyledi. Firdevsi, bunun üzerine dairesine döndü ve yol hazırlığına başladı. Ayaz'a, tomar halinde sarılı bir kâğıt verdi ve onu, yirmi gün sonra, padişaha sunmasını söyledi. Ondan sonra, şehrin büyük camiine giderek, Sultan mahfelinin duvarına şu kıt'ayı yazdı:

Zâbilistan padişahı Mahmud'un bahtiyar sarayı bir denize benzer. Hem de, kıyıları görünmiyen bir denize. Eğer bu denize daldığım halde elime hiçbir inci geçirememişsem, kabahat denizde değil, benim kötü yıldızımdadır!"

Sarayın birçok ilerigelenleri onu uğurlamak istedilerse de, Mahmud'dan çekindiler. Şairi, bir derviş kıyafetiyle çıktığı yolda, yalnız Ayaz uğurlıyabildi ve peşisıra, bir binekle yolculuğa gerekli şeyleri de gönderdi.

Yirmi gün sonra Ayaz, Mahmud'a, şairin kendisine bırakmış olduğu kâğıdı sundu. Mahmud, kendisinden af dileyen bir mektup sandığı bu kâğıdı açınca, meşhur hicviye ile karşılaştı. Fena halde kızdı ve Firdevsi'yi buldurmak için, her tarafa yaya ve atlı birçok adamlar gönderdi. Ayrıca, onu yakalayıp getirene elli bin altın vâdetti. Fakat, bütün gayretlere rağmen, şairi yakalamağa imkân olmadı.

Firdevsi, Devletşah tezkiresindeki kayda göre, bir

ay kadar Gazne'de saklandıktan sonra Herat'a giderek orada kitapçılık yapan Ebul Maani'nin yanına sığınmıştır. Başka bir söylentiye göre de şair, Gazne'den derhal ayrılarak Mazenderan'a gitmiştir. Mazenderan, Cürcan sultanı Kâvus'un hükmü altında idi. Olanı biteni bilmediği ve Firdevsi'nin ününü duyduğu için, ilk zamanlar, onu hoş tuttu ve her ihtiyacını karşılıyacağını vadetti. Fakat, Mahmud'la olan macerasını öğrenince, Mahmud'dan çekindi ve ona münasip hediyeler vererek kendisinden, yerleşmek için başka bir yer seçmesini rica etti.

Bunun üzerine Firdevsi, Bağdada geldi. Şehir, kendisi için tamamiyle yabancı idi. Bir kaç gün, perişan bir halde dolaştı. Nihayet bir tüccar, haline acıyarak, onu evine aldı. Macerasını öğrendikten sonra da, onunla daha yakından ilgilendi. Ev sahibi, Halife Kadir Billâh (381-422-991-1031) in vezirini tanıdığı için, Firdevsi'ye, veziri öven bir şiir yazmasını tavsiye etti ve şairin Arapça olarak yazdığı kasideyi vezire götürdü. Vezirin meclisinde, herkesin önünde okunan kaside çok beğenildi ve vezir şairin oturması için kendi yanında bir daire ayırttı. Şairi Halife de görmek isteyince, Firdevsi onun için de bin beyitlik bir methiye daha yazdı. Halife çok memnun kaldı. Yalnız, şairin, ateşe tapan İran padişahlarının hayatlarını yazmış olması pek hoşuna gitmiyordu. Firdevsi, bu kötü etkiyi silmek için, konusunu Kur'an'dan alan bir eser yazmağı düşündü ve konu olarak da Yusuf ve Züleyha arasındaki macerayı seçti. Talihin yeniden biraz yüzüne gülmesiyle kavuştuğu rahatlık içinde, eserini yazmağa başladı. Şehname ile aynı vezinde olan bu eser, dokuz bin beyit tutarındadır. Şairin, Bağdattaki istirahati de uzun sürmedi. Onun hilâfetin merkezinde gördüğü itibarı haber alan Mahmud, halifeye bir tehdit mektubu göndererek, suçlunun kendisine teslimini istemişti.

Bunun üzerine Firdevsi, tekrar yola düştü. Önce Ehvaz'a ve oradan da Kûhistan'a geçti. Kûhistan hâkimi Nâsır Lek, şairi şatafatlı bir şekilde karşıladı. Onu kar-

şılamak için, en yakın dostlarını sınıra kadar gönderdiği gibi, kendisi de ona şehirde resmî bir tören yaptırdı. Nâsır Lek, Mahmud'un dostu idi. Şair ona, kendisini bu şekilde süründürenleri kıyamete kadar dünyanın ağzında lânetle andıracak bir eser yazmak düşüncesinde olduğunu söyleyince, Nâsır onu teselli etti. Eserinin Mahmud tarafından çok beğenildiğini, fakat araya giren fesatçıların durumu bambaşka bir şekle soktuklarını anlattı. Hakikat da bu idi. Nâsır, şairden, Mahmud hakkında yazdığı hicviyeyi kendisine vermesini ve onu yok etmesine müsaade etmesini istedi, ve hicviyenin her beyti için bin dirhem hesabiyle yüz bin dirhem gümüş vererek, Mahmud'la şairin aralarını bulmuş oldu. Diğer taraftan, Mahmuda da bir mektup yazarak, Firdevsi'nin değerini ve suçsuzluğunu belirtti. Bu mektubun Gazneye vardığı gün Mahmud, Firdevsi tarafından camiin duvarına yazılmış olan kıtayı görmüş ve üzülmüş, arkasından Nâsır'ın mektubunu da okuyunca, üzüntüsü son haddini bulmuş. Şairin saraydaki dostları bunu fırsat bilerek, geçen hâdiselerin içyüzünü padişaha anlattılar. Bunun üzerine Mahmud, vezir Haseni Meymendi'nin idamını emretti. Burada dikkati çekecek derecede garip olan tesadüf, Firdevsi tarafından camiin duvarına yıllarca önce yazılmış olan kıtayı, Mahmud'un, Nâsır'ın mektubunun geldiği gün görmüş olmasıdır.

Fırdevsi, bu olaylardan sonra, padişahın kendisi hakkındaki kanaatinin değiştiğine inanarak veya duyduğu memleket hasretiyle her tehlikeyi göze alarak, Tus'a döndü. Aradan çok geçmemişti. Şair, bir gün kırda veya çarşıda gezerken, bir çocuğun, Mahmud hakkında yazdığı hicviyeden: "Eğer padişah soyca padişah olsaydı, benim başıma altından bir taç giydirirdi!" beytini okuduğunu duyunca, bir inilti ile, yere düştü. Kaldırılıp evine götürüldükten pek az sonra da gözlerini kapadı. (411 - 1020).

Şairin çilesi, ölmekle de dolmuş değildi: onun râfızi olduğunu ileri süren Ebulkasım Gürgâni adındaki bir

şeyh, yapılan bütün ısrarlara rağmen, cenazesinin Müslüman mezarlığına gömülmesine müsaade etmedi. Bunun üzerine cenazeyi, şehrin kenarında, şairin kendi mülkü olan bir araziye gömmek zaruretinde kalındı. Hattâ şeyh, cenaze namazının kılınmasına da engel olmuştu. Fakat, o gece, ruyasında Firdevsi'yi cennette gördü ve hayret içinde, bunun sebebini cennetin bekçisi Rıdvan'dan sordu. Rıdvan, verdiği karşılıkta, Şairin, Şehname'deki: Yeryüzündeki yüksekliklerin ve enginliklerin hepsi sensin. Senin ne olduğunu bilmiyorum ama, var olan her şey sensin!" beytinden ötürü cennete girmiş olduğunu söyleyince, ertesi sabah şairin mezarına gidip namazını kıldı.

Firdevsi'nin başına gelen felâketlerden üzülen ve anî ölümünü duymamış olan Sultan Mahmud'da, ona borcu olan altmış bin altını (Cehar makale'ye göre altmış bin altın değerinde çividi) Tus'a göndermişti. Fakat, acı bir tesadüf eseri olarak, altın kervanı şehrin bir kapısından girerken, şairin tabutu da öteki kapısından çıkmakta idi. Bunun üzerine, paraları şairin kızına götürdüler. Fakat kızı, parayı şiddetle reddetti. Şairin kızkardeşi, onun, Tus ırmağı üzerindeki bendi yaptırmak hususundaki sürekli arzusunu hatırladı ve bu paranın oraya harcanmasını tavsiye etti. Gerçekten, dört yüz yıl sonra bile artıkları görülen bent, şairin istediği şekilde ve o para ile yapıldı. Hattâ, Hakim Nâsır Hüsrev, seyahatnamesinde, 438-1046 da Tus'da Sultan Mahmud tarafından Firdevsiye gönderilmiş para ile yapıldığı söylenen yeni bir kervansaray görmüş olduğunu da anlatır.

Mesnevi şeklinde ve "Faulün faulün faulün faûl" vezni ile yazılmış olan Şehname bazı yazmalarda 54-55 bin beyit kadar görülüyorsa da, hakikî metin altmış bin beyit tutarındadır. Doğunun en tanınmış epopelerinden biri olan Şehname'nin, kısaca, nasıl meydana getirildiğini gördük. Şairin, eserindeki hâdiseleri kaleme alırken, ken-

di hayaline hiç başvurmadığı, yahut vakalar arasındaki ufaktefek boşlukları doldurmak için zarar vermiyecek ve hissedilmiyecek derecede pek az başvurduğu muhakkaktır. Evvelce de görmüştük ki şair, daha Sâmânî'ler devrinden beri bu konular üzerinde yapılmış olan çalışmaların sonuçlarını bizzat görmeden, eserini yazmak cesaretinde bulunamamıştı.

Eserini objektif bir şekilde meydana getirdiği hakkında, daha birçok deliller gösterilebilir: Kendisi esasen bir Dihkan ailesinden olduğu için, geçmiş vakalara ait etraflı bir bilgisi olması; eserini yazmadan önce ve yazarken de devamlı olarak Dihkan'larla temasta bulunması eserine ait her parçayı yazdıkça, onu, bu işe meraklı olan ve herhalde az çok tarihî bilgisi bulunan padişahın ve rakiplerinin önünde okuyarak açık bir sınava tâbi tutması; kaynaklarda, eserindeki vakaların asılsızlığı hakkında ve devrinde yapılmış hiçbir tenkid kaydına raslanmaması gibi deliller bunlar arasındadır.

Şehname. bahsettiği vakaların tarihiyle masal arasında bir kendilikte ve kahramanlık konusunda bulunmaları; kahramanlarının karakterleri, zamanlarının bir mihrakı halinde yaşatılmaları, hayatı, cemiyeti ve genel olarak bütün hâdiseleri düşünüş ve anlayışlarındaki basitlik ve birlik, İranın her şeyini yeryüzündeki her şeyden üstün tutmak gibi millî ruhun kuvvetle belirtilişi bakımlarından tam bir epope özelliği taşımaktadır. Eserin, genel kuruluşu basittir: kronolojik sıraya göre sülâlelere, sülâleler de padişahlara ayrılmıştır Padişahların anlatılmasına, çoğunlukla, gece - gündüz değişikliklerine ait küçük tasvirlerle başlanır; esaslı şahsiyetlerden her birinin ölümünden sonra, dünyanın faniliği ve kötülüğü hakkındaki düşünceler tekrarlanır; kahraman ve savaş tasvirleri hep birbirlerine benzerler ve eser, bu muntazam kuruluş içinde, başından sonuna kadar aynı şekilde akıp gider. Bütün bu monotonluğa, eserdeki mecazların birbirlerine benzemeleri ve sık sık tekrarlanmaları da eklenebilir ki, bu nokta Brownes'ın da gözünden kaçma-

mıştır. Bu kuruluşu ve işlenişi ile eseri, büyük bir sanat eseri olmaktan çok, evvelce de söylediğimiz gibi, büyük bir "sabır ve emek" eseri olarak; sahibini de büyük bir şair olmaktan çok büyük bir nâzım olarak kabul etmek icabeder. Bununla beraber, bir eserin değerini sadece sanat ve bilim ölçüleriyle ölçemiyeceğimizi, her şeyden evvel hitabettiği milletin bünyesinde yaptığı etkileri dikkate almak zorunda bulunduğumuzu da unutmamalıyız. Bu bakımdan hareket edilince, İran ülkesinde ve milletinde, Şehname ve onun şairi kadar ne bir eserin ve ne de bir şahsiyetin sınırsız yankılar yaptığını göremeyiz. İran ve Şehname, yüzyıllardan beri, aynı şey omuşlardır.

Eserin İran milleti üzerindeki etkisinden başka edebiyat alanındaki etkisi de çok geniştir. Eserin gördüğü rağbet, Firdevsi'nin yolundan gidilerek, birçok eserlerin daha meydana gelmesini sağladı. Bunlar, ekseriyetle Sîstan bölgesinden yetişen kahramanların hayatlarını işlemişlerdir. En önemlileri olarak; Samname, Gürşasbname, Ferâmurzname, Cihangirname, Behmenname, Berzuname... sayılabilir. Şairler, önce, çok eski vakaları ve kahramanları anlatmakla başlıyan bu eserlerle, sonraları, çağdaş vakaları da işlemeye başlamışlar, böylece edebiyatta "Şehnamecilik" diye yeni bir nevi meydana getirmişlerdir. XV. yüzyıldan başlıyarak Türk edebiyatında da görülen bu nevi, bizde, pek fazla bir rağbet görmüş değildir. İslâm edebiyatında bu janrın rakipsiz ustası olarak Firdevsi, her zaman için, yerini muhafaza etmiştir.

Şehname, İslâm edebiyatında, konularını tarihî şahsiyetlerden alan romanlara da yol açmıştır ki, bunların en karakteristik ve en çok rağbet gören örneği "İskendername" lerdir.

Şimdi, bütün dünya edebiyatınca tanınmış bir eser olan Şehname'nin türlü dillere yapılan tercümelerini ve bellibaşlı baskılarını gözden geçirebiliriz.

Doğuda yapılan tercümelerin ilki, XII yüzyılın sonlarına doğru, Kavamüddin Ebul Fettah ibni Ali tarafından yapılan Arapça tercümedir. Fakat bu tercüme, eksiktir.

J. Mohl, doğuda yapılan ikinci, tam ve manzum tercümenin Türkçe olduğunu ve bunun Tatar Ali Efendi tarafından Kansu Gavri adına 916-1510 da yapıldığını söylüyor, İstanbulda, Süleymaniye Kütüphanesinde, damat İbrahim Paşa kitapları arasında, 920 - 1514 de ölen Şerif-i Âmidi'nin yine Kansu Gavri adına yapılmış, tam ve manzum bir tercümesi vardır, Tercüme sahibi, çok büyük kıtada ve minyatürlü olan eserinin başında, tercümeyi Kansu Gavri'nin dilek ve ısrarı üzerine yaptığını ve sultan tarafından kendisine her beyit karşılığı için bir altın verildiğini söylüyor. Fakat eserin yazılış tarihi göze çarpmıyor. Tam, manzum, tarihleri birbirine çok yakın ve aynı şahıs adına yapılmış olan bu iki tercümenin aynı eser olması ihtimali hatıra gelmektedir.

Mohl, bundan başka, 1030 - 1621 de, II. Osman adına Mehdi adında biri tarafından yapılmış, mensur bir Türkçe tercümeden daha bahsediyor.

Son yıllarda, Millî Eğitim Bakanlığının Cihan edebiyatından yaptırdığı özet şeklindeki küçük tercüme yayımları arasında, M. Cevdet'in de, Şehname'nin tanınmış parçalarının tercümesinden ibaret bir eseri (Şarkın İlyadası: Şehname, İstanbul, 1928) vardır.

Şehname'nin Prof. Necati Lugal tarafından yapılan bu sonuncu tercümesinde, Vullers baskısı esas tutulmuştur. Ben, bu tercümeyi, Doç. Abdülbaki Gölpınarlı'ya ait bir İran baskısı (1276 - 1859) ile karşılaştırarak, aradaki nüsha farklarını notlar halinde gösterdim ve tercümeyi, ifade ve dil bakımından bugünkü şartlarımıza daha uygun bir şekle getirmeğe çalıştım.

Burada, Brownes'ın İngilizce „İran Edebiyatı Tarihi" nde Şehname hakkındaki kısmı bana tercüme etmek zahmetine katlanan, B. Zeki Altıner'e teşekkür ederim.

Batı dillerine yapılan Şehname tercümelerinin kim-

ler tarafından ve hangi tarihlerde yapıldığı da aşağıdaki cetvelden anlaşılabilir:

Lâtinceye : *Sir W. Jones,* Londra, 1774 (eksik).
İngilizceye : *Joseph Champion,* Kalkûta, 1785, (manzum, eksik).
: *Atkenson,* Londra, 1832, (eksik).
İngilizceye : A. G ve *E. Warner* Londra, 1905-1923 (manzum, tam).
: *A. Rogers,* Londra, 1907, (eksik).
Almancaya : *Adolf Friedrich won Schlack,* Berlin, 1851 - 65, (eksik).
: *Friedrich Kückert,* Berlin, 1890-95, (eksik).
İtalyancaya: *Pizzi,* Torino, 1886-88, (tam).
Fransızcaya: *Julee Mohl,* Paris, 1838-78, 1876-78, (tam).

Şehname'nin baskılarına gelince; bunlar, doğuda, çoğunlukla taş basması halinde yapılmıştır. Birçok nüshalar, karşılaştırılarak hakikî metni bulmak endişesiyle hareket edilmediği için, bu baskılar, yanlışlarla doludur. Avrupalı bilginler tarafından yapılan bilimsel baskılar arasında en önemlileri ise şunlardır:

Turner Macan, Kalküta, 1829.
Jules Mohl, Paris, 1830 - 1878.
J. A. Vullers ve S. Landauer, Leiden, 1877-84.

Bibliyografya: Avfi, Lübab-ül elbab; Brownes, Literary History of Persia; Baysungur, Dîbâce; Câmi, Baharistan; Devletşah, Tezkire-tüş Şuara; Jules Mohl, **Le Livre des Rois**, önsöz; Nizâm-ı **Aruzî, Çehar makale.**

Doç. Kenan AKYÜZ

ŞEHNAME

• Bu kitabın yazılışına akıl ve canı yaratan Tanrı'nın adiyle başlarım. Çünkü düşünce, ondan üstün bir Tanrı'nın varlığını kavrayamaz.

• En güzel adların ve en yüce makamın sahibi O'dur. Rızkı O verir, doğru yolu O gösterir.

• Dünyayı da, bu dönen göğü de yaratan; aya, güneşe ve çobanyıldızına ışık veren hep O'dur.

• Onun, tanınmak için ne ada ihtiyacı vardır, ne de bir belgeye.. Onun varlığından kimse şüphe edemez. Gökyüzünü yıldızlarla süsleyen O'dur.

5. • Sen, bu gözlerinle, Yaradanı göremezsin, gözlerini boş yere yorma!

• Düşünce de ona varan yolu bulamaz: çünkü O; ne bir ada muhtaçtır, ne de oturmak için bir yere..

• Belki sözün, Tanrı'nın değerlerini anlatmaya gücü yeter. Fakat akıl ve can, ona giden yolu bir kere bulabilseydi!

• Madem ki, aklı ve canı yaratan O'dur; sırf akla dayanan düşünce onu nasıl kavrıyabilir?

• Onu, olduğu gibi, kimse övemez. Bunun için senin yapacağın şey sadece ona kulluk etmektir.

10. Akıl, ancak gördüğü bir şeyi anlatmak için söz bulabilir.

• Hiç canla, ruhla, düşünce ile veya bunlara benzer şeylerle Yaradanı övmeğe imkân var mı?

• Sen, boş sözleri bir yana bırak da, sadece onun varlığına inanmana bak;

• Onun buyruklarını iyice gözet; Ona giden yolu ara ve tapın!

• Bilgili olan güçlü olur. Kocamışların gönlünü bile ancak bilgi dinçleştirir.

Tanrı hakkında bundan daha fazla söz söylenemez. Onun varlığını kavramak için, düşünce bir yol bulamaz.

Aklı övüş

• Ey, akıllı kişi! Üzerinde söz söylenebilecek konuya şimdi geldik...

• Akıldan yana ne biliyorsan söyle de, dinleyenlerin kulağı söylediklerinden faydalansın.

• Akıl, Tanrı'nın sana verdiği bütün şeylerin en iyisidir. Aklı övmek, yürünecek en iyi yoldur.

• Akıl, padişahların tacı ve ünlü kişilerin süsüdür.

Sen aklı, hiç ölmiyecek bir canlı olarak tanı Onu, hayatın özü bil.

• İnsana doğru yolu gösteren de, gönlü açan da, iki cihanda elimizden tutan da hep Odur..

• Sevinç de ondan gelir, insanlık da ondan! Olgunluğumuzun çokluğu da ondan gelir, eksikliği de ondan!

• Bir insanın canı aydın olsa bile, aklı karanlık olduktan sonra, dünyada biran sevinç yüzü göremez.

• Sözlerinden bilginlerin bile faydalandığı bir hünerli ve akıllı kişinin ne dediğini biliyor musun?

25. Diyor ki: "Kendine aklı kılavuz edinmiyen kimsenin, yaptığı işle, sonunda kendi gönlü yaralanır.

• Akıllı bir kişi, onu deli sayar ve yakınları da yabancı yerine korlar."

• Her iki cihanda da, ancak aklına yükselebilirsin. Aklı çürük olanın ayağı da bağlı olur.

• Dikkat edersen anlarsın ki akıl, canın gözüdür. Gözsüz canla bu dünyada şen yaşıyamazsın!

• Bunu bil ki her şeyden önce yaratılan ve canı koruyan da odur..

30. Kulak, göz ve dil sana aklı övmek için verilmiştir. Bütün iyilik ve kötülükler bu üçünden doğar.

• Akıl ve canı, hakkiyle, kim övebilir? Ben övebilsem bile, onu, dinleyip anlıyabilecek kim vardır?

• Mademki hiç kimse yoktur; o halde, ey olgun kişi, boşuna konuşmanın faydası ne?

• Bunun için sen artık bize, yaratılışın nasıl olduğundan söz aç!

• Sen; bu yeryüzünü yaratan Tanrı'nın bir kulusun.. Gizli ve açık olan her şeyi bilirsin.

35. • Aklı, daima, kendine kılavuz yap! Böylece, yaraşık almıyacak şeylerden kendini korumuş olursun...

• Bilgili kimselerin sözüne uyup doğru yolu ara.. dünyayı gez, dolaş; bildiğin öğrendiğin her şeyi herkese söyleme.

• Her bilgili kimseden bir şey öğrensen bile, yine hiçbir zaman öğrenmekten geri kalma.

• Bilgi bir ağaç gibidir. Onun bir dalını görsen, kolay kolay köküne varılamıyacağını anlarsın...

Âlemin yaratılışı

• Her şeyden önce, âlemin yapısındaki öz varlıkları iyice tanımalısın.

Tanrı yokluktan bir varlık yarattı ve böylece gücünü göstermiş oldu.

• Bu varlıktan da, hiçbir zahmete ve zamana boyun eğmeden, âlemin yapısındaki dört öğe meydana geldi.

• Kara toprağın, suyun ve rüzgârın ortasında parlak bir ateş yükseldi.

• Böylece, bir kımıldanma neticesinde ateş ortaya çıkınca onun sıcaklığından kuruluk,

• Ondan sonra da ateşin yatışmasiyle soğukluk ve soğukluğun sonunda da nemlilik meydana geldi.

Bu dört töz, sırf âlem denilen bu eski sarayın doğması için yaratıldı.

• Bütün bunlar birbirleriyle karışarak, başka başka şekillerde göründüler.

• Böylecedir ki, biri ötekine benzemiyen görünüşleriyle bizi şaşırtan, şu hızlı dönüşlü kubbe meydana geldi.

• Biraz geçince de, on iki burç üzerine yedi büyük yıldız hâkim olarak, kendilerine yaraşan yerlere geçtiler.

• Sonra gökyüzünde; bağışta bulunmak, kendisindeki iyilikleri başkalarına vermek gücü doğdu ve

gök bu gücünü tanıyanlara, değerlerince, bağışlar yaptı.

Kat, kat gökler birbirlerine bağlanıp birleştiler ve bundan sonra da hep birden dönmeğe başladılar.

• Yerin yüzü; denizler, dağlar, ovalar ve çayırlıklarla bir mum gibi aydınlandı.

• Dağlar yerlerine yerleşti, sular fışkırdı; bitkilerin başları yukarıya yükseldi.

• Toprak, yükselecek değerde yaratılmadığı için, kara ve karanlık bir merkez olarak kaldı.

• Toprağın yukarısında yıldızlar, insanı şaşırtan görünüşleriyle ortaya çıkarak onu aydınlattılar.

Ateş hep yukarıya doğru yükseldi, su ise hep aşağıya aktı ve güneş yerin etrafında dönmeğe başladı.

• Otların ve türlü türlü ağaçların başları toprağın altında kaldı.. Ne yapsınlar? Onların da talihleri öyle...

• Yerlerinden kımıldıyamadıkları, sağa sola koşamadıkları için, oldukları yerde sallanırlar.

• Bundan sonra, istediği yere gitmeğe gücü yetmekte olan, hayvan yaratıldı ve bütün bu bitkileri kendi hükmü altına aldı.

(*)

(*) Nüsha: Onun başı, ağacın başı gibi, toprağın altında değil... bu ciheti göz önünde iyi tutmak gerek!

• O daima yemek, uyumak, rahat etmek yolunu arar ve emeline ancak bu şekilde yaşıyarak erişmek ister.

• Onun ne söyliyen dili vardır, ne de doğru yolu arıyan aklı.. dikenler ve otlarla kendisini beslemeğe çalışır.

• İyilikle kötülüğü arıyamaz. Yaptığı işin sonunu düşünemez. Bunun içindir ki Tanrı, ondan kulluk beklemez..

• Tanrı, adaletli, kudretli ve bilgili olduğu için hiçbir hünerini gizlemez.

• İşte dünyanın hali, olup olacağı böyledir. Hiç kimse, onun içindeki ve dışındaki sırları bilemez.

İnsanın yaratılışı

• Bütün bunlardan sonradır ki insan yaratıldı. Fakat, hepsinin anahtarı oldu.

İnsanın başı, yüksek bir selvi gibi, yukarıdadır. Güzel söz söyler ve işi akla dayanır..

• Düşünceli ve akıllı olduğu için, bütün hayvanlar onun buyruğuna boyun eğerler.

• Bir kere, insan ne demektir? İnsan denilince ne anlaşılır? Şunu biraz düşünsen...

• İnsan, yalnız, şu gördüğün düşkün yaratık mıdır sanırsın? Sen, bu halinden başka onun bir şeyini bilmez misin?

• Oysa ki, seni iki cihanın da özü olarak yarattılar ve bunca yollarla büyütüp yetiştirdiler..

Sen, yeryüzüne diğer yaratıklardan sonra gel-

dinse de, hepsinden önsün, vaktini boş şeylerle geçirme.

• Ben, olgun bir kişiden, insanın yaratılışını başka türlü işittim. Fakat, Yaratanın sırlarını nasıl bilelim?

• Dikkatli ol ve kendi sonunu düşün! Bir iş yaparken iyiliği göz önünde bulundur.

• Zahmete girmekten çekinme. Bilgiyi elde etmek için, zahmete katlanmak yerinde bir şeydir.

(*)

• Şu, hızla dönen göğe iyice bak. Dert de ondan gelir, derman da!

75. • Zaman onu yıpratamaz; ne zahmetten üzülür, ne rahatlıktan ferahlar.

• Ne böyle dönmekte geri kalır, ne de bizim gibi sonunda yok olur.

• Artıklığı da, eksikliği de ondan bil! İyi olsun, kötü olsun, onca gizli hiçbir şey yoktur.

Güneşin yaratılışı

• Bu mavi gök, kızıl yakuttan doğmuştur; havadan, sudan, tozdan ve dumandan değil.

• O, bunca parlaklıkla ve bunca yıldızlarla, bir Nevruz bahçesi gibi, süslüdür.

80. • Bu göğün içinde insanın gönlünü aydınlatan bir yıldız döner ki gündüz, parlaklığı ondan alır.

(*) Nüsha: Ey akıllı kişi, bir defineyi ele geçirmek için zahmete girmek gerek... Hiçbir define zahmetsizce bulunabilir mi?

• Sabah parlak başını, bir altın kalkan gibi, doğrudan yükseltir.

• O doğunca, yeryüzü ışıktan bir gömlek giyer de bu karanlık dünya aydınlanıverir..

• O doğudan başgösterdi mi, karanlık gece kaybolup gider.

• Yıldızların hiçbiri diğerinin yolunu kesemez. Öyle ki, bundan daha düzenli bir yürüyüş olamaz.

85. • Ey, her zaman yeryüzünü aydınlatan güneş! Sana ne oldu ki, ışıklarını benim üzerime hiç saçmıyorsun?

Ayın yaratılışı

• Karanlık gece için de bir ışık gerek. Elinden geldiği kadar kötülükten sıyrılmağa çalış.

• Ay, otuz gün yerin çevresini dolaşır. Sonra, iki gün iki gece yüzünü göstermez.

• Sonra, aşk derdine uğramış bir âşık gibi sararır ve onun sırtı gibi de iki büklüm olur.

• Bu zamanlarda, uzaktan insanın gözüne görünmesiyle kaybolması birdir.

90. Ertesi gece, daha fazla görünür ve seni daha çok aydınlatır.

• Böylece, iki hafta içinde tastamam olur ve sonra yine ilk haline dönmeğe başlar.

• Gitgide her gece biraz daha incelerek (*) parlak güneşe daha çok yaklaşır..

(*) Nüsha: Kararak.

• Tanrı onun bu şekilde dönmesini kararlaştırdığı için, bu iş böyle gelmiş, böyle gidecektir.

Hazreti Peygamberi ve Eshabını övüş

• Bilgi ve din, senin hakikî kurtarıcındır. Sana düşen, selâmet yolunu aramaktır.

95. • Eğer gönlünün kederden sıyrılmasını, vicdanının rahata kavuşmasını istersen,

• Bütün kötülüklerden kurtulmak, belâ tuzağına düşmemek.

• Ve iki cihanda kötülükten sıyrılıp Tanrı katında iyi bir adla anılmak dileğinde isen,

• Peygamberinin sözlerine giden yolu ara ve gönlünün kirlerini o su ile yıka.

• O emir ve nehiy, tenzil ve vahiy ıssı ne diyor, biliyor musun?

100. • Diyor ki: "Güneş, büyük peygamberlerden sonra, Ebubekir'den başkasının üzerine doğmamıştır!"

• İslâm dinini yayıp dünyayı, ilkbaharda çiçeklerle süslenmiş bir bağ haline getiren de Ömer'dir.

• Bu ikisinden sonra, din ve hayâ ıssı Osman gelir.

• Dördüncüsü ise, Betûl'ün eşi Ali'dir. Peygamber, bak, onu ne güzel övüyor:

• "Ben bir bilgi şehriyim, onun kapısını ancak Ali'dir."

105. • Ben, bu sözün peygamber tarafından söylen-

diğine şahitlik ederim. Bana bu sözü sanki kulaklarımla duymuşum gibi geliyor.

(*)

• Ali'yi ve dinin kendilerinden kuvvet aldığı diğerlerini de saygı ile an.

• Peygamber bir güneş, Eshabı da ay gibidir. Doğruyu yol, onların birbirlerine yakınlık ve bağlılıklarını kavramaktadır.

• Ben, "Ehl-i beyt" in kuluyum ve peygamber vasisi Ali'nin ayağını bastığı toprağı övüyorum.

• Benim başka hiçbir şeyle işim yok. Bence, bundan başka türlü söz de olamaz.

110. • Biligli olan Tanrı, bu âlemi, azgın bir rüzgârla dalgaları coşmuş bir deniz gibi yarattı.

• Bu denizin üzerinde, hepsi de yelkenlerini açmış yetmiş iki gemi yüzer.

• Bunların en büyüğü bir gelin kadar süslü ve bir horoz gibi oyalıdır..

• İşte bu gemide Muhammed'le onun vasisi Ali ve Ehl-i beyt bulunmaktadır.

• Akıllı bir kimse, ucu bucağı belli olmıyan bu denizi uzaktan gördüğü vakit,

115. • Hiç kimsenin onda boğulmaktan kurtulamıyacağını, dalgalarının kendisini de ezeceklerini anlar.

• Ve içinden: Eğer peygamber vasisi olan Ali gibi iki vefalı yârim varken de boğulursam,

---

(*) Nüsha: Sen bu söze bağlan, ondan vazgeçme çünkü onu Peyganber söylemiştir. Senin sözünün ve düşüncenin bir değeri yoktur.

• Tacın, bayrağın, tahtın, cennetteki şarap ve bal ırmaklarının,

• "Süt çeşmesinin ve yardım suyunun ıssı benim elimden tutar!" der.

• Eğer öteki dünyada gözün varsa, Nebi ve Vasiden ayrılma!

120. • Eğer bundan sana bir kötülük gelirse, günahı benim boynuma olsun. Gidilecek yol budur ve ben de oradan yürüyorum.

• Ben, bu inanışla dünyaya geldim ve böyle de gideceğim. Ben, daima, Haydar'ın ayağının toprağıyım.

• Eğer kalbin yanlış yollara sapıyorsa, yer yüznüde, bil ki, sana kalbinden başkası düşman değildir.

• Ali'ye düşman olanlar, ancak piçlerdir. Tanrı, öylelerini ateşte yakar.

• Kalbinde Ali'ye karşı düşmanlık ve kin besliyen kimse, dünyanın en talihsiz insanıdır.

125. • Dikkat et de, dünyada vaktini boş şeylerle geçirme, iyi insanların izinden ayrılma.

• İyi insanlarla beraber olmak istersen, daima iyilik et.

• Bu hususta daha ne kadar söyliyeyim? Ben, bunun sonunu bulamıyorum.

(*)

(*) Mademki iyilik her yerde işe yarar. O halde sen de daima iyiliği beğen ve kötülükten utan!

Şehname'nin yazılışı

• Söylenecek bütün sözler söylenmiş, yeniden söylenmeğe değer söz kalmamıştır. Ben de sana bunlardan birisini söyliyeyim.

• Fakat, ne söyliyeyim? Benim her söylediğim benden önce de söylenmiş, bilgi bahçesinin her yeri gezilmiştir.

130. • Bununla beraber, bir meyva ağacının üstünde yer bulamayınca onun meyvasından da mahrum kalmak doğru olur mu?

• Bir kimse büyük bir ağacın gölgesine sığınınca, gölge onu güneşin kızgınlığından korur.

• Belki ben de her tarafa gölge salan o selvi ağacının bir dalının gölgesinde kendime yer bulurum.

• Ve o ünlü padişahın adına yazmak istediğim bu kitapla bu dünyada bir yadigâr bırakırım.

• Sen bunları birtakım yalanlar ve efsaneler sanma. Cihanda bir tarzda gidiş yoktur.

135. • Aklı başında olan kimse, eğer bunun remz ve anlamını araştırırsa, bundan faydalanır.

• İçinde eski zamandan kalmış, birçok destanlar yazılı bir kitap vardı.

• Bu, şurada burada, bazı mûbitlerin elinde dağınık bir halde idi ve her akıllı olan ondan faydalanırdı.

• Bir Dihkan ailesinin soyundan gelmiş olgun, bilgili, akıllı ve cesur bir yiğit vardı.

• Eski zamanlarda olup biten vakaları araştırır bulurdu.

140. Her memleketten ihtiyar mûbitleri getirterek o dağınık parçaları topladı.

• Onlardan; o zamana kadar gelip geçen padişahların, o ünlü bahtiyarların

• Bize kötü bir durumda bıraktıkları bu dünyayı nasıl idare ettiklerini,

• Saltanat günlerinin saadetle nasıl gelip geçtiğini, sordu.

• Onlar da bu kahramana, bütün padişahların başlarından geçen vakaları ve feleğin onlara karşı nasıl davrandığını bir bir anlattılar.

145. Bu yiğit, onlardan bu sözleri dinledikten sonra, her yerde tanınmış bir kitap vücuda getirdi.

• Böylece, cihanda ondan bir yadigâr kaldı ki küçük büyük herkesçe beğenildi.

Şair Dakiki'nin macerası

• Bu kitaptaki vakaları okuyanlar o kadar beğendiler ve onları rasgele herkese o kadar çok anlattılar ki,

• Akıll, doğru adamlar ve nihayet bütün dünya onları duymuş, sevmiş oldu.

• Bir gün; güzel sözlü, parlak zekâlı ve tatlı yaradılışlı bir delikanlı ortaya çıkarak:

150. • "Ben, bu kitabı manzum olarak yazayım!" dedi. Meclisinde bulunanlar, onun bu düşüncesinden çok sevindiler.

• Yalnız, bu delikanlı kötü huylu idi. Hattâ, bu huyundan vazgeçebilmek için arzulariyle daima boğuşuyordu.

• Nihayet, ansızın, ölümün bir darbesiyle dünyadan el çekti.

• Kötü huyu yüzünden, bu yeryüzünde sevinçli bir gün göremeden tatlı canı elinden gitti.

• Talihi aksine döndü ve kölesinin eliyle öldürüldü.

• Yalnız Güştasb ve Ercasb'ın padişahlık zamanlarına ait bin beyit kadar yazabildi ve günü tamamlandı.

• Onun ölümünden sonra, bu kitap eksik kaldı. Uyanık talihi uyuya kaldı.

• Tanrım, sen onun kusurlarını bağışla, ahretteki yerini yükselt..

Kitabın yazılışı ve bir dostun öğüdü

• Aydın gönlüm onun başından geçenle üzülünce, cihan padişahının tahtına doğru yüzümü döndürdüm.

• Bu kitabı ele geçirerek, kendi dilimce yazmak istedim.

• Onu önüme gelenden soruyor ve onun da feleğin zulmüne uğrıyarak kaybolmuş olmasından korkuyordum.

• Ömrümün vefa etmemesi, bu işin başkalarına kalması ihtimalini de düşünmedim değil.

• Ve yine düşündüm ki, çalışıp da ortaya koyacağım define de belki bana vefasızlık edecek ve uğrunda çektiğim zahmetlerden kimsenin haberi bile olmıyacak..

• Beri yandan, her taraf savaş içinde idi ve

zaman böyle emeklerin karşılığını vermeğe hiç de elverişli bulunmuyordu.

• Bir müddet böyle vakit geçirdim, kimseye bir şey söylemedim.

165. • Yapmak istediğimi söyliyebilecek, kendisine güvenilir bir dost bulamadım.

• Dünyada, güzel sözden iyi ne vardır? Güzel sözü büyük, küçük herkes sever, beğenir..

• Eğer söz Tanrı'nın katında da kutlu olmasaydı, Peygamber bize nasıl yol gösterebilirdi?

• Bulunduğum şehirde sevgili bir dostum vardı. Aramızda o kadar samimiyet vardı ki, sanki, kendisiyle aynı derinin içinde yaşıyorduk!

• Bana: "Senin bu düşüncen çok güzel! Belki, bu vesile ile hayırlı bir yola da gitmiş olursun.

170. "Sen gözünü açmağa bak, Pehlev diliyle yazılmış olan bu kitabı ben sana bulur, getiririm.

• "Gençsin, güzel konuşmakta yiğitsin!

• "Bu Pehlevce kitabı sen yeniden yaz ve böylece büyük adamların katında yüksel!" dedi.

• O, sözünde durarak bu kitabı bulup da bana getirdiği vakit, karanlık ruhum aydınlandı.

Mehmet oğlu Ebu Mansur'u övüş

• Bu kitabı elime geçirten zat, ulu bir kişi idi.

175. • Soyca yiğit, akıllı, uyanık ruhu aydın,

• Haya sahibi, güzel sözlü, güzel fikirli ve tatlı sesli idi.

• Bana: "Ne dilersen dile! bu kitabı yazman için, elimden geleni yapmağa hazırım.

• "Seni başkalarına muhtaç etmemek için, yapabileceğim hiçbir şeyi esirgemem!" dedi.

• Bu zat, zamanın dönüşünden bir zarar ermemesi için beni, taze bir elmayı korur gibi, korurdu.

180. • Bu akıllı ve temiz yürekli adamın beni korumasiyle kara topraklardan yükselmiş olan başım Zühal yıldızına kadar erişti.

• Altınla gümüşün, onca, topraktan farkı yoktu. Cömertlik, bütün parlaklığını ve güzelliğini onun elinden alırdı.

• Hattâ onun katında dünyanın bile değeri yoktu; vefalı ve mert bir insandı.

• Ne çare ki, kuvvetli esen bir rüzgârla, bir selvinin çimenlikten yok olması gibi, o da insanların arasından kaybolup gidiverdi.

• Heyhat, insanları öldüren timsahın elinde onun ne dirisinden, ne de ölüsünden hiçbir iz kalmadı.

185. • O, şahlara yaraşan boya bosa yazık oldu.

• Bu tutkun gönül için, artık onu görmek ümidi kalmadı. Ruhum, bir söğüt ağacı gibi, ardından titriyor.

(*)

• Şimdi, onun bir öğüdünü hatılıyor ve ruhumu sapıklıktan çevirip doğruluğa yöneltiyorum.

(*) Nüsha: O, şalı gibi ulunun öldüğü yıla ve aya lânet!

• O bana: "Bu eser tamam olduğu vakit, onu padişahlara sun!" demişti.

• Gönlüm onun bu sözüne boyun eğdi, böylece ruhum da rahatlaştı ve sevinçle doldu.

(*)

190. • Bunun üzerine o, muzaffer padişahlar padişahının adına bu kitabı yazmağa başladım.

Sultan Mahmud'u övüş

• Tanrı dünyayı yaratalı, böyle bir padişah gelmemiştir.

(**)

• Tahta çıkıp da güneş gibi tacını başına koyunca, yeryüzü bir fildişi gibi parladı.

• Sen, bütün yeryüzünü aydınlatan asıl parlak güneş kimdir, biliyor musun?

• Bu güneş, parlak talihli bir şah olan Ebulkasım'dır. Tahtını bir taç gibi olan güneşin ta yanına kurmuş,

195. • Doğudan batıya kadar her yerin süsü olmuş ve onun gücündeki büyüklük ve parlaklıkla her yer altın hazinelerine dönmüştür.

• Onun sayesinde, uyuyan bahtımın yıldızı uyandı ve beynimdeki düşünceler bol bol çoğalmağa başladı.

(*) Nüsha: Canım bir aralık onun öğüdünü böylece hatırlayınca, gönlüm neşelendi.

(**) Nüsha: O; taç ve taht ıssı, bahtı uyanık ve bahtiyar bir padişahtır.

• Artık, sözü söylemek zamanının geldiğini anladım. Şimdi, eski zamanlar yeniden canlanacak.

• Bir gece, yeryüzü padişahını düşündüm ve gönlüm takdirlerle dolu olarak onu övdüm.

• Gönlüm, o kapkaranlık gecede, bir ışık gibiydi. Dudağım yumulu, fakat gönlüm uyanık olarak uyudum.

200. Aydın ruhum, ruyada, suyun içinden parlak bir mumun yükseldiğini gördü.

• Dünya yüzü evvelâ, lâcivert renkli gecede, o mumun ziyasından sarı bir yakut gibi aydınlandı.

• Ova, bu aydınlığın altında, süslü bir kumaş gibi duruyordu. Derken, ovada bir taht peyda oldu.

• Bu tahtın üzerinde ay gibi bir padişah oturuyordu. Başında da, külâh yerine bir taç vardı.

• Sağ yanında, iki millik bir mesafeyi saf, saf dolduran bir ordu; sol yanında da yedi yüz iri fil vardı.

205. • Din ve adalet hususunda kendisine yol gösteren temiz yürekli bir vezir, önünde ve ayakta duruyordu.

• Onun saltanatındaki bu yücelik, bunca askerler ve o iri filler başımı döndürdü.

• O, şahlara yaraşan yüzü görünce, etrafındaki büyük adamlardan:

• "Bu bir saltanat tahtı mı, yoksa gök mü? Bu gördüğüm bir taç mı, yoksa gökteki ay mı? Onun önünde duran ordu mu, yoksa gökteki yıldızlar mı!" diye sordum.

• Onlardan biri karşılık verdi. Dedi ki: "Bu; Rum, Hint ve Kannûç'dan Sind deryasına kadar uzanan ülkelerin hükümdarı Sultan Mahmut'tur.

"İran ve Turan, ona kuldur. Bu ülkeler onun düşüncesine ve buyruğuna göre yaşıyorlar.

• "Bu padişah yeryüzünü adaletle düzenledikten sonradır ki, saltanat tacını başına giydi.

• "Cihana hâkim olan Sultan Mahmud'un, bu büyük padişahın adaleti sayesinde kurtla koyun bir yerden su içmekteler..

• "Kişmir'den ta Çin Denizi'ne kadar bütün padişahlar onu överler.

• "Henüz beşikte bulunan bir çocuğun anasının sütünden dudaklarını ayırır ayırmaz ilk söylediği söz Mahmut'tur.

• "Sen de bir söz erisin, sen de onu öv de sayesinde ölmez bir ad kazan!

• "Kimse, onun buyruğundan çıkamaz. Kimse, ona verdiği sözden dönemez!" dediler.

• Bunun üzerine, uyanır uyanmaz sıçrayarak kalktım ve o karanlık geceyi sabaha kadar uykusuz geçirdim.

• Hayalimde, hep o yüce padişahı övüyor ve ayaklarına, saçacak param olmadığı için, canımı saçıyordum.

• Kendi kendime: "Bu ruyanın, hakikatte, bir karşılığı olmalı. Çünkü, o padişahın ünü bütün yeryüzünde kutludur!" dedim.

Taç, mühür ve uyanık talih ıssı olan böyle bir padişahı öven de övülmeğe değer.

• Yeryüzü, onun büyüklüğündeki parlaklıkla

bir bahar bahçesine döndü. Hava bereket getiren bulutlarla, toprak da türlü türlü ağaçlar ve çiçeklerle bezendi.

• Bulutlardan yağmur tam vaktinde dökülüyor, yeryüzü bir İrem Bahçesi gibi..

• İran, bütün güzelliğini onun adaletine borçludur. Her yerde insanlar onu saygı ile anarlar (*).

• O; meclislerde vefa yağdıran bir gök, cenklerde ise keskin penceli bir ejderhadır.

Vücutça kükremiş bir fil ve ruhça Cebrail gibidir. Eli bahar bulutuna, kalbi de Nil nehrine benzer.

• Kötülerin başı gazaplandığı zaman, gözüne para kadar değersiz görünür.

• Ne tacı ve hazineleri için kurumlanır, ne de savaştan ve katlandığı zahmetlerden ruhu kararır..

• Onun bütün köleleri, azatlıları, temiz kalbli kulları.

• Kendisini severler ve onun hizmetine daima hazırdırlar.

• Bunların her biri bir ülkenin hükümdarı olmuştur, adları mimberlerde söylenir.

• Bunların başında küçük kardeşi gelir ki, insanlıktan yana eşi yoktur.

• Yeryüzünde kim Nasr'ın büyüklüğüne kul olursa, asrın padişahı sayesinde mes'ut yaşar.

(*) Nüsha: "Her yerde insanlar onu saygı ile anar" yerine "Bütün yeryüzü, neşesini onun neşeli gönlünden alır."

• Babası Nasrüddin olanın tahtının ayağı, ülker yıldızının başına taç olur.

• O; er kişidir, düşünce ve hüner ıssıdır. Bütün büyük adamlar, ondan neşe bulur.

Tus şehrinin yiğit hâkimi, savaş sırasında, aslanları bile acınacak hale getirir.

• Dünyadan eline geçen bütün serveti muhtaç olanlara bağışlar. İstediği tek şey, yeryüzünde iyi bir ad bırakmaktır.

• Tanrı'ya giden yolu halka gösterir ve padişahın yerinde var olmasını diler.

• Dünya, bu padişahın yokluğunu görmesin, ebedî olarak şad olsun!

• Vücudu, taç ve tahtiyle daima sıhhatte olsun, dert yüzü görmesin, bahtı aydınlansın!

Artık, o ünlü padişahın kitabını yazmağa başlıyorum.

Acem padişahlarının ilki olan ve otuz yıl saltanat süren Kiyûmers'in tahta geçmesi ve Ehrimen adlı ifritin onu kıskanması

• Yeryüzünde büyüklüğün ününe ilk defa kimin eriştiğini, halkın içinden yetişen söz erleri nasıl anlatıyorlar dinle de, öğren..

• İlk olarak başına taç konan insan kimdir? Kimse, tabiî, geçmiş zamanları olduğu gibi hatırlıyamaz.

• Ancak, oğullar atalarından dinlemiş olurlarsa, sana işittiklerini birer birer anlatabilirler.

• Ve böylece, yeryüzünde büyüklüğün adını ilk

olarak kimin taşıdığını, en yüksek yerlere evvelâ kimin yücelmiş olduğunu söyliyebilirler.

• Geçmiş zamanları inceleyen ve kahramanların hikâyelerini anlatan birisi,

• Taç giymek, tahta oturmak törenini önce Kiyûmers'in yaptığını ve ilk padişahın Kiyûmers olduğunu söylüyor.

• Güneş Koç burcuna girince, dünya bir güzellik ve tazelik kazandı.

• Güneş oradan öyle bir parladı ki, bütün yeryüzü baştanbaşa gençleşti.

• Kiyûmers padişahlık makamına geçti, cihan padişahı oldu ve ilk zamanlar dağların içinde oturdu.

• Böylece, onun bahtı ve tahtı, dağlardan yücelmeğe başladı. O da, buyruğundakiler gibi, kaplan postu giyerdi.

• Yeryüzüne, insanca yaşamayı getiren odur. Ondan evvel insanlar ne giyinmesini, ne de yemek pişirmesini bilirlerdi.

• Tahtına oturduktan sonra, güzellikçe güneşten hiç de aşağı kalmıyan Kiyûmers, otuz yıl padişahlık etti.

• Tahtının üstünden yüzü, dümdüz bir selvinin üzerine doğmuş iki haftalık bir ay gibi parlardı.

• Nerede yırtıcı ve vahşi hayvanlar varsa, onu görür görmez yanına geldiler.

Tahtının dibinde boyun eğip oturdular. Bu büyüklükle, gittikçe, bahtı yüceldi.

• Onun ardından ve önünden herkts saygı duy-

gulariyle gelir geçer ve ondan yaşamanın usulünü öğrenirdi.

• Bunun, güzel yüzlü, hünerli ve babası gibi iyi ad kazanmak isteyen bir oğlu vardı.

• Bu bahtiyar çocuğun adı Siyâmek'ti. Kiyûmers'in gönlü onunla dincelir,

• Dünyada onun yüzünü görmekle neşelenirdi. Çünkü o, kendi soyunun meyvalı bir dalı idi.

• Kiyûmers, oğluna olan sevgisinin çokluğundan ağlar ve günün birinde ondan ayrılmak korkusiyle yüreği yanardı.

(*)

• Böylece, bir müddet daha geçti ve padişahların saltanatı daha çok parlardı.

• Dünyada gizliden gizliye kendisine düşmanlık besleyen kötü Ehrimen'den başka hiçbir düşmanı yoktu.

• Kıskanç Ehrimen, mütemadiyen, ona bir kötülük yapmayı düşünürdü.

• Ehrimen'in, büyük bir orduya kumanda eden, yırtıcı kurt gibi bir oğlu vardı.

• Ordusunu hazırladı. Kiyûmers'e karşı yürümek, tacını ve tahtını almak sevdasına düştü.

• Talih, Siyâmek'le babasına gülümsediği için

(*) Nüsha: Yeryüzünün töresi budur: Baba, ancak oğlundan kuvvet alır.

dünya, Ehrimen'in (*) başına karanlık bir zindan gibi oldu.

• Bu sırrını herkese söyleye söyleye, onu bütün dünyaya yaymış oldu.

• Kilyûmers; kendisi için böyle kötü bir niyet beslendiğini, büyüklüğün tahtına bir başkasının oturmak istediğini nasıl bilsin?

• Bir melek, kaplan postu giymiş olduğu halde, Kiyûmers'in önüne çıkıverdi.

• Ve ona düşmanın bu sırrını, kendisi ile oğlu hakkındaki kötü niyetini haber verdi..

Siyâmek'in, Ehrimen'in oğlu tarafından öldürülmesi

• Siyâmek, melûn devin bu işini duyunca,

• Fena halde kızdı. Ordusunu topladı, hazırlanmaya başladı.

• Kaplan derisini sırtına giydi. Çünkü o zamanlar zırh giymek âdeti henüz yoktu.

• Savaş isteyen devle savaşmağa karar verildi ve iki ordu karşı karşıya geldi.

Siyâmek, vücudu çıplak olduğu halde ortaya çıkarak, devin oğlunu yakaladı.

• Bu kara dev, şehzadeye bir pençe attı, belini iki büklüm edip

(*) Nüsha: "Ehrimen" in yerine "O dev yavrusunun (yani Ehrimen'in oğlunun)."

• Yere yuvarladı ve tırnaklariyle ciğerini (*) paramparça etti.

• Bu suretle Siyâmek, böyle iğrenç bir devin elinde mahvolup ordusu komutansız kaldı.

• Padişah Kiyûmers oğlunun ölümünden haber alınca, kederinden, dünya gözlerine zindan kesildi.

280. • Çığlıklar koparak tahtından indi. Ellerini başına vurdu, tırnaklariyle vücudunun etlerini parçaladı.

• İki yanağı kan içinde kaldı. Kalbi matemle doldu ve dünya, gözünün önünde karardı.

• Askerler ağlaya ağlaya coştular, hepsi gidip Kiyûmers'in önünde dizildiler.

• Gözleri kanlı yaşlarla dolu, yanakları şarap gibi kırmızı idi ve üzerlerinde mavi renkli yas elbiseleri vardı.

• Bütün vahşi hayvanlar, kuşlar ve av hayvanları çığlıklar koparak, hep birden dağa doğru koştular.

285. • Ve Kiyûmers'in tahtı etrafında toplandılar. Bu karışıklıkla padişahın bulunduğu yerden bir tozdur yükseldi.

• Bir yıl böyle yasla geçti. Nihayet Tanrı'dan bir haber geldi.

• Kutlu melek ona şöyle söyledi: "Bundan sonra artık ağlamayı bırak, aklını başına al!

• "Buyruğum üzere bir ordu hazırla, devin ordusunu mahvet, tozunu havaya savur!

(*) Nüsha: "Ciğerini" yerine "Kemer yerini".

• "O kötü devin vücudundan yeryüzünü temizle, gönlündeki kini gider!" dedi.

290. Bunun üzerine, o ünlü padişah başını göklere kaldırdı, ayağa kalktı.

• Kirpikleri gözyaşları içinde olduğu halde, Tanrı'nın adını övdü..

• Bundan sonra da, Siyâmek'in intikamını almak için, gece gündüz rahatını ve uykusunu bırakıp hazırlanmağa başladı.

Hûşeng ve Kiyûmers'in kara deve karşı savaş yapmak için hazırlanmaları

• Siyâmek'in bir oğlu vardı. Büyük babasının yanında vezirlik yapıyordu.

• Bu büyük yaradılışlı şahzadenin adı Hûşeng'ti. Akıl ve zekânın bir örneği sanılırdı.

295. Büyük babası, oğlunun bir yadigârı olan onu yanında büyütüp yetiştirdi.

• Oğlunun yerine koydu. Gözü, ondan başka kimseyi görmezdi.

• İntikam almak için devle savaşmağa karar verince, o büyük yaradılışlı Hûşeng'i yanına çağırdı.

• Ona, bütün geçmiş maceraları anlatarak, bütün sırları açtı:

• "Ben, bir ordu toplamak ve ortalığı altüst etmek istiyorum.

300. • "Senin, o ordunun komutanı olman gerek! Çünkü, artık benim ömrüm azaldı. Benden sonra, zaten bu makam senindir!" dedi.

• Sonra, perileri ve yırtıcı hayvanlardan da kaplanları, aslanları, kurtları ve azgın sırtlanları topladı.

(*)

• Böylece, bu ulu padişahın idaresi altında türlü, türlü hayvanlar, kuşlar ve perilerden ibaret bir ordu hazırlandı.

• Padişah Kiyûmers ordunun arkasında, torunu Hûşeng de önünde bulunuyordu.

• Kara yağız dev, korku ve helecanla, bastığı yerlerden toprakları havaya savurarak geldi.

• Cihan padişahı, yırtıcı hayvanların bağırmalariyle devin pençesinin gevşediğini, kuvvetini kaybettiğini gördü.

• İki taraf birbirine girdiler. Devler, yırtıcı hayvanların karşısında yorgun bir hale geldiler.

• Hûşeng, pençeleriyle savaş aslanı gibi öyle bir saldırdı ki dünyayı, hiç yorulmak bilmiyen devin başına dar etti.

• Derisini baştan ayağa kadar yüzdü ve eşi görülmiyen biçimsiz kafasını kesti.

• Onu ayaklarının altına attı. Derisi yüzülünce iş de bitmiş oldu.

Kiyûmers'in, böylece intikamını aldıktan sonra ömrü sona erdi.

• Dünya, ondan boş kaldı. Bak, hangi padişah onun kadar ünlüdür?

(*) Nüsha: Askerler, yırtıcı hayvanlar ve kuşlar yeryüzü padişahının buyruğuna girdiler..

• O da bu yalancı dünyaya sahibolmak istedi. Fakat, sonunda elinde hiçbir şey kalmadı.

• Dünya, baştanbaşa, aslı olmıyan bir masaldan başka bir şey değildir. O hiç kimseye kalmaz.

HÛŞENG

Hûşeng'in salṭanatı kırk yıldı

• Cihan padişahı, akıllı ve adaletli olan Hûşeng, saltanat tacını başına koydu, büyük babasının yerine geçti.

315. • Başı akıl ve yüreği adaletle dolu olarak, kırk yıl padişahlık etti.

• Saltanat tahtına oturduktan sonra şöyle dedi:

• "Yedi iklimin padişahı benim! Ben her yerde galibim, her yerde benim buyruğum tutulur.

• "Muzaffer edici Tanrı'nın buyruğiyle, adalet yapmağa ve bağışlarda bulunmağa karar verdim!"

• Bundan sonra dünyayı baştanbaşa ma'mur kıldı, yeryüzünü adaletle doldurdu.

320. • Evvelâ eline bir töz geçirdi ve bilgisi sayesinde, henüz taşla karışık bulunan demiri taştan ayırdı.

• Su rengindeki demiri esas bir madde olarak kullandı ve onu sert taştan çekip çıkardı.

• Ve demircilik sanatını icadederek, demirden keser, testere ve balta yaptı.

• Bu bittikten sonra da su tedarik etmenin yolunu aradı, nehirlerden sular getirerek ovaları suladı.

• Derelerin, nehirlerin sularına mecralar açtı, kanallar yaptı, büyük gücü sayesinde insanların çektikleri zahmeti azalttı.

• Böylece, İnsanların görgüleri artarak, tohum saçmayı ve ekip biçmeyi öğrendiler.

• O zaman herkes kendi ekmeğini hazırlardı, malına, mülküne sahiboldu.

• Bu işler yapılmadan evvel, meyvadan başka yiyecek hiçbir şey yoktu.

• İnsanların işleri düzensizdi. Vücutlarını, esvap yerine, ağaç yapraklariyle örterlerdi.

• İlk insanların da din ve âdeti Tanrı'ya tapmaktı.

• Araplar taşı kendilerine nasıl mihrap edindilerse, onlar da güzel renkli ateşe karşı tapınırlardı.

• Taşın içindeki ateş onun sayesinde meydana çıkarak, bütün yeryüzünü aydınlattı.

Sede bayramının asıl ve esası

• Bir gün, cihan padişahı birkaç kişi ile birlikte dağlara gitmişti.

• Uzaktan uzun, kara renkli, kara vücutlu ve süratle koşan bir şey göründü.

• Bunun iki gözü kan çeşmesi gibiydi; ağzından çıkan dumandan dünyayı bir karaltı kaplıyordu.

• Hûşeng, kendini toplıyarak, tedbir ve ihtiyatla eline bir taş aldı, onunla savaşmağa hazırlandı.

• Elindeki taşı, şahlara yaraşan bir kuvvetle, ona savurdu. Bunun üzerine, dünyayı ateşe veren yılan kaçmağa yüz tuttu.

• Padişahın attığı bu küçük taş, büyük bir taşa isabet etti ve bu taşların her ikisi kırılıp parça, parça oldu.

• Bunların birbirine çarpmasından bir parıltı çıktı ve bu parıltı ile taşın içi aydınlandı.

• Yılan ölmedi ama, taşın içindeki gizli ateş meydana çıkmış oldu..

• Bundan sonra kim demiri taşa vurdu ise, ondan bir parıltı çıkarttı.

• Cihan padişahı, bunun üzerine, Tanrı'yı övmeye başladı.

• O Tanrı'yı ki, kendisine ateş gibi değerli bir armağanda bulundu. Bundan sonra Hûşeng, ateşi kıble yaptı.

• Kendi kendine: "Bu, Tanrı'nın bir nurudur. Aklın varsa, buna tapmalısın!" dedi.

• Akşam olduğu vakitte padişah, dağ gibi bir ateş yaktı, bütün adamlarını onun etrafında topladı.

• O gece bayram etti, şarap içti ve bu kutlu bayramın adını Sede koydu.

• İşte Sede bayramı, Hûşeng'ten yadigâr kalmıştır. Tanrı, bu gibi padişahların sayısını artırsın!

• Hûşeng, bıraktığı bu yadigârla (*) dünyayı şadetti ve bütün dünya onu hayırla yadetti.

(*) Nüsha: "Bıraktığı bu yadigârla..." yerine "mamur bir hale koyarak..."

• Tanrı'nın kudreti ve kendi saltanatının büyüklük ve kuvvetiyle hayvanlar içinde yaban eşeğinden ve azgın yaban öküzünden

• Öküzü, eşeği ve koyunu ayırdı. Böylece, kendisine faydalı olanları kullanmış oldu.

• Bundan sonra, akıllı cihan padişahı Hûşeng, bu hayvanları çift çift ayırmalarını,

• Bir kısmının hizmette kullanılmasını, bir kısmının da etlerinin yenmesini emretti ve bunların vergilerini kendine ayırttı (*).

• Hayvanlar içinde, tüyü güzel olanların postlarını ayırttı.

• Sincap, kakım, yumuşak tüylü tilki ve sıcak tüylü samur bunlar arasında idi.

• Bunlarla, diğer hayvanlardan söz söylemekle ayrılan, insanları giyindirmiş oldu.

Böylece, bağışlarda bulunarak, yiyip içerek ve başkalarına da yedirip içirerek dünyadan elini çekti ve yanında iyi bir addan başka bir şey görünmedi.

(**)

• İşleri idare etmek için birçok afsunlar yapmak ve fikirler düşünmek hususunda büyük zahmetler çekti.

(*) Nüsha: "ve bunların vergilerini kendine ayırttı.." yerine "ve bunları kendisi besletti".

(**) Nüsha: O yüce padişah, adalette ve bağışlarda bulunarak, neşe ve rahat içinde tam kırk yıl saltanat sürdü.

• Eceli gelip te ebedî hayata kavuşunca, tahtı bomboş kaldı.

• Zaman, bir an bile fazla yaşaması için ona izin vermedi. O akıllı, o zeki padişah dünyadan geçti, gitti.

• Dünya sana ne sevgi ve bağlılık gösterir, ne de hakikî yüzünü..

TAHMURS

Devleri bağlıyan Tahmurs'un saltanat müddeti otuz yıldı

360. • Hûşeng'in, çok değerli ve Devbağlıyan Tahmurs adlı, akıllı bir oğlu vardı.

• Çıktı, babasının tahtına oturdu ve padişahlık kemerini beline bağladı.

• Orduda bulunan bütün mûbitleri çağırdı. Onlara, ustalıkla, ne kadar güzel sözler söyledi.. Dedi ki:

• "Bugün, bu saltanat makamı, taç, gürz, külâh benimdir ve bana lâyıktır.

• "Ben, dünyayı kötülüklerden temizledikten sonra, oturacağım yeri kuracağım..

365. • "Deve her yerden el çektireceğim. Çünkü ben, yeryüzü padişahı olacağım.

• "Dünyada faydalı ne varsa onu meydana çıkartacağım!" dedi.

• Sonra, koyun ve kuzuların sırtından tüyleri kestiler, onları bükmeğe başladılar.

• Böylece, elbiseler yapıldı. Yaygı yapmayı da insanlara gösteren, odur.

• Hayvanlar içinde hızlı koşanları ot, saman ve arpa ile besledi.

370. Ürkek, insanlardan kaçan hayvanları gözden geçirerek, karakulakla parsı bunların arasından ayırdı.

• Bu cinsten olanları, bir kolayını bulup, çöllerden, dağlardan getirtti ve bağlattı.

• Kuşların, ele avuca sığmaz şahin ve atmaca gibi iyi ve ileri gelenlerini.

• Getirtip talim ettirdi. Öyle ki, herkes onun yaptıklarına şaşıp kaldı.

• Adamlarına, bu hayvanlara iyi muamele etmelerini ve onları tatlılıkla çağırmalarını buyurdu..

375. Bundan sonra horoza, sabahleyin davul çalındığı vakit, ötmesini öğretti.

• Bunların hepsini gerektiği gibi başardı ve gizli şeyler içinden faydalılarını ortaya çıkarmış oldu..

• Sonra, etrafındakilere: "Cihanı yaratan Tanrı'yı övün!

• "Çünkü o; bizi bütün hayvanlardan üstün yaratmış ve bize doğru yolu göstermiştir!" dedi.

• Tahmurs'un, çok temiz yürekli bir veziri vardı. Kötü işler düşünmekten uzaktı.

380. • Onun şöhreti her tarafa yayılmıştı. Adı Şeydasb olan bu vezir, hayırlı olmıyan bir iş için adım atmazdı.

• Her gün oruç tutar ve geceleri Tanrı'nın katında ayakta durup tapınırdı.

• Herkese kendini sevdirmiş, gündüz oruç tutmayı, gece Tanrı'ya tapmayı âdet edinmişti.

• Padişahın talihinin elverişli gitmesine yardım ederdi. Kötü insanları yıldırmıştı.

• Daima iyilik yolunu gösterdiği gibi, doğrulukla yükselmek isterdi.

• Padişah, onun sayesinde, kötülüklerden o kadar sıyrılmıştı ki, Tanrı'nın nuru yüzünde parlıyordu.

(*)

• Tahmurs gidip Ehrimen'i bir hile ile yakaladı ve onu bağlıyarak süratli giden bir at diye kullandı.

• Arasıra onu eyerler, dünyanın dört bir tarafında koştururdu.

• Diğer devler Tahmurs'un bu hareketini görünce artık onun sözünü dinlememek istediler.

• Tahmurs'u altın tacından ayırmak için, birçok devler bir araya gelip bir toplantı yaptılar.

Tahmurs, devlerin bu işlerinden haber alınca fena halde kızdı ve toplantılarını dağıttı.

• Padişahlığın verdiği büyüklükle kemerini kuşandı, ağır gürzünü omuzuna vurdu.

• Ve savaşa hazırlandı. Bütün erkek devler, büyücüler ve cadılar birleşip büyük bir ordu topladılar.

• Kükremiş kara dev önlerinde olarak: çirkin seslerini göklere yükselttiler.

(*) Nüsha: Böyle, işten anlar bir veziri olan padişahın da çok hünerli olacağını kavrıyabilirsin...

• Bu ordunun kaldırdığı tozdan hava karardı (*). Yeryüzünü bir karanlık kapladı ve gözler görmez oldu.

• Bunun üzerine cihan padişahı Tahmurs, intikam almağa ve savaşmağa hazır olarak geldi.

• Bir tarafta ağızlarından ateş ve duman saçan devler, diğer tarafta da cihan padişahı Tahmurs'un yiğitleri duruyordu..

• Aralarında teke tek savaşmağa başladılar. Fakat, bu savaş pek uzun sürmedi.

• Çünkü Tahmurs, devlerin üçte ikisini afsunla bağladı. Diğerlerini de ağır gürziyle yerlere serdi.

• Onları böyle yaralı ve bağlı olarak sürüklemeğe başlayınca, canlarının bağışlanması için yalvardılar.

• Tahmurs'a: "Bizi öldürme. Sen bizim canımızı bağışlarsan, biz de buna karşılık sana, işine çok yarıyacak yeni bir sanat öğretiriz!" dediler.

• Tahmurs, bu yeni hüneri öğrenmek için onlara aman verdi.

• Canları kurtulunca, onlar da ister istemez vaatlarını yerine getirdiler ve

• Tahmurs'a yazı yazmak sanatını öğrettiler, kalbini bilgi ile aydınlattılar.

• Öğrettikleri yazı bir tek değildi: Rumca, Arapça, Farsça,

(*) Nüsha: "Bu ordunun kaldırdığı tozdan hava karardı" yerine "hepsi kara renkli idi."

• Soğutça (*), Çince, Pehlevce.... gibi otuza yakın dilin, konuşulduğu gibi yazılmasını öğrettiler.

• Cihan padişahı, otuz yıl süren saltanatı zamanında, bu saydıklarımdan daha çok nice hünerler göstermiştir.

• Onun da vakti sona erdi, o da ölüp gitti ve geriye çektiği emeklerden başka bir şey kalmadı.

• Ey felek, mademki günün birinde kesip biçeceksin, niçin bu insanları böyle büyütüp yetiştirirsin?

• Mademki, sonunda yok edeceksin, yetiştirmek ve büyütmekte ne fayda var?

Bir insanı göklere kadar yükseltirsin, sonra da toprakların üzerinde yuvarlarsın!

C E M Ş İ D

Cemşid'in padişahlığı yedi yüz yıldı

(**)

• Tahmurs'un oğlu çok değerli Cemşid, yüreği babasının öğütleriyle dolu olduğu halde,

• Tahta çıktı. Padişahlara yapılan törenle, başına altın tacını giydi,

• Beline kemerini kuşandı. Dünya baştanbaşa onun hükmüne girdi.

• Herkes, onun adaleti sayesinde rahata kavuştu. Devler, periler, kuşlar hep onun buyruğuna girdi.

(*) Nüsha: "Soğutça" yerine "Hintçe."

(**) Nüsha: O ünlü padişah ortadan kaybolunca, yerine oğlu geçti.

415. Onunla dünyanın şerefi arttı ve saltanat tahtı daha parlaklaştı.

• "Ben, Tanrı'nın yardımı ile, hem padişah hem de mûbidim.

• "Kötülere kötülükten el çektireceğim, insanların ruhunu temizliyeceğim, nurlandıracağım!" dedi.

• Evvelâ, savaş aletlerini yapmağa girişti, bu suretle savaş erlerine ün aramanın yolunu açtı.

• Padişahlığın büyüklüğü ve kudreti ile demiri yumuşak, işlenmesi kolay bir hale getirdi. Ondan tulga, zırh ve zırhlı gömlek yaptı.

420. Parlak zekâsı sayesinde, yine demirden, zırhlı kaftan ve elbise yapabildi..

• İlk elli yıl zarfında çok zahmet çekti ve bu sayede hazinelerini doldurdu.

• Diğer elli yılada da savaş günlerinde giyilecek elbiseleri yapmak fikrine düştü.

• Keten, ibrişim, kıl ve ipliği eğirip kıymetli kumaşlar yaptı.

• İnsanlara eğirmeyi, bükmeyi, çözgü ve atkı ile kumaşın nasıl dokunacağını öğretti.

425. • Dokuma işi bittikten sonra insanlar, ondan kumaş yıkamayı ve dikmeyi öğrenmeğe başladılar.

• Bir iş bitince diğerine başlar ve böylece herkesi hoşnut eder ve kendisi de memnun kalırdı.

• Her sanat için bir kurum açtı ve bunun için de elli yıl harcadı.

• Senin Kâtuziyan dediğin ve zamanlarını tapınmakla geçirdiklerini bildiğin topluluğu

• Diğerlerinden ayırdı ve onları dağlık yerlere yerleştirdi.

• Ta ki sırf tapınmakla vakit geçirebilsinler, Tanrı'nın parlak katında durabilsinler...

• Yine halk arasından bir topluluk daha ayırarak buna da Nisâriyan adını verdi.

• Nerede askerin ve memleketin yüzünü ağartan aslan gibi savaş erleri varsa, bu topluluğa kattı.

• Padişahlık tahtı onların sayesinde ayakta durur. Erliğin adı onların sayesinde yaşar.

• Halkın içinden üçüncü olarak ayrılan topluluğa da Nesûdi adı verildi. Yeryüzünde onlara borçlu olmıyan var mı?

• Toprakta çalışanlar, ekenler, biçenler ve yiyip içmek hususunda kimseye minnet etmiyenler onlardır..

• Kimsenin buyruğu altında değildirler. Üstleri başları yırtıktır; fakat, kimseden de bir kötü söz işitmezler.

• Başlarında hiç kimse hüküm sürmez, Dedikodu nedir bilmezler ve vücutları sıhhattedir. Yeryüzü onların sayesinde mamurdur.

• Güzel söz söyliyen o pervasız adamın: "Tembellik, hür adamı esir yapar!" sözü, ne kadar güzeldir..

• Dördüncü olarak ayrılan topluluğa da Ehnuhûşi dediler. Bunlar, ellerinin emeğiyle yaşarlar.

• Hep sanatlariyle uğraşırlardı. Ruhları daima düşünceliydi.

Cemşid, bu işleri yapmak için de elli yıl harcadı. Bu müddet zarfında kendisi büyük bir rahatlık içinde yaşadığı gibi, herkese de birçok bağışlarda bulundu..

(*)

• Ta ki herkes kendi haddini bilsin, astını üstünü tanıyabilsin.

• Bütün bu işler yapıldıktan sonra bilgili, padişahlar padişahı Cemşid,

• O uğursuz devlere, su ile toprağı karıştırıp harç yapmalarını buyurdu.

• Devler, balçıktan yapılabilecek şeyleri öğrendiler. Bir kalıp hazırlıyarak hafif tuğlalar döktüler.

• Bir mühendisin nezareti altında, taş ve harçla bir duvar yaptıktan sonra,

• Bir zarara uğramaktan uzak olacak kadar sağlam hamamlar, yüksek köşkler ve saraylar meydana getirdiler.

• Cemşit, bir vakitler de, sert taştan parlak mücevher çıkarmağa çalıştı.

• Bu suretle eline yakut, kehribar, gümüş ve altın gibi birtakım mücevherler geçti.

• Büyü ile bunları sert taşlardan ayırdı. Böylece, gizli şeylerin anahtarı bulunmuş oldu.

• Bundan başka, daha insanların arzu ettikleri güzel kokuları,

• Ban, kâfur, misk, öd ve amberi, sâf ve berrak gül suyunu buldu.

(*) Nüsha: Cemiyette, herkese lâyık olduğu yeri ayırdı ve yol göstericilik yaptı.

• Hekimliği, her dertlinin dermanını, sağlığın ve hastalığın sebeplerini keşfetti.

• Bütün bu sırları meydana çıkardı. Dünyaya, bu padişah gibi, bir araştırıcı gelmemiştir.

Sonra, su üzerinde gemi ile dolaşarak memleket memleket gezdi.

• Saltanatın bu elli yılı da böylece sona erdi ve aklının kavrayamadığı hiçbir hüner kalmadı.

• Bütün bu şeyler yapıldıktan sonra da, dünyada kendisinden büyük kimseyi görmemeğe başladı.

• Böyle, her şey yoluna girdiği bir vakitte, bulunduğu büyüklük yerini beğenmiyerek daha yükseklere çıkmak istedi.

• Saltanatın büyüklüğüne uygun bir taht yaptırdı, onu birçok mücevherlerle süsledi.

İstediği vakit, devler o tahtı kaldırıp ovalardan, göklere kadar çıkarırlardı..

• Buyruk sahibi padişah o tahtın üzerinde, havanın ortasında parlayan güneş gibi, otururdu.

• Herkes tahtının etrafında toplandı. Dünya, onun talihindeki parlaklığa hayran oldu..

• Cemşid'in üzerine mücevherler saçtılar ve bugüne Nevruz adını verdiler.

• Yeni yılın ilk günü olan Ferverdin ayının birinci gününde insanın vücudu zahmet ve kinden kurtulur.

İlerigelenler, bugünü sevinçle kutlamak için şarap ve çalgı getirttiler, çalgıcılar topladılar.

• İşte, Nevruz denilen bu mesut gün o zamandan, o padişahtan yadigâr kalmıştır.

• Böylece üç yüz yıl geçti. Bu müddet zarfında insanlar ölüm yüzü görmediler.

(*)

• İnsanların kötülükten ve zahmetten haberleri yoktu. Bütün devler, bir köle gibi, hizmetlerine hazır duruyorlardı.

(**)

• Bütün insanların kulağı onun buyruğunda idi ve yeryüzü musikinin ve içki içenlerin sesleriyle dolmuştu.

Böylece birçok yıllar geçti, Cemşid'in yüzünde, padişahlara yaraşan büyüklüğün ışığı parlıyordu.

• Bütün yeryüzü bu bahtiyar padişahın sayesinde rahata kavuşmuştu ve zaman zaman ona Tanrı'dan yeni yeni haberler gelmekte idi.

• Geçen bu müddet zarfında, hiç kimse, padişahtan iyilikten başka bir şey görmedi.

• Âlem baştanbaşa kendisine kul oldu ve o da taşıdığı büyüklükle tahtında oturdu.

(*) Nüsha: • İşsizlik, güçsüzlük nedir bilmezlerdi. Dünyada ne hastalık, ne de bir dertli kalmıştı.

(**) Nüsha: • Yeryüzünün hâkimi, çok değerli ve ayaklı bir taht yaptırmış, onun üzerinde oturmakta idi.

• Bu tahtın üzerine oturan Cemşid, elinde padişahlara yaraşan bir şarap kadehi tutardı.

• Bu tahtı devler taşır ve ovalardan bulutlara kadar çıkarırlardı.

• O şah oğlu şahın tahtının üzerinde de kuşlar saf saf sıralanıyorlardı.

• Bir gün, büyüklük tahtına baktı, birdenbire kendisine bir gurur geldi, dünyada kendisinden başka kimseyi görmedi.

475. • O, Tanrı'ya tapan padişah benlik gösterdi, Tanrı'sından yüz çevirdi, nankörlükte bulundu.

• Ordusundan ilerigelen adamları çağırdı ve bak onlara nasıl sözler söyledi.

• Bu yaşlı, büyük adamlara: "Ben, dünyada kendimden başka kimseyi tanımıyorum..

• "Hüner, sanat benim sayemde meydana geldi. Saltanat tahtında benim gibi bir padişahı kim görmüştür?

• "Dünyayı güzellikle süsleyen benim. Dünyayı istediğim hale getirdim (*).

480. • "Yemeniz, uyumanız, rahatınız, giyinmeniz, hulâsa bütün emelleriniz benim sayemde vücut buldu.

• "Büyüklük, taç ve padişahlık benimdir. Benden başka bir kimsenin padişah olduğunu kim söyliyebilir?

• "Benim bulduğum devalarla herkes sağlığa kavuştu. Artık hastalık, ölüm kimseye zarar vermez oldu..

• "Dünyada benden başka birçok padişahlar olsa bile, bir adamı ölümden kurtarmak benden başka kime nasibolmuştur?

• "Siz, vücudunuzdaki zekâ ve canı bana borçlusunuz! Bana yalnız Ehrimen olan tapmaz.

(*) Nüsha: "Dünyayı istediğim hale getirdim!" yerine "Yeryüzünden zahmeti kaldıran benim!"

485. • "Eğer siz şimdi bunların hepsini benim yaptığımı kabul ediyorsanız, cihanı benim yarattığıma inanmalısınız!

• "Bütün mûbitler benim önümde baş eğmişlerdir. Kimse bana bir sorgu sualde bulunamaz!" dedi.

• Bu sözleri söyler söylemez, Tanrı'nın lûtuf ve yardımı da ondan kesiliverdi ve her tarafta dedikodular başladı..

• Herkes onun kapısından yüz çevirdi. Yirmi bir (*) yıl içinde bütün ordusu darmadağın oldu.

• Tanrı'ya karşı benlik dâvasına kalkışınca, her şeyi yıkıldı, her işi altüst oldu.

490. Akıl ve zekâ sahibi bulunan olgun bir kişi diyor ki: "Padişah olunca, Tanrı'ya iyi bir kul olmağa çalış!"

• Tanrı'ya karşı kim nankörlükte bulunursa her yerden kalbine korku dolar.

• Cemşid'in günü de karardı. Bir vakitler bütün yeryüzünü aydınlatan büyüklüğü, gittikçe azaldı..

(**)

• Bunun üzerine daima gözlerinden kanlı yaşlar dökmeğe, Tanrı'dan özür dilemeğe başladı.

• Fakat Tanrı'nın lûtuf ve yardımı günden güne azaldı, gördüğü kötülükler de günden güne arttı..

(*) Nüsha: "Yirmi bir" yerine "Yirmi üç".

(**) Nüsha: • Cemşid, Tanrı'nın kendine kızdığını anlayınca, korkuya kapıldı.

• Pâk Tanrı ondan artık incindiği için, kimse onun derdine derman bulamadı.

Dahhâk'in, babasiyle macerası

495. O zamanlar, mızraklı süvarilerin yaşadıkları çölde yetişmiş bir yiğit vardı.

• Bu; hem bir padişah, hem de fazilet sahibi bir adamdı. Tanrı korkusundan daima titredi..

• Bu yüksek yaradılışlı ve Merdas adlı adamın adalette ve bağışta bulunmak hususundaki derecesi pek yüce idi.

• Südü sağılan dört ayaklı hayvanların her birinden binlercesine sahipti.

• Bu temiz dinli adam; keçi, deve ve koyunlarını çobanlara vermişti.

500. Bundan başka sağmal inekleri ve güzel koşan Arap atları da vardı.

• Süte ihtiyacı olanların arzusunu derhal yerine getirirdi.

• Bu dini temiz admın, pek ziyade sevdiği, bir oğlu vardı.

• Şöhrete tapan bu Dahhâk adlı çocuk, çok cesur ve çevikti. Fakat, çok kötü huylu idi.

• Onu Pehlev dilinden olan Biyaresb adı ile çağırırlardı.

505. • Deri dilinde biyur kelimesi "on bin" mânasına geldiği ve

• Dahhâk'in de altın dizginli on bin arap atı bulunduğu için ona bu adı vermişlerdi.

• Gece, gündüz bu atlardan birinin üzerinde bulunurdu. Fakat, bu da yalnız büyüklüğündendi. Yoksa, kimseye karşı bir kini olduğundan değil.

• Bir gün şeytan, sabahleyin erkenden iyiliği seven bir insan tavrı ile, bunun yanına geldi.

• Bu büyük adamı azdırdı, iyilik yolundan çevirdi. Bu genç de onun sözlerine kulak verdi.

510. • Kötü niyetinden haberi olmadığı için, sözleri hoşuna gitti.

• Aklını, gönlünü ve temiz ruhunu ona bağladı. Bu suretle, başına belâyı almış oldu.

• Şeytan, onun kendisine gönülden bağlandığını görünce çok sevindi.

• Ona birçok yaldızlı, süslü sözler söyledi. Delikanlının kafası, bilgice, bomboştu.

• Şeytan, sözüne devamla kendisine: "Ben o kadar şeyler (*) bilirim ki, onları benden başka kimse bilmez!" dedi.

515. • Genç, bunun üzerine ona: "Söyle, durma ey iyi düşünceli adam, bunları bize de öğret!" dedi.

• Şeytan: "Pekâlâ, fakat evvelâ kimseye söylemiyeceğine dair bana söz ver, ondan sonra onları ben de sana söyliyeyim!" dedi.

• Cahil ve sâf olan bu genç, onun buyruğuna uyarak istediği yemini etti:

• "Sırrını kimseye söylemem ve söyliyeceğin sözlerin hepsini dinlerim!" dedi.

• Bunun üzerine şeytan: "Ey, şanlı padişah! Bu sarayda, senden başkasına ne lüzum var?

520. • "Senin gibi bir oğul varken babaya ne hacet? Benden sana öğüt olsun..

• "Bu yaşlı adam, kolay kolay ölmiyecek. Bu müddet zarfında da sen unutulur, gidersin.

(*) Nüsha: "Şeyler" yerine "sözler".

• "Onun tahtını sen al. Bu dünyada onun yeri sana lâyıktır.

• "Eğer sözlerimi dinlersen, yeryüzünde padişah sen olursun!" dedi.

• Dahhâk, bunları dinledi. Fakat babasının kanını dökmek hoşuna gitmedi, canı sıkıldı.

525. • Şeytana: "Başka bir teklifte bulun! Çünkü bu bana yaraşan ve yapılması mümkün bir şey değil!" dedi.

• Şeytan dedi ki: "Eğer bunu yapmazsan, sözünde ve yemininde durmamış olacaksın!

• "O zaman bu yeminin günahı senin boynunda kalır. Sen de kayıttan kurtulamaz, hakir olursun ve baban da şerefi ile yerinde oturur!"

• Nihayet iblis bu arabın aklını tuzağa düşürdü. Öyle davrandı ki, sonunda ona dediğini yaptırdı.

• Dahhâk: "O halde, senin bu öğüdünü tutmak ve yerine getirmek için çare nedir?" diye sordu.

530. • Şeytan da: "Ben bunun çaresini bulur ve senin başını güneşin bulunduğu yere kadar yükseltirim.

• "Sen, yalnız, kimseye bir şey söyleme, yeter. Kimsenin yardımına ihtiyacım yok!..

• "Ben, nasıl yapılması lâzım gelirse yaparım. Sen yalnız bu sırrı sakla, söz kılıcını kınından çıkarma!" dedi.

• Padişahın sarayında, pek ziyade gönül açıcı bir bahçe vardı.

• Bu büyük hükümdar geceleri kalkar, ibadet için hazırlanırdı.

Başını, vücudunu gizlice bu bahçede yıkarken, kendisine ışık tutulmasını istemezdi.

• Bu dev, o kötü niyetle, yol üzerinde derin bir kuyu kazdı.

• Ve şeytan bu derin kuyuyu otlarla örterek oradan geçip gitti.

• Gece olunca Arapların büyüğü olan bu şanlı padişah yine bahçeye gitti.

• Yolda o derin kuyuya gelince, talihi birdenbire tersine döndü.

Kuyuya düşüp paramparça oldu. Böylece, Tanrı'ya tapan o iyi kalbli adam öldü.

• Bu temiz yürekli padişah, hayatında, iyi ve kötü hareketlerinden dolayı genç oğluna hiçbir aykırı muamele yapmış değildi..

• Daima onu naz içinde yetiştirmeğe çalışır, kederi onunla dağılır ve bütün servetini hep ona verirdi.

• Fakat, onun kötü huylu, kötü ahlâklı oğlu böyle bir vefasızlıkta bulunmaktan utanmadı.

• Babasının öldürülmesine ortak oldu. Ben, bilgin bir adamdan şunu işitmiştim:

• "Kötü bir evlât yırtıcı bir aslan bile olsa, yine babasının kanını dökmeğe cesaret edemez!"

• Bunda gizli bir hikmet olsa gerek. Bundaki sırrı incelemek isteyen, onu çocuğun anasından sorun!

(*)

(*) Nüsha: Babasının yol[redacted]kın bir oğulu sen yabancı say, oğul sayma!

• Zâlim ve alçak Dahhâk, böyle bir çare ile babasının tahtını elde etti.

• Aarapların tacını başına giydi, onları iyi kötü idareye başladı.

• Şeytan bu işin tamam olduğunu görünce, yeni bir hile daha kurdu.

Dahhâk'e: "Sen bana bağlanırsan, dünyada her emeline kavuşursun!

• "Böyle yapacağına söz verir, benim sözümden ve buyruğumdan yüz çevirmezsen,

• "Bütün yeryüzü padişahlığı senindir. İnsanlar, dört ayaklı hayvanlar, kuşlar, balıklar hepsi sana boyun eğer!" dedi.

• Bu sözleri söyledikten sonra da başka fikirler beslemeğe, hayret verecek tedbirler düşünmeğe başladı.

Şeytanın ahçılığı

• Şeytan kendisini güzel söz söyliyen, gönlü uyanık, temiz giyinmiş bir delikanlı kılığına soktu,

Dahhâk'in yanına geldi. Onu birçok övdükten sonra:

• "Ben, meşhur ve temiz bir ahçıyım. Eğer padişah beni kendisine lâyık görürse..." dedi.

• Dahhâk bu sözü işittiği zaman, onu ahçılığa tâyin etti ve yemek pişirmesi için bir yer ayırdı.

Elinde salâhiyet olan vezir, mutfağın anahtarını ona teslim etti.

O zaman, yiyecek çok değildi. Hayvan eti azdı.

560. • Yanlız yerden biten yeşillikleri yerlerdi ve yerden biten her şeyi de yemezlerdi.

• O, pis yaratılışlı şeytan düşündü ve hayvanları öldürmeği tasarladı.

• Her türlü kuşları ve dört ayaklı hayvanları öldürdü. Onların etlerinden türlü türlü yemekler yaptı. Birer birer padişahın sofrasına koydu.

• Onu cesur yapmak için, aslan gibi, kanla besledi.

• Onun her sözünü yapar, gönlünü onun buyruğuna bağlardı.

565. • Evvelâ ona yumurta sarısı yedirdi. Bu sayede, bir müddet sağlığını emniyet altına aldı.

• Dahhâk, bunları yedi ve hoşuna gitti. Şeytanı da bol bol takdir etti.

• Buna kaşı hilakâr şeytan Dahhâk'e: "Yüce padişah sağ olsun!

• "Yarın yine öyle yemekler yaparım ki sana hep sağlık verir!" dedi.

• sonra gitti ve bütün gece ertesi günkü olağanüstü yemekleri nasıl hazırlıyacağını düşündü.

570. • Ertesi günü, şu lâcivert renkli gök kubbesi sarı yakut renkli güneşi doğurduğu vakit,

• Gümüş renkli kekliğin ve sülünün etinden yemekler yaptı. Kalbi ümitle dolu olduğu halde padişahın huzuruna geldi.

• Arapların bu aklı eksik padişahı yemeklere elini uzatıp da yiyince hoşunt gitti. Şeytana karşı kalbinde bir sevgi uyandı.

• Şeytan, üçüncü günü, kuş ve kuzu etinden türlü yemekler hazırladı.

• Dördüncü günü de, sofra kurulunca, genç bir öküzün sırtındaki etlerden hazırladığı yemekleri getirdi.

Bunun içine safran, gülsuyu, yıllanmış şarap ve halis misk koydu.

• Dahhâk elini yemeğe uzatıp da yiyince, hoşuna gitti ve bu akıllı adamın sanatına hayran oldu.

• Bunun üzerine kendisine: "Ey iyi ahlâklı, güzel insan; dile benden ne dilersen!" dedi.

• Ahçı: "Saltanatında var ol! Kalbim senin sevginle doludur. Senin yüzünü görmek, benim ruhumun gıdasıdır.

• "Senden, yalnız bir dileğim var. Her ne kadar lâyık değilsem de, bunu senden isterim.

• "O da, senin iki omuzunu öpmek ve onlara yüzümü, gözümü sürmektir!" dedi.

• Dahhâk, bu sözleri dinledi ve bunda şeytanın gizli bir maksadı olduğunu bilmiyerek:

• "Ben, bu dileğini yerine getiririm. Bununla senin adın ve şöhretin yücelir."

• Dedikten sonra, emretti. Şeytan, onu kendi karısı gibi kucaklayıp omuzlarını öptü.

• Öper öpmez de, olduğu yerden kayboldu. Dünyada hiç kimse, böyle şaşılacak bir şey görmemiştir.

Bunun üzerine, Dahhâk'in iki omuzundan iki tane kara yılan çıktı. Dahhâk, bundan çok kederlendi. Her tarafta çareler aramağa başladı.

• Nihayet, bu iki yılanı omuzlarının üzerinden kesti. Fakat, ne şaşılacak şeydir ki

• Bu iki kara yılan, bir ağaç dalı gibi, tekrar bitti.

• Hekimler ve akıllı adamlar gelip toplandılar. Her biri, sıra ile, düşüncelerini söylediler,

• Türlü, türlü tedbirler aldılarsa da bu derde bir çare bulamadılar.

Bunun üzerine şeytan, bir hekim kıyafetine girdi. Derhal gelip, akıllı bir adam tavriyle, Dahhâk'in huzuruna çıktı.

• Ona: "Bu, sakınılması imkânsız bir şeydir. Bu yılanlar orada kaldıkça sen onları bırak, sakın kesme!

• "Yiyecek vermek suretiyle onları yatıştır, azdırma. Bundan başka yapılacak çare yoktur.

• "Sen onlara insan beyninden başka bir şey yedirme. Belki onu yiyerek ölürler.

• "Mademki senin derdine insan beyninden başka bir deva yoktur; bu derde de ağlamalı, böyle dermana da!

• "Her gün iki adam öldürmeli ve beyinlerini çıkarmak için kafalarını kesmelisin!" dedi.

• Bak, şu kâfir şeytana! Böyle hareketiyle, bu sözleriyle neler yapmak istedi:

• Bundan maksadı, böyle gizlice bir tedbir kurup, dünyayı insanlardan temizlemekti.

Cemşid'in saltanatının sonu

• Bundan sonra İran'da bir karışıklık çıktı Her tarafta savaşlar ve taşkınlıklar başgösterdi.

• O parlak günler kara günler oldu. Herkes, Cemşid'e itaatten vazgeçti.

O, kötülüğe ve akılsızca işlere meylettiğinden, Tanrı'nın feyiz ışığı karardı.

• Her taraftan bir padişah, her yerden ileri-gelen bir adam çıktı ve

• Asker toplayıp savaşa hazırlanarak, Cemşid'e karşı düşmanlık gösterdi.

• Askerler, birer birer İran'dan çıktılar ve Arapların memleketine doğru yol almağa başladılar.

• Orada, ejderha yapılı büyük bir padişah olduğunu haber almışlardı.

• Kendilerine bir padişah arıyan bütün İran süvarileri hep birden Dahhâk'e gittiler.

• Onu, padişahlıkla övdüler ve İran'a padişah olarak kabul ettiler.

• Bunun üzerine, bu ejderha yapılı padişah rüzgâr süratiyle geldi. İran'da saltanat tacını başına koydu.

• İrandan ve Arabistandan asker topladı. Her ülkenin yiğitlerini seçti.

• Cemşid'in tahtının bulunduğu yere doğru yürüdü ve dünyayı onun başına, bir yüzük gibi, daralttı.

• Cemşid'in talihi tersine döndü. Bu yeni padişah onu böyle sıkıştırınca,

Kaçtı. Tahtını, külâhını, saltanatını, taç, hazine ve askerlerini hep ona bıraktı.

• Gitti, bir yerde gizlendi. Dünya, başına zindan oldu. Tahtını ve külâhını Dahhâk'e bıraktı.

• Böyle yüz yıl kimse onu yeryüzünde göremedi, insanların gözlerinden kayboldu.

• Yüzüncü yılda, dini temiz olmıyan bu padişah (*) meydana çıktı.

• O zaman Dahhâk, onu gafil avlıyarak eline geçirdi ve hiç aman vermeden

615. • Testere ile iki parça edip dünyayı vücudundan temizledi, şerrinden kurtardı..

• O, bir müddet, ejderhanın nefesiyle gizlenmişti. Fakat sonunda onunla da kendisini kurtaramadı.

• Zaman; tacını, tahtını, saltanatını, kehlibarın bir saman çöpünü kapması gibi, elinden kapıp aldı.

• Dünyada saltanat tahtında ondan daha büyük hangi padişah vardı? Çektiği bu kadar zahmetten eline ne geçti?

• Yedi yüz yıl saltanat sürdü. Bu yıllar ona birçok iyilikler ve kötülükler getirdi.

620. Dünyada çok yaşamanın faydası nedir? Feleğin senin hakkında ne düşündüğünü bilemezsin ki...

• Seni, önce, yağ ve balla besler. Kulağına onun tatlı sesinden başka bir şey gelmez.

• Sen, onun sana bir sevgi beslediğini ve daima böyle yüz göstereceğini zannedersin.

(*)

(*) Nüsha: "Çin denizinden".

(*) Nüsha: • Ne diye hep onun sevgisinden bahsedersin? Onun sana kötü yüz göstereceği zaman da gelecektir.

• Sen sevinir, sevincini yalnız onda bulur ve bütün kalbinin sırlarını ona dökersin.

• Sonra sana öyle bir acayip oyun oynar ki, onun acısı yüreğini kanla doldurur.

(*)

• Yarabbi, bu iğreti dünyadan artık bıktım, ona doydum. Beni bir an evvel onun zahmetinden kurtar!

DAHHÂK

Saltanatı bin yıldı (**)

• Dahhâk, saltanat tahtına oturduktan sonra, bin yıl padişahlık etti.

• Bütün dünya onun idaresi altına girdi. Böylece, uzun bir zaman geçti.

• Akıllı adamların iyi âdetleri yeryüzünden kalktı. Akılsızlar, her yerde emellerine kavuştular.

• Bilgi ve fazilet hor görüldü, hilekârlık meydan aldı. Doğruluk gizlendi, kötülük ortaya çıktı..

Devler, istedikleri gibi kötülük yapmağa başladılar. İyilikten kimse açıkça bahsedemez oldu.

• Cemşid'in dairesindeki iki tertemiz kızı, korkudan söğüt yaprağı gibi titreye titreye, saraydan çıkarıp götürdüler.

(*) Nüsha: • Bu vefasız dünya hep böyledir işte.. Onun için, sen ona, iyilik tohumundan başka bir şey ekme!

(**) Nüsha: Saltanatı bin yıldan bir gün eksikti.

• İkisi de Cemşid'in kızkardeşi idi ve bütün kadınların baştacı olmağa lâyık bulunuyorlardı..

• Yüzleri iffet perdesiyle örtülü olan bu kızlardan birisinin adı Şehrinaz ve diğer ay yüzlü olanın adı da Ernüvaz idi.

• Bunları Dahhâk'in sarayına götürüp o ejderha yapılıya teslim ettiler.

O, bunlara kötü huylar aşıladı; hilekârlık, sihirbazlık öğretti.

(*)

• Çünkü; kötülük öğretmekten, öldürmekten, yağmacılıktan ve yakmaktan başka bir şey bilmezdi.

• Her gece, ister halktan veya isterse yiğitler soyundan olsun, iki delikanlıyı,

• Ahçı, padişahın sarayına götürür vu bunlarla onun derdine derman bulmak isterdi.

• Bunları öldürür, beyinlerini çıkarır, yılanlara yiyecek yapardı.

• Padişahın memleketinde (*) temiz yürekli, yüksek yaradılışlı iki dindar adam vardı.

• Bunlardan birinin adı Temiz Dinli Ermayil, ötekinin adı da İleriyi Gören Kermayil idi.

• Nasılsa, bunlar bir gün bir yerde buluştular. Aralarında şuradan, buradan konuşurken,

---

(*) Nüsha: Çünkü uğursuz Dahhâk'in yaradılışı böyle idi. Dünya, onun yüzünden bir mum parçası gibi eridi...

(*) Nüsha: "Padişah memleketinde" yerine "Padişah soyundan".

• Padişahın ve askerlerinin zulmünden ve yılanlara yedirilen yemek gibi kötülüklerden bahis açıldı.

• Bunlardan biri: "Bizim, evvelâ, padişahın sarayına ahçı olarak girmemiz gerek!

• "Ancak ondan sonradır ki, her ihtimali göz önünde bulundurarak bir çare düşünür,

• "Öldürülen iki kişiden hiç olmazsa birisini kurtarmağa belki muvaffak oluruz!" dedi.

• Sonra, ahçılıkla padişahın sarayına girdiler ve yemeklerini ölçülü bir şekilde hazırlamağa başladılar.

• Bu iki kalbi uyanık kimse, böylece cihan padişahının mutfağını ele aldılar.

• Kan dökmek zamanı gelip de tatlı cana kıyılacağı vakit,

• Sarayın adam öldürücü kapıcıları tarafından yakalanan iki delikanlı

• Çığlıklar kopararak ahçıların önüne doğru koştular ve yüzükoyun yere kapandılar.

• Ahçıların, bu manzara karşısında, ciğerleri sızladı. Gözleri kanlı yaşlar ve kafaları kinle doldu.

• Yeryüzü padişahının bu zâlimce işine şaşarak, bakıştılar..

• Ve ikisinden birini öldürmekten başka bir çare göremediler.

• Bir koyunun beynini çıkarıp, öldürdükleri gencin beyni ile karıştırdılar.

• Ötekinin canını bağışlıyarak ona: "Git, bir yerde gizlen, canını kurtar!

• Mamur şehirlerde yaşama. Bundan sonra senin yaşayacağın yer, dağlar ve ovalardır!" dediler.

• Onun kafası yerine değersiz koyun kafasından yılanlara yiyecek yaptılar.

• Bu suretle, her ay otuz genç canlarını kurtarıyorlardı.

• Zamanla, kimin nesi oldukları belirsiz olan bu gençlerin sayısı iki yüzü buldu.

• Ahçı her gün birkaç keçi ve koyunu ovaya salar, bunlara gönderirdi.

• İşte bugünkü Kürt kavminin aslı bunlardan türemiştir ki, bunlar mamur şehir nedir bilmezler.

• Bunların evleri, çöllerde kurulmuş çadırlardan ibarettir. Kalblerinde hiç Tanrı korkusu yoktur.

• Ters huylu Dahhâk'in âdeti böyle idi. Canı nasıl isterse öyle yapardı..

• Meselâ, tutar, savaş erlerinden birini çağırır: "Sen devlerle işbirliği yaptın!" diye öldürürdü.

• Nerede, güzelliği ile tanınmış bir kız varsa, sorgusuz sualsiz onu haremine getirir,

• Kendisine cariye yapardı. Padişahlara yaraşan dinden ve ahlâktan mahrumdu.

Dahhâk'in Feridun'u ruyada görmesi

• Dahhâk'in ölümüne kırk yıl kaldığı sıralarda, bak ki, Tanrı onun başına neler getirdi!

• Bir gece, sarayında gece yarısı Ernüvaz'la uyurken,

670. • Ruyada gözünün önüne padişahlar padişahının sülâlesinden (*), birdenbire, üç savaş eri çıktı.

• Bunlardan ikisi büyük, ortadaki de küçüktü. Selvi boylu olan küçüğün padişahlara yaraşan bir yüzü vardı..

• Belinde kemer ve elinde de öküz kafası biçiminde bir gürz olduğu halde, bir padişah gibi yürüyordu.

• Bağırarak, Dahhâk'in üzerine doğru geldi, kafasına o öküz kafası biçimindeki gürzü indirdi ve

675. • Hemen, ötekilerden yaşça küçük olan bu yiğit, Dahhâk'in baştan aşağıya kadar derisini de yüzdü.

• Sonra, iki elini taş gibi sağlam bağladı, boynuna ipi taktı.

• Zillet altında, acılar ve sızılar içinde başının üzerine toz, toprak yağdırdı.

• Sonra, arkasına bir sürü insan takılmış ololduğu halde, onu yakalayıp sürüye sürüye Devamend dağına kadar götürdü.

• Zâlim Dahhâk, bu eza cefa altında kıvranarak, korkusundan sanki ciğeri parça parça oldu.

680. • Bunun üzerine, uykusunda öyle bir bağırış bağırdı ki, o yüz direkli saray zangır zangır titredi..

• Güneş gibi parlak yüzlü kızlar, cihan padişahının bu çığlığı ile, yerlerinden sıçradılar.

• Ernüvaz: "Padişahım, sana ne oldu? Bunu bana gizli olarak söyliyebilirsin.

(*) Nüsha: "Sülâlesinden" yerine "Sarayından".

• "Sarayında rahat rahat uyurken, neden böyle canından korktun?

• "Yedi iklim, senin buyruğuna tâbidir. Hayvanlar, devler, insanlar senin bekçilerindir.

685. • "Dünya, baştanbaşa, hükmün altındadır. Ta gökteki aydan denizdeki balıklara kadar her şey senindir!

• "Ne oldu ki, yatağından böyle sıçradın? Ey cihan padişahı bana söyle!" dedi.

• Dahhâk, bu güneş yüzlü kızlara: "Bu ruyayı gizlemek, kimseye söylememek gerek!

• "Eğer siz bu ruyayı bilirseniz, gönlünüz benim hayatımdan ümidi keser!" diye cevap verdi.

• Ernüvaz da padişaha: "Bize bu sırrı söylemen lâzım..

690. • "Biz, belki bir çare buluruz. Her derde bir çare bulunur." dedi.

• Bunun üzerine Dahhâk sırrını ortaya koydu. Gördüğü ruyayı onlara bir, bir anlattı.

• Ernüvaz, cihan padişahına: "İhmal etme, buna bir çare ara!

• "Senin tahtın, zamanın yüzük taşı gibidir. Dünya, senin ünlü bahtındaki ışıkla aydınlanır.

• "Bütün yeryüzü, dört ayaklı hayvanlar, kuşlar, insanlar, devler, periler hep senin mührünün hükmü altındadır.

695. • "Her memleketten akıllı adamları, müneccimleri, mûbitleri getirt!..

• "Mûbitlere vakayı olduğu gibi ve başından sonuna kadar anlat! Onlara doğruyu söyle ve araştır,

• "Bak ki, aklını başından böyle alan kimdir? O bir insan mı, yoksa bir dev mi, bir peri mi?

• "Bunu anlayınca da bir çare ara ve düşmanın yapacağı kötülükten korkma!" dedi.

• Kötü huylu padişah, o gümüş bir selviyi andıran kızın bu sözlerinden hoşlandı.

700. Felek, karga kanadı gibi karanlık geceyi, dağların arkasından çıkardığı bir çırağ ile aydınlattı.

• Gûya güneş, bu lâcivert renkli göğe sarı yakut saçıyordu.

• Padişah, nerede bilgili, gönlü uyanık, akıllı bir mûbit varsa,

• Bulunduğu memleketten kendi yanına getirtti ve gördüğü ruyayı anlattı.

• Onları çağırdı, hepsini bir yere topladı, kendilerinden bu derdine bir derman aradı:

705. • "Bana bu dermanı çabuk bildirin, ruhumu aydınlatın!" dedi.

• Onlarla, zamanın dönüşündeki iyilik ve kötülükler üzerinde, gizlice konuştu:

• "Zaman beni nasıl alt edecek? Bu taç, bu taht ve kemer kimin olacak?

• "Ya bu sırrı bana söyleyin, yahut zillet içinde ölmeği göze alın!" dedi.

• Bu söz üzerine mûbitlerin dudakları kurudu, yüzleri sarardı. Dillerinde söyliyecek çok sözler vardı. Fakat kendi kendilerine:

710. • "Eğer olacak şeyleri kendisine olduğu gibi söylersek, padişah kahrından ölür.

• "Eğer bunları doğru olarak işitmezse, yine canından el yuğması muhakkaktır." dediler.

• Üç gün böyle geçti. Bu müddet zarfında kimse bir şey söylemeğe cesaret edemedi.

• Dördüncü günü padişah, doğru yol gösterici mûbitlere kızdı.

• Onlara: "Ya sizi diri diri asarım yahut başıma gelecek şeyleri söyleyin!" dedi.

715. • Bütün mûbitler yürekleri parça parça, gözleri kanlı yaşlarla dolu, başlarını önlerine eğdiler.

• O ünlülerin içinde, son derece zeki, gönül gözü açık, işittiği sözü iyi dinleyen,

• Akıllı, uyanık, Zîrek adında birisi vardı. Kendisini ileriye attı.

• Sabrı tükenmişti. Hiç korkmadan Dahhkâk'in önünde konuşmağa başladı.

• Kendisine: "Bu hayali kafandan çıkar. Dünyada herkes ölmek için anasından doğar!

720. • "Senden evvel, saltanat tahtına lâyık birçok padişahlar dünyaya geldi.

• "Dünyanın birçok gamını, neşesini görmüş ve sürükledikleri uzun ömür nihayete eriştiği vakit hepsi de ölmüştür.

• "Sen demirden yapılmış bir kale bile olsan, felek seni yine toprakla bir yapar.

• "Senden sonra senin tahtın da elbette birinin eline geçecek, talihinin başını toprağa sokacaktır.

• "Bu, Feridun adında bir adamdır ve yeryünün kutlu bir göğüdür.

725. • "O kahraman, anasından henüz doğmamıştır. Ondan korkacak, inleyecek zaman da değildir.

• "O, hünerli anasından doğunca, bir ağaç gibi meyvasını verecek;

• "Delikanlılık çağına girdiği vakit başı aya kadar yükselecek ve taç, taht, külâh isteyecek.

• "Boyu selvi gibi uzayacak ve omuzunda çelikten bir gürz taşıyacak.

• "Öküz kaafsı biçimindeki bu gürzü senin kafana indirecek; seni bağlayıp saraydan çıkararak bir köye gönderecek!" dedi.

730. Bunun üzerine, kötü dinli Dahhâk ona: "Bu adamı beni neden bağlıyormuş? Neden, bana kin besliyor?" diye sordu.

• Cesur mûbit: "Akıllı isen bunu bil ki, dünyada hiç kimse bir sebebi olmadan kimseye kötülük etmez!

• "Bunun babası senin elinle ölecek. Bu yüzden, oğlunun kafası da senin kininle dolacaktır.

• "Bir de, geleceğin bu hükümdarına sütnine olmak için, çok değerli bir inek doğacak.

• "Bu inek de senin elinle ölecek. Feridun, onun kinini de almak için, gürzünü bu yüzden bir öküz kafası biçiminde yaptıracaktır!" dedi.

735. • Dahhâk bunu işitince, tahtından aşağı düşerek bayıldı.

• Akıllı mûbit kendisine bir zarar gelmek korkusiyle, yüzü ateş içinde olduğu halde, tahtın yanından ayrıldı.

• Padişah kendisine geldiği vakit, yine saltanat tahtına oturdu.

• Dünyanın her yerinde Feridun'un, gizli veya açık, bir izini bulmağa çalıştı.

• Ne yedi, ne içti, ne uyudu, ne de dinlendi.. aydınlık günler gözünde karardı.

Feridun'un doğması

740. • Aradan uzunca bir zaman geçince, ejderha yapılı Dahhâk'in felâketi yaklaştı.

• Kutlu Feridun, anasından doğunca, dünyanın kılığı büsbütün değişti.

• Feridun, düzgün bir selvi gibi büyüdü. Padişahlık nuru yüzünde parlıyordu.

• Üzerinde sanki Cemşid'in büyüklüğünü taşıyor, bir güneş gibi parıldıyordu.

• Varlığı; dünya için yağmur gibi lâzımdı, ruh için de bilgi gibi lâyık ve münasipti.

745. • Felek hep onun başı üzerinde döndü, Feridun'a istekle boyun eğdi.

• Bu sırada, diğer inekler arasında en yüksek payeyi kazanan, Pürmaye adındaki inek de

• Anasından doğdu. Erkek bir tavus kuşu gibi, her kılı ayrı ve güzel bir renkle parlıyordu.

• Bütün akıllı adamlar, müneccimler, mûbitler onun başucunda toplandılar.

• Böyle bir ineği dünyada kimse ne görmüş, ne de her işten anlıyan, gün görmüş ihtiyarlardan duymuştu..

750. • Dahhâk, dünyanın her tarafına haberler gönderdi, her yeri araştırmakta devam etti.

• Bu sırada, Feridun'un babası Abtin'in başına dünya dar oldu.

• Canından bıkmış bir halde kaçarken, ansızın bir aslan tuzağına düşüverdi:

• Dahhâk'in bekçilerinden birkaç kişi buna rasladılar.

• Bir pars gibi yakalayıp onu bağladılar, Dahhâk'e götürdüler. Dahhâk de onu öldürdü, ömrünün günlerine son verdi.

• Feridun'un akıllı anası, kocasının başına gelen felâketi gördü.

(*)

• Adı Firânek olan bu kutlu kadının yüreği, Feridun'un sevgisi ile dolu idi.

• Derhal, feleğin zulmünden gönlü yaralı bir halde, ağlaya ağlaya bir otlağa geldi.

• Adı Pürmaye olan ve vücudunun her tarafında güzelliğin ışığı parlayan inek, bu otlakta idi.

• Otlağın korucusunun önünde kanlı gözyaşları döktü, ağladı, sızladı.

• Ve ona: "Henüz memede olan bu çocuğu al, bir müddet sakla!

• "Sen, bir baba gibi, onu kabul et. Onu, bu güzel ineğin sütü ile besle.

• "Eğer buna karşılık bir isteğin varsa, hayatım senin olsun, istersen canımı sana rehin bırakmağa hazırım!" dedi.

• O otlağın ve o güzel ineğin korucusu, bu sâf kalbli kadına dedi ki:

• "Senin vasiyetini kabul ediyorum. Üzülme, çocuğuna bir köle gibi bakarım!"

• Firânek, vasiyetini tamamladıktan sonra, çocuğu ona teslim etti.

(*) Nüsha: O; zamanının süsü olan bir kadın, padişahlık meyvasını yetiştiren bir ağaçtı..

• Bu akıllı ve ihtiyatlı adam, bir baba gibi, üç yıl bu çocuğa baktı, onu ineğin südiyle besledi.

• Dahhâk, artık, her yeri araştırmaktan usanmıştı. Fakat, ineğin dedikodusu ile de dünya dolmuştu.

• Bunun üzerine Feridun'un anası koşa koşa otlağa geldi ve çocuğunu koruyan adama:

• .'Kalbime Tanrı tarafından akıllıca bir fikir geldi.

770. • "Bunu yapmaktan başka çare yok. Çünkü ha oğlum, ha tatlı canım, hepsi bir!

• "Oğlumu alayım, bu cadılar memleketinden çıkıp gideyim (*).

• "İnsanlar arasından kaybolup onu Elburz dağlarına götüreceğim!" dedi.

• Bunu söyliyerek oğlunu Allaha ısmarladı ve yarasından gönlünün kanları aktı.

• Bir posta tatarı süratiyle ve kükremiş bir boğa gibi, o yüksek dağa doğru gitti.

775. • Bu dağda dindar, sofu bir adam yaşıyordu. Dünya ile bir ilgisi kalmamıştı.

• Firânek bu adama: "Ey dindar adam, ben bedbaht bir İranlıyım.

• "Bu benim oğlumdur ve gelecek zamanın hükümdarıdır.

• "Dahhâk'in kafasını kesecek, onun kemer bağını yerin dibine sokacak.

(*) Nüsha: "Çıkıp gideyim" yerine "çıkıp Hindistana gideyim".

• "Sen, bunun koruyucusu ol. Baba gibi, onun hayatı üzerine titre!" dedi.

780. • Bu iyi adam, çocuğunu kabul etti ve her türlü zarardan onu korudu.

• Nihayet bir gün, Dahhâk'e o Pürmaye adlı inekle onun bulunduğu otlağın yerini haber verdiler.

• Bunun üzerine, duyduğu kinle sarhoş bir fil gibi gelerek Pürmaye'yi öldürdü.

• Orada, başka daha ne kadar dört ayaklı hayvan buldu ise heysini yok etti, ortalığı temizledi.

• Sonra, hemen Feridun'un evine koştu. Çok arayıp taradı ise de kimseyi bulamadı.

785. • Yalnız orasını ateşliyerek o yüksek köşkü harabetti.

Feridun'un, anasına kimin soyundan geldiğini sorması

• Feridun, on altı yaşına girince, Elbürz dağından ayrılarak ovaya indi,

• Anasının yanına geldi ve ona "Söyle bakalım, gizlediğin şeyi bana bildir:

• "Benim babam kimdir? Ben, kimin soyundan dünyaya geldim?

• "Herkese ben ne söyliyeyim? Bildiklerini bana anlat!" dedi.

790. • Firânek de dedi ki: "Sana, sorduklarının hepsini söyliyeyim:

• "Bil ki, İran ülkesinde Âbtin adlı bir adam vardı.

• "Bu, padişahların soyundan gelmiş, uyanık, akıllı, kimseye zararı olmıyan bir yiğitti.

• "Onun soyu, yiğit Tahmurs'a dayanır; bütün atalarını bir bir sayardı.

• "İşte bu adam senin baban ve benim kocamdı. Ben onsuz, bu dünyada bir tek aydın gün görmedim.

(*)

• "Cadılara tapan Dahhâk, İranda senin canına kıymak istedi.

• "Ben, seni ondan gizeldim ve bunun için, ne kadar kötü günler yaşadım.

• "Senin baban, o kıymetli delikanlı da senin için tatlı canını feda etti.

• "Cadı Dahhâk'in omuzlarında iki yılan çıkmıştı. Bunlar, İranın harabolmasına sebeboldu.

• "Senin babanın da beyninin kafasından çıkardılar ve bu ejderhalara yiyecek yaptılar.

• "Ben de, nihayet, hiç kimsenin haberi olmadan kaçıp bir ormana gittim.

• "Orada güzel ve ilkbahar gibi türlü türlü renkler, nakışlarla süslü bir inek gördüm.

• "Sahibi, ineğin önünde bir padişah gibi muhteşem bir tavırla oturuyordu.

• "Ben seni uzun bir müddet onun yanında bıraktım. O, seni naz içinde büyüttü.

• "Tavus gibi türlü türlü renklerle süslü olan

(*) Nüsha: Müneccimler, Dahhâk'e "Feridun senin günlerini sona erdirecek!" diye haber verince.

o ineğin sütiyle besliyerek, seni kuvvetli bir timsah gibi yetiştirdi.

• "Nihayet Dahhâk, bu otlağın ve ineğin yerini öğrendi.

• "Bunun üzerine, ben seni hemen alıp kaçtım. İranı ve evimi barkımı bırakıp yola çıktım.

• "Dahhâk geldi; o değerli ineği, o ağzı, dili olmıyan şefkatli sütnineni öldürdü.

• "Bizim evimizi, barkımızı yakıp yıktı, tozunu göklere savurdu. O yüce yapı toprakla bir oldu!"

• Feridun bu sözleri duyunca kızdı, köpürdü. Yüreği dertle ve başı intikam duygusu ile dolu, kaşlarını çattı.

• Anasına: "Bir aslanın kuvveti, sınanmadan belli olmaz.

• "O, cadılara tapan Dahhâk, ne yaptıysa yaptı. Şimdi bana düştn iş kılıca sarılmak.

• "Her şeyden temiz olan Tanrı'nın izniyle koşup Dahhâk'in evini, barkını toprakla bir yapmaktır!" dedi.

• Anası da ona: "Böyle yapman doğru değil. Sen, bütün dünyaya karşı koyamazsın.

• "Taç ve taht sahibi olan cihan padişahı Dahhâk'in emrinde koca bir ordu var.

• "Ne zaman istese, her memleketten onun hizmetine yüz binlerce er gelip savaşa girer.

• "Dostluk ve düşmanlık, senin bildiğin gibi değildir. Sen, dünyaya gençlik göziyle bakma.

• "Gençlik şarabını tadan, dünyada kendisinden başka kimseyi görmez.

• "O şarabın verdiği sarhoşlukla başını yele verir. Tanrı, senin bütün günlerini iyi ve kutlu etsin!

• "Oğul, annenin bu öğütlerini unutma! Ananın sözünden başkası boştur!" dedi.

Dahhâk'in demirci Gâve ile macerası

• Dahhâk de, beri yandan, gece gündüz Feridun'un adını dilinden düşürmez oldu..

• Onun korkusundan, boyu iki büklüm oldu; yüreği korku ile doldu.

• Bir gün, fildişinden yapılmış olan tahtının üzerinde oturup başına firuze tacını giymişti..

• Padişahlığını kuvvetlendirmek için, her memleketin ilerigelenlerini topladı.

• Ve onlara şöyle dedi: "Ey, hüner ve akıl sahipleri!

• "Benim gizli bir düşmanım olduğu, siz akıllılarca bilinmiyen bir şey değildir.

(*)

• "Ben, hiçbir zaman, düşmanı hor görmem, zamanın bir kötülük etmesinden korkarım.

• "Bunun için bana, insanlardan, devlerden ve

(*) Nüsha: • O yaşça küçükse de, başça büyüktür. Soyca da zorlu bir yiğittir.

• O delikanlının yaşça küçüklüğüne bakmayın! Akıllı bir kişi demiştir ki:

• "Bir düşman ne kadar âciz ve küçük olursa olsun, onu elinden hiçbir iş gelmez saymamalıdır!"

perilerden toplanmış, şimdikinden daha büyük bir ordu lâzım.

• "Bu işte bana yardım etmelisiniz. Çünkü ben tek başıma bu işin altından kalkamam!

830. "Şimdi, benim hakkımda bir zabıt tutun.. Onda, iyilikten başka bir şey yapmadığımı,

• "Doğru sözden başka bir şey söylemediğimi ve adalette kusur etmediğimi belirtin!" dedi.

• O doğru adamlar, korkudan, istediğini yapmağa razı oldular.

• Ejderlerden korkmıyan Dahhâk hakkında tuttukları bu zabıtta, genç ve ihtiyar hepsi şahitlik ettiler.

• O sırada, birdenbire padişahın sarayının önünde, adalet isteyen bir adamın gürültüsü işitildi.

835. • Adamı padişahın huzuruna getirdiler, o büyük adamların yanına oturttular.

• Padişahı ona, kızgınlıkla: "Sana zulmeden kimdir? söyle!" dedi.

• Adam, coşarak ve elleriyle başına vura vura: "Padişahım, ben adalet isteyen Gâve'yim!..

• "İşte koşa koşa sana geldim, senden adalet isterim. Canımın acısiyle, senin elinden inlemekteyim!

• "Eğer sen adalet yapmağı âdet edinirsen, senin kadrin artar.

840. • "Sen bana çok zulmettin.. Her zaman gönlümü neşterliyorsun!

• "Eğer bana zulmetmeği reva görmüyorsan, oğluma neden el uzatıyorsun?

• "Benim dünyada on sekiz oğlum vardı. Bu on sekizden şimdi ancak bir teki kaldı.

• "Bu bir oğlumu bana bağışla. Her zaman ciğerimin yandığını gözünün önünde tut!

• "Padişahım, banna söyle, ben ne kabahat yaptım? Eğer suçsuzsam, bana zulmetmek için bahane arama!

• "Ey, taç sahibi! Benim halime bak da, derdime dert katma..

• "Zaman, belimi iki büklüm etti.. Yüreğim umutsuz, başım dertle dolu.

• "Gençliğim ve oğullarım elimden gitti. Dünyada, evlât gibi, insanı kendisine çeken hiçbir bağ yotur!

• "Nihayet, zulmün de bir ortası, bir sonu, bir sınırı ve bir sebebi olur..

• "Söyle, sen, ne sebeple benim başıma dünyanın felâketini getiriyorsun?

• "Ben, kimseye zararı olmıyan bir demirci parçası olduğum halde, padişahın eliyle başıma ateşler yağıyor..

• "Sen bir padişahsın ve ejder yapılısın ama.. yine de bana adalet göstermen lâzım!

• "Sen yedi iklimin padişahısın diye, neden, bütün zahmetler bizim nasibimiz olsun?

• "Bana ettiğin zulümlerin hesabını beraberce yapsak da âleme göstersek herkes şaşar, kalır.

• "Ve böylece, öldürülme sırasının benim oğullarıma nasıl geldiği,

• Senin yılanlarına yedirilmek için beyinlerinin nasıl çıkarıldığı da yine herkesçe anlaşılmış olur!" dedi.

• Dahhâk, bu sözleri duyunca, büyük bir şaşkınlığa uğradı.

• Bunun üzerine oğlunu ona bağışladılar ve tatlılıkla gönlünü almağa çalıştılar.

• Padişah, ona da, kendisi için yapılmış olan tutulgayı imzalamasını emretti.

• Gâve, tutulgayı okur okumaz, memleketin orada bulunan ilerigelenlerine döndü

• Ve yine coşarak: "Ey, devin köleleri! Yüreğinizden Tanrı korkusu silinmiş,

• "Hepiniz cehennemin yolunu tutmuş, gönlünüzü devin sözüne bağlamışsınız!

• "Benim ne padişahtan bir korkum var, ne de bu tutulgayı imzalarım!"

• Dedikten sonra, köpüre köpüre ve kızgınlığından titreye titreye yerinden fırladı, tutulgayı yırtıp ayaklarının altında çiğnedi.

• "Değerli oğlu önünde olduğu halde, bağıra bağıra, söylene söylene saraydan dışarıya çıktı.

• Memleketin o büyük adamları, padişahı övdükten sonra, ona: "Ey, yeryüzünün ünlü Padişahı!

• "Savaş gününde felek bile senin başında soğuk bir rüzgâr estiremezken,

• "Nasıl oluyor da, doğru dürüst konuşmasını

bile bilmiyen bu Gâve senin huzurunda bu kadar ileri gidebiliyor?

(*)

• "Yüreği ve başı kinle dolu.. Buradan öyle bir gidiş gitti ki, Feridun'la sözleşmiş olduğu sanılabilir!

• "Dünyada, biz bu kadar çirkin bir iş görmüş değiliz! Şimdi gördük ve şaşırdık kaldık.." dediler.

870. • Ünlü padişah onlara şöyle söyledi: "Şimdi benim söyliyeceğime de şaşacaksınız.

(**)

• "Gâve saraya girip de kulaklarıma onun sesi gelince,

• "Onunla aramızda sanki demirden yapılmış bir dağ peyda oldu.

• "İki elini başına vurunca, şaşkınlıktan, sanki yüreğim paramparça oldu.

• "Bilmem ki, bundan sonra, daha neler olacak? Âlemin sırlarını kim kavrayabilir ki?" dedi.

875. • Gâve saraydan çıkınca halk, çarşının ortasında, etrafını sarıverdi.

• Gâve, kendisinden geçmiş olarak, herkesi adalet istemeğe çağırdı..

(*) Nüsha: • Sana karşı yeminimizi taşıyan tulgayı paramparça etti ve senin buyruğunu hiçe saydı.

(**) Nüsha: • Padişah, memleketin yaşlılarına şöyle söyledi: "Korkuyorum ki, aydınlık günlerim kararmasın!"

• Demircilerin demir döverlerken önlerine örttükleri deriyi

• Bir mızrağın ucuna geçirdi. Bunun üzerine, çarşı halkı birbirine girdi, bir toz dumandır yükseldi.

• Gâve; mızrak elinde hem yürüyor, hem de coşkunlukla halka seslenerek: "Ey Tanrı'ya tapan, ünlü kişiler!

"Feridun'un tarafını tutan, Dahhâk'in boyunduruğundan kurtulur.

• "Birer, birer Feridun'un yanına gidelim ve onun büyüklüğü sayesinde yaşıyalım!

• "Bilin ve söyleyin (*) ki: Dahhâk bir Ehrimendir ve Tanrı'ya ta gönülden düşmandır.

• "Şu değersiz derinin sayesinde, dost ve düşman birbirinden ayrılacaktır!" diyordu..

• Yiğit Gâve, en önde gidiyor ve etrafındaki kalabalık gittikçe büyüyordu.

• O, Feridun'un nerede olduğunu biliyordu. Başını alıp doğru oraya yollandı.

• Nihayet, yeni padişahın sarayına vardı. Gâve uzaktan görününce, sevinç çığlıkları yükseldi.

• Feridun, mızrağın ucundaki deriyi hayırlı bir fal saydı.

• "Onu rum kumaşlariyle süsledi, üzerine altından nakışlar yaptırdı.

• Padişah, bayrağın bir ay çevresi gibi başının üzerinde dalgalanmasını hep hayra yordu.

(*) Nüsha: "Bilin ve söyleyin" yerine "Çabuk olun".

890. • Sonra, bayrağın tepesinden kırmızı, sarı, mor kumaşlar sarkıttı ve ona "Gâve'nin bayrağı" adını verdi.

• Bu tarihten beri, kim tahta oturup da başına padişahlık külâhını giydiyse,

• Bu değersiz demirci derisine yeni yeni mücevherler astı.

• İşte, Gâve'nin değerli ipekli kumaşlarla bu şekle giren bayrağı,

• Karanlık gecede doğan bir güneşe döndü ve dünaynın kalbi onun verdiği ümitlerle doldu.

895. • Geleceğin olaylarını bağrında gizleyen felek, böylece dönmesine devam ederken,

• Dünyanın değişen halini ve fakat hâlâ Dahhâk'e boyun eğişini gören Feridun,

• Kemerini kuşanıp başına padişahların tacını giyerek annesinin yanına geldi.

• Ona: "Ben, savaşa gidiyorum. Tanrı'ya dua etmekten başka bir işin olmasın.

• "Tanrı, yeryüzündeki her şeyden üstündür. Saadet ve musibet anında iki elini ona açmalısın! (*) dedi.

900. • Annesi, kirpiklerinden gözyaşları döktü ve yüreğinden kanlar akarak Tanrı'sına seslendi:

• "Ey, dünyayı yaratan Tanrım, ben sana sığınıyorum..

(*) Nüsha: "Saadet ve musibet anında iki elini ona açmalısın!" yerine "karşılaşacağım her çetin işte ancak ona el açmalısın!"

• "Sen onun yüreğinden kötülerin korkusunu sil ve yeryüzünü akılsızlardan temizle!" dedi.

• Feridun, başka kimseye haber vermeden, yol hazırlığına başladı..

• Feridun'un, birbirine benzeyen ve yaşça kendisinden büyük olan, iki erkek kardeşi vardı.

905. Birinin adı Kiyânûş, ötekinin adı da Pürmaye idi.

• Feridun, onlara dedi ki: "Ey yiğitler, şen ve bahtiyar olun!

• "Dünya, iyilik yapmak için de döner. Büyüklüğün külâhı da yine bize gelir.

• "Demircilerin usta olanlarını gidin buraya getirin de, bize büyük bir gürz yapsınlar!"

• Feridun bu sözleri söyler söylemez, kardeşleri hemen demirciler çarşısına koştular.

910. • Bu sanatta tanınmış ne kadar demirci varsa, hepsi Feridun'un yanına geldi.

• Feridun hemen pergeli eline aldı ve onlara gürzün şeklini çizdi.

• Toprağın üzerine çizdiği bu şekil, bir öküz başına benziyordu.

• Bunun üzerine demirciler derhal işe başladılar ve bitirir bitirmez,

• Güneş gibi parıl parıl parlayan bu ağır gürzü cihan padişahına götürdüler.

915. Feridun, demircilerin bu eserini çok beğendi; onlara elbise, altın ve gümüş bağışladı.

• Bundan başka, onlara birçok kutlu ümitler verdi, birçok vaitlerde bulundu:

• "Eğer o ejderhayı yere serebilirsem, başınızı tozdan temizlerim!

• "Tanrı'nın adı ile başlar, bütün dünyaya adaleti yayarım!" dedi.

Feridun'un Dahhâk'e savaş açması

• Feridun'un başı o kadar yükseldi ki, nerede ise güneşe değecekti. Babasının intikamını almak için, sıkı sıkıya kemerini bağladı.

920. Askerleri sarayının etrafında toplandılar, tahtın ucu bulutlara değdi.

• Azgın fillerle mandalar, ordunun erzakını yüklenmiş olduğu halde, önden gidiyorlardı.

• Kiyânûş'la Pürmaye padişahın yanında yürüyorlar ve ona karşı, sanki yaşça küçük onlarmış gibi, davranıyorlardı.

• Feridun, başı kin ve yüreği adaletle dolu, konaktan konağa, rüzgâr gibi gidiyordu.

• Arap atlarının üstünde, nihayet, Tanrı'ya tapanların oturduğu bir yere vardılar.

925. • Feridun, bu iyi insanların memleketinde konakladı ve onlara selâm gönderdi.

• Gece iyiden iyiye kararınca, iyi halli birisi salına salına Feridun'un yanına geldi.

• Misk gibi kokan siyah saçları topuklarına kadar uzundu ve yüzce de huri gibi güzeldi.

• Bu, Feridun'a güzellik, iyilik ve kötülüğü anlatmak için sanki cennetten gelmiş bir melekti.

• Bir peri gibi Feridun'a yaklaştı ve ona, kimse görmeden, büyücülüğü öğreterek,

• Eline gizli şeyleri açan ve onları büyü ile ortadan kaldıran bir anahtar vermiş oldu.

• Bunun üzerine Feridun, bunun bir Tanrı adamı olduğunu, bir dev veya kötü işli bir adam olmadığını anlayınca,

• Sevincinden yüzü erguvan gibi kızardı ve vücudunda bir gençlik hissetti. Bu, büyüklüğün verdiği gençlikti..

• Ahçılar ona yemekler hazırladılar ve temiz bir sofra kurdular.

• Feridun, yiyip içtikten sonra, sarhoşluktan başı ağırlaştı ve uyuya kaldı.

• O, Tanrı adamı kalktı, gitti. Feridun'un uyanık talihini gören

• Kardeşleri, onu öldürmek maksadı ile derhal yerlerinden kalktılar

• Ve kalabalığın içinden ayrılıp kayboldular. Üzerinde büyük bir kayanın bulunduğu dağın

• Eteğinde Feridun uyumakta devam ediyordu. Gecenin yarısı olmuştu.

• Bu iki zâlim, kimse görmeden, dağın üstüne çıktılar.

(*)

Feridun'un başını ezmek için böyle büyük bir taş söktükten sonra,

• Onu o dağdan aşağıya yuvarladılar ve altında uyuyanı da öldürdüklerini sandılar.

(*) Nüsha: Yapacakları işin kötülüğünü düşünmeden, kayadan, büyük bir taş kopardılar.

• Tanrı'nın buyruğu ile, taşın gürültüsünden, Feridun uyandı.

• Ve, öğrenmiş olduğu büyü ile, taşı ayağının dibine oturtuverdi. Öyle ki taş, yerinden bir zerre bile ne sağa oynadı, ne de sola..

• Feridun, yerinden kalktı, kemerini kuşandı ve onlara hiçbir şey söylemedi.

• O zaman, kardeşleri Feridun'un bildiği işin bir Tanrı işi olduğunu, bir kötü adamın işi olmadığını anladılar.

• Feridun, iki kardeşi ve Gâve ordunun önünde ve yüreği de Dahhâk'e karşı kinle dolu olarak,

• Gâve'nin o, şahlara yaraşan bayrağını açtı, yola çıktı.

• Taç peşine düşen bir kimse gibi yürüyerek, Ervend ırmağına geldi.

• Eğer Pehlevceden anlamıyorsan, Arapça olarak, ona Dicle de diyebilirsin.

• Böylece, hür bir insan olan o padişah, üçüncü konak yeri olarak Dicleyi ve Bağdat şehrini seçti.

• Feridun, Evrend'e gelince, nehrin kolcularına selâm yollıyarak:

• 'Ne kadar geminiz ve kayığınız varsa, hepsini acele bu kıyıya gönderip

• "Beni ve ordumu karşı kıyıya geçirin ve oradan buraya kimseyi bırakmayın!" dedi.

• Nehrin kolcusu, gemi göndermedi ve Feridun'a şöyle karşılık verdi:

"Cihan padişahından gelen gizli bir emirde: Benim mührümü taşıyan bir buyruk gelmeden hiç kimseye gemi verilmemesi, bildirilmiştir."

• Feridun, bu sözü işitince, çok kızdı. O derin nehir, gözünü yıldırmadı.

• Padişahlara yaraşan kemerini hırsla kuşandı, aslan yürekli atına bindi,

• Başı kin ve savaş duygulariyle kızmış bir halde, al atını suya sürdü..

• Bütün savaş arkadaşları da kemerlerini kuşanıp ardı ardına suya atıldılar.

960. • Yel gibi giden ve her türlü övülüşün üstünde kalan atlar, eyerlerine kadar ıslandılar..

• Âsilerin başı, atları suya gömülmüş görünce, uykuya vardı.

• Nasıl güneş karanlık geceyi parçalarsa su da, insanların vücutlarını öylece ortadan kaldırmış gibiydi.

• Nihayet, başları savaş duygulariyle dolu olarak, kızgınlıkla karaya çıktılar ve Beytülmukaddes'in yolunu tuttular.

• Pehlevce konuşulduğu zamanlarda, bu yere Keng-i dej hoht derlerdi.

965. • Şimdi, ona Arapça "Beytülmukaddes" de ve onu Dahhâk için yapılmış bir köşk olarak tanı!

• İşte burasını almak için çölü geçip de şehre yaklaştıkları zaman.

• Bir mil uzaktan, Feridun bu padişah şehrine baktı ve orada bir saray gördü.

• Bu saray o kadar yüksekti ki, başı Zühal yıldızından daha yukarda görünüyordu. Sen onu görseydin, gökten yıldızları kapacak sanırdın.

• Bu saray, Müşteri yıldızı gökte nasıl parlarsa,

öyle parlıyordu; her yerinde sevinç, huzur ve sevgi hüküm sürüyordu..

• Feridun, buranın ejderhanın evi ve büyüklüğün makamı olduğunu anladı.

• Arkadaşlarına: "Hiç, yeryüzünde topraktan böyle büyük bir yapı yapılabilir mi?

• "Dünya ile ejderha arasında gizli bir sözleşme olmasından korkuyorum.

• "Bu yüzden, bizim için en uygun iş derhal bu dar yerde harbe tutuşmaktır!" dedi.

• Hemen ağır gürzüne elini attı, hızlı giden atının dizginini de koyuverdi.

• O, bu haliyle, olduğu yerden yükselen ve saray kapıcısının önüne doğru fırlayan bir ateşti sanki.

• Atının eyerine bağlı olan gürzünü kaldırınca, dünya yerinden oynadı ve

• Kapıcılardan kimse yerinde kalmadı. Feridun, Tanrı'ya şükretti.

• Bunun üzerine bu cesur genç, atından inerek saraya girdi.

Feridun'un Cemşid'in kızkardeşlerini görmesi

• Feridun, Dahhâk'in yaptığı ve sayesinde başını göklere kadar yükselttiği tılsımı

• Bulunduğu yerden aşağı indirdi. Çünkü o, Tanrı'nın adiyle yapılmış değildi.

• Sarayda, karşısına kim çıktıysa elindeki gürzü onun başına indirdi.

• Sarayda bulunan cadıların ve ünlü erkek devlerin.

• Kafalarını da ağır gürziyle ezdi ve cadılara tapan Dahhâk'in tahtına çıktı.

• Dahhâk'in tahtına ayağını bastıktan sonra, başına padişahlık tacını giydi ve yerine oturdu.

• Sarayın her tarafını gezdi, aradı, Dahhâk'in izini bulamadı.

• Harem dairesinde bulunan kara gözlü, güneş yüzlü kızları dışarı çıkradı.

• Evvelâ, başlarınını yıkanmasını buyurdu ve sonra onların ruhundaki karanlıkları giderdi.

• Tanrının yolunu göstererek, onların kirlerini temizledi.

• Çünkü onlar puta tapanların terbiyesiyle büyümüşler, sarhoşlar gibi, ne yaptıklarını bilmiyen sersemlere dömüşlerdi.

• Bunun üzerine Cem'in bu kızkardeşleri, gül gibi yüzlerine nergise benzeyen gözlerinden yaşlar akıttılar.

• Ve söze başlayarak Feridun'a: "Şu eski dünya durdukça, sen de var ol!

• Ey iyi talihli, senin ne güzel yıldızın varmış.. Sen, hangi ağacın dalında biten meyvasın

• Ki, bir aslanın, zâlim ve yiğit bir adamın yastığının ucuna kadar gelebildin?

• Bu akılsız cadının yaptığı işlerle, hayatımız ne kadar kötü geçti!

• Biz, bu Ehrimen huylu, ejderha yapılı adamın elinden ne eziyetler, ne belâlar çektik!

• Biz şimdiyedek, eline bir şey geçirmek kastiyle, buraya gelebilecek kadar cesur olan;

• Ve hele onun tahtını, onun yerini almak düşüncesinde bulunan hiç kimseyi görmedik!" dediler.

(*)

• "Ben, Dahhâk'in İran ülkesinde yakalattığı Âbtin'in oğluyum.

• "Dahhâk, babamı ağlata ağlata öldürdü. Ben de onun öcünü almak için, Dahhâk'in tahtının bulunduğu yere doğru yola çıktım..

• "Bu yetmiyormuş gibi, derisi türlü türlü nakışlarla bir süs gibi olan sütninemi de öldürdü.

• "Böyle dilsiz bir hayvancağızın kanını dökmekle, o kötü düşünceli adamın eline ne geçti ki?

• "Hiç tereddüt etmeden, onunla savaşmak için kemerimi kuşandım ve içim kinle dolu, İrandan buraya kadar yollandım..

• "Bu öküz kafalı gürzle, hiç acımadan ve canını bağışlamayı düşünmeden, onun başını ezeceğim!"

• Bu sözleri duyunca, Ernüvaz'ın temiz yüreği bütün sırları çözmüş oldu.

• Ona: "Yoksa cadılığın tılsımını yok edecek olan padişah Feridun sen misin?

• "Dahhâk'in aklını başından alan sensin; dünyanın işlerini düzeltecek olan senin gayretindir.

• "Padişahlar soyundan olan biz iki kardeş, can korkusiyle ona ram olmak zorunda kaldık..

(*) Nüsha: Feridun, onlara şöyle karşılık verdi: "Bir taht, ebedi olarak, hiç kimseye kalmaz..."

• "Yoksa, mütemadiyen, bir çift yılanla beraber yatıp kalkmağa nasıl dayanılır?" dedi.

• Feridun da: "Eğer felek adaleti kurmama izin verirse,

1010. • "Ejderhanın ayağını topraktan ayıracak ve yeryüzünü o kötüler kötüsünden temizliyeceğim.

• "Bunun içinde bana doğruyu söylemeniz, o değersiz ejderhanın şimdi nerede bulunduğunu haber vermeniz gerektir." diye karşılık verdi.

• "Ejderhanın artık son demi yaklaşmış olacak ki, kızlar her şeyi açığa vurmaktan çekinmediler.

• Feridun'a: "O, Hindistana gitti. Niyeti, orasını bir cadılar ülkesi yapmaktır.

• "Felekten başına bir belâ geleceğinden korkuyor. Onun için yeniden birçok mâsumların başını kesecek.

1015. • "Çünkü, ileriyi görenlerin biri ona: Bu yeryüzü yakında senden temizlenecek;

• "Feridun tahtını elinden alacak ve talihin darmadağın olacak! demiş..

• "Bu fal yüzünden gönlü ateş içinde; yaşamaktan hiç tad aldığı yok..

• "Bu kızgınlıkla insan, hayvan, erkek, kadın dinlemeden önüne gelenin kanını döküp bir leğene dolduruyor,

• "Ve, müneccimlerin falını boşa çıkarmak için, o kanlarla başını ve vücudunu yıkıyor.

1020. • "Hele, omuzlarındaki yılanlardan çektiği ıstırap sonsuz.. ne yapacağını şaşırıyor.

• "Diyar diyar gezdiği halde yılanların ıstırabından kurtulamıyor.

• "Şimdi, nerede ise gelir. Çünkü o, bir yerde duramaz!" dediler.

• O gönlü yaralı güzel kız böylece her şeyi olduğu gibi söyledi ve Feridun da can kulağiyle dinledi..

Feridun'un Dahhâk'in Kethüdası ile Macerası

• Dahhâk'in bir köle gibi sadık, değerli bir adamı vardı. Dahhâk, başka bir yere gitmek için ülkesinden ayrıldığı zaman,

• Sarayını, tahtını, hazinesini, bekliyen ve ödevini hayrete değer bir istekle yapan bu adam onun kethüdasıydı.

• Zulmün önünde daima ihtiyatlı adımlar attığı için ona Kendrev, yani "ihtiyatla yürüyen" derlerdi.

• Kendrev koşa koşa saraya geldiği zaman, orada yeni bir taç sahibinin,

• Selvi gibi boyu ve ay ışıkları saçan göğsü ile, ön tarafta rahat rahat oturduğunu gördü.

• Bir tarafında selvi boylu Şehrinaz diğer tarafında da ay yüzlü Ernüvaz vardı.

• Bütün şehir onun askerleriyle dolmuştu. Kulları, kapısında saf olmuşlardı.

• Kendrev; bütün bunlardan ne şaşırdı, ne de sebebini araştırdı. Feridun'a yaklaşarak önünde eğildi.

• Ve onu övdü: "Ey padişah, dünya durdukça var ol! dedi..

• "Bu tahta, büyüklüğünle otur. Çünkü sen, padişahlar padişahı olmaya lâyıksın.

• "Dünyanın yedi iklimi sana boyun eğsin, başın yağmur bulutlarından daha yukarda olsun!" dedi.

1035. • Feridun, Kendrev'e yaklaşmasını buyurdu ve ona düşüncesini açıkça anlattı.

• Cesur padişah ona: "Haydi git, bir padişah tahtına gereken her şeyi bul!

• "Şarap getir, çalgıcıları çağır, kadehleri doldur, sofrayı kur!

• "Musikiden anlayan herkes, benim meclisimde bulunmağa lâyıktır;

• "Onların sohbeti benim gönlümü açar. Tahtımın yanında, talihime uygun bir meclis kur!" diye buyurdu.

1040. • Kendrev bu sözleri dinledi ve yeni padişahın bütün istediklerini yaptı.

• Saf şarap ve yemek getirtti, musikişinasları buldurdu.

• Feridun, o gece, şarap içti, musiki dinledi, istediği gibi eğlendi.

• Sabah olunca da Kendrev, yeni padişahın huzurundan ayrıldı.

• Yürük bir ata binerek, Dahhâk'in bulunduğu yere doğru yola çıktı.

1045. • Ve yanına gelince, bütün gördüklerini, işittiklerini ona anlattı..

• Dedi ki: "Ey, padişahlar padişahı! İşlerinin altüst olacağını gösteren alâmetler, nihayet, belirdi.

• "Başka bir ülkeden, üç büyük adam, arkalarında bir ordu ile geldiler.

• "Bunlardan en küçüğünün selvi gibi bir boyu, padişahlara yaraşan bir yüzü var.

• "Yaşça ötekilerden küçük ama, her hususta onlardan üstün.

1050. • "Elinde dağ parçası gibi büyük bir gürz var ki, hepsinin ortasında parıl parıl parlıyor.

• İki kardeşi de yanında olarak ve atla gelip saraya girdi.

• "Padişahlığın tahtına oturdu, senin tılsımlarını aşağı indirip bozdu.

• "Sarayında bulunan herkesin, erlerin ve devlerin

• "Kafalarını, atının üzerinden, ezip yerlere yuvarladı, beyinlerini kanlar içinde bıraktı!"

1055. • Dahhâk, bu sözleri dinleyince Kendrev'e: "Bu, belki bir konuktur. Bunun için insan memnun olmalı!" dedi.

• Kendrev de, bunun üzerine, ona şöyle karşılık verdi: "Bir konuk, elinde öküz kafası biçiminde bir gürzle mi gelir?

(*)

• "Senin yerine oturan, tacından ve kemerinden adını silen

• "Ve herkesi kendi dinine sokan bir adamı sen yine istersen konuk say!"

(*) Nüsha: O sana konuk olarak geliyor ama, sen ondan kendini sakın! Sen onun konukluğundan vazgeç de, kendi başını gözet!

• Dahhâk, bu sefer de: "Kendini o kadar üzme, konuğun küstah olanı daha uğurludur." deyince,

• Kendrev: "Peki, öyle olsun. Bu senin söylediklerini dinledim, şimdi sen de beni iyi dinle..

• "Eğer bu ünlü adam sahiden senin konuğunsa, harem dairesinde ne işi var?

• "Cihan padişahı Cem'in kardeşleriyle oturup ileri, geri sohbet ediyor.

• "Bir eliyle Şehrinaz'ın yanağını sıkıyor, öteki eliyle Ernüvaz'ın yakut gibi dudaklarını okşuyor,

• "Geceleyin de bundan beterini yapıyor; başının altına miskten yastık koyuyor;

• "Senin candan sevdiğin o iki ay yüzlü güzelin saçlarına başını koyarak uyuyor!" dedi.

• Dahhâk bu sözleri duyunca, bir kurt gibi kudurdu, bunu duyacağına ölseydi keşke.

• Talihinin bozgunluğuna kötü kötü sövdü, kızgın bir sesle bağırıp çağırdı..

• Kendrev'e: "Bundan sonra, sarayımda senin bekçiliğini isetemiyorum!" dedi.

• O da şöyle karşılık verdi: "Padişahım, öyle sanırım ki, tahttan yana artık bir nasibin kalmış değildir.

• "Böyle iken, sen bana şehrin kethüdalığını zaten nasıl verebilirsin ki?

• "Büyüklük makamından nasibin kesildikten sonra, işlerini yoluna koymak ödevini bana nasıl verebilirsin?

• "Sen, hamurdan kıl çıkar gibi, padişahlıktan sıyrıldım.. Sen yalnız kendi başının çaresine bak!

(*)

• "Neden, kendi işini yoluna koymaya çalışmıyorsun? Hiçbir zaman böyle şey görülmemiştir!"

• Dahhâk bu sözleri duyunca, son derecede heyecana geldi (**) ve derhal yola çıktı.

1075. Buyruğu üzerine, hemen keskin gözlü yürük atlar dizginlendi.

• Dahhâk, erkek devlerden ve savaş erlerinden toplanmış ordusiyle,

• Kızmış köpürmüş bir halde sapa yollardan yürüyerek, sarayın kapısını, damını, her yerini tuttu.

• Feridun'un askerleri bunu duyunca, Dahhâk'in geldiği sapa yollara doğru gittiler.

• Ve savaş atlarından aşağı inerek savaşa giriştiler.

1080. • Şehrin her kapısı ve her damı, savaştan anlayanlarca tutulmuştu.

• Bunlar, hep Feridun'un tarafından idiler. Çünkü hepsi, Dahhâk'in elinden kan ağlıyorlardı.

(*) Nüsha: • Düşmanın, elinde öküz kafası biçiminde bir gürzle gelmiş, tahtına oturmuş,

• Bütün tılsımlarını, hilelerini darmadağın etmiş, rahatını bozmuş ve tahtını eline geçirmişken,

(**) Nüsha: "Son derecede heyecana geldi" yerine "aklı başına geldi".

• Bu savaş yerinde duvarlardan tuğlalar, damlardan taşlar, kılıç ve ok vuruşları.

• Kara bulutlardan kırağı yağar gibi yağıyordu. Yeryüzünde, kimse için güvenilir bir yer kalmamıştı.

• Şehirde gençlerden ve savaş işlerinde görgüsü olan ihtiyarlardan kim varsa,

1085. • Hepsi Feridun'un ordusuna katıldılar ve, böylece, Dahhâk'in büyücülüğünden, hilelerinden kurtuldular.

• Savaşan erlerin naralarından dağlar inledi, atların nallariyle dövüle dövüle toprak bitkin bir hale geldi..

• Askerlerin başları üzerinde tozdan bulutlar yükseldi, süngülerle (*) kara taşların yürekleri parçalandı.

• Bu sırada, ateşgededen bir ses duyuldu: "Saltanat tahtının üzerinde bir vahşi hayvan da olsa

• "Genç, ihtiyar ona hep birden boyun eğer, onun sözünden çıkmayız!

1090. • "Fakat biz, o tahtın üzerinde, pis omuzlarında ejderha taşıyan Dahhâk'i istemeyiz!"

• Asker, başıbozuk hep birden, bir dağ yığını halinde, savaşa koştular.

• O aydınlık şehirden öyle bir kara toz yükseldi ki, güneş lâcivertleşti.

• Dahhâk de gayrete gelip bir çare aradı. Askerlerinden ayrıldı ve saraya doğru yürüdü.

(*) Nüsha: 'Süngülerle" yerine "Mızraklarla".

• Kendisini kimsenin tanımaması için, baştanbaşa bir zırh giyindi.

1095. Elinde altmış yazılık bir kementle, yüksek saraya çıktı.

• İçeride, kara ve nergis gözlü Şehrinaz'ı Feridun'la nazlı nazlı konuşurken gördü..

• Yanakları gündüzden, kâhkülleri geceden yapılmış Şehrinaz, Dahhâk'ten tiksine tiksine bahsediyordu.

• Dahhâk, bunun üzerine, başına gelenlerin Tanrı'dan olduğunu ve kurtuluş çaresi kalmadığını anladı.

• Beyninde kıskançlığın ateşi alevlendi, kemendi sarayın içine doğru attı.

1100. • Ne tahtını düşündü, ne de tatlı canını... Yüksek sarayın damından aşağı indi.

• Elinde, su renginde, çelik bir hançer vardı, ve peri yüzlü kızların kanına susamıştı.

• Fakat ne yapmak istediğini kimseye söylemedi. Hançeri kınından ayırdı.

• Sarayın damından kendini aşağı bırakıp da ayağı yere basar basmaz, Feridun rüzgâr gibi hemen koşup yanına geldi.

• Öküz kafası biçimindeki gürzü kaptığı gibi başına indirdi, tulgasını parçaladı.

1105. • Bu sırada, mübarek nefesli melek geldi, yetişti ve Feridun'a: "Onu öldürme! daha zamanı gelmedi...

• "Şimdi o bitkin bir halde.. Onu taş gibi sağlamca bağla ve iki dağın darlaştığı yere kadar götür.

• "Onun dağlar arasında bağlı kalması daha iyidir. Ta ki akrabaları, adamları yanına gelemesinler!" dedi.

• Feridun bu sözleri duyunca, vakit geçirmeden, aslan derisinden bir kement yaptı.

• Dahhâk'in belini ve iki elini öyle bir bağladı ki kudurmuş bir fil bile onu çözemezdi.

1110. • Sonra geldi, tahtına oturdu ve Dahhâk'in kötü âdetlerine bir son verdi.

• Sarayın kapısına birikmiş olan ahaliye, heyecanlı bir sesle dedi ki:

• "Ey, onur ve akıl ıssı büyük adamlar! Bundan sonra hepinizin savaş işleriyle uğraşmanıza,

• "Hepinizin yalnız bu yoldan ün kazanmanıza lüzum yok.

• "Bir askerle bir sanat adamı aynı işte çalışmamalı.

1115. • "Eğer bu onun işini, o da bunun işini yapmağa kalkarsa, yeryüzünde her şey karmakarışık olur.

• "Herkesin zâlimliğinden korktuğu Dahhâk, işte karşınızda bağlı olarak duruyor.

• "Siz sağ ve bahtiyar olun! Haydi şimdi, herkes güle güle işinin başına gitsin!"

• Bunun üzerine, şehrin ilerigelenlerinden altın ve hazine sahibi olanlar,

• Armağanlar getirerek, sevinçle Feridun'un huzuruna girdiler.

1120. • Anlayışlı Feridun onların gönlünü aldı, akıllıca davranarak onlara yer gösterdi;

• Öğütler verdi, onları övdü ve hep Tanrı'yı andı:

• "Bu tahtın benim oluşu, dedi, talih yıldızınızın parlayacağını gösteren hayırlı bir faldır.

• "Temiz Tanrı beni, halkın arasından ayırarak, Elbürz dağına çıkardı;

• "Bu sayededir ki o kötü ejderden kurtulmuş oldunuz!

1125. • "İyilik verici Tanrı bize bir bağışta bulununca onun yolunda iyilikle gitmek gerek!

• "Yeryüzünün hâkimi olduğum için, mütemadiyen bir yerde kalamam. Yoksa, hep sizinle beraber bulunmak isterdim!" dedi.

• Memleketin bütün büyükleri onun önüne gelip yeri öptüler.. Derken saraydan davul sesleri yükseldi.

• Bütün şehir halkı, gözünü saraya dikerek coşup bağırmağa başladı:

• "Lâyık olduğu şekilde bağlı bulunan o ejderi dışarıya çıkarın!"

1130. Askerler, henüz hiçbir faydasını görmedikleri şehirden birer, birer çıktılar.

• Ve bir devenin üzerinde bağlı duran Dahhâk'i, zillet içinde çıkarıp götürdüler.

• Böylece, Şirhan'a kadar gittiler. Sen, bu vakayı işitince, dünyanın çok eski bir dünya olduğunu anla!

• Bu dağların, bu ovaların üzerinden ne çağlar gelip geçmiştir ve daha da geçecektir.

• Talihi uyanık Feridun, Dahhâk'i böyle sımsıkı bağlayıp da Şirhan'a varınca,

1135. • Onu dağların içerisine doğru götürdü ve kafasını kesmek istedi...

• Fakat kutlu melek tekrar göründü ve Feridun'un kulağına tatlılıkla şu sözleri söyledi:

• "Bu bağlı tutsağı al, hemen Demavend dağına götür ve yanında fazla adam bulundurma!

• "Yalnız, gerektiği zaman sana yardım edebilecek, seni tek başına bırakmıyacak kimseleri beraber al!" dedi.

• Bunun üzerine Feridun, Dahhâk'i oraya götürdü, Demavend dağına bağladı.

1140. • Onu bağlarken, her bağ üzerine bir bağ daha vurmakla, sanki talihsizliğin bütün kötülüklerini yerine getirmek istiyordu.

• Böylece, Dahhâk'in adı toprağa karıştı ve dünya onun kötülüklerinden temizlenmiş oldu.

• Akrabalarından ve bütün tanıdıklarından ayrılarak, dağlar arasında bağlı kaldı.

• Feridun ona, dağlar arasında dar bir yer seçti, dibi görünmiyen bir mağara buldu.

• Onu oraya kapattı. Ağır, iri çiviler getirtti ve onları, beynine değmiyerek şekilde, Dahhâk'in kafasına çaktı.

1145. • Sonuna kadar eziyette kalması için de, ellerinden onu tekrar bağladı.

• Dahhâk, böylere, orada asılı kaldı, yüreğinin kanları yerlere aktı..

• Gel de biz bu yeryüzündeki hayatımızı kötülükle geçirmiyelim, iyilk etmeğe çalışalım.

• İyi olsun, kötü olsun yeryüzünde kimse kalmaz. En iyisi iyiliğimizi yadigâr bırakmaktır!

• Ne hazinelerden, ne altınlardan, ne de yüksek saraylardan sana fayda yok!

• Dünyada senden sonra da yaşıyabilecek olan şey, sözdür! Sen, sözü hor görme.

• Bahtiyar Feridun; ne bir kutlu melek, ne de hamuru misk ve amberden yoğrulmuş bir yaratıktı.

• O, ancak adaleti ve bağışları sayesinde o saadete erişebildi. Sen de onun gibi yap, onun gibi olursun!

• Onun, Tanrı'nın hoşuna gidecek işlerden ilk yaptığı, yeryüzünü kötülüklerden temizlemek

• Ve zâlim, kötü Dahhâk'i bağlamaktır!

• İkincisi, babasının intikamını alıp dünyayı düzene koymak;

• Üçüncüsü de yeryüzünü akılsız adamlardan temizlemek ve kötülerin elinden kurtarmaktır.

• Ey, dünya! Ne kadar şefkatsiz ve kötü yaradılışlısın! Kendin besler, yine kendin yok edersin.

• Yaşlı Dahhâk'in elinden padişahlığı alan Feridun, şimdi nerede?

• Yeryüzünde beş yüz yıl padişahlık etti; sonunda o da gitti, yeri boş kaldı.

• Çekilip gitti ve dünyayı başkalarına bıraktı. Ondan götürdüğü tek şey, hasrettir!

• Biz insanlar, küçük büyük hep böyleyiz. İstersen çoban, istersen sürü ol, hepsi bir...

Feridun'un tahta çıkması

• Feridun emeline kavuştuktan sonra, yeryüzünde, kendisinden başka bir padişah tanımadı.

• Padişahların töresince, büyüklüğün taht, taç ve sarayını hazırladı.

• Mihr-ü-mah'ın birinci mübarek gününde şahlara yaraşan tacını başına koydu.

• Zaman, kötülükten yana bütün tasasını attı, herkes Tanrı'nın doğru yolunu tuttu.

• Gönüller adaletle parlayınca, padişahların töresine uyarak, yeni bir bayramın temeli atıldı.

• Bütün akıllı adamlar, ellerindeki yakut kadehlerle, sevinç içinde idiler.

• Yeryüzü; parlak şarabın, adaletin, yeni ayın ve yeni tahtın ışıklariyle doldu..

• Feridun, ateş yakmalarını ve içine amber ve safran atmalarını buyurdu.

• İşte Mihrigân bayramını kutlamak dinlenmek ve yiyip içmek âdeti o zamandan kalmıştır, onun dini ve töresidir.

• Mah-ü-mihr ayı da onun yadigârıdır. Bu ayda sevinçli ol, keder yüzü gösterme!

• Feridun, beş yüz yıl padişahlık yaptı.. Bu müddet zarfında bir gün bile kötülük etmedi.

• Ey, oğul! Görüyorsun ki sonunda bu dünya ona da kalmamıştır. O halde sen de hırsa kapılma, dünya için tasalanma!

• Dünya kimseye kalmaz; onda kimse aşırı bir sevinç bulamaz.

• Firânek'in bu olup bitenlerden, oğlunun padişah oluşundan haberi yoktu.

Padişahlık tahtı Dahhâk'ten boş kaldıktan, onun büyüklük günleri bittikten

• Çok sonra, Firânek kutlu oğlunun padişah olduğundan haber alabildi.

• Bunu duyunca Tanrı'yı övdü; başını, vücudunu yıkadı ve önce Tanrı'nın huzurunda durdu.

• Başını yere koydu, Dahhâk'e lânet,

Ve zamanın bu mesut değişikliğinden dolayı da Tanrı'ya şükretti.

• Muhtaçlara, talihsizliğinin kötülüklerine gizlice katlananlara

• El altından yardımlarda bulundu ve sırlarını kimseye açmadı.

• Böylece, bir hafta müddetle o kadar çok bağışta bulundu ki, fakirlerin de zenginlerden farkı kalmadı.

• Daha ertesi hafta da, ilerigelenler için bir meclis kurdu.

• Evini, bir çiçek bahçesi gibi süsledi, bütün büyük adamları misafir etti.

• Haznesini düzenledi, sakladığı kıymetli şeyleri ortaya çıkardı.

• Nihayet, hazinesinin kapısını açtı; artık, içindekileri dağıtmak kararında idi:

• Hazinelerinin kapısını açmak zamanının geldiğini anlamıştı; oğlunun padişah olduğunu duyunca, gözünde paranın kıymeti kalmadı.

• Padişahlara yaraşan elbiseleri, mücevherleri, altın, takımlı Arap atlarını,

• Zırhlı tulgaları, kılıçları, külâhları, kemerleri esirgemedi.

• Bütün bu hediyeleri develere yükledi ve temiz kalbini Allaha çevirdi.

• Hediyelerin hepsini, övücü sözlerle, oğluna gönderdi..

• Yeryüzünün padişahı olan oğlu bu hediyeleri seve seve aldı ve atasını övdü..

• Ordunun büyükleri bunu duyunca, padişahın yanına geldiler ve

1195. • Ona: "Ey Tanrı-nedir bilen, muzaffer padişah! Tanrıya şükrolsun ve Tanrı da senden razı olsun..

• "Böylece, günden güne, talihin ileri gitsin; senin kötülüğünü düşünenlerin talibi altüst olsun..

• Göklerden sana hep zafer yağsın ve sen, daima hayır düşünen, akıllı bir padişah ol!" dediler.,

• Dünya görmüş insanlar, dört bir taraftan yollara döküldüler. Altınlar,

• Mücevherlerle gelip onları padişahın tahtı önüne döktüler..

1200. • Her memleketin büyük adamları, onun tahta çıkmasının verdiği sevinç ve saadetle, kapısının önünde sıra sıra dizildiler..

• Onun tacı, tahtı, külâhı ve padişahlık yüzüğü için Tanrıdan saadet dilediler.

• Ellerini temiz bir dilekle göklere kaldırdılar: "Bu kutlu zamanın sonu gelmesin! Böyle bir padişah ebediyen bahtiyar olsun!" diye dua ettler.

• Bundan sonra Feridun, seyahate çıktı, dünyanın dört bir köşesini gezdi, dolaştı; gizli ve açık her şeyi gördü, öğrendi.

• Zulmün nerede bir izini ve nerede harap olmuş bir ülke gördü ise,

1205. • Akıllılara yaraşan bir iyi niyetle o kötülükleri yapanların ellerini bağladı.

Otların yerine selviler ve güller dikerek, yeryüzünü cennete çevirdi.

• Âmül'den geçip Temşiyye'ye gitti ve orada oturmayı âdet edindi.

Feridun'un Cendel'i Yemene göndermesi

• Feridun'un ömründen üç yıl daha geçince, üç değerli oğlu oldu.

• Talihleri icabı olarak, dünyaya hâkim olmak, altın taçlar giymek için

1210. • Yaradılmış olan, bu soyu sopu kutlu çocukların

• Boyları selviyi yüzleri de baharı andırıyor, her yönden babalarına benziyorlardı.

• Bunlardan ilk ikisi temiz yaradılışlı Şehrinaz'dan, en küçükleri de güzel yüzlü Ernüvaz'dan doğmuşlardı.

• Babaları bu çocuklara, sırf sevgisinin çokluğundan, bir ad takmamıştı. Nihayet, büyüdüler, fillerle çarpışacak kadar geliştiler.

• Feridun oğullarının tahta ve külâha lâyık bir çağa geldiklerini görünce,

• İleri gelen, değerli adamlarından birini çağırdı.

1215. • Her işte padişahın yanında bulunan ve padişaha yol gösteren bu adamın adı, Cendel idi.

• Feridun ona: "Git, dünyayı gez, dolaş ve büyüklerin soyudan öyle üç, kız beğen ki,

• Güzellikte benim oğullarıma eş ve benim akrabalığıma lâyık;

• Babaları, onlara karşı duyduğu sevginin çokluğundan, başkalarının dilinde adları dolaşmasın diye, bir ad takmamış ve

• "Bir anadan, bir babadan doğmuş, üç kardeş olsunlar.

• "Yüzleri peri gibi temiz ve padişahlara yaraşan bir yaradılışta bulunsun.

• "Boyda, bosta ve görüşte birbirlerine benzesinler, güzellikçe aralarından hiçbir fark bulunmasın!" dedi.

• Cendel bu sözleri dinledikten sonra, kendi kendine iyi bir karar verdi.

• Çünkü o, uyanık kalbi, iyi düşünüşlü, güzel sözlü, önemli işleri başarabilen bir adamdı.

• Padişaha veda etti ve güvendiği bazı kimseleri de yanına alarak yola çıktı.

• İran'dan dışar çıktı. Vardığı her yerde araştırdı, soruşturdu, konuştu, dinledi.

• Hangi ülkede hangi büyük adamın, herkesin gözünden sakladığı bir kızı olduğunu duydu ise,

• Gizlice araştırarak onun durumunu inceledi, hakkında söylenenleri dinledi.

• Kız babası olan bu büyükler arasında, Feridun'la akraba olmağa lâyık kimse yoktu.

• Nihayet, aydın yürekli, temiz vücutlu Cendel, Yemen padişahı Serv'in yanına geldi.

• Cendel, onun, istediğine uygun üç kızı olduğunu duymuş, yani aradığını bulmuştu.

• Nasıl sülün gül fidanına yaklaşırsa, o da, sevinç içinde o Serv'in huzuruna çıktı.

• Evvelâ diz çöktü, yeri öptü ve kendisinden özür diliyerek onu övdü:

• "Akranları arasında sivrilmiş olan padişah, ebedi olsun. Taç ve taht, her zaman, onun varlığıyla aydınlansın!" dedi.

• Yemen padişahı da: "Ağızlar hep seni övsün. bir haber mi getirdin, yoksa bir buyruğun mu var? Bir elçi misin, yoksa büyük ve kutlu bir kimse misin?" diye sorunca,

1235. • Cendel: "Sevinçten hiç ayrılma, kötü eller senden ırak olsun. Ben; yasemin kadar küçük, değersiz bir adamım. Yemen padişahına İran'dan haber getiriyorum.

• "Sana, kutlu Feridun'un selâmını getirdim. Sen istediğini sor, ben karşılığını vereyim..

• "Kahraman Feridun'un sana selâmı var. Onu küçük görmiyen bir kimse, büyük demektir.

• "O, bana şöyle söyledi: (Git, Yemen padişahına söyle ki: "Misk yeryüzünde kokusunu saçtıkça, o da tahtının sahibi olsun!

• "(Vücudun eziyetten daima uzak kalsın ve hazinen dopdolu bulunsun..

1240. • "(Sen, ey Arapların ulusu, şunu bil ki: Talihin yıldızından sana asla bir zarar gelmiyecektir.

• "(Yeryüzünde, hiç, candan ve evvlâtan daha tatlı ve daha iyi bir şey var mıdır?

• "(Hiç kimse, insanın çocuğundan daha üstün olamaz. Çocuk bağından daha kuvvetli bir bağ yoktur.

• "(Eğer insan üç gözlü olsaydı, bizim üç oğlumuz üç gözümüzden de değerli olurdu.

• "(Çocuğu gözden daha değerli tut! Çünkü göz, çocuğu görüncedir ki Tanrıya şükreder.

• "(Bunun içindir ki, akrabalık üzerinde güzel sözler söleyen, temiz düşünceli ve akıllı bir adam demiştir ki:

• "(Ben, ancak, kendimden daha çok beğendiğim bir kimse ile akrabalık kurarım!

• "(Her akıllı adam, ancak kendisine benzeyenlerle dost olur.

• "(Dostsuz ve akrabasız insanlar, ordusuz bir padişah gibi, mesut olamazlar.

• "(Benim mamur bir ülkem, hazinem, erlerim, kudretim,

• "Taç ve tahta lâyık değerli ve ay yüzlü üç oğlum var; bunlar kimseye minnet etmeden, her istediklerini ele geçirebilirler.

• "(Bu üç yüksek yaradılışlı gence, onların haberi olmaksızın, padişah soyundan gelmiş üç eş bulmak istiyorum.

• "(Ben, dünyanın halini bilenlerden haber alarak, koşa koşa buraya geldim.

• "(Ey ünlü, padişah! Senin, harem dairende, herkesin gözünden saklı, tertemiz üç kızın varmış.

• "(Sen, hâlâ, bu üç kıza bir ad takmamışsın. Bunu duyunca, gönlüm sevinçten taştı.

• "(Ben de, hâlâ, bu üç değerli oğluma uygun birer ad takmış değilim.

• "(Şimdi, bu değerli ve çeşitli mücevherleri birbirine karıştımak gerek!

• "(Bu üç tertemiz kızla, padişahlık tacına namzet olan şehzadelerin birbirlerine uyguluğu söz götürmez!)

• "İşte Feridun, benimle, sana böyle bir haber yolladı. Sen düşün de karşılığını ver!" dedi.

1260. • Yemen padişahı bu sözleri işitince, sudan çıkarılmış bir yasemin gibi sarardı.

• İçinden: "Yeryüzünü gören gözlerim, eğer, kızlarımı yastığımın başında göremiyecek olursa;

• "Aydın günlerim karanlık geceye döner. Onun için, bu isteğin karşılığını hemen vermek uygun değil.

• "Kızlarım benim her hususta sırdaşım olduklarına göre, evvelâ onlarla bir konuşmalıyım.

• "Karşılık vermekte acele etmek doğru olmaz. Müşavirime danışacağım şeyler de var." dedikten sonra,

1265. • Elçinin istirahati için bir yer ayırttı ve meseleyi daha düşünmek üzere çıkıp odasına kapandı.

• Kapıyı kilitledi. Kimsenin yanına girmesine izin vermedi. Kederli kederli oturdu, düşünmeğe başladı.

• Savaşçıların bulunduğu çölden birçok kimseleri yanına çağırttı.

• Ve onlara, bütün düşüncelerini açtı.

• Dedi ki: "Biliyorsunuz ki, yeryüzünde, yüzleri bir mumdan daha parlak üç kızımız var.

1270. • "Feridun şimdi bana bir haber göndermiş ve güzel bir tuzak kurmuş,

• "Gözüm kadar sevdiğim kızlarımı benden

ayırmak istiyor. Ben de, sizin düşüncenizi öğrenmek arzusundayım.

• "Feridun, elçisinin diliyle: — Benim, taca ve tahta lâyık üç oğlum var.

• "Ben, seninle bir akrabalık kurmak, temiz kızlarını oğullarıma almak istiyorum!

• "Diyor. Şimdi ben, gönlüm istemediği halde evet, desem, yalan söylemiş olurum. Yalan söylemek de, bir padişaha yakışmaz.

1275. • "Eğer, bu teklifi kabul etsem, kızlarımdan ayrılacağım, gönlüm ateş ve yüzüm gözyaşlariyle dolacak.

• "İsteğini yerine getirmesem, yüreğim korkusiyle dolacak.

• "Çünkü, cihan padişahı olan bir adamın düşmanlığını çekmek kolay bir şey değildir!" dedi.

• "Padişahın derdine derman arıyan büyükler, Feridun'un Dahhâk'e neler yaptığını, başına ne işler açtığını düşünmeğe başladılar.

• Sevr, sözüne devamla: "Aklınıza gelenleri bana birer birer anlatın!" dedi.

1280. • Tecrübeli yiğitler, şöylece karşılık verdiler: "Biz senin, her esen yele uymanı uygun bulmayız.

• "Feridun dediğin kadar kuvvetli bir padişahsa, biz de senin kulakları küpeli kulların değil miyiz?

Düşüncemizi bildirmek kadar, savaş atlarının dizginlerini kullanmak ve mızrak savurmak da elimizden gelir.

• "Hançerlerimizden dökülecek kanlarla yeryü-

zünü bir şarap mahzenine, mızraklarımızla da gökyüzünü bir kamışlığa çevirebiliriz.

• "Kızlarının sence değeri büyükse ve onları vermek istemiyorsan, sadece hazinelerinin kapısını aç ve Feridun'a hiçbir karşılık gönderme.

• "Yok, eğer çekiniyor da başka bir çare düşünüyorsan, ondan, yapılması imkânsız olacak kadar önemli şeyler iste!"

• Yemen padişahı, bu tecrübeli adamların söylediklerini dinledi. Fakat, bu işin ne başını bulabildi, ne sonunu.. şaşırdı kaldı.

Yemen padişahının Cendel'e cevabı

• Yemen padişahı, Feridun'un elçisini çağırarak, ona nezaketle şunları söyledi:

• "Ben sizin padişahınıza nispetle, küçük bir padişahım.. Onun her buyruğuna boyun eğerim.

• "Fakat kendisine benim tarafımdan deyin ki: Senin büyüklüğün ve oğullarının da sence çok değerli oldukları doğrudur.

• "Hele bir oğul, taca ve tahta lâyık olursa, bir padişahın gözünde elbette daha çok değer kazanır.

• "Bütün söylediklerinin doğruluğunu, kendi çocuklarımı düşünerek, anlıyorum.

• "Eğer padişah benden gözlerimi veya yiğitlerimin yetiştiği çölleri ve Yemen tahtını istese,

• "Vermekte hiç tereddüdetmem. Çünkü bunlar, kızlarımın yanında hiç kalır.

• "Padişahın istedikleri bunlardan ibaret olsaydı, buyruğundan bir adım bile dışarı çıkmazdım.

1295. • "Ancak, kızlarımın yanımdan ayrılmaları, ülkemden dışarıya çıkabilmeleri için,

• "Benim de, padişahın oğullarını, o taca, tahta ışıkveren şehzadeleri bir kere görmekliğim gerekir.

• "Onlar da bir kere benim yanıma gelsinler, bu karalık ruhum onları görmekle aydın

• "Ve gönlüm şad olsun, onların uyanık canlarını göreyim,

• "Ondan sonra ben de şu yeryüzünü gören gözlerim kadar sevdiğim kızlarımı töremize uygun olarak onlara vereyim.

1300. • "Yüreklerinin adaletle dolu olduğunu görürsem, elimi onlara uzatacağıma söz veririm.

• "Yok, eğer Feridun kızlarımı görmek isterse, hemen onları yanına gönderirim!"

• Söz eri Cendel bu karşılığı alınca, âdet üzere, tahtı öptü

• Ve onu överekten saraydan çıkıp, Feridun'a gitmek için yola çıktı.

• Feridun'un yanına gelince, bütün olan bitenleri ona anlattı.

1305. • Bunun üzerine Feridun, oğullarını çağırttı ve bütün sakladıklarını,

• Cendel'in seyahate çıkışını ve bundaki maksadı olduğu gibi anlattıktan sonra şöyle dedi:

• "Yemen padişahının oğlu yoktur. Sadece, başının tacı olan üç kızı var.

• "Bunlar gibi bir gelin bulsa, bir melek bile önlerinde yere kapanıp toprağı öper.

• "Ben bunları sizin için babalarından istettim ve lüzumlu şeyleri de söylettim.

1310. • "Şimdi bir kere de sizin onun yanına gitmeniz ve kendisiyle görüşmeniz gerek. Yanına gittiğiniz zaman, güzel güzel konuşun,

• "Akıllıca bir tavır takının, söyliyeceği sözleri can kulağiyle dinleyin ve

• "Düzgün karşılıklar verin! O sizden bir şey sorarsa, fikirleriniz güzel olsun.

• "Çünkü bir padişah oğlunun, herhalde, olgun ruhlu,

• "Aydın yürekli, temiz dinli, başına gelecekleri önceden gören,

1315. • "Her zaman doğruyu söyliyen ve aklını kendisine süs yapabilen bir kimse olması gerekir!

• "Size söylediklerimi iyi dinleyin, dediklerimi yaparsanız mesut olursunuz.

• "Yemen padişahı, keskin görüşlü bir adamdır. Öyle, insanlar arasında onun gibisine kolay kolay raslanamaz..

• "Konuşması güzel, yüreği aydın, yaradılışı temiz, her mecliste övülmeğe değer bir padişahtır.

• "O; hazinesi, askeri, bilgisi, aklı ve düşüncesi bol bir taç ıssıdır.

1320. • "Onun tarafından akılsızlıkla suçlandırılacak bir harekette bulunmamağa dikkat edin. Çünkü, bilgili adamlar, karşılarındakini sınamak için, hileler düşünürler.

• "O da, meselâ, oraya gittiğinizin daha ilk günü sizin için bir meclis kurar ve sizi meclisin şerefli bir yerine oturtur.

• "Sonra, baharda çiçeklerle, türlü türlü kokular, renkler ve nakışlarla süslü bir bahçeyi andıran o güneş yüzlü kızlarını da meclise getirtir.

• "Ve o üç güneş yüzlüyü tahtın üzerine, birer selvi gibi, yerleştirir;

• "Boyboşça ve yüzce onları birbirinden ayırmak güçtür.

1325. • "Küçükleri öndeki, büyükleri arkadaki ve ortancaları da ortadakidir.

• "Küçük kız büyüğünüzün, büyüğü küçüğünüzün,

• "Ortancası da ortancanızın yanına oturur... Dikkat edin, bu ciheti yanlış bellerseniz sonra zararını çekersiniz.

• "Sonra, meselâ, size bu birbirine benzeyen kızlardan hangisinin büyük,

• "Hangisinin ortanca ve hangisinin küçük olduğunu sorar. Dediğim gibi karşılık verir ve

1330. • "Dersiniz ki: Yukarda oturan, küçüktür, büyüğün, şimdi bulunduğu yerde oturması yakışık almıyor;

• "Ortancanın da ortada oturması doğru olur! Böyle derseniz, oyunu siz kazanmış olursunuz.." dedi.

(*)

(*) Nüsha: • "İşte, o güneş yüzlü ve selvi boylular için hep böyle konuşun..

• "Sarayda, daima beraber olun; sakın, birbirinizden ayrılayım demeyin.

• "Sözlerimi iyi gözetin ve anlattığım sırları da iyi kavrayın!"

Feridun'un oğullarının Yemen şahının yanına gitmeleri

• Bu çok değerli ve temiz gençler, babalarının öğütlerini canla dinleyip kabul ettiler ve

• Kafaları bilgi ve afsunla dolu olarak, yanından ayrıldılar.

• Zaten, böyle bir babanın yetiştirdiği çocuklara, düşünceli ve bilgili olmaktan başka ne yaraşır?

(*)

• "Gidip yolculuk için hazırlanmağa başladılar ve mûbitlerin de kendileriyle beraber bulunmalarını istediler.

• Güneş yüzlü, ünlü ve gökteki yıldızlar kadar sayısız yiğitlerden toplanmış bir ordu ile yola çıktılar.

• Yemen padişahı Sevr, konukların yaklaştığını duyunca, türlü türlü teçhizatiyle bir sülün kanadını andıran bir ordu hazırladı.

• Onları karşılamak için, ordudan, akrabalarından ve akıllı adamlardan ibaret bir heyet gönderdi.

• Nihayet, üç değerli genç gelip Yemen'e girdiler. Kadın, erkek bütün halk karşı çıktı.

• Yerlere mücevherler ve safranlar döktüler, şarabı miskle karıştırıp

---

(*) Nüsha: • Her üçü de, rüzgâr gibi koşarak, evlerine gittiler ve gece olunca sevinçli, mesut bir uykuya daldılar..

• Sabahleyin güneş ışıklarını gökyüzüne aksettirip de onun lâcivert rengini erguvana çevirince,

• Atların yelelerine sürdüler, ayaklarının altına da altınlar saçıldı.

• Konuklara, tuğla yerine altın ve gümüşten yapılmış bir köşk hazırlanmıştı.

• Çok değerli eşyalarla dolu olan köşkün içi Rum kumaşlarıyle döşeliydi.

• Yemen padişahı, konuklarını getirip köşke yerleştirdi. Gece geçip de gündüz oluncaya kadar gençlerin arzuları arttı.

1345. • Nihayet, tıpkı Feridun'un dediği gibi, Yemen padişahı kızlarını gizlice haremden çıkardı.

• Üçünde de öyle bir parlaklık vardı ki yüzlerine bakmak güçtü.

• Kızlar, mecliste, yine Feridun'un dediği gibi oturdular.

• Padişah gençlere: "Bu değerli kızların, bu üç yıldızın hangisi küçüktür?

• "Ortancaları ve büyükleri hangisidir? Söyleyin de biz de ona göre bilelim.." ded.

1350. Delikanlılar, babalarından öğrendikleri gibi söyleyince, bu hileyi önlemiş oldular.

• Yemen padişahı ve mecliste bulunanlar hep şaşırıp kaldılar.

• Padişah, hileye sapmanın bir işe yaramıyacağını anlayınca

• Onlara: "Evet, dediğiniz gibidir!" diyerek, sıra ile, küçük gence küçük kızını, büyük gence büyük kızını.. verdi.

• Bu iş de bittikten ve böylece birbirlerinin olduktan sonra,

• Güzel kızlar, üç taç sahinin ve babalarının yanında duydukları utangaçlıktan terlemiş,

• Yanakları kızarmış ve dudaklarında tatlı sesler olduğu halde, naz ve utanma içinde evlerine döndüler.

Yemen Şahı Serv'in, Feridun'un oğullarını büyü ile denemesi

• Arapların büyüğü, Yemen padişahı Serv, şarap getirtti ve mecliste bulunanlara içirdi.

• Çalgıcıları çağırttı. Şarap içme ve sohbet, gece yarısına kadar sürdü.

• Feridun'un oğulları ve onun da damatları olan gençler, hep onun şerefine içtiler ve

• İçmeğe, sarhoş oluncaya, uyumak ve dinlenmek isteyinceye kadar devam ettiler.

• Serv, yatacakları yerin bir gülsuyu hazinesinin yanında hazırlanmasını buyurdu.

• İyi talihli gençler, güller saçan bir ağacın dibinde uykuya daldılar.

• Bunun üzerine, Arapların ve efsuncuların padişahı olan Serv, başka bir hile düşünmeğe koyuldu.

• Gül bahçesinden çıkarak, büyücülüğün gerektirdiği hazırlıkları yaptı ve

• Gençlere zararı dokunması için, soğuk ve azgın bir rüzgâr estirdi.

• Öyle ki, o rüzgârla, çöller, çimenlikler dondu; kargalar bile kanad açamaz oldu.

• Büyübozucu Feridun'un oğulları, o şiddetli soğukla yerlerinden sıçrayıp kalktılar.

• Tanrı vergisi olan gücleri ve zekâlariyle, padişahlara ve yiğitlere yakışan bazı büyülerle

• O cadının büyüsünü önlediler. Böylece, soğuk onlara hiç dokunmadı.

1370. • Sabahleyin güneş dağın üstünden görününce, usta büyücü Serv, acele acele,

• Üç damadının yanına geldi. Onları; yanakları morarmış,

• Soğuktan donmuş, işleri tersine dönmüş bir halde bulacağını ve kızlarının yine kendisine kalacağını umarak...

• Fakat, güneşle ay onun istediği gibi dönmediler.

• Üç kayıtsız gencin, padişahlık tahtının üzerinde, yeni bir ay gibi oturmakta devam ettiklerini ve

1375. • Büyünün kendilerine hiçbir zararı dokunmadığını görerek, artık hilelerle vakit geçirmenin uygun olmıyacağını anladı.

• Bunun üzerine, bir meclis kurdu. Bütün büyükler toplandılar.

• Serv, eskiden kalma hazinelerin kapısını açtı, ötedenberi sakladığı sırrı ortaya dökmüş oldu.

• Yanakları güneş gibi parlak, baştanayağa kadar cennet bahçesi gibi güzellik ve tazelik içinde boğulmuş,

• Nazla büyümüş, kıvrım kıvrım kıvranmanın ıstırabını sadece kâkülleri tatmış olan, taç ve hazine sahibi

1380. • Kızlarının üçünü de getirtti ve onları üç delikanlıya, o yeni ay gibi güzel üç yiğit padişaha verdi.

• Yemen padişahı, bu sırada duyduğu kin ve düşmanlıkla: "Feridun'dan bana bir kötülük gelmedi.

• "Ben, benim gibi yiğit bir padişahın soyundan sadece kızların doğacağını nasıl bilirdim?

• "En talihli insan, kızı olmıyanlardır. Çocukları kız olanın talih yıldızı sönüktür!" dedikten

• Sonra mûbitlerin önünde sözlerine şöye devam etti: "Şu ay gibi kızlar bu padişahlara lâyıktırlar.

• "Hepiniz bilin ki, gözüm yerinde olan bu üç kızı, kendi âdetimize uygun olarak bu gençlere veriyorum.

• "Onlar da kızlarıma gözleri gibi baksınlar ve içlerine canları gibi nakşetsinler."

• Bundan sonra, kendisinden geçmiş bir halde, gelinlerin eşyalarını bağlıyarak çevik develerin sırtına yükletti.

• Çeyiz olarak verilen mücevherlerin parıltısıdan, Yemen baştan başa aydınlandı. Develer, birbiri ardınca dizildiler.

• Bir evlât iyi bir ahlâk sahibi olduktan sonra, ister erkek, isterse kız olsun, değerlidir..

• Nihayet, hazırlık bitti ve uyanık kalbli gençler Feridun'un ülkesine doğru yola koyuldular.

Feridun'un, oğullarını sınaması

• Feridun, oğullarının, bu üç padişahın gelmekte olduklarını duyunca, hemen yola çıktı.

• Onların yüreklerini anlamak, kötülükler üzerindeki şüphelerini gidermek istedi.

• Öyle bir ejderha kılığına girdi ki, aslan bile onun eline geçse canını kurtaramazdı.

• Coşmuş, köpürmüş bir halde, ağzından ateş püskürüyordu.

1395. • Oğulları kendisine yaklaşınca, toz içinden yükselen karanlık bir dağ göründü.

• Feridun, bu tozu dağıtarak, gürültüsü dünyayı dolduran bir nara attı.

• Evvelâ, taç sahibi ve değerli olan büyük oğluna doğru hızla yürüdü.

• Oğlu kendi kendine: "Akıllı bir kimse, bir ejderha ile savaşmayı uygun bulmaz!" diyerek,

• Derhal arkasını dönüp kaçmaya başladı. Bunun üzerine babası, onun kardeşlerine doğru saldırdı.

1400. • Ortanca oğlu ejderhayı görünce, hemen yayını kurup çekti ve:

• "İş savaşmaya bindikten sonra, bir cenk süvarisi ile kükremiş bir aslan arasında fark yoktur!.." dedi.

(*)

• Küçükleri, kardeşlerinin yerine gelip de ejderhayı görünce, köpürdü.

(**)

(*) Nüsha: Her ne kadar yüreği kızgın idiyse de, bunu söyledikten sonra, o da kaçmağa koyuldu...

(**) Nüsha: Hafif kılıcını kınından çekti. Atının dizginini kastı ve ona seslendi.

• Ejderhaya dedi ki: "Bizim önümüzden çekil, (*) aslanların yolunda dolaşma!

• "Kulakların Feridun'un adını duydu ise, bize çatmaya kalkışma.

• "Biz üçümüz de onun oğullarıyız ve gürz kullanmasını bilen savaşçılarız!

• "Ya bu yolsuzluktan vaz geçersin, yahut kafana şu gürzü indirir, kin ve intikam (**) külahını giydiririm!" dedi.

• Kutlu Feridun, bütün bunları işitip görünce, oğullarının hüner derecesini anladı ve gözden kayboldu,

• Geri döndü ve bu sefer yeniden babalık kılığına girdi. Âdet olduğu üzere, en önde kendisi,

• Davullar kükremiş sarhoş filler, elinde öküz kafası biçimindeki gürzü,

• Arkasında da komutanlar olduğu halde ve bütün yeryüzü avcunun içinde olarak, tekrar oğullarının karşısına çıktı.

• Oğulları onu görünce, atlarından inip koşa, koşa yanına gittiler.

• Önünde eğilip toprağı öptüler. Davulların ve fillerin sesleri yükseldi.

• Babaları, ellerinden tutup onları okşadı ve hepsine derece derece mevkiler verdi.

• Saraya dönünce, gizlice, Tanrı'nın önünde diz çöktü,.

(*) Nüsha: (. . . çekil, sen bir kaplansın, aslansın. . . . .)

(**) Nüsha: "Kafana bu gürzü indiririm" cümlesi yok, "kin ve intikam" yerine de "kötü huyluluk".

• Zamanın bütün iyilik ve kötülüklerini yaratan Tanrıyı övdü.

• Sonra, oğullarını çağırdı ve onları şerefli birer mevkie oturttu (*)

• Dedi ki: "Soluklariye yeryüzünü yakmak isteyen o ejderha,

• "Sizin insanlık değerlerinizi tartmak isteyen babanızdı.

• "Şimdi size, akıllılara yaraşacak birer güzel ad takacağım.

• "Sen ki en büyük oğlumsun, senin adın Selm olsun ve yeryüzü emellerinle dolsun.

• "Sen, ejderhanın ağzına düşmemek için, selâmetin çaresini aradın ve kaçmak gerektiğinde tereddüt göstermedin.

• "Ne aslandan, ne de filden korkmıyan bir adama cesur deme, deli de!

• "İlk anda kızgınlığa kapılan ve ateşten daha atılgan davranan ortanca oğlumuza,

• "Tur adını verelim.. O, kükremiş bir filin bile yenemiyeceği, yiğit bir aslandır.

• "Bir taht sahibine lâzım olan hüner, cesarettir. Çünkü, korkak adam tahta lâyık olamaz.

• "En küçüğümüz, akıl ve savaş eridir. Gerektiği zaman atılgan ve gerekli anda da ihtiyatlıdır.

• "O, akıllı kimseler gibi, işin ortasını seçti: Ne ateşte yandı, ne de yerde süründü..

(*) Nüsha: ". . . şerefli birer mevkie..." yerine "büyüklüğün tahtına"..

• "O, yiğittir, akıllıdır, gençtir. Dünyada övülmeğe lâyık insan odur.

• "Şimdi, öyle ise, onun adını da İreç koyalım. Nasibi, daima, büyüklük olsun.

• "İlk anda yumuşaklık (*) gösterdi ve sertleşmek gerektiği zaman da yiğitçe davrandı.

(**)

• "Şimdi de, memnuniyetle, peri yüzlü Arap kızlarının adını takayım:

• "Selm'in karısının adı Arzuy, Tur'unkinin adı Mâh-i âzâdecuy.

"Temiz huylu İreç'in, güzellikte Süheyl yıldızını bile kendisine kul eden karısınınki de Sehi olsun!"

• "Bundan sonra, şu dönen gökyüzünün yıldızları hakkında müneccimlerce

• Yazılmış bir kitap getirtti, önüne koydu ve ünlü oğullarının talihlerine baktı.

• Evvelâ, Selm'in yıldızını aradı. Müşteriden başka bir yıldız göremedi.

• Tur'un yıldızı, uğurlu ve yiğit güneşin sahibi olan Eset burcunda idi.

• Kutlu İreç'in yıldızına bakınca, ayın sahibi olan yıldızı gördü.

• Bu yıldız, onun, birtakım karışıklıklar ve savaşlarla karşılaşacağını gösteriyordu.

(*) Nüsha: • "Yumuşaklık" yerine "aslanlık".

(**) Nüsha: • "O; yiğittir, akıllıdır, düşüncelidir. Her yerde, gerektiği gibi iş görür.

1440. • Bunu görünce Feridun, çok üzüldü, ciğerinden donmuş bir ah çıktı.

• Feleğin İreç'e karşı iyi davranmıyacağını, ona sevgi göstererek işlerini düzenlemiyeceğini anlamıştı.

• Bu aydın ruhlu oğlunun düşüncesiyle kötümserliğe düştü.

Feridun'un yeryüzünü oğullarına pay etmesi

• Feridun, yıldızlar ilminden bu sırları anladıktan sonra (*),

• İçindeki sırrı açığa vurarak, yeryüzünü üç parçaya ayırdı:

1445. • Bu parçalardan biri Rum ve Batı, birisi Türkistan ve Çin, üçüncüsü de yiğitler ülkesi İran'dı.

• Birinci parçayı, yani bütün Rum ve Batı ülkesini Selm'e verdi ve

• Bir ordu toplayarak batıya gitmesini buyurdu.

• Böylece Selm de, padişahların tahtına ayak basarak "Batı padişahı" adını aldı.

• Sonra Tur'a Turan ülkesine verdi ve onu Türlerle Çin'in padişahı yaptı.

1450. • O da, babasının hazırladığı bir ordu ile yola çıktı,

• Büyüklüğün tahtına oturdu, beline kemerini kuşandı ve cömertliğin elini açtı..

(*) Nüsha: • Feridun, feleğin İreç'e hiç elverişli olmıyan işini anlattıktan sonra.

• Büyükler, önüne mücevherler saçtılar. Bütün dünya onu, Turan'ın padişahı olarak tanıdı.

• Sıra İreç'e gelince; babası ona da İran'ı ve

• İran'la beraber, mızraklı yiğitlerin yetiştiği çölü, padişahlığın taç ve tahtını da verdi.

• Çünkü fil dişi tahta, taca, kılıca ve saltanat mühürüne lâyık olarak onu görmüştü.

• Akıllı, bilgili ve düşünceli olanlar, onu İran padişahı olarak kabul ettiler.

• Böylece, her üçü de, padişah soyundan gelenlere yaraşacak şekilde yerlerine geçtiler.

Selm'in İreç'i kıskanması

• Aradan, uzun bir zaman geçti. Fakat, zamanın içinde saklı bir sır vardı.

• Akıllı Feridun artık kocamış, baharın o güzel bahçesi tozla, toprakla dolmuştu..

• "Her kuvvet, zaman geçtikçe, zayıflığa yüz tutar!" diye söylerler...

• Feridun'un da aydan günleri kararmağa başlayınca, oğulları kötü düşüncelere kapıldılar.

(*)

• Selm'in, nihayet, yüreği yerinden oynadı; hali durumu başkalaştı.

(**)

(*) Nüsha: • Şimdi biz, Selm'in yaptıklarına gelelim. İreç'in yüzünden, onun yüreği kan ağlamakta idi.

(**) Nüsha: • Gönlü daima onunla dolu bulunuyor, müşaviriyle hep onun üzerinde düşünüyordu.

• Babasının yaptığı bağışı, tahtını küçük oğluna bırakışını bir türlü beğenmiyordu.

• Yüreği kinle dolu ve kaşları hep çatıktı. Tuttu, Çin padişahına bir elçi yolladı.

(*)

1465. • Ona, acele bir atlı göndererek, içindeki düşünceleri bildirdi.

(**)

• Dedi ki: "Ey Türklerin ve Çin'in padişahlar padişahı! Ey hünerli, aydın yürekli ve her şeyin iyisini seçen!

• Felek, bize zarar vermeyi uygun buldu. Bir selvi gibi yüksek olduğumuz halde, bizi aşağılara düşürdü.

• "(***) Sen şu maceraya bak. Bu öyle bir şeydir ki, eski zamanlardan beri, benzeri işidilmiş değildir.

• "Biz, padişahlığın tahtına lâyık üç kardeştik (****) en küçüğümüz olan, tahtan yana, bizden daha büyük bulunuyor.

1470. • Mademki ben yaşça ve başça daha öndeyim, feleğin bana yar olması daha uygundu.

(*) Nüsha: • Kardeşine haber yolladı ve dedi ki: "Ebediyen bahtiyar ol, her emeline kavuş..

(**) Nüsha: • Cihangir olan, fakat düşünceden mahrum bulunan Tur'un yanına gönderdi.

(***) Nüsha: • Beyit, "Ey, gönlü uyanık!" diye başlıyor.

(****) Nüsha: "Kardeşlik" yerine "Oğulduk".

• "Haydi, diyelim ki, taç, taht ve külah bana verilmedi; fakat benden sonra sıra senin değil mi?

• "Babamızın bize böyle haksızlık etmesinden kırılmamız, yerinde bir şeydir..

• "İran gibi yiğitler çölünü (*) ve Yemen'i İreç'e, Rum'u ve Batı ülkesini bana,

• "Türklerin çölünü ve Çin'i de sana veriyor ve böylece en küçüğümüz İran'a padişah oluyor.

• "Ben bu bölüşe razı değilim. Babanın kafasında düşünce diye bir şey yok!"

• Sonra, atlı bir elçiyi yola çıkardı ve Turan padişahının yanına yolladı.

• Elçi, işittiklerini hep söyledi (**) ve Tur'un beyinsiz kafasını boş şeylerle doldurdu (***).

• Cesur Tur, bu sırrı duyunca, sert bir aslan gibi heyacanlandı.

• Ve gelen elçiye şu karşılığı verdi: "Git, padişahına şöyle söyle.. De ki:

• "Ey, adalet ıssı! Demek, babamız gençliğimizde bizi aldattı!

• "Fakat, onun kendi eliyle diktiği bu ağacın meyvası kan ve yaprakları da zehirdir.

• "Bu hususta konuşmak için, seninle yüz yüze gelmem gerek!"

• "Tur, bundan başka, kardeşinin yanına bü-

(*) Nüsha: "İran gibi yiğitler çölü" yerine "İranı ve yiğitler çölünü".

(**) Nüsha: "... işittiklerini, büyük bir üstatlıkla...."

(***) Nüsha: "Kafasını boş şeylerle doldurdu" yerine "kafasını altüst etti.."

yüklerden, konuşmakta becerikli birisini daha gönderdi ve ona da:

• "Benden kardeşime selâm söyle: Ey, gönlü uyanık ve bahtiyar padişah!

• "Aldatılmış bir savaş erinin daha fazla sabretmesi doğru değildir.

• "Bu işin üzerinde fazla durmak ve tereddüde kapılmak gerekmez!" dedi.

• Elçi, Tur'un cevabını getirince, üstü kapalı duran bu sır açığa çıkmış oldu.

• Bunun üzerine, iki kardeşden biri Rum'dan, biri de Çin'den yola çıktılar.

• Böylece, zehirle bal birbirine karışmış oldu.

• Nihayet, birbirleriyle buluşarak, gizli ve açık her şeyi konuştular.

Selm ve Tur'un Feridun'a haber göndermeleri

• Çevik (*), güzel söz söyliyen, gönül gözü açık bir mûbit seçtiler.

• Yabancıları dışarı çıkararak, onunla iyice görüştüler.

• Evvelâ, babasına karşı utanmayı bir yana bırakarak, Selm söze başladı.

• Elçiye: "Olanca hızınla yola çık, o kadar hızlı git ki, toz ve rüzgâr bile arkandan yetişemesin!

• "Yol almaktan başka hiçbir düşüncen olmasın ve çabuk Feridun'un yanına var!

• "Sarayına girince, evvelâ, biz iki oğlunun selâmını söyle.

(*) Nüsha: "Çevik" yerine "keskin görüşlü".

• Ve de ki: "Tanrı korkusu, her iki dünyada da, insana lâmızdır.

• "Genç bir adam ihtiyarlık günlerinde de gençliğinde yaptığı kusurları gidereceğini ümidederse de, karamış saç bir daha beyaz olmaz(*).

• "Sen yanlız bu dünyayı sever de ebediliği onda ararsan, aslı ebedî olan öteki dünya başına dar olur.

• "Tertemiz Tanrı, güneşin bulunduğu yerden kara toprağa kadar, bütün cihanı sana vermiştir.

• "Sen ondan, daima, padişahlık için gereken şeyleri istedin. Fakat, onun buyruğuna uymadın.

• "Yanlış hareketlerde bulundun, tam bir iş yapmadın, dünyayı oğullarına bölerken doğruluk aramadın! (**).

• "Senin akıllı ve yiğit üç oğlun vardı. Bunlar, nihayet büyüdüler.

• "Bunların, hiçbirinde, ötekilerinkinden üstün bir hüner görmediğin halde, niçin birisi ötekilerden yukarıya yükseldi?

• "Oğullarından birini, ejderha solukları altında bıraktın; birini, bulutlara kadar yükselttin..

• "Birini de, başına taç giydirip, baş ucunda alıkoydun. Gözlerin hep onu görmekle aydınlandı.

• "Biz, anadan, babadan yana ondan daha aşağı değiliz ki, padişahlık tahtına lâyık olmıyalım!

(*) Nüsha: İhtiyarlık günleri, gençlerin ümididir ama, bir kere ağaran saç bir daha kararmaz.

(**) Nüsha: Küçüklükten ve eksiklikten başka bir şey aramadın ve bağışta bulunurken doğru davranmadın.

• "Ey, yeryüzünün adaletli padişahı! Bu hareketin, hiçbir zaman beğenilmez.

• "Eğer taç, o değersiz baştan uzaklaşırsa dünya da ondan kurtulur.

• "Onu dünyanın bir köşesine gönder, o da bizim gibi orada senin gözünden uzak bulunsun.

• "Yoksa, Türk ve Çin atlılarından ve kinci Rum yiğitlerinden,

• "Gürzlerle silâhlandırılmış bir ordu hazırlar, İreç'ten ve İran'dan intikamımı alırım!"

• Mûbit, bu sert sözleri dinledikten sonra yeri öptü ve onlara arkasını döndü...

• Üzengiye ayağını koyar koymaz, nasıl ateş bir rüzgârla birdenbire parlar ve yükselirse, o da öylece yola çıktı.

• Feridun'un sarayına erişti. Sarayın üstü görünmüyordu.

• Çatısı bulutlara kadar yükseliyordu, genişliği bir dağdan ötekine kadar uzanıyor, yeryüzünü kaplıyordu.

• Kapısında kuvvetli bekçiler vardı, soylu ve değerli adamlar içeride idiler.

• Feridun'un bir yanında bağlı aslanlarla kaplanlar, bir yanında da azgın savaş filleri duruyor,

• Bazı cesur yiğitlerden, aslan kükreyişi gibi sesler yükseliyordu.

• Mûbit ayakta duran askerleriyle beraber padişahın bulunduğu yeri, gökyüzüne benzetti.

• Uyanık ve işten anlar bekçiler, gidip dünya padişahına

• Değerli bir elçinin geldiğini haber verdiler..

• Padişah emir buyurdu; kapının perdesini kaldırdılar, elçiyi atından indirip huzura çıkardılar.

• Elçi, Feridun'u görünce, gözleri ve gönlü onunla doldu:

• Boyu selvi, yüzü güneş, saçları kâfur gibi beyaz,yanakları gül gibi kırmızı,

• Yanakları hicaba boğulmuş, padişahlara yaraşan dili tatlı sözlerle ve dudakları da tatlı gülümseyişlerle dolu idi.

• Elçi onu görür görmez secdeye kapandı ve dudaklarının değdiği yeri öpüşlerle doldurdu.

• Feridun, hemen onu yerinden kaldırdı ve şerefine uygun bir yer göstedi.

• Ona, evvelâ, iki değerli oğlunun gönülce şen ve vücutça sağlıkta olup olmadığını,

• Çöllerden geçerek gelirken bu uzun yolların iniş ve yokuşlarında zahmet çekip çekmediğini sordu.

• Bundan sonra, elçi söze başladı: "Ey, değerli padişah! bu dünyada hiç kimse, padişahlık tahtını sensiz görmesin! dedi.

• "Durumlarını sorduğun kimseler, senin istediğin gibidirler. Sayende, hepsi sağdırlar.

• "Ben, padişaha, lâyık ve kendine sahip olmıyan bir kulum.

• "Sana, hoşuna gitmiyeecek bir haber getirdim. Bu haberi gönderen pak kızgındır. Fakat, ben suçsuzum.

• "Eğer padişah buyurursa, bu akılsız gençlerin gönderdikleri haberleri söyliyeyim!"

• Padişah, bütün işittiklerini söylemesini buyurdu.

Feridun'un oğullarına karşılığı

• Feridun, kulaklarını açıp olanca dikkati ile dinledi. Elçinin söylediklerini duyunca, beyni kaynadı.

• Ona: "Ey, akıllı kişi! Senin özür dilemene lüzum yok!

• "Böyle bir haberi bende zaten bekliyordum. İçime hep böyle doğuyordu.

• "Sen o, işe yaramaz, kötü, beyinleri fesatla dolu iki Ehrimen'e benim ağzımdan

• "De ki: Sizin ne olduğunuzun ortaya çıkması iyi oldu. Sizden beklenen selâm, bu mu olacaktı?

• "Beyinlerinizde benim öğütlerimden hiçbir şey kalmadığına göre, bari biraz akıllı ve olgun bir insan olsaydınız.

• "Tanrıdan, ne korkuyor, ne de utanıyorsunuz. Düşündüğünüz, hep kötülük... (*)

• "Bir zamanlar benim de saçlarım katran, boyum selvi ve yüzüm de ay gibiydi.

• "Sırtımı kamburlaştıran felek, dönmesinde hâlâ devem ediyor.

• "Beni bu hale koyan zaman, günün birinde, sizi de kamburlaştıracaktır. Kaldı ki, bizi bu hale getiren bile ebedî değildir.

(*) Nüsha: "Düşündüğünüz hep kötülük..." yerine "hiç, akıllıca bir düşündüğünüz olmadı..."

• "Tertemiz Tanrının yüce adına, parlayan güneşe, kara toprağa,

• "Padişahlığın taht ve tacına, Zühre ve aya yemin ederim ki, ben size kötü gözle bakmış değilim..

• "Ben; akıllı kimselerle, müneccimlerle, mûbitlerle bir meclis kurdum.

550. • "Uzun zaman onlarla danışdıktan sonradır ki, yeryüzünü adaletle size pay ettik.

• "Ben bu danışmalarımla hakkı yerine getirmek istedim. Yaptığım işte, hiçbir haksızlık yoktur.

• "Yüreğim, hep Tanrı korkusiyle doludur. Ben, yeryüzünde, hep doğruluk aradım.

• Padişahlığım sırasında, yeryüzünü mamur bir hale getirdiği için, bu meclisi dağıtmak istemedim ve

• "Padişahlık tahtımı iyi talihli oğullarıma vermeği düşündüm.

555. • "Şimdi, eğer ehrimen sizin gönlünüzü benim öğütlerimden ayırıp yolsuzluğa ve karanlığa yöneltiyorsa,

• "Bir kere bakın, düşünün ki; böyle bir hareket yüce Tanrının hoşuna gider mi?

• "Eğer dinlerseniz size bir söz daha söyliyeyim: Neyi ekerseniz onu biçersiniz!

• "Bana doğru yol gösteren kılavuz: Ebedî âlem, bu âlemden başka bir âlemdir! dedi.

• "Hırsınız evvelce, akla uygundu.. Nasıl oldu da dev, sonradan, yoldaşınız oldu?

• "Korkarım ki, o ejderin pençesinde ruhunuz da vücudunuzdan ayrılmasın.

• "Benim zamanım, artık dünyadan gitme zamanıdır. Kızgınlığa ve coşkunluğa kapılma zamanı değildir.

• "Size, hareketlerinin serbesliğini kazanmış üç oğul babası bir ihtiyar, işte bu olgun sözü söylüyor.

• "Yüreği hırstan boşalan bir insanın gözünde, toprakla padişahlık tacı birdir.

• "O halde, toprak için kardeşini satan feda eden bir kimsenin soysuz olduğunu söylemek, yerindedir.

• "Dünya, sizin gibileri çok gördü ve daha da görecektir. O, hiç kimseye boyun eğmiyecektir.

• Bilirsiniz ki, kıyamet günün de sizi kurtarabilecek olan ancak Tanrıdır.

• "Arayın, bu yolun hazırlığını görün ve çalışın Tâ ki, sonunda büyük zahmetlerle karşılaşmıyasınız!" dedi.

• Elçi bu sözleri dinledikten sonra, yeri öptü, yüzünü döndürdü.

• Feridun'un yanından öyle süratle uzaklaştı ki rüzgârla arkadaş olduğu sanılabilirdi.

• Elçi gittikten sonra, padişahlar padişahı bütün saklı şeyleri açığa vurdu.

• Yeryüzünü ele geçirmek isteyen şehzadeyi, İreç'i yanına çağırttı ve olanı biteni ona anlattı.

• Dedi ki: "Savaşmak isteyen iki oğlum, batıdan bu yana doğru geliyorlar.

• "Yıldızlar, onların kötülükten hoşlanmalarını istemiş.

• "Onlar ürünleri kötülük olan bir ülkenin havası ve suyu ile yetişmişler.

• "Bil ki, ancak başında tacın bulunduğu müddetçe, kardeşlerin kardeş olarak kalırlar.

• "Yüzün solunca yastığının etrafında kimsecikler dönmez.

• "Kendine çekilen kılıçlara karşı sevgi ve yumuşaklık gösterirsen, başın felâketten kurtulamaz.

• "Benim iki oğlum da, gizli hakikatleri, dünyanın iki ucundan işte böylece açığa vurdular.

• "Şimdi, eğer sende savaşmak istiyorsan, hazinenin kapısını aç ve hazırlığını gör.

• "Eğer sen kadehini kuşluk vakti eline almazsan, onlar sana karşı kazanacakları zaferin şerefine akşam vakti kadehlerini kaldırabilirler.

• "Yeryüzünde, senin ayrıca dost aramana lüzum yok. Doğruluk ve herkesi hoş tutma, senin dostun ve yardımcındır.!"

• Hünerler sahibi İreç, bu sözleri dinledikten sonra, o şefkatli padişaha, o bahtiyar babaya baktı ve:

• "Ey padişah, şu feleğin dönüşüne bir bak! dedi.

• "Üzerimizden bir yel gibi gelip geçiyor. O halde, akıllı bir kimsenin gam yemesine lüzum var mı?

• "Felek, daima, erguvan renkli yanakları solduruyor, aydın ruhlu insanların yüzünü karartıyor..

• "Hayanın başlangıcı, bir hazinedir. Fakat, sonu zahmet ve eziyettir. Eziyet çekerekten bu dünyadan gitmek de muhakkaktır!

• "Mademki sonunda yatağımız toprak ve yastığımız da bir tuğladır, o halde bu yeryüzünde bir ağacı ne diye dikmeli ki,

• "Feleğin çarkı hep onun üzerinden geçecek, kökleri kanla beslenecek ve meyvası kinden ibaret olacaktır?

• "Bu dünya, bizim gibi nice kılıç, taht ve yüzük sahibi padişahlar görmüş ve daha da görecek.

1590. • "Fakat, bizden önce gelen padişahların hiçbiri, öc almayı âdet edinmemişlerdir.

• "Önümde senin gibi bir örnek padişah varken ben, günlerimi kötülükle geçiremem

• "Tacın, tahtın ve külâhın bana lüzumu yok. Yanıma bir ordu almadan, tek başıma onların yanına gideyim.

• "Onlara: Ey benim, canım ve tenim kadar değerli, ünlü kardeşlerim!

• "Yeryüzünün padişahına karşı kızgınlığa kapılmayın, kin beslemeyin!

1595. • "Çünkü kin beslemek ve öc almaya kalkışmak, din sahibi olanlara yakışmaz.

• "Dünyaya niçin bu kadar bel bağlıyorsunuz? Onun, Cemşid'e neler yaptığına bir kere bakın..

• "Sonunda, Cemşit de ondan ayrıldı. Ne tacı kaldı ne tahtı, ne de kemeri...

• "Ben de, siz de aynı âkıbete uğrıyacağız! (*) diyerek,

(**)

• "Kin ve intikamla dolu yüreklerini imana getireyim! onlara karşı benim de kinle hareket etmemdense, böylesi daha iyidir."

(***)

1600. • Dedi ki: "Kardeşin savaş isterken, sen düğün bayram istiyorsun.

• "Şunu söyleyeyim ki, ayın ışıklı olmasına şaşılmaz.

• "Senin gibi erdemli bir kişiden de ancak böyle bir karşılık beklenebilir: Senin gönlün, aranızdaki sevgi ve yakınlık bağlarını sağlamlaştırmak istiyor.

• "Fakat, akıllı bir kimse, göz göre göre, değeri sonsuz olan başını ve canını, ejderhanın ağzına nasıl atar?

• "Ejderden beklenecek şey, ancak ısırıcı bir zehirdir, onun yaradılışından aldığı nasip budur!

1605. • "Ey oğul, yine sen bilirsin, eğer düşüncen böyle ise, haydi hazırlan!

• "Emir ver de, askerlerinin arasından birkaç köle sana yoldaş olsun..

(*) Nüsha: "... uğrıyacağız. Eninde, sonunda zamanın kötülüğünü tadacağız!"

(**) Nüsha: "Birbirimizle mesut olalım ve kötü niyetli düşmandan yana emin bulunalım!"

(***) Nüsha: "Feridun, onun sözlerini dinlerken, yüzüne bakmakla gönlüne sevinç doldu."

• "Ben de, yüreğimin dertlerini dökerek kardeşlerine bir mektup yazayım.

• "Belki, böylece, yine seni karşımda sağ olarak görürüm. Canım, ancak senin yüzünle aydınlanır!"

İreç'in, kardeşlerinin yanına gitmesi

• Yeryüzünün padişahı Feridun, Batı ve Çin padişahlarına bir mektup yazdı.

• Mektubunun başında, daima var olan Tanrıyı övdükten sonra, sözlerine şöyle devam etti:

• "İçinde öğütler bulunan bu mektup, güneş yüzlü, yüksek,

• "Cengâver, bir kaya gibi güçlü ve bütün padişahlar içinde parlak bir yüzük gibi duran iki taht sahibine yazılmıştır.

• "Bunu gönderen de; dünyanın her halini görmüş, bütün sırları bilen,

• "Kılıç ve gürz kullanmakta usta, en ünlü taçları aydınlatan,

• "Aydın günü karartmaya, korkunun ve umudun hazinelerini açmaya gücü yeten bir padişahtır!

• "O öyle bir padişahtır ki, bütün güçlükler onca kolay ve bütün karanlıklar ona aydındır.

(*)

(*) Nüsha: "... bütün karanlıklar ona aydındır" yerine "yeryüzündeki bütün insanlar ona boyun eğer!"

• "Ben, kendim için ne taht istiyorum, ne taç, ne saray (*), ne de dolu hazineler...

• "Uzun zahmetler çekerek büyüttüğüm oğullarımın naz içinde, rahat içinde yaşamalarını istiyorum.

• "Kendisinden gönülce incindiğiniz kardeşiniz, hiç kimseye bundan ötürü sızlanmadan,

• "Sizin incinmenizi duyunca, koşa koşa yanınıza geliyor. Dileği, sedece, sizi görmektir.

• "Büyük adamlara yaraşacak şekilde davranarak, sizi padişahlıktan üstün tuttu.

• "Tahtından inip atına bindi ve sizin hizmetinize hazırlandı.

• "Yaşça sizden küçük olduğu için, ona karşı sevgi ve şefkat gösterin!

• "Beraberce yiyin, için.. Ben nasıl onun vücudunu büyüttümse, siz de öylece gönlünü hoş tutun..

• "Bölece, yanınızda birkaç gün geçirdikten sonra, yine hoşça bana gönderin!"

• Mektup bittikten sonra, üzerine padişahlık mühürünü bastılar, İreç de saraydan çıkıp yola koyuldu.

• Yolda korkusuzca gidebilmek için, yanına, yaşlılardan ve gençlerden birkaç kişi aldı.

• Nihayet, kötü niyetlerinden haberi olmayarak, kardeşlerinin yanına vardı.

• Kardeşleri, törelerince, onu karşıladılar ve ordularına önünde bir geçit yaptırdılar..

• İreç'in yüzünde sevgi ve şefkat gördükçe, onlar suratlarını büsbütün astılar ve,

(*) Nüsha: "Saray" yerine "Ordu".

• Bu iki savaçı kardeş, istemiye istemiye, onun hatırını sordular.

• Sonra, ikisinin gönlü kinle, birinin gönlü de huzurla dolu olan üç kardeş, çadırlarına girip oturdular.

• Askerlerin gözü hep, taca ve tahta lâyık olan, İreç'te idi.

• Gönülleri onun sevgisiyle taştı. Gönülleri böyle iken, gözleri de onun yüzünün güzelliği ile doldu.

• Askerler ikişer, ikişer yan yana gelerek, giz liden gizliye, İreç'ten bahsetmeğe,

• "Padişahlığa asıl lâyık olan budur. Bundan başkası padişah olmasın!" demeğe başladılar.

• Askerlere yan gözle bakan Selm'in aklı ve düşüncesi, onların durumundan, darmadağın oldu.

• Gönlü kin, ciğeri kanla dolu idi. Kaşlarını çattı ve

• Çadırdakileri dağıttı. Kendisi, Tur ve müşavirleri başbaşa kaldılar.

• Padişahlık ve taç üzerinde ve bütün ülkeler hakkında ona danıştılar.

• Selm, söz arasında Tur'a "Askerler, niçin, öyle ikişer ikişer ayrıldılar?

• "Yolda gelirken, hiç askerin durumuna bakmadın mı?

• "Hiçbiri, yürüdüğü yol boyuca, gözünü İreç'ten ayırmadı.

• "Ordumuz, giderken başka idi, dönerken başka oldu.

• "İreç gönlümüzü zaten karartmıştı; şimdi ise, endişelerimiz büsbütün arttı.

• "Ben ülkelerimizin askerlerine bakınca görüyorum ki, bundan sonra bunların padişahı yalnız odur!

• "Eğer sen onun kökünü koparmaz, vücudunu ortadan kaldırmazsan, yüksek tahtından yuvarlanır, ayaklar altıda kalırsın!" dedi.

İreç'in, kardeşleri tarafından öldürülmesi

• Güneşi örten perde kaldırılınca, İreç de mahmur mahmur uyandı.

• O iki uğursuz ise, gönülleri yapacakları işin kızgınlığiyle dolu, gözlerinden utanmayı silmeğe uğraşıyorlardı.

• Yerlerinden kalkıp İreç'in çadırına yöneldiler.

• İreç, uzaktan onların gelmekte olduklarını görünce, gönlü sevgi ile dolu olarak, onları karşılamaya koştu.

• Sonra, hep beraber, gelip çadıra girdiler. Türlü türlü bahisler üzerinde uzun uzadıya konuştular.

• Derken Tur, İreç'e "Sen madem ki yaşça bizden küçüksün ne diye padişahlığın tacını başına giydin?

• "Sen İran'a ulularin tahtına sahibolasın da, ben neden Türklerin kapısında köle olayım?

• "Büyük kardeşin, batıda zahmet çekip du-

rurken, senin başına taç konulması ve ayağına hazinelerin saçılması reva mıdır?

• "Yeryüzünü bize böyle pay eden padişah, hep küçük oğlunu gözetti!" dedi.

• İreç, bu sözleri dinledikten sonra, ona güzel bir karşılık verdi.

• Dedi ki: "Ey, ad kazanmak isteyen büyüğüm! Eğer gönlünün dileğine erişmek istiyorsan, gam yeme!

• "Ben; ne padişahlık tacını, ne tahtı, ne büyüklüğün ününü, ne İran ordusunu,

• "Ne İran'ı, ne batı ülkesini, ne Çin'i, ne de yeryüzünün padişahlığını isterim!

• "Sonu karanlık olan her büyüklüğe ağlamak lâzımdır.

• "Yüce feleği seyisin yapacak kadar da büyüsen sonunda, başını koyacağın yastık yine bir tuğla parçasıdır..

• "Sahip bulunduğum İran tahtından ve tacından vazgeçiyorum.

• "Padişahlığın tacını da, mühürünü de size verdim. Yeter ki, siz bana düşman olmayın.

• "Bana hiç darılmayın. Ben, sizinle savaşmak istemem.

• "Uzağınızda bile olsam, yine incinmenizi arzu etmem.

• "Benim âdetim; küçüklüğümü bilmekten, insanlığın gerektiğini yerine getirmekten başka birşey değildir!"

• Tur, onun sözlerini başından sonuna kadar dinledi ise de, hiç aldırmadı.

• İreç'in, uzlaşma yollu sölediği şeyler hoşuma gitmedi.

• Oturduğu koltuğun ayağını büyük bir kızgınlıkla kopardı ve söylene söylene yerinden fırladı.

• Yerinden sıçramasiyle, koltuğun altın ayağını kapması

• Ve onu İreç'in başına indirmesi bir oldu.. İreç, ondan canının bağışlanmasını istedi.

• Ona: "Tanrıdan korkmuyor musun? Doğru düşünceli babadan korkmuyor musun?

• "Beni öldürme. Çünkü zaman, en sonunda, kanımı sende bırakmaz!

• "Kendini bir kaatil yapıp, beni ortadan kaldırma.

• "Sen de can taşıdığın halde, can alıcılığı nasıl yapıyorsun?

• "Tane taşıyan bir karıncayı bile inciltme. Çünkü, onun da canı vardır ve tatlı can ise hoştur. (*)

• "Ben, yeryüzünde bir köşeye çekilip çalışarak kendi yiyeceğimi kendim bulacağım.

• "Niçin, kardeşinin kanını dökmeğe hazırlanıyorsun? Niçin, o yaşlı babanın da yüreğini yakıyorsun?

• "Dünyaya sahibolmak istiyordun, işte oldun. Artık, kan dökmekten vazgeç ve yeryüzünün asıl sahibi olan Tanrı ile uğraşma!" dedi.

(*) Nüsha: "Karıncayı dara sokan bir kimsenin yüreği taş ve gönlü karadır.

• Tur, bu sözleri hiç karşılık vermeden dinledi. Başı gururun yeli ve yüreği de kinle dolu idi.

• Çizmesinden bir hançer çekti ve İren'i baştan başa kana boğdu.

• O keskin ve su rengindeki hançerle İreç'in güzel göğüsünü yardı.

• Selvi gibi düzgün boyu yere yıkıldı ve güzel karnı yarıldı.

1685. • Erguvan renkli yüzünden kanlar aka aka, o ünlü padişah yeryüzünden elini çekti.

• Tur, hançeriyle, İreç'in fil gibi iri vücudundan, o taç sahibi başını kesip ayırdı, artık her şey bitmişti.

• Ey, dünya! Sen onu kucağında besleyip büyüttüğün halde, sonra canına acımadın!

• Gizliden senin dostluğunu kazanmış kimse var mıdır, bilmem ama, açıktan yaptığın işlere ağlamak gerek.

• Ey, ne yapacağını şaşırmış ve dünyaya karşı padişahlar gibi hırs besliyen insan! İşte, bu iki zalimden ibret al!

1690. • Tur, bundan sonra da, İreç'in kafasını misk ve amberle doldurarak yeryüzünü kendilerine pay eden yaşlı babasına yolladı ve

• Ona: "İşte, atalarımızın tacını başına giyen nazlı oğlunun kafası!

• "Şimdi sen ona istersen taç ver, istersen taht! Etrafa gölge salan o saltanat ağacı artık yıkıldı!" dedi.

• Bundan sonra, bu iki uğursuzun biri yine Çin'e öteki de tekrar Rum'a gittiler.

Feridun'un İreç'in ölümünü duyması

• Feridun, iki gözü yollarda, oğlunu bekliyordu. Yanlız o değil; taç da, ordu da padişahlarını özlemişlerdi,

• İreç'in dönme zamanı gelmişti ve babasının da hiçbir şeyden haberi yoktu.

• Ona, firuzeden bir taht hazırlattı ve tacını mücevherlerle süsledi.

• Onu karşılamak için hazırlıklar yapıldı. Şaraplar, rûdlar ve çalgıcılar getirildi.

• Padişah ve askerler bu işlerle uğraşırken, yoldan havaya doğru bir toz yükseldi.

• Bu kara tozun arasında bir at göründü; atın üzerinde de yaslı bir süvari vardı.

• Bu gönlü yaslı süvari ağlaya ağlaya geliyor, kucağında da bir altın tabut taşıyordu.

• Bu tabutun içinde ise, İreç'in permiyan kumaşına sarılmış başı vardı.

• Atlı; yüzü sapsarı, çığlıklar kopararak, Feridun'un yanına geldi.

• Önce, sözüne inanmadılar. Fakat, tabutun tahtasını kaldırıp da

• Kumaş örtüyü çekince, İreç'in kesik başı ortaya çıkıverdi.

• Feridun, onu görür görmez atından aşağı yuvarlandı bütün askerler üstlerini başlarını yırttılar.

• Beklediklerini göremeyince, yüzleri karardı, gözleri ağardı.

• İreç bu şekilde gelince, onu karşılamak için çıkmış olan ordu geriye döndü.

• Bayraklar yırtıldı, davullar ters çevrildi, büyüklerin yüzleri, kederden abanoz gibi karardı.

• Davulların ve fillerin yüzleri siyaha, Arap atları da maviye boyandı.

1710. • Padişahla ordu, başları toprakla dolu, yaya olarak yola düştüler.

• Yiğitlerden çığlıklar yükseldi, pazılarının etlerini kopardılar.

• Zamanın gösterdiği sevgiye güvenme. Nasıl, bir yayın doğru olmasına imkân yoksa, buna da imkân yoktur.

• Felek, üzerimizde, hep böyle dönegelmiştir. Güleryüz gösterirken, pençesiyle bizi kapayıverir.

• Onu düşman yerine koyarsan, sana ancak o zaman güleryüz gösterir. Yok, eğer onu dost sayarsan, sana sevgi göstermez.

1715. • Ben, sana bir öğüt vereyim: Bu dünyaya bağlamaktan vazgeç!

• Gönlü yaralı padişah ve ordu, çığlıklar koparak, İreç'in bahçesine doğru gittiler.

• İreç, en çok bu bahçede oturur ve padişahların ziyafetleri burada verilir, kabul töreni burada yapılırdı.

• Feridun, genç padişahın başı göğsünde, sendeliye sendeliye geldi.

• Bahçedeki padişahlık tahtına, havuzun kenarını, selvi, gül ve ayva ağaçlarını İreç'siz görünce,

1720. • Boş tahtın üzerine kara topraklar saçtı, ordunun çığlıkları Zuhal yıldızına kadar yükseldi.

• Padişah da feryadetti, saçlarını yoldu, göz yaşlarını akıttı, yüzünü parçaladı.

• Beline bir zünnar bağladı ve bahçedeki sarayı ateşe verdi.

• Gül bahçesini harabetti, selvi ağaçlarını yaktı, gözlerini sevince kapadı.

• İreç'in başı kucağında olarak, kendi başını Tanrıya kaldırdı.

1725. • Bu haliyle ona seslendi: "Ey, adaletli Tanrı! Şu, suçsuz yere öldürülene bak.

• "Hançerle kesilmiş başı benim önümde; fakat, vücudunu o güruhun yırtıcı aslanları yedi.

• "Sen o iki zalimin yüreğini öyle yak ki, kara günden başka bir şey görmesinler!

• "Ey, Tanrım! Ciğerlerini öyle dağla ki, yırtıcı hayvanlar bile onlara acısın!

• "Ey, her şeye gücü yeten Tanrı! Felekten öcümü alabilmek için,

1730. • "İreç'in tohumundan, bu intikamı almaya hazır, bir yiğidin yetişmesini isterim.

• "Onlar, suçsuz İreç'in başını nasıl kestilerse, o da o iki zalimin başını öylece kessin!

• "Bu dileğim yerine geldikten sonra da, vücudum toprak olsun!' dedi.

• Böyle inliye inliye o kadar çok ağladı ki, göz yaşlarının suladığı göğsünde otlar bitti.

• Yer döşeği, toprak da yastığı oldu; parlak gözleri karardı, görmez oldu.

• Sarayının kapısını kapattılar. Ağlıyarak dedi ki: "Ey, genç ölen!

• "Taç sahiblerinden hiç kimse, senin öldüğün ölümle ölmedi.

• "Tam yaşıyacağın bir sırada, Ehrimen başını kesti; aslanların ağzı kefenin oldu!"

• Bütün hayvanlar feryadetmekten ve gözleri yaşlarla dolu olarak ağlamaktan, rahat ve uyku yüzü göremediler.

• Memleketin her yerinde, erkekler ve kadınlar toplantılar yaptılar.

• Gözleri yaş, yürekleri kanla dolu olduğu halde, yas tuttular.

(*)

• Böylece, nice günler geçti. Artık, yaşamak ölümden farksızdı.

İreç'in bir kızı olması

• Aradan bir müddet geçti. Feridun, bir gün İreç'in harem dairesini geziyordu.

• Dairenin her tarafını bir bir dolaştı, ay yüzlü kızların önünden geçti.

• Güzel yüzlü bir cariye gördü. Adı Mahâferid idi.

• İreç, onu çok severdi ve kazara, kızcağız ondan gebe kalmıştı.

(*) Nüsha: Bütün elbiselerini maviye ve siyaha boyıyarak, padişahın kederi ile vakit geçirdiler.

• Fakat, bu peri yüzlü kız, karnında bir çocuğu olduğunu kimseye söylememişti. yeryüzü padişahı, bunu öğrenince, çok sevindi.

• Bu güzel yüzlü kızdan gönlüne ümit doldu, gönlüne oğlunun intikamını müjdeledi.

• Nihayet doğum zamanı geldi ve Mahâferid bir kız doğurdu.

• Bu yüzden, padişahın kısa bir zamana bağlı ümitleri uzadı. Fakat, bu kızı sevinçle ve nazla büyüttü.

• Herkes, bu kızın yetişmesi için uğraştı ve kız naz içinde büyüdü, gelişti.

• Bu lâle yanaklı kız, tepeden tırnağa kadar, İreç'e benziyordu.

• Büyüyüp de evlenme çağına gelince, yüzü ülker yıldızı gibi parlak ve saçları katran gibi siyahtı.

• Büyük babası, onu Peşeng'e nikâhladı. Böylece, bir müddet daha geçti.

• Peşeng, Feridun'un kardeşinin oğlu, yani kendi temiz soyundandı.

• Cemşit sülâlesinden, padişahlığa ve padişahlık tahtına lâyık bir yiğitti.

• Feridun'un bu kızı o şanlı yiğide vermesinden sonra, bir müddet daha geçti.

Minuçihr'in doğması

• Garabete bak ki, bu mavi gök dokuz kere döndükten sonra, olaylar ne gösterdi..(*)

(*) Nüsha: Bu beyit şu şekildedir: "Bir müddet daha döndükten sonra mavi gök, bak, ne garip işler gösterdi!"

• O erdemli ve ay gibi güzel kız, taca ve tahta lâyık bir oğlan doğurdu.

• Çocuk, şefkatli anasından doğar doğmaz, alıp padişaha götürdüler.

1760. • Çocuğu kendisine getiren: "Ey, taç sahibi! Gönlün şadolsun, şu İreç'e bak bir kere..." dedi.

• Yeryüzü padişahının dudakları gülümsemelerle doldu. Sanki İreç yeniden dünyaya gelmiş gibi sevindi.

• Büyük padişah, çocuğu kucağına alarak, Tanrıyı övdü ve:

• "Ah, ne olurdu, gözlerim olsaydı da Tanrı bana bu çocuğun yüzünü gösterseydi!" dedi.

• Tanrıyı o kadar övdü ve ona o kadar yalvardı ki, Tanrı ona gözlerini geri verdi.

1765. • Dünyayı gömeğe başlar başlamaz, hemen gelip çocuğun yüzüne baktı ve:

• "Büğünüm kutlu olsun! Benim için kötülük düşünenlerin yürekleri parçalansın!" dedi.

• Halis şarapla kıymetli bir kadeh getirtti ve çocuğun adını Minuçihr koydu ve

• Dedi ki: "Temiz bir ana ile bir babadan, meyvalı ve güzel bir dal meydana geldi!"

• Feridun, bu çocuğu öyle bir özenle büyüttü ki, üzerinden rüzgârın bile geçmesine razı olmazdı.

1770. • Çocuğu taşıyan dadının ayakları yere basmaz,

• Ayağının altına miskler dökülür, başının üzerinde kumaştan bir şemsiye bulunurdu.

• Böylece, bir müddet daha geçti ve ona yıldızlardan bir zarar gelmedi.

• O ünlü padişah da ona, bir padişaha yaraşan bilgileri verdi.

• Padişahın gözü, gönlü açıldıktan sonra, ordu da kendisine bağlandı.

1775. • Feridun, Minuçihr'e altın bir taht, ağır bir gürz ve firuzeden bir taçla,

• Mücevherler hazinesinin anahtarını, kemer, külâh ve

• Çeşit çeşit renkli kumaşlardan yapılmış, içinde kaplan derisinden çadırlar bulunan büyük bir de çadır verdi.

• Bundan başka, altın yularlı Arap atları, altın kınlı Hint kılıçları,

• Zırhlı Türk gömlekleri ve Rum zırhları ortaya çıkarıldı.

1780. • Nice çaçı yayları, oklar, Çin kalkanları ve savaş zıpkınları

• Gibi eşyalarla yüklü ve birçok zahmetlerle toplanmış hazineleri.

• Ona bağışladı. Yüreğini hep onun sevgisi doldurdu..

• Bundan sonra, ordusunun bütün yiğitlerini, memleketin ileri gelenlerini

• Yanına çağırdı. Hepsi de, yürekleri İreç'i öldürenlere karşı kinle dolu olarak, geldiler.

1785. • Minuçihr'in padişahlığını kutluladılar, tacının üzerine zebercetler saçtılar.

• Bu yeni ve büyük bayram gününde, kurtlarla koyunlar bile arkadaş oldular.

• Gelenler arasında Gâve'nin oğlu Karen, korkunç bir aslana benziyen Şiruy,

• Kılıç savurucu, boyun vurucu Gürşasb, Neriman'ın oğlu Sam,

• Kubad, altın külâhlı Keşvat gibi yiğitlerle, yeryüzünü kaplıyan daha nice yiğitler vardı.

• Ordu böylece hazırlandıktan sonra, padişahın başı hepsinin üstüne yükseldi.

Selm ve Tur'un Minuçihr'i duymaları

• Selm ile Tur, padişahlık tahtının yeniden aydınlandığını duydular.

(*)

• Her iki zalim de yıldızlarının düşmeğe başladığını görerek, yürekleri korku ile doldu.

• Endişe içinde kalan bu cefacıların, günleri karardı.

• Buna bir çare bulmak gerektiğinde düşünceleri birleşti.

• Ve özür dilemekten başka bir çare kalmadığını düşünerek, Feridun'a bir adam göndermeği kararlaştırdılar.

• Her ikisi de, kendi milletlerinden, yüreği temiz ve dili düzgün bir adam seçtiler.

• Bu akıl, düşünce ve utanma sahibi adama, maksatlarını heyecanla anlattılar.

• Önlerinde açılan uçurumun dehşetini görünce, batı hazinesinin kapısını da açıverdiler.

(*) Nüsha: İki zâlim, Minuçihr'in tahta çıkışından ve babalarından haber alınca...

• Oradan altın bir taç çıkardılar. Bütün fillerin sırtlarını da örtülerle süslediler.

1800. • Ara yerlere sayısız misk, amber, kumaş, altın ve ipek yüklediler.

• Renk, renk kumaşlar, çeşit çeşit kokular yüklü muhteşem filler, batıdan İrana doğru yola çıktılar.

• Padişahların sarayında bulunanlardan her biri de, onlara armağan olmak üzere birer hediye yolladı.

• Hediyeler hazırlandıktan sonra elçi, yolculuğa hazır olarak, geldi.

• Selm ile Tur, bu elçi ile Feridun'a haber gönderirlerken, evvelâ Tanrının adı ile söze başladılar ve:

1805. • "Kahraman Feridun, ebedî olsun! Çünkü Tanrı, padişahlığın büyüklüğünü ona vermiştir.

• "Başı dinç, vücudu sağ, ruhu da göklerden yüce olsun!

• "Ben, senin iki kulundan, padişahlık makamının türesince, haber getiriyorum.

• "Bil ki, kötülükten hoşlanan o iki zalim, babalarından utandıkları için gözleri yaşla doludur.

• "O, yürekleri yaralı suçlular, senden özür dilemek için bir yol arıyorlar.

1810. • "Fakat şimdiye kadar, sözlerini kimsenin dinliyeceğini ummuyorlardı..

• "Ey, akıllı padişah! Onlar, her zaman: Olgun kimselerin söylediği gibi, kötülük eden kötülüğün cezasını da çeker ve

• "Yüreği bizimki gibi dert ve eziyet içinde kalır! diyorlar.

• "Kader alnımızın yazısını böyle yazmış, biz de ona uyduk.

• "Dünyayı kasıp kavuran bir aslan ve erkek bir ejderha bile, kaderin pençesinden kurtulamaz!

1815. • "Bundan başka, o uğursuz devin üzerimizdeki hükmü de kalbimizi yeryüzü padişahının elinden çekip ayırdı.

• Onun düşünceleri bize o kadar hâkim oldu ki, âdeta, beynimize saplanıp kaldı.

• Biz; taç sahibi padişahın kusurumuzu bağışlıyacağını,

• "Suçumuz her ne kadar büyükse de onu cahilliğimize vereceğini umuyoruz.

• "Kötülüğümüzün ikinci sebebi de şudur: Bu yüksek gök, insanı bazan kötülükten korur, bazan da böylece zarara sokar.

1820. • "Üçüncü sebep de, zarar ve kötülük için yaratılmış olan devin insanlar arasında bir peyk gibi dolaşmasıdır.

• Eğer padişah bizden intikam almaktan vaz geçerse, huyumuz iyiliğe yüz tutar.

• "Biz, Minuçihr'i görmek istiyoruz. Padişah, onu büyük bir ordu ile yanımıza göndersin.

• "Biz, onun önünde bir kul gibi dururuz. Düşüncemiz budur.

• "Kin ve intikamın yetiştirdiği o ağacı, göz yaşlarımızla sulayalım.

1825. • "Şimdi çalışalım, suyunu verelim, zahmetini

çekelim ki, büyüyünce kendisine tacımızı, hazinemizi de bağışlıyalım.

Feridun'a oğullarından haber gelmesi

• Elçi yüreği bu sözlerle dolu, geldi. Fakat, söze nasıl başlayıp nasıl bitireceğini bilemiyordu..

• Padişahın saayına, süslü bir şekilde, hediyelerle ve fillerle vardı.

• Feridun, elçinin geldiğini duyunca, emir verdi. Padişahlık tahtını,

• Rum (*) kumaşlariyle döşediler; padişahlık tacını da süslediler.

Padişah, üzerinden ay doğmuş dümdüz bir selvi gibi, firuze tahtına oturdu.

• Padişahların türesince; başında tacı, boynunda gerdanlığı ve kulağında da küpesi vardı.

• Kutlu Minuçihr de, başında padişahlık tacı ile, onun bir yanında oturuyordu.

• Büyükler, iki yanında saf oldular; hepsi de baştan ayağa altınlar içinde idiler.

• Altın amut ve kemerlerinden, yeryüzü baştan başa güneş gibi parlıyordu.

• Bir yanda aslanlarla kaplanlar, bir yanda da azgın savaş filleri dizili idi.

• Yiğit Şâpur saraydan çıktı ve Selm'in elçisini karşıladı.

• Elçi, padişahın sarayını görünce yere inerek koşa, koşa geldi ve

---

(*) Nüsha: "Rum" yerine "Çin".

• Feridun'un huzuruna girip de onun tacı ve yüksek tahtı gözüne çarpınca,

• Önünde başını o kadar iğdi ki, yüzü yerlere süründü.

• Yeryüzünün sahibi olan yüksek padişah, altın kürsüde yer almasını buyurdu (*).

• Elçi, padişahı övdükten sonra: "Ey tacın, tahtın ve mührün iftiharı!

• "Yeryüzünün bir gül bahçesi haline gelmesi senin tahtının, zamanın parlaklığı da senin bahtının sayesinde.

• "Hepimiz senin ayağının toprağıyız; hepimiz senin için yaşıyoruz" (**) dedi.

• Bu övüş üzerine Feridun güleryüz gösterince, elçi de ona sevgisini belli etti.

• Bu akıllı adam söz söyledikçe, padişah da onu dinliyordu.

• Nihayet, o iki kanlıdan bahse başladı. Fakat hakikatleri gizliyerek

(***)

• Onların; kötü işlerinden ötürü özür dilediklerini, Minuçihr'i yanlarına çağırdıklarını,

• Ona bir köle gibi hizmet edeceklerini, tacı, tahtı ve büyüklüğü ona vereceklerini,

• Babasının dökülen kanını altınla, kumaşlar-

(*) Nüsha: "... altın kürsüde yer almasını buyurdu" yerine "ona yaraşan bir yer gösterdi".

(**) Nüsha: "Hepimiz senin için yaşıyoruz!" yerine "Hepimiz, senin temiz düşünüşüne köleyiz!"

(***) Nüsha: "Oğlu öldürülen o padişaha, diğer iki oğlunun haberlerini söyledi."

la, hazineler ve mücevherlerle satın alacaklarını bildirdi.

1850. • Elçi söyledi, padişah dinledi ve sonunda ona verdiği karşılıkda bu sırrın anahtarı oldu. (*)

Feridun'un oğullarına cevap vermesi

• Yeryüzü padişahı Feridun, kötü düşünceli oğullarının sözlerini dinledikten sonra,

• O değerli elçiye dedi ki: "Güneş, saklanılabilir mi?

• "O iki kötü düşünceli adamın yüreklerindeki sır, artık, güneşten daha açık bir hale gelmiştir.

• "Ben, senin söylediklerinin hepsini dinledim. Bak, şimdi benden nasıl bir karşılık alacaksın:

1855. • "O iki utanmaz, kötü yaradılışlı, sahte sevgili ve pervasız zalimlere söyle;

• "Saçma sapan sözlerin bir değeri olmadığı için, onlardan hiç bahsetmiyelim.

• "Eğer yüreğinizde Minuçihr'e karşı bir sevgi uyandı ise, ünlü İreç'inizin vücudu nerede?

• "Onun vücudu canavarların ağzında kayboldu; başı da, dar bir tabutun içine sığdı.

• "Onlar İreç'i ortadan kaldırdıkları yetmiyormuş gibi, şimdi de Minuçihr'in kanını dökmek istiyorlar.

1860. • "Siz onun yüzünü, ancak ordusunun önünde, başında çelikten tuglası,

---

(*) Nüsha: "... sonunda ona verdiği karşılık da bu sırrın anahtarı oldu" yerine "sonunda, onun söylediklerine karşılık verdi."

• Elinde gürzü ve arkasında Gâve'nin bayrağı olduğu halde görebilirsiniz. Ordusundaki süvarilerin atlarının nallariyle yeryüzü morarır.

• "O ordunun komutanı, savaş arayan Karen'dir. Ordunun gerisinden gelen de Şâpur'un oğlu Nestuh(*) tur.

• "Bir tarafında savaşçı Şirveş (**), önünde de aslanları yenen Şiruy vardır.

• "Padişah Yetiman ile Yemen padişahı Serv, en önde yürürler ve müşavirlik ödevini yaparlar.

1865. • "İreç'in intikamı ile yetişen bir ağacın yapraklarını, meyvalarını sulamalıyız..

• "Şimdiye kadar, içimizde hiç kimse onun intikamını aramadı. Çünkü, zamanı kendimiz için elverişli göremedik.

• "İlk elde, iki oğlumla savaşmak da bana yaraşmazdı.

• "Şimdi, düşmanın devirdiği ağaçtan, yüksek bir dal çıktı.

• "O, artık kükremiş bir aslan gibi, babasının intikamını almağa gelebilir.

1870. • "Yanında Neriman'ın oğlu Sam, Cemşid'in oğlu Gürşasb gibi ünlü komutanlar ve

• "Dağlardan dağlara uzanıp giden, bütün dünyayı ayaklar altına alan bir ordu var.

• "Onların: (Padişah, bu intikam arzusunu yü-

(*) Nüsha: "Şâpur'un oğlu Nestuh" yerine "Şâpur ve Nestuh".

(**)Nüsha: "Bir tarafında savaşçı Şirveş" cümlesi yok.

reğinden silip çıkarmalı, bizim suçumuzu bağışlamalıdır.

• "Felek bizim üzerimizde böyle döndü; kader. böyle icabettirdi; aklımızı karanlık kapladı, onun sevgisinin yeri olan yüreğimiz karardı.) demelerini,

• "Bu hiç değeri olmıyan özürlerini senden dinledim. Eşi bulunmıyan o yeryüzü padişahının söylediği gibi:

1875. • "(Yer yüzünde cefanın tohumunu eken, ne dünyada iyi bir gün görür, ne de ahrette cennete gider!)

• "Tanrının suçunuzu bağışlıyacağı muhakkak ise, kardeşinizin kanını dökmüş olmaktan ne diye korkuyorsunuz?

• "Akıllı olan her adam, özür dileyenin bir suçu olduğuna inanır.

• "Yüreğiniz kapkara iken, böyle tatlı sözlerle dolu bir dil kullanmaktan, ışığı ile yeryüzünü aydınlatan Tanrının huzurunda utanmıyor musunuz?

• "Siz, kötülüğünüzün cezasını, iki cihanda da bulacaksınız.

1880. • "Suçlarını bağışlamak için başvurdukları üçüncü çare de, azgın fillere yükleyerek gönderdikleri fil dişinden bir tahtla firuzeden bir taç.

• "Bunların ve yolladıkları çeşit çeşit mücevherler dolu keselerin hatırı için İreç'in intikamını almaktan, dökülen kanını temizlemekten vaz mı geçelim?

• "Taç sahibi bir padişahın başını, altına kar-

şılık olarak satalım mı. Böyle yapmaktansa, benim tacım, tahtım ve büyüklüğüm yüce olsun! (*)

• "Pahası biçilemeyen bir şeyi bir paha karşılığında satan, bir ejder yavrusundan beter olsa gerek.

• "Sözü, neden uzatalım? Benim bu hediyelere ihtiyacım yok!

1885. • "Bu baba şu ihtiyarlığiyle sağ kaldıkça, bu intikamdan vazgeçmez.

• "Ben senin getirdiğin haberleri dinledim; sen de benim karşılığımı dinledin.

• "Söylediklerimin hepsini aklıda tut ve çabuk git!" dedi.

• Elçi, Feridun'un sözlerindeki kızgınlığı ve Minuçihr'in oturuşunu görünce,

• Yüzü sapsarı kesildi, titerye titreye yerinden kalktı; hemen atının üzengisine ayağını koydu ve yola çıktı.

1890. • Elçi, bu değerli genç, ileride olup bitecekleri, aydın canı ile şimdiden görmüştü.

• Bu dönen feleğin ergeç Selm ile Tur'un başına birçok işler açacağını anladı.

• Kafası Feridun'un karşılığı, yüreği de şüphelerle dolu olarak, rüzgâr gibi döndü, geldi.

• Batı ülkesinin uzaktan görünebileceği bir yere gelince, ovanın ortasında kurulmuş bir çadır gördü.

(*) Nüsha: İkinci cümle yerine: "Tâ ki ne taç kalsın, ne taht, ne de padişahlık öyle mi?"

• Çadıra yaklaştı ve içinde Batı padişahının oturmakta olduğunu seçti.

• Bu, perniyan kumaşından yapılmış, yıldızlara kadar yükselen bir çadırdı.

• Çadırın içinde, iki padişah gizlice konuşuyorlardı. Onu görür görmez: "İşte, elçi dönmüş, geliyor!" dediler.

• Hemen sarayın teşrifatçısı elçiyi karşıladı ve padişahın huzuruna götürdü.

• Ona, yeni bir yer hazırladılar ve yeni padişah hakkında haberler sordular.

• Onun her şeyi, tacı, padişahlık tahtı,

• Feridun'un ordusu , ülkesi ve savaş erleri hakkında etraflı bilgi istediler.

• Bundan başka, dönen feleğin Minuçihr'e karşı takındığı tavrı,

• Memleketin büyüklerinin kimler ve vezirinin kim olduğunu, hazinesinin miktarını ve hazinecinin kim olduğunu soruşturdular (*).

• Elçi, bütün bunlara karşılık verdi, dedi ki: "Parlak baharı görmiyen, gidip o padişahın sarayının kapısını görsün!

• "O, saray değil cennetin içinden çıkmış bir saadet baharıdır. Toprağı amberden ve tuğlası da altından.

• "Bu yüksek gök, onun yanında bir köşk gibi kalır; yüksek cennet de o sarayın gülümsiyen yüzüdür.

(*) Nüsha: Kaç komutanları var? Komutanları kimdir? Savaşta tanınmış olanlar kimlerdir

• "Onun meydanının boyunca bir dağ ve avlusunun genişliğince de bir bağ bulunamaz.

• "Yanına varınca, tepesini o kadar yüksek gördüm ki, yıldızlarla konuşuyor sandım.

• "Feridun'un bir yanında filler, bir yanında da aslanlar vardı. Dünya, onun tahtının altında idi.

• "Altın tahtını filler sırtlarında tutyor, erkek aslanlar boyunlarında mücevherlerle süslü gerdanlıklar taşıyorlardı.

1910. • "Fillerin önünde ve ayakta duran davulcular davul çalıyorlar ve her tarafdan kerrenay sesleri göklere yükseliyordu.

• "Öyle bir manzara ki, o meydan coşuyor, yerle gök birbirine giriyor sanılırdı.

• "Ben, o padişahın önüne doğru ilerlediğim zaman, firuzeden ve yüksek bir taht gördüm.

• "Üzerinde, başında yakuttan bir taç parlayan bir padişah oturuyordu.

• "Saçları kâfur gibi beyaz, yüzü gül yaprakları gibi kırmızı, yüreği savaş arzusiyle dolu ve dili tatlı idi.

1915. • "Bütün dünyanın yüreği ondan hem korkuyor, hem de ümitleniyordu. Sanki, Cemşit yeniden dünyaya gelmişti.

• "Yanında bulunan Minuçihr de, yüksek bir selviye benziyordu. Devleri bağlayan Tahmurs gibi,

• "Padişahın sağ tarafına oturmuş, sanki onun canı ve yüreği idi.

• "Sonra, orada hünerler sahibi demirci Gâve ve onun önünde de savaş görmüş oğlu vardı.

• "O uyanık kalbli savaş erinin adı, komutan Karen'dir.

• "Feridun'un veziri olan Yemen padişahı Serv ile, her savaşta galip olan ve padişahın hazinecisi bulunan Gürşasb gibi yiğitler de orada idiler.

• "Feridun'un hazinelerinde sayısız kapı vardır. Yeryüzünde, böyle bir büyüklük kimseye nasibolmamıştır.

• "Sarayın çevresinde altın amutlu ve altın külâhlı askerler dizilmişti.

• "Gâvenin akıllı oğlu Karen askerin önünde duruyordu.

• "Yırtıcı bir aslan gibi olan savaşçı Şiruy ve azgın bir file benzeyen Şâpur da orada idi.

• "O Şâpur ki fillere davulu bağladı mı idi, gökyüzü kalkan tozlarla abanoz gibi kararır.

• "Onun solunda, ülkeler alan Gürşasb vardı. Önünde de, iki değerli oğlu bulunuyordu.

• "Filleri ve aslanları yenen Neriman ile Sam da hazırdılar.

• "Boyunları gerdanlıklı ve kulakları küpeli binlerce Çinli ve Rum köleler,

• "Eteklerini bağlamışlar, Gürşasb'ın yanında, hizmete hazır olarak dizilmişlerdi.

• "Eğer bu savaş yiğidi, savaşmak için bir kere yerinden kımıldasa, dünya onun şiddetine dayanamaz.

• "Onun yüz menden ağır gürzünün karşısında hangi savaş eri dayanabilir?

• "O; savaş gürzünü yere vurunca, şiddetinden zaman korkar ve yeryüzü titrer.

• "Onca, aslanla tilkinin, bir tek kişi ile yüz yiğidin farkı yoktur.

• "Neriman'ın oğlu Sam, eli kılıçında ve ayakta duruyor; duyduğu kinle, durduğu yerde, kılıcından kan damlıyordu.

1935. • "Eğer bunlar, savaşmak için bize bir saldıdırırlarsa dağlar ova ovalar da dağ olur..

• "Onların yürekleri kinle ve yüzleri de kızgınlıkla dolu... savaştan başka da bir emelleri yok!" dedi.

• Elçi, böylece, bütün gördüklerini birer, birer anlattı ve Feridun'dan işittiklerini söyledi.

• Bunları duyunca, her iki zalimin de yürekleri dertle doldu ve yüzleri morardı.

• Oturup bir çare düşündüler. Fakat, hiçbir şeye karar veremediler.

1940. • Selm, Tur'a: "Artık rahatı ve neşeyi bir yana bırakmak lâzım!

• "Bu erkek aslan yavrusunun büyümesini, dişlerinin keskinleşmesini, cesaretinin artmasını beklememeli!

• "Feridun gibi bir kılavuzu olduktan sonra, böyle ünlü bir yiğidin hünersiz olması imkânsız.

• "Bir torun, büyük babasından akıl öğrendikten sonra, kimya gibi bir şey olur.

• "Yapacağımız şey, savaşa hazırlanmak ve oturmayı bırakıp hemen hazırlanmaktır!" dedi.

1945. • Ordudan süvariler koşturarak, Çin'den ve Batıdan asker topladılar.

• Haber, her tarafta duyuldu ve herkes savaşa koştu.

Ucu bucağı olmıyan büyük bir ordu toplandı. Fakat, ne çare ki bunların talihi kötü idi.

İki katil, yürekleri kinle dolu, bütün hazırlıklarını yaparak, azgın fillerle ve

Baştan başa tulgalara ve zırhlara batmış bir ordu ile yola çıktılar.

Feridun'un, Minuçihr'i Selm ve Tur'a karşı savaşmak için göndermesi

Feridun, Selm ve Tur'un, ordulariyle Ceyhun'u geçtiklerini haber aldı

Bunun üzerine, Minuçihr'e ordusunu sınırdan kaldırıp ovaya çıkarmasını buyurdu.

Dünya görmüş padişah bir söylev vererek: "Eğer bir yiğidin talihi varsa,

"Düşman, arkasından kaplan kovalıyan ve önünde de avcı bekliyen düşüncesiz bir koyun gibi, gelip onun tuzağına düşüverir..

"Ancak sabır, akıl ve düşüncedir ki köpürmüş bir aslanı tuzağa düşürür.

"Kötü yaradılışlılar, eğer, akşama doğru aykırı yollara saparlarsa,

"Kılıcımı kınından çeker ve onları cezalandırmakta bir an gecikmem!" dedi.

Minçihr, verdiği karşılıkda: "Ey, herkesten yüce padişah! İntikam almak için, senin yanına kim varabilir?

"Meğer, o kötü düşünceli ve kötü talihli kimse, teninden ve canından vazgeçmiş olsun!

• "İşte ben Rum zırhımı giydim, belime bağladım, onun bir düğmesini bile çözmiyeceğim!

1960. • "İntikam almak için, savaş meydanında, düşmanın tozunu güneşe kadar savuracağım!

• "Ben, bu düşmanın içinde, benimle savaşmaya yeltenebilecek bir yiğit göremiyorum!" dedi

• Sonra, emir verdi. Savaşmak için zaten bahane arayan Karen, sınırı geçti. Savaş meydanının yolunu tuttu.

• Padişahın büyük çadırını çıkardı, bayrağını da ovanın ortasında açtı.

• Ordu, takım takım yürüyordu. Askerin çokluğundan, dağlarla ovalar deniz gibi kaynaştı.

1965. • Aydın gün kalkan tozlarla öyle karardı ki, güneş lâcivet rengini aldı.

• Ordudan yükselen seslerle, en keskin işiten insanların bile kulakları sağırlaştı.

• Savaş ovasındaki Arap atlarının kişnemeleri, davul seslerini bastırdı..

• Savaş erlerinin bulundukları ovada, iki millik bir mesafeye kadar, azgın filler iki sıra halinde dizildiler.

• Bunlardan altmış tanesinin sırtına, içlerinde altınlarla işlenmiş çeşit çeşit eşya bulunan tahtlar,

1970. • Üç yüz tanesinin sırtına ordunun ağırlıkları yüklenmişti. Diğer üç yüz tanesi de savaşa ayrılmıştı.

• Bunların hepsi demirden zırhlarla örtülmüştü. Gözlerinden başka hiçbir yerleri görünmüyordu.

• Padişahın çadırını dışarıya kurdular. Orduyu da Temşiyye'den ovaya doğru çektiler.

• Ordunun başında, kin güden Karen vardı. Savaş süvarilerinin sayısı üç yüz bin kadardı.

• Bütün ünlü ve zırhlı savaş erleri, ağır gürzleriyle savaşa hazırlandılar.

• Kızgın bir aslan kadar cesur olan bu erler, İreç'in intikamını almak için yetiştirilmişlerdi.

• Önlerinde Gâve'nin bayrağı, ellerinde de menekşe renkli kılıçları olduğu halde yürüyorlardı.

• Minuçihr, fil vücutlu Karen ile, Narven ormanından çıktı.

• Askerlerinin önünden geçti ve onları, geniş ovada düzene koydu.

• Ordunun sol yanını, Gürşasb'a, sağ yanını yiğit Sam ile Kubad'a verdi.

• Ordu, baştan başa, safa girdi. Ortada, Serv ile beraber bulunan Minuçihr,

• Asker yığınlarının içinde, bir ay veya bir dağın (*) üstündeki güneş gibi parlıyordu.

• Karen gibi kumandanlarla Sam gibi yiğitler, kılıçlarını kınından çıkardılar.

• Kubad ordunun ön kısımlarına, Yetiman soyundan gelen bir yiğit de geri kısımlarına kumanda ediyorlardı.

• İşte böylece, padişah, savaş erleri ve davul sesleri ile gelin gibi süslü bir ordu hazırladı,

• Tur ve Selm'e, İranlıların savaşa hazır bulundukları bildirildi.

• Bunun üzerine, bu iki kanlı, ağızları ciğer

(*) Nüsha: Elburz dağının..

kaniyle köpürmüş bir halde ordularını ormandan çıkartıp savaş ovasına getirdiler.

• İkisinin de başları intikamla dolu idi ve büyük bir ordunun önünde yürüyorlardı.

• Cenk süvarileri ve yiğitleriyle beraber, ordularının savaş ovasına sürdüler.

Öncülerin komutanı Kubad ilerledi. Tur, onu görünce, rüzgâr gibi koşup yanına geldi.

• Ve ona: "Sen dön, Minuçihr'in yanına git de, tarafımdan: Ey, babasız, yeni padişah!

• "Mademki İreç'ten doğan bir kızdır, sana bu tahtı, bu tacı ve bu mühürü veren kim? diye sor".

• Kubad: "Peki bu sözleri, senin dediğin gibi, Minuçihr'e verdiğin adla, gidip söylerim.

• "Fakat, biraz düşünür ve aklın ile gönlün aralarında gizlice konuşurlarsa,

• "Bundan ötürü başına uzun işler açılacağını anlar ve bu çirkin işinden korkarsın!

• "Bütün hayvanlar, gece gündüz, senin haline ağlasalar yeridir!

• Çünkü, Narven ormanından Çin'e kadar, her yer savaşçılarla tutulmuştur.

• "Menekşe renkli kılıçlarla Gâve bayrağının parıltılarını görürseniz,

• "Yüreğiniz beyninizle beraber parçalanır; inişle yokuşu ayıramaz olursunuz!" dedi.

• Tur, Kubad'ın güzel sözlerini duyunca, hiç karşılık vermeden geriye döndü.

• Kubad'da geriye döndü, padişahın yanına geldi ve savaş arayan Tur'dan işittiklerini söyledi.

• Minuçihr bunları duyunca güldü ve: "Böyle sözleri ancak budalalar söyler!

• "Gizli ve açık her şeyi bilen, iki cihanın sahibi, övülmeğe lâyık Tanrı biliyor ki:

• "İreç, benim büyükbabamdır; ünlü ve kutlu Feridun da şahidimdir.

• "Şimdi savaşa başlarsak, soyumun ne olduğu anlaşılır.

• "Güneş ve ayın sahibi olan Tanrının vereceği kuvvetle ona öyle bir şiddet göstereceğim ki

• "O, gözlerini bu dünyaya yumacaktır. Onun kesik kafasını da ordusuna göstereceğim!" dedi.

• Sonra emretti, bir sofra hazırladılar, bir de musiki ve şarap yeri ayırdılar.

Minuçihr'in Tur'un ordusuna hücumu

• Aydın yeryüzü kararmaya başlayınca, öncüler ovaya yayıldılar.

• Önlerinde savaşçı Karen ile müşaviri Serv bulunuyordu.

• Derken, ordunun ön saflarından, şöyle bir ses yükseldi: "Ey şahın yiğitleri!

• "Şunu bilin ki bu savaş, dünyayı yaratan Tanrının düşmanı Ehrimen'e karşı açılmış bir savaştır!

• "Çevik ve uyanık olun! Hepinizi Tanrı korusun!

• "Kim bu savaşta ölürse cennetlik olur, bütün günahlarından yıkanır.

• "Şu intikam ovasında Çin ve Rum askerlerinin kanını dökenler,

• "Sonuna kadar iyi bir ad kazanırlar ve mûbitlerin ününe erişirler.

• "Aynı zamanda, padişahlarından taç ve taht, komutanlarından altın ve Tanrı'dan da saadet bulurlar!

• "Bembeyaz günün aydınlığı ortaya çıkıp da güneş iki derece yükselince,

• "Derhal elinize gürzünüzü alıp, Kâbil hançerlerinizi kuşanın

• "Ve belli olan yerlerinizi alın! Duruşunuz düzgün olsun. Hiç kimse, başkasından bir adım bile ileride durmasın!"

• Ordunun büyükleri ve yiğitlerin ileri gelenleri, aslan gibi olan komutanlarının yanında saf oldular ve

• Yüksek sesle dediler ki: "Biz, ömrümüz oldukça, bu dünyada padişahın kuluyuz!

• "O buyurur buyurmaz biz işe başlar ve dökeceğimiz kanla yeryüzünü Ceyhun ırmağına çeviririz!"

(*)

• Başları intikam duygulariyle dolu, çadırlarına döndüler.

(*) Nüsha: • Ordunun kahraman büyükleri böyle söyledikten sonra aslan gibi yürüyerek,

• Gün doğudan açılıp da karanlık geceyi ortadan kaldırırken

1025 • Minuçihr zırhını, kılıcını ve külâhını kuşanıp giyinerek ordunun merkezinden harekete geçti.

• Bunun üzerine erler hep birden nâra atıp, mızraklarını bulutlara yükselttiler.

• Başları kızgın, kaşları çatık, yürümeğe başladılar (*).

• Padişah; ordusunun sağını, solunu, merkezini ve yanlarını gereği gibi düzenledi..

• Yeryüzü, batmaya doğru süratle giden bir gemiye döndü (**).

1030 • Padişah, fillerin sırtında bulunan davulların çalınmasını emretti. Yeryüzü nil deryası gibi çalkanmağa başladı (***).

• Fillerin önündeki davullar, kükremiş aslanlar (****) gibi coşmuşlardı.

• Şeypur ve kerrenayların seslerinden, orada bir musiki meclisi kurulmuş gibi idi.

• Dağlar gibi iki ordu, bulundukları yerden harekete geçerek birbirlerine girdiler.

(*) Nüsha: • "... yürümeğe başladılar" yerine "yürürken toprağı eğip büküyorlardı sanırsın.."

(**) Nüsha: • Bu beyit şu şekildedir: Yeryüzü, su üzerindeki bir gemiye döndü. O haliyle, savaşa doğru koşuyor, sanılırdı.

(***) Nüsha: "Padişah, fillerin sırtındaki davulların çalınmasını emretti" yerine "iri filler hücuma geçince..."

(****) Nüsha: "Aslanlar" yerine "filler".

• Savaş meydanı (*) tam bir kan denizine döndü; yerden lâleler bitmiş sanılırdı.

2035. • İri fillerin kan içinde kalan ayakları, mercandan yapılmış sütunları andırıyordu.

• Şîruy adında, cesur, seçkin ve ün kazanmak isteyen bir yiğit vardı.

• Türklerin tarafından bir dağ parçası gibi kopup gelince, bütün yiğitler ürküp sindiler.

• Karen ona şöyle bir baktı ve elini atar atmaz intikam kılıçını kınından çekip çıkarıverdi.

• Şîruy erkek bir aslan gibi kükrüyerek, karşısındaki yiğitin beline bir mızrak indirdi.

2040. • Karen'in yüreği, duyduğu korku ile, yerinden oynadı ve o zaman da artık sabrı kalmadı.

• Komutan Sam da ona bir baktı ve yıldırım gibi gürliyerek onun önüne doğru seyirtti.

• Şîruy, Sam'ın hamlesini görünce, kara bir kaplan gibi cenge atıldı.

• O aslan gibi Sam'ın başına gürzünü öyle bir indiriş indirdi ki, Sam'ın yüzü sapsarı kesildi.

• O ünlü yiğidin başını ve tulgasını parçaladıktan sonra, elini intikam kılıcına uzattı.

2045. • O seçkin ve savaş arayan iki yiğit, kendi ordularına yönelmekten başka çare bulamadılar.

• Sonra Şîruy, süratle ilerledi ve Minuçihr'e seslendi (**):

(*) Nüsha: "Savaş meydanı" yerine "Çöl".

(**) Nüsha: Bu beyit şu şekildedir: • "Sonra Şîruy, rüzgâr gibi gelip safların önünde durdu ve Minuçihr'e seslenerek:

• "Tanrımızın Gürşasb adını verdiği, o yiğit komutanınız nerede?

• "O da çıksın benle savaşmağa da, onun da sırtına lâle renkli bir zırh giydirivereyim!

• "İran'da ondan başka kuvvetçe bana eş olabilecek kimse yoktur, ama o da benim karşımda dayanamaz!

• "Ne İran'da, ne de Turan'da benim gibisi yoktur. Ancak bana eş olabilecek olana yiğit denir. İşte bu kadar!

• "Kılıcımın ucu aslanların kanını içer, gürzüm de yiğitlerin beyni ile beslenir!

• "Kılıcım intikamın kınından çıkınca, yedi ülkeyi kan denizine çevirir!"

• Karşı yandan Gürşasb bu sözleri duyunca, bu doğru komutanının karşısına gelip dikiliverdi.

• Ve kafa tutan Şîruy'a öyle bir bağırış bağırdı ki, sesinden savaş ovası zangır zangır titredi.

• Ona: "Ey sersem, ey kocamış tilki! dedi. Bana o yiğidi hatırlattın.

• "Önümde kuvvetten dem vuruyorsun ama, şimdi başındaki tulgan bile haline ağlıyacaktır!"

• Şîruy da ona karşılık verdi: "Azgın fillerin başlarını gövdelerinden ayıran Şîruy benim!"

• Atını yerinden kaldırıp hızla öyle bir geliş geldi ki, dağ yerinden oynadı sanırsın.

• Yiğit Gürşasb bu Türk Şîruy'ü görünce, gülmeye başladı.

• Bu sefer Şîruy ona: "Ey yiğit! Savaşta ve kahramanların önünde gülme!" dedi.

• Gürşasb: "Ey, dev azmanı! Savaş yerinde nasıl gülmiyeyim ki,

• "Sen karşıma çıkıyor ve benimle cenkleşmeye kalkışıyorsun. Bu yiğitliğini görünce, tabiî güleceğim gelir!"

• Şîruy da: "Ey talihi tersine dönmüş ihtiyar! Anlaşılan sen, taç ve tahtından bıkmış, usanmış olacaksın!

• "Madem ki benimle savaşmak istiyorsun, o halde, ben de senin kanınla bir dere yapıvereyim!" karşılığını verip de

2065. • Gürşasb bunu duyunca, ağır gürzünü kılıfından çekti ve dizlerini sıkarak

• Öküz kafası biçimindeki gürzü, Şîruy'un başına indiriverdi. Şîruy'un başı yere düştü.

• Bir müddet kan ve toprak içinde yuvarlandı ve beyni yerinden fırladı.

• Şîruy, hemen oracıkta tatlı canını veriverdi, anasından hiç doğmamışa döndü.

• Savaş peşinde koşan bütün Turanlı yiğitler, bunun üzerine Gürşasb'ın üstüne yürüdüler.

2070. • Ordunun merkezinde bulunan Gürşasb öyle bir nâra attı ki, onun korkusiyle güneş ve ay titredi.

• Ok, yay ve keskin kılıç sesinden, düşmanların arasında bir kıyamettir koptu.

• Bütün zafer Minuçihr'in tarafında idi. Çünkü, düyada onu herkes seviyordu.

• Savaş gecenin karanlığı basıp parlak güneş kayboluncaya kadar, böylece sürdü.

• Zaman böyledir, bir karar üzere gitmez; bazan içki ve eğlence ile, bazan kederle geçer.

• Tur ve Selm'in gönülleri kederle taştı ve bir gece baskını yapmayı düşündüler.

• Gece geçip de gündüz olunca, savaşmak için kimse ortaya çıkmadı. Bu iki savaş eri, bir harekette bulunmamayı uygun gördüler.

Tur'un, Minuçihr'in eliyle ölmesi

• Aydın günün yarısı geçince, her iki savaş erinin de gönülleri kinle kızıştı ve bir gece baskını yapmayı tasarladılar.

• Aralarında konuşup, ipe sapa gelmiyen bir takım düşünceler ileri sürdüler:

• "Geceleyin bir baskın yaparak ovaları kana boyayalım!" dediler.

• Gece bastırıp da gün ortadan kaybolduğu, ortalığı karanlık kapladığı zaman,

• Bu iki zalim ordularını hazırlayarak baskına geçmek istediler.

• İşlerin gidişinden anlayan bazı kimseler, koşarak Minuçihr'in yanına gelip bu durumu ona haber verdiler.

• İşittiklerini ona anlatarak, ordusunu hazır bulundurmasını söylediler.

• Çok akıllı olan Minuçihr, söylenenleri dinledikten sonra, bir çare düşünmeğe başladı.

• Ordusunun komutasını Karen'e bırakarak kendisi pusuya girdi. Bu kahraman komutan,

• Yanına seçkin erlerden, cesur ve hançer kullanır yiğitlerden otuz bin kişiyi de beraber aldı.

• Seçtiği pusu yerini savaşmak için uygun ve süvarilerini de savaşa istekli gördü.

• Geceleyin ortalık kararınca Tur, yanındaki yüz bin kişi ile, savaşa hazır olarak çıka geldi.

• Baskına girişmek arzusiyle askerlerinin mızraklarını bulutlara kadar yükselttiği sırada,

2090. • Minuçihr'in ordusunu da, önünde bayrağı, savaşa hazır bir halde buldu.

• Artık, savaşmaktan başka yapılacak bir iş kalmamıştı. Askerin ortasında bir taşkınlıktır koptu.

• Atların ayaklarından kalkan tozlarla havayı bir bulut kapladı. Bu bulutun ortasında şimşek gibi çakan çelik kılıçlar

• Havayı aydınlatıyor ve yeryüzünü elmas gibi yakıyordu.

• Kılıçların şakırtısı insanların beyinlerinde uğulduyor, bulutuarın arasından rüzgâr ve ateş savruluyordu.

2095. • İki ordu çok sert bir savaşa tutuşmuşlardı. Yeryüzü, her taraftan yükselen nâralarla dolmuştu.

• Simsiyah gecenin ve katran yüzlü ovanın ortasında oklar, her taraftan, yağmur gibi yağıyordu.

• Türklerin komutanı, şiddetli bir yel gibi, olanca süratiyle hücumlar yaparak Minuçihr'in ordusunu kılıçtan geçirmeye başladı.

• Dünyayı ele geçirmek isteyen ve azgın bir file dönen Karen de, döktüğü kanlarla yeryüzünü Nil deryasına çevirdi.

• Kandan, ovanın yüzü akan bir dereye döndü. Atların nâralariyle de dünya feryatla dolu.

2100. • Bu karışıklık ve karşılıklı olarak bu kin güt-

me ve birbirini öldürme içinde, ne atlarda kuvvet, ne de insanlarda akıl kaldı.

• Tam bu sırada padişah kendisini pusudan dışarıya attı. Artık, Tur'un iki yanı da çevrilmiş, kaçacak yeri kalmamıştı.

(*)

• Atının dizginini çekerek başını geri çevirince, ordusundan bir gürültüdür yükseldi.

• Bunun üzerine Minuçihr kükreyerek onun peşine düşüp hücum etti ve,

• O zalime: "Dur, ey savaşmak isteyen zalim! Sen ,bunca günahsız insanın başını böyle kesiyorsun da, zaman bunun intikamını senden almaz mı sanıyorsun?" dedi.

• Ve sırtına bir mızrak saplayınca, Tur'un elindeki hançer yere düştü.

• Minuçihr, bundan sonra, bir rüğâr suretiyle gelip onu eyerin üzerinden kaldırdığı gibi yere attı ve böylece yiğitliğin hakkını vermiş oldu.

• Bilmem ki felek, insanlara bu yeryüzünde ölümden aman vermemekle ne düşünüyor?

. Bir insanı yıllarca besler, ona hep iyilik gözü ile bakar;

• Fakat onu böyle emin kıldıktan sonra günün birinde yine üzerine saldırır ve

---

(*) Nüsha: • Savaş erleri önünü ve arkasını kesmiş ve yüzlerini ona doğru çevirmişlerdi.

• Tur, bu hali görünce, başı döndü ve talihinin artık tersine döndüğünü anladı.

• Onu tahtından toprağın üzerine indirmekten hiç çekinmez.

• Ey kardeş, sen onun sevgisine aldanma, sana sonsuz müjdelerde de bulunsa yine ona inanma!

Minuçihr'in Feridun'a zafer mektubunu göndermesi

• Minuçihr, talihi işte böyle kendisine yaver olunca, Tur'un başını kesti.

• Ondan sonra da, karargâhına dönüp geldi.

• Padişah Feridun'a bir mektup yazarak, savaşta olup bitenlerin hepsini anlattı.

• Önce; yeryüzünü yaratan temizlik, güzellik ve doğruluk ıssı Tanrının adını andı ve sonra sözlerine şöylece devam etti (*):

• Herkesin yardımına koşan Tanrıya şükrolsun! Sıkıntılı zamanlarda, dünyada ondan başka kimseden bir yardım gelmez.

• Herkese doğru yolu gösteren de, gönülleri açan da, ebedî olan da odur!

• Taç ve gürz ıssı yüce Feridun'a da saygılar olsun!

• "O; adalet, din, büyüklük, taç ve saltanat tahtı kendisine yaraşan bir padişahtır (**).

(***)

(*) Nüsha: Bu beyit şu şekildedir: • "Önce, böyle uyumuş bir talihi uyandıran Tanrı'yı övdü."

(**) Nüsha: Bu beyit şu şekildedir: "Adalet, din, büyüklük, ad, hazine ve padişahlık onundur!"

(***) Nüsha: • O, yeryüzünü ele geçirmek istiyendir. Gönlü aydın, dini temiz bir taht, taç ve mühür ıssıdır.

• "Padişahların saadeti hep onun talihine ve büyüklükleri de onun tahtına bağlıdır. (*).

• "Ben, senin büyüklüğün sayesinde, Turan ülkesine geldim ve ordumu da oraya götürerek intikam almanın yollarını aradım.

• "İki gün içinde, gece gündüz süren üç büyük savaş yaptım.

• "Düşmanlar bir gece baskını yapmak istediler. Biz de buna karşılık pusu kurduk ve intikam için gereken tedbirleri aldık.

(**)

• "Tur'un bir gece baskını yapmak, bana karşı gücü yetmediği için birtakım hileler yapmak niyetinde olduğunu duymuştum.

• "Ben de hemen onun arkasında pusuya yattım. Böylece, eline havadan başka bir şey geçmedi.

• "Savaştan vazgeçmek isteyince de, hemen arkasından yetiştim.

• "Zırhına bir mızrak sapladıktan sonra, rüzgâr süratiyle derhal yakalayıp atının eyerinden aşağı aldım.

• "Onu bir ejderha gibi yerlere yuvarlıyarak, o değersiz gövdesinden kafasını ayırdım.

• "Şimdi de o kelleyi dedemin huzuruna göndereceğim. Selm'e karşı yapacağım savaşta da harikalar göstereceğim!

(*) Nüsha: "Padişahların saadeti" yerine "bütün doğruluk".

(**) Nüsha: Talihi tersine dönen, kötü işli Tur'un yüz bin süvari ile

2130. • "O nasıl padişah İreç'in başını kesip onu altın bir tabutun içine hor bir şekilde koydu,

• "Ona nasıl hiç acımadı ve Tanrıdan da utanmadı ise, Tanrı da intikam almak için beni onun başına musallat etti.

• "O nasıl İreç'in canını aldı ise, ben de öylece onun canını vücudundan ayıracağım, hanımanını söndüreceğim!

• "Onun başını da bir mızrağın ucunda yine sana gönderecek, yüreğindeki kederin düğümlerini çözeceğim.

• "Kardeşlerinin yaşça en büyüğü olan Selm'in işini bitirmek için, bir kurdun koyunun üzerine saldırması gibi saldıracağım.

2135. • "Selm'in yeri denizin dibi, yahut gökteki Ülker yıldızı bile olsa,

• "Onu pençeme geçirip kafasını gövdesinden ayıracağım ve aslanların ağzını onun vücuduna kefen yapacağım!"

• Mektupta, böylece her şeyi anlattıktan sonra, süratli bir atlıyı yola çıkardı.

• Elçi, Feridun'a karşı duyduğu utançla yüzü kızararak, geldi.

• Çin padişahının kesik başını İran padişahına nasıl vereceğini, düşünüyordu.

2140. • Çünkü bir oğul doğru yoldan ne kadar ayrılmış olursa olsun, onun ölümü babasının yüreğini yine yakar.

• Fakat Tur'un suçu çok büyüktü ve bunun için de hiçbir özür dilemediği gibi, ondan intikam isteyen de genç bir yiğitti.

(*)

• Bu mektubun üzerine Feridun, Minuçihr'e âdil Tanrıdan saadetler diledi.

Karen'in Elânan kalesini alması

• Selm, savaş yerinden gelen haberlerle, talih yıldızını karartan uğursuzluğu öğrenmişti.

(**)

• Bozguna uğranan yerin gerisinde, tepesi göklere yükselen bir kale vardı.

• Selm, zamanın kararsızlığını düşünerek bu kaleye sığınmak istedi.

• Minuçihr, eğer Selm savaş yerinden kaçarsa.

• Elânan kalesine sığınacağını düşündü ve: "En iyisi, onun yolunu kesmektir.

• "Eğer geride deniz kalesine giderse, artık kimse onu yerinden oynatamaz.

• "Bu kale öyle bir kaledir ki tepesi bulutlara kadar yükselmiş ve temelleri de büyük bir ustalıkla suyun dibine atılmıştır.

• "Orada çeşit çeşit hazineler ve malzeme mevcuttur. Üstü o kadar yüksektir ki Hüma kuşunun kanadı gölgesini üzerine salmıştır.

• "Benim için yapılacak şey; hemen bunun

(*) Nüsha: • Güzel yüzlü elçi geldi, Tur'un başını Feridun'un önüne koydu.

(**) Nüsha: • Selm, kardeşinin ölümü ile inledi; zamanın yaptığı kötülükle üzüldü, âdeta cansız bir hale geldi.

çaresine bakmak ve atının üzengisine ayağımı basarak dizginlerine sarılmaktır!" dedi.

• Ve bu düşncelerini Karen'e anlatarak ona bütün sırlarını açtı.

• Karen, şahın sözlerini dinledikten sonra ona dedi ki: "Ey iyilik (*) isteyen ulu kişi!

• "Padişah, uygun bulduğu takdirde, savaş erlerinden kurulmuş büyük bir orduyu bu kulunun komutasına versin.

2155. • "Ben, onun savaşmak veya kaçmak için alacağı bütün tedbirleri önlerim!,

• "Yalnız, bu iş için, Padişahın Hümayun Bayrağı ile Tur'un yüzüğü lâzımdır.

• "Bunlar, mutlaka benim yanımda bulunmalı. Ben, orduyu o kaleye sokmak için, hemen şimdi bir çare aramaya koyulacağım.

• "Bu karanlık gecede Gürşasb'la (**) beraber yola çıkacağım. Kim olursa olsun, bu sırları kimseye söyleme!"

(***)

• Hepsi ünlü ve savaş görmüş erlerden altı bin kişi seçti.

2160. • Hava abanoz gibi kararınca, fillerin sırtına davulları yüklediler.

• Bütün ünlü savaş erleri, karadan, deniz yolunu tuttular.

(*) Nüsha: "İyilik" yerine "kin".

(**) Nüsha: "Gürşasb'la beraber" yok.

(***) Nüsha: • Minuçihr ona: "Düşündüğün doğru, haydi git, Allah yardımcın olsun!" dedi.

(*)

• Karen orduyu Şîruy'a teslim ederek onlara: "Ben, kim olduğumu saklıyacağım.

• "Ben elçi imişim gibi kale muafızının yanına giderek, o yüzükteki mühürü ona göstereceğim.

• Böylece kaleye girmeyi başardıktan sonra, bayrağı açıp menekşe renkli kılıcımı parlatacağım.

• "Ben bağırmaya başladım mıydı, siz hemen kaleye doğru yürüyün!" dedi.

• Orduyu, deniz kıyısında bırakarak, aslanları bile yenen Şîruy'a teslim etti.

• Kendisi gidip kaleye çıktı; muhafızla konuşup yüzüğü gösterdikten sonra,

• Ona şöyle söyledi: "Ben, Tur'un yanından geliyorum. O, bana: (Hiç durmadan, nefes bile almadan

• "Kale muhafızına git, benim tarafımdan ona: Gece gündüz rahatı bırak! de.

• "Ona sevinç ve dert arkadaşı ol, kaleyi sen de koru, daima uyanık bulun;

• "Eğer padişah Minuçihr kendi bayrağının altında kaleye asker gönderirse,

• "İkiniz el birliği yapın; öyle umuyorum ki, kuvvetinizle onun ordusunu bozguna uğratabileceksiniz!) dedi.

• Kale muhafızı, onun bu sözlerini dinleyip de yüzükteki mühürü görünce,

---

(*) Nüsha: • Erlerle kahramanlar kalenin yanına varınca,

• Kalenin kapısı açılıverdi. Muhafız, görünüşe aldandı, işin içyüzünü kavrayamadı.

2175. • Şu söz eri dihka'nın söylediği söze bak. k.
"Kendi kalbindeki sırrı saklayan, başkalarının sırlarını görebilir.

• "İster saadet, ister felâket olsun, daima beraber müzakere edelim!" dedi.

• Muhafız ve savaşa susamış olan Karen, beraberce, kalenin üstüne çıktılar.

• Biri kafasında kaleyi nasıl zaptedeceği düşünecesi ile, biri de hiçbir şeyden haberi olmıyarak her tarafı gezdiler. Komutanın gönlü, kalenin zaptı için çareler aramaya hazırlanmıştı.

• Muhafız, bu yabancının sevgisini doğru sandı; böylece, hem kendi canını, hem de kaleyi yele verdi.

2180. • Cesur bir kaplan (*), yavrusuna şöyle demiştir: "Ey keskin pençeli, biçok hünerler sahibi yavrum!

• "Çetin, güç işlerde bilmeden, anlamadan, bir denbire atılma! Acele etme, bak, işin başını, sonunu gör ve düşün!

• "Yabancı bir adamın tatlı sözlerine, bilhassa savaşa ait olan ve insanı mahçup edebilecek işlerde

• "İnanma! O sözleri düşün, bir pusuya düşmekten kendini koru; söz ne olursa olsun, onun içyüzünü anlamağa çalş!"

(*) Nüsha: "Cesur bir kaplan" yerine "bir cenk kaplanı".

• Bak keskin zekâlı, büyük bir adam bile, güzel görünen bir işin içyüzünü incelemediği,

2185. • Düşmanın hilesini hiç düşünmediği için, bir kaleyi yele verdi!

• Sabah olunca, savaş isteyen Karen, bayrağı bir ay hâlesi gibi açtı.

• Ve bağırarak onu Şîruy'a ve o kükremiş kahramanlara gösterdi.

• Şîruy, bayrağı görünce o yiğide doğru yürüyerek

• Kelenin kapısını tuttu ve içeride bulunan komutanların başlarına kandan birer taç giydirdi.

2190. • Bir taraftan Karen, bir taraftan da Şîruy, düşmanlarını denizle kılıçlarının ateşi arasında bıraktılar.

• Güneş göğün ortasına geldiği zaman ne kaleden, ne de muhafızlardan bir eser kalmamıştı.

• Yanlız ucu bulutlara dayanan bir duman görünüyordu. Ne kale vardı, ne de denizde bir gemi!

• Havada dolaşan şeyler, sadece, ateş parıltıları, rüzgâr, savaş erlerinin nâraları ve feryatlardı..

• Parlak güneş battığı zaman kale, ova ile birdi.

2195. • Düşmanlardan on iki bin kişi öldürdüler. Kara duman, yükselmekte devam ediyordu.

• Denizin yüzü kararmış, ovanın yüzü de bir kan nehrine dönmüştü.

• Kadınlarla çocuklar komutanın huzuruna gelip ona yalvardılar, aman istediler.

• Karen de, padişahın zaferine saygı gösterip, hepsinin canını bağışladı.

Dahhâk'in torunu Kâkûy'un hücumu

• Hep savaş isteyen Karen, ordan kalktı, padişah Minuçihr'in yanına geldi.

2200. • Bütün yaptıklarını ve savaşın nasıl geçtiğini, bu yeni padişaha anlttı.

• Minuçihr, onu takdir ederek: "Gürzün, atın ve atının eyeri sensiz kalmasın!

• "Sen gittikten sonra, karşımıza yeni bir ordu peyda oldu; ortaya ünlü ve intikam peşinde koşan yeni bir adam daha çıktı.

(*)

• "İşittiğime göre bu dahhâk'in torunu, uğursuz Kâkûy olacak.

• "Ünlü ve azılı atlılardan toplanmış, yüz bin kişilik bir ordu ile bize hücum etti.

2205. • "Ve, savaşlarda aslanlar gibi döğüşen, birkaç cesur erimizi öldürdü.

• "Şimdi, Selm de savaşmak sevdasındadır; çünkü Dej Hoht Kenk'ten, yanına bir yardımcı geldi.

• "Bunun kuvveti ve savaşmaktan yılmıyan bir savaş devi olduğunu söylüyorlar.

• "Ortaya yeni çıktığı için onu henüz sınayamadım, şu ağır gürzümle ölçüsünü alamadım.

• "Bir daha bizimle savaşmaya gelirse onu teraziye vururum!" dedi.

• Karen ona: "Savaşta, senin gibi yiğidin önüne kim çıkabilir?

• Bu adam bir kaplan bile olsa, seninle savaşacağını düşününce, korkudan derisi parçalanır.

• Kâkûy kimmiş ve neci oluyormuş? Bu dünyada sana denk olabilecek kimse var mı?

• "Bu garip işe şimdi ben şu temiz aklımla ve şu temiz yüreğimle öyle bir çare bulayım ki,

• "Bundan sonra Dej Hoht Kent kalesiden, Kâkûy gibi değersiz bir herif bir daha bizimle savaşmaya gelemesin!" dedi.

• Bunun üzerine o, dünyaca meşhur olan padişah ona: "Sen bu iş için gönlünü üzme!

• "Şimdiye kadar yaptığın hücumlardan, orduyu onlara kadar götürmekten, intikam peşinde uğraşmaktan yorulmuşsundur.

• "Savaş sırası şimdi benim; ey, eşleri içinde seçkin olan yiğit, sen artık biraz dinlen!" dedi

• Ve demesiyle beraber, otağından da boru sesleri yükseliverdi.

• Atlılarn kaldırdıkları tozlarla davulların sesinden, gökyüzü katran, yeryüzü de abanoz gibi karardı.

• Kılıçların demiri, gürzler ve mızraklar hep canlı idiler sanki.

• Mütemadiyen, her tarafdan"vur! tut!" sesleri yükseliyor, hava, atılan okların kanadlariyle bir kartal kanadını andırıyordu.

• Savaş erlerinin kana bulanmış olan pençeleri kılıçlarının kabzalarına yapışmış kalmıştı, kara bulutlardan da damla damla kan damlıyordu.

• Yeryüzü dalga dalga dalgalanacak ve bu dalgalar da göklere yükselecek gibiydi

(*)

• Komutan Kâkûy, bir nâra atarak, erkek bir dev gibi savaş alanına çıktı.

2222. • Minuçihr de, elinde bir Hint kılıcı olduğu halde, ordusunun safları arasından sıyrılarak onun karşısına geldi.

• Bu sırada her ikisi birden öyle bir nara attılar ki, onların şiddetiyle dağlar parçalandı ve herkes korktu.

• Kâkûy, padişahının beline öyle bir mızrak sapladı ki, padişahın başındaki külâh bile onun şiddetinden sallandı.

• Ve zırhı da yırtılarak, temiz vücudu meydana çıktı.

• Buna karşılık padişah da onun boynuna öyle bir kılıç indirdi ki, zırhını paramparça etti.

2230. • İki savaşçı, öğle üstü güneş tam tepelerinden yeryüzünü aydınlatıncaya kadar dövüştüler.

• Mütemadiyen kaplanlar gibi kapıştılar, kanı ve toprağı birbirine karıştırdılar.

• Güneş, şu dönen göğün üzerinde ilerledikçe, bunların birbirlerine saldırmaları daha çok kızıştı ve hattâ haddini aştı.

(*) Nüsha: • Karşılıklı dizilen askerlerle örtülen toprak, bir zencinin yüzüne döndü.

• Savaş isteyen padişah da, iki safın arasından, Kâkûy'a doğru yöneldi.

• Padişah Minuçihr'in bu uzun süren savaştan artık canı sıkılmıştı. Ayakları ve dizleriyle atının karnını sıkıştırdı ve kendisini toparlyarak öyle bir pençe attı ki,

• Kâkûy'u tam kemerinden yakaladı ve yakalamasiyle birlikte o fil gövdeli yiğidi aşağı alması bir oldu.

2235. • Onu, kızgın toprağın üzerine bitkin bir halde atarak, kılıcı ile göğsünü yardı.

• Böylece, o Arap yiğidi savaşa olan isteği yüzünden mahvolup gitti; sanki, bu kötü günü görmek için doğmuştu.

Sam'ın, Zâl'in işi için mûbit'lere danışması

• Kâkûy da öldükten sonra, Batı padişahının beli kırılmış oldu, güvenecek kimsesi kalmadı.

• Artık intikam almak sevdasından ister istemez vazgeçti ve kaçmaya başlıyarak kalenin yolunu tuttu.

• O derin denizin kıyısına yaklaştığı zaman, ortalıkta, gemi diye bir şey göremedi.

2240. • Beri yandan da, Minuçihr'in kızgın erleri onun peşine düşmüşlerdi.

• Fakat ova ölüler ve yaralılarla o kadar dolmuştu ki, oradan geçmek çok güç bir işti.

• Kin ve kızgınlık içinde olan yeni padişah, hızlı koşan bir ata atladı

• Ve üzerindeki zırhtan örtüyü atarak, ordunun kaldırdığı toz yığınlarının ortasına doğru atını sürdü.

• Rum padişahının yanına yaklaşınca, ona hiddetle bağırdı: "Ey, uğursuz zâlim! dedi.

2245. • "Sen, taç uğrunda kardeşini öldürdün ve böylece birkaç taç sahibi de oldun; hâlâ bu seğirtmen ne için?

• "Sana, işte ben de bir taçla bir taht getirdim. O ulu ağaç artık yemişini verdi.

• "Büyüklüğün tacından niçin kaçıyorsun? Feridun sana süslü bir taht hazırladı.

• "Yemişini veren ağaç, senin diktiğin ağaçtır. Kucağın, şimdi onun yemişleriyle dolacak!

• "Eğer bu yemiş bir diken ise onu eken sen, diken değil de Perniyan kumaşı ise onu büken de sen"

2250. • Minuçihr bir yandan bunları söylüyor, bir yandan da atını sürüyordu. Nihayet ona iyiden iyiye yaklaştı ve

• Boynuna bir kılıç indirince vücudunu iki parça etti.

• Emir verdi, kafasını bir mızrağa takıp havaya kaldırdılar.

• Bu hali gören erler, o yiğidin bazusuna ve gücüne şaşıp kaldılar.

• Bunun üzerine, Selm'in erleri, bir kar fırtınasiyle darmadağın olmuş bir koyun sürüsü gibi, dağıldılar.

2255. • Bölük bölük olup sapa yollara saptılar, ovaya ve dağlardaki mağaralara kaçtılar.

• İçlerinde, güzel söz söyleyen, akıllı ve aydın düşünceli bir adam vardı.

• Ona yalvardılar ve padişah Minuçihr'in huzurunda ordunun ricalarına tercüman olmasını istediler.

• Tâ ki o desin ki: "Biz, hepimiz küçük adamlarız. Senin buyruğun olmadan yeryüzünde bir karış yere sahip olamayız;

• "Bazılarımızın hayvanları, bazılarımızın da tarlası ve evi var.

2260. • "Bizim bu savaşa gelmemiz kendi isteğimizle değildir. Biz, padişahın emriyle, birer er olarak bu savaşa girdik, yoksa bir kin peşinde koştuğumuz için değil.

• "Şimdi de padişahın kuluyuz, ona uymak için baş eğiyoruz.

• "İsterse bizden de intikamını alıp kanımızı dökebilir. Bizim ona karşı koyacak gücümüz yok.

• "Biz, ordunun bütün ilerigelenleri işte padişahın huzuruna geldik, hepimiz suçsuzuz.

• "Padişah, istediğini yapabilir; bu suçsuz canımızın da padişahı odur!"

2265. • O akıllı adam bu sözleri söylerken, padişah Minuçihr hayretle onu dinlemekte idi.

• Karşılık olarak: "Ben, intikam düşüncesini ayak altına alır ve merhamet göstererek ad kazanırım.

• "Tanrı'dan gelmiyen her şey, Ehrimen'den gelir. O halde, kötüdür.

• "Böyle şeyler benden ırak olsun; kötülüğe, devlerin vücudu yakalansın!

• "Siz benim ister düşmanım, ister dostum olun;

2270. • "Mademki Tanrı bize kudret ve zafer bağışlamıştır, suçlu ile suçsuz da birbirinden ayrılmış demektir.

• "Bugünkü gün, adalet günüdür. Artık, haksızlık günü geçmiş ve baş kesmenin sonu gelmiştir. Geride kalanların ölümden korkuları olmasın!

• "Hepiniz artık birer dost olmaya çalışınız; bu hususta, elinizden geleni esirgemeyiniz; üzerinizden silâhlarınızı çıkarıp atınız;

• "Aklınızı başınıza devşirip temiz inanışlı olun; kötülüklerden sıyrılın; kin ve intikamı bırakın;

• "İster Turan'da, ister Çin'de, isterse Rum'da olsun, nerede mâmur bir ülke bulursanız,

2275. • "Oraya yerleşip mesut olun; orası sizin rahat rahat oturacak yeriniz olsun!" diye buyurunca,

• Bütün büyükler o ulu, doğru, ad ve ün sahibi padişahı beğendiler.

• Bunun üzerine, padişahın otağından şöyle bir ses yükseldi: "Ey, kutlu düşünceli yiğitler!

• "Artık bundan sonra boş yere kan dökmeyin, zâlimlerin talihi tersine döndü!"

• Bundan sonra, Çinden gelen savaş erleri, birer birer başlarını yere eğdiler.

2280. • Ordunun bütün savaş silâhlarını, götürüp Peşeng'in oğlunun önüne koydular.

Takım takım götürüp koydukları bu silâhlarla, dağ gibi bir yığın vücuda geldi.

• Bunların içinde, ne ararsan vardı. Zırhlar, tulgalar, at zırhları, gürzler, Hint hançerleri....

• Komutan Minuçihr, onları taltif etti ve hepsine, derecelerine göre, yer verdi.

Minuçihr'in Zâl ile Rûdâbe'nin macerasını öğrenmesi

• Yiğit Minuçihr, bir elçi seçerek Selm'in kafasını teslim etti ve

2285. • Büyük babası Feridun'a bir mektup yazdı. Yaptığı savaşlar, kullandığı tedbirler ve hileler hakkında etraflı bilgi veren bu mektubunda,

• Tanrıyı övdükten sonra, ün ve ad sahibi padişahı şöylece andı:

• "Her şeyden üstün olan, cihanın sahibi Tanrı'ya şükürler olsun; çünkü kuvvet, büyüklük ve bilgi hep ondandır!

• "İyi ve kötü her şey onun hükmünde ve bütün dertlerin dermanı da onun elindedir.

• "Tanrı; yeryüzünün padişahı, akıllı ve uyanık Feridun'dan razı olsun!

(*)

2290. • "Yeryüzünde bütün kötülüklerin bağlarını o çözmüş ve bütün kötülükleri ortadan o kaldırmıştır; o, hikmet sahibi Tanrı'nın lûtfuna ve bağışına ermiştir.

• "Canı yaratan Tanrı'nın buyruğu ile biz, Çin atlılarından intikamımızı aldık.

• "Pusular kurduk ve padişahın kudreti sayesinde, babamın kanını döken o iki kanlı zâlimin

(*) Nüsha: • Bütün sırları ortaya çıkaran, büyüklerin taç ve tahtını aydınlatan hep odur.

(**) Nüsha: • Savaşçı Feridun'un sayesinde, yeryüzünde, bize kin besliyen kimseyi bırakmadım.

• "Kafasını intikam kılıcımızla kestik! Çelik kılıcımla, yeryüzünü bu kötülüklerden yıkayıp temizledim.

• "Ben de, bu mektubun peşinden, rüzgâr hızıyle gelip sana olanı, biteni anlatacağım!"

2295. • Mektubu yolladıktan sonra, Şîrûy'u, o yiğit ve yeryüzüne sanki hâkim olmak isteyen savaş erini kaleye gönderdi.

• Ona: "Oradaki malları kaldırıp sakla, nasıl uygun bulursan öyle yaparak onları fillere yükle ve dağıtıp saçmadan padişahın sarayına götür!" emrini verdikten,

• Sonra, tunçtan yapılmış boru ile davulun, otağın önüne getirilmesini buyurdu.

• Ordusunu denizden ovaya doğru, yani Feridun'un bulunduğu yere doğru götürdü.

• Temşiyye'ye yaklaştığı sıralarda, büyük babasının ona karşı duyduğu hasret arttı.

2300. • Kalenin kapısından boru sesleri yükselmeye başladı ve bu seslerle bütün ordu yerinden oynadı.

• Bu, bahtı uyanık komutan, fillerin sırtlarına firuzeden yapılmış tahtaları ve

• Çin kumaşlarından yapılmış, altın sırmalı yatakları yerleştirerek onları, ayrıca, mücevherlerle de süsledi.

• Türlü türlü bayraklarla, yeryüzü kırmızı, sarı ve menekşe renklerine büründü.

• Bu ordu; altından kemerler, kalkanlar, eyerler ve üzengilerle kuşatılmış ve süslenmiş olduğu halde,

2305. • Ceylân denizinden, bir kara bulut gibi, ağır ağır Sâri'ye geldi.

• Padişahla ordusuna yakınlaştığı zaman, Feridun atından inip yaya olarak yürüdü.

• Altın gerdanlıkları ve misk gibi siyah ve kokulu saçlariyle bir aslanı andıran Geylanlılar da

• Onu takip ettiler. Azgın aslanlara benziyen İranlılar da padişahın arkasında idiler.

• Ordunun önünde fillerle aslanlar ve bu azgın fillerin ardından da cesur yiğitler yürüyorlardı.

2310. • Feridun'un bayrağı görününce, Minuçihr'in askerleri saf bağladılar.

• Taptaze yemişlerle dolu genç bir fidanı andıran yeni padişah atından indi,

• Yeri öptü; Feridun'un tacını, tahtını, külâhını ve yüzüğünü övdü.

• Feridun, oturmasını buyurarak onu öptü ve eliyle yüzünü okşadı.

• Sonra, geldi tahtına oturdu ve Neriman oğlu Sam'a çabuk gelmesi için bir adam gönderdi.

2315. • Cadıların memleketine karşı girişilen savaşa yardım etmek için ta Hindistan'dan gelmiş olan Sam,

• Padişahın isteğine uygun olarak, o kadar çok altın ve mal getirmişti ki mühendisler bile onu sayamazlardı.

• Sam, yeryüzü padişahının huzuruna gelince, o ihtiyar padişahla genç padişahı övdü.

• Yeryüzü padişahı bu yiğidi görünce, yanına oturttu ve

• Ona: "(*) Ben bu torunumu sana emanet ediyorum; çünkü, artık bu dünyadan gitmek üzereyim.

• "Sen ona her işinde yâver ol, onu yetiştirmeye çalış, ta ki o da senin sayende hüner ve erdem sahibi olsun!" dedi.

• Ve bunları söyler söylemez yeryüzü padişahının elini tutup o yeryüzü pehlivanının eline verdi.

• Sonra da, yüzünü göklere çevirerek: "Ey adaletli ve doğru sözlü Tanrı!

• "Sen diyorsun ki: Ben adaletli bir Tanrıyım ve haksızlık görenlerin tam bir yardımcısıyım.

• "Sen bana hem adaletini gösterdin, hem de yardımcım oldun; bana hem taç verdin, hem de saltanat yüzüğü.

• "Ey, Tanrım! Benim her dilediğimi verdin, şimdi de bana öteki âlemi nasibet

• "Bu daracık yerde daha çok kalmasını ve böylece canımın daralmasını istemiyorum!" dedi.

• Bu sırada, komutan Şirûy da o mallarla beraber, şatafatlı bir şekilde, saraya geldi.

• Feridun, bu malların hepsini erlere dağıttı. Mihr-i mah ayının sonuna iki gün kala

---

(*) Nüsha: • İhtiyar padişah, Şam'a şöyle dedi: "Ey halkın büyüğü, ünlü kişi!

• Artık günlerimin sonu geldi.

• Bir zamanlar dümdüz olan selvi, şimdi bir çembere döndü. Bu dünya kime kalmıştır ki?

• Artık, topluluğun ortasından boy veren ağaca taç ve tahtı bırakmak gerek...

• Feridun, başında taç olarak altın tahta oturmasını buyurdu.

2330. • Tacı onun başına kendi eliyle koyarak ona birçok öğütlerde bulundu..

Feridun'un ölümü

• Bu tören de yapılıp bittikten sonra, Feridun'un ömründeki günler karardı, talihi döndü ve saltanat ağacının yaprakları sarardı.

• Taç ve tahtından el çekerek, inziva köşesine çekildi.

• Üç oğlunun kesik başlarını yanyana koyarak acı acı ağlıyor ve ıstırapla yaşıyordu.

• Ünü yeryüzünü kaplıyan o padişah, kendi kendine, her zaman şöyle söyledi:

2335. • "Yüreğimi aydınlatan ve ısıtan oğullarımın yüzünden, parlak günlerim karardı,

• "Kapıldıkları kin ve intikam hırsı ile, tam düşmanlarımın arzuladığı felâketler içinde ve gözlerimin önünde mahvolup gittiler.

• "Kötü huylu olmak ve kötü hareket etmek, gençlerin başına böyle felâketler getirir.

• "Her üçü de benim buyruğumu dinlemedikleri için, dünya başlarına zindan kesildi."

• Nihayet, yüreği kan ve yanakları da gözyaşı içinde kala kala, ömrü sona erdi

2340. • Feridun gitti; fakat, aradan çok uzun bir zaman geçtiği halde hâlâ yaşıyan, iyi adı kaldı.

• Ey oğul, işte Feridun'un bu dünyada tek kazancı, iyi bir ad bırakması ve doğruluk yapmasıdır!

• Minuçihr, onun ölüsünün başına saltanat tacını koydu ve beline de kanlı bir kemer bağladı.

• Mezarını, padişahlar için âdet olduğu üzere, yarısı lâcivert taşından, yarısı da kırmızı altından olarak yaptırdı.

• Mezarın içine fildişinden bir taht koyup üzerine de bir taç astılar.

2345. • Âdet olduğu üzere büyük adamlar, veda etmek için, onun önüne gittiler.

• Sonra, mezarın kapısı o padişahın üzerine kapandı ve böylece o akıllı adam da bu dünyadan keder içinde çekilip gitti.

• Minuçihr o haftayı, gözleri yaşlı ve yanakları sapsarı bir halde geçirdi.

• Bir hafta, bütün şehir ve pazar yerleri o padişahın yasını tuttu.

• Ey, dünya! Sen baştanbaşa ıstırapla dolusun, saadetten yana bomboşsun; hiçbir akıllı kimse sende mesut olamamıştır.

2350. • Ömürleri ister kısa, ister uzun olsun, insanların hepsini evvelâ birer birer naz içinde beslersin.

• Fakat, verdiğini sonunda geriye alacak olduktan sonra, verdiğin ha toprak olmuş, ha mercan... ne kıymeti var?

• Felek sonunda nefesini kesecek olduktan snra, ha halktan biri olmuşsun, ha padişah.

• Saadet olsun, felâket olsun, gördüğün her şey bir ruya gibi gelip geçer. Bu dünyada ebedî kalmak için hiç çabalama.

• İster bir kul, ister bir padişah olsun, bu dünyada mesut sayılabilecek kimse ölümünden sonra iyiliğini yadigâr bırakabilendir!

MİNUÇİHR

Padişahlığı yüz yirmi yıldı

2355. • Minuçihr, bir haftayı onun mateminiyle geçirdikten sonra, sekizinci günü padişahların tacını başına giydi.

• Efsunlar yaparak cadılıkların kapısını bağladı ve böylece yüz yirmi yıl geçti.

• Yeryüzünün bütün yiğitleri gelip kendisine saygı gösterdiler.

• Padişahlık tacını başına giydikten sonra, bütün dünyaya

• Adaleti, dindarlığı, mertliği, iyiliği temizliği ve akıllıca hareketi müjdeledi.

2360. • Âleme karşı (*): "Şu dönen gökyüzüne ait olan tahtın padişahı benim; kudret, savaş, adalet ve şefkat sahibi de benim.

"Yeryüzü btnim kulum, felek dostum ve taç sahiplerinin başları da benim avımdır.

• "Ben dindarım ve Tanrı'nın yardımı banadır. İnsanlara saadet de ondan gelir, kötülük de.

(*) Nüsha: "Âleme karşı" yerine "bütün erlerine, ülkesinde bulunan büyük, küçük herkese şöyle dedi:"

• "Zifiri gecede bile intikam peşinde koşabilen benim; eyerin üstünde kızgın bir ateş gibi duran da ben.

• "Kılıcımın sahibi ve ayağı altın ayakkabılı olan, Gâvenin bayrağını havalarda dalgalandıran,

2365. • "Savaşlarda kara tozları kılıcı ile parlatan ve canını esirgemiyen hep benim!

• "Eğlence meclislerinde ellerim derya gibi cömerttir; savaş anında ise benim önümde ateş bile siner.

• "Kötülere kötülükten el çektirir ve istersem yeryüzünü, kırmızı bir kumaş gibi, kana boyarım.

• "Ben gürz kullanan, tacını gösteren ve fildişi tahtının üzerinde saltanat ışığını saçan bir padişahım!

• "Bu kadar hünerlerim ve erdemlerimle, yeryüzünü yaratan Tanrı'ya tapan bir kulum.

2370. • "Hep ağlıyalım ve ellerimizi ağlıyan yüzlerimize vuralım; yalnız Tanrı'yı övelim.

• "Bana tacı, tahtı ve orduyu bağışlıyan odur; ben, hep onu över ve ona sığınırım.

• "Biz de kutlu Feridun'un yolunda yürüyelim. Biz yeni isek ne çıkar? Atalarımız eskidir.

• "Yeryüzünün yedi ikliminde, doğru yoldan dönenler, dinden yüz çevirenler,

• "Fakirlere zorluk çıkaranlar, elinin altında bulunanlara haksızlık yapanlar,

2375. • "Servetinin çokluğuna güvenerek biçare olanlara zulmedenler

• "Benim nazarımda kâfirdirler ve hattâ Ehrimenden de kötüdürler.

• "Dindar geçinip de dinin hükümlerine uymıyanlar hem Tanrı'nın, hem de benim lânetime lâyıktırlar.

• "Ben, böyle adamları terbiye etmek için derhal kılıcımı elime alır, intikam için onların ülkesini yerle bir ederim!" dedi.

(*)

• "Bunun üzerine, yeryüzünün bütün yiğitleri onu övdüler.

• Ona: "Ey, insanların iyiliğini istiyen padişah! Senin sayın ceddin, padişahlık taht ve tacına ait törenin yerine getirilmesini sana bıraktı.

• "Geçmiş padişahlardan kalan bu taht ve tacla, mübitlerin ünü ebediyen senin olsun!

• "Biz hepimiz senin buyruğundayız; canımız senin sözünden dışarı çıkmaz!" dediler.

• Bundan sonra cihan pehlivanı Sam ayağa kalktı ve: "Ey hakikî adaletin sahibi olan!

• "Geçen padişahlar bana seni gözetmemi vasiyet ettiler. Adalet yapması senden, onu takdirle karşılaması da benden!

• "Sen İran'ın padişah oğlu padişahı, bütün yiğitlerin ve aslanların seçkinisin!

• "Tanrı senin canını ve tenini korusun; gönlün sevinçli ve bahtın uyanık olsun!

• "Sen, bana eski zamanlardan kalmış bir yadigârsın; padişahlar tahtının üzerinde benim sığınağımsın!

(*) Nüsha: • Yeryüzü padişahı, aydın canlı büyüklerin önünde böyle söyleyince,

• "Savaşlarda ayağını direyen bir aslan, meclislerde de parlak güneşsin!

• "Zeminle zaman ayağının toprağı, o firuze taht da daimî yerin olsun!

• "O Hint kılıcınla, yeryüzünü kötülerden temizledin; artık rahatına bak ve musikî dinlemeyi tercih et!

• "Savaş nöbeti bizimdir; sen tahtında otur ve eğlence meclislerinden ayrılma!

• "Benim atalarım hep pehlivandı. Büyük adamlar ve padişahlar onlara sığınırlardı.

• "Gürşasb'dan ünlü Neriman'a kadar, hepsi komutan ve hançer kullanan savaş erleri idiler.

• "Ben yalnızca yeryüzünü bir dolaşayım da, düşmanlarından bazılarını yakalayıp bağlıyarak sana getirivereyim!

• "Bana pehlivanlığı senin büyük baban, gönlüme de aklı senin sevgin ve düşüncen vermiştir!" dedi.

• Padişah, bu sözleri söyliyen Sam'a birçok değerli hediyeler verdi.

• Bunun üzerine Sam, tahtın yanından uzaklaştı; diğer pehlivanlar da onu takibettiler.

• Sam, kendi memleketine gitti ve işte böylece yeryüzünün işleri düzene girdi.

Zâl'in doğması

• Şimdi ben sana, eski zamandan kalma, fakat, seni şaşırtacak bir hikâye anlatacağım.

2400. • Ey, akıllı oğul! Dinle ve gör ki, zaman Sam'a ne oyunlar etti.

• Sam'ın o zamana kadar hiç çocuğu olmamıştı. Onun için, bütün aklı fikri hep gönlüne rahatlık verecek bir çocukta idi.

• Kendi harem dairesinde yanakları gül yaprağından ve saçı da miskten yapılmış güzel bir kız vardı.

• Sam, bu ay gibi kızdan bir çocuk ummakta idi; çünkü, bu güneş yüzlü kızı çocuk yapmaya kabiliyetli görüyordu.

• Bu kız, nihayet, Neriman'ın oğlu Sam'dan gebe kaldı. Zamanla ağırlaşan bu yükten vücudu rahatsız olmaya başladı.

2405. • Birkaç gün sonra da bu anadan, yüzü dünyayı aydınlatan bir çocuk doğdu.

• Bu çocuğun yüzü güneş gibi güzel, fakat saçları bembeyazdı.

• Çocuk bu halde doğunca, Sam'a haber vermekten çekindiler; bir hafta onun doğumunu sakladılar.

• Bu meşhur pehlivanın haremindeki kadınlar, çocuğun önüne geçip mütemadiyen ağlıyorlardı.

• Kimse, böyle güzel bir eşten ihtiyar bir çocuğun doğduğunu Sam'a söylemeğe cesaret edemiyordu.

2410. • Çocuğun aslan gibi bir dadısı vardı; bütün cesaretini toplıyarak, nihayet, pehlivanın yanına girdi.

• Söze başlıyarak, evvelâ onu övdükten sonra, çocuğunu müjdeledi:

• "Pehlivan Sam'ın günleri kutlu olsun ve onun kötülüğünü düşünenlerin yüreği kopsun!

• "Tanrı, daima düşündüğün ve kendisiyle gönlünü süslediğin isteği yerine getirdi.

• "Ey, ünlü kişi! Harem dairende, o ay yüzlü eşin tertemiz bir çocuk doğurdu.

2415. • "Öyle aslan yürekli ve yiğit yapılı bir çocuk ki, yaşına göre pek cesur görünüyor!

• "Teni temiz bir gümüş ve yanakları da bir cennet kadar güzel; vücudunda hiçbir çirkin yer göremezsin.

• "Bu âhu gibi çocuğun bir tek kusuru varsa, o da saçlarının beyaz oluşudur. Ey ünlü kişi, senin bahtın da böyle imiş.

• "Artık bu kısmetine razı olman lâzım; nankörlük edip yüreğini karartma!" dedi.

• İyi binici olan Sam bu sözleri duyunca, hemen tahtından inip harem dairesine, o bir ilkbaharı andıran eşinin yanına gitti.

2420. • Orada, çok değerli, fakat ihtiyar başlı bir çocukla karşılaştı; böyle bir çocuğu o zamana kadar ne görmüş, ne de duymuştu.

• Vücudunun bütün tüyleri bembeyazdı; yalnız yanakları kırmızı ve biraz tuhaftı.

• Sam, çocuğun saçlarını böyle bembeyaz görünce, dünyadan ümidini kesti.

• Ve bu hâdiseyi, aklın ve olgunluğun yolundan ayrılmış olduğu için, Tanrı'nın kendisine verdiği bir ceza saydı.

• Bunun üzerine başını göklere kaldırarak, kusurlarından dolayı şu şekilde aman diledi:

2425. • "Ey, iğrilikten ve esksiklikten uzak olan yüce Tanrı! İyilik, senin istediğin şeydedir.

• "Eğer büyük bir suçta bulunmuş ve ehrimen'-in yoluna sapmışsam;

• "Öyle umarım ki, cihanın sahibi olan sen onu bana gizlice bağışlar ve özrümü kabul edersin;

• "Bir Ehrimen yavrusunu andıran bu kara-gözlü ve ak saçlı çocukla,

• "Şu karanlık ruhum utanıp üzülüyor; vücu-dumda da sıcak bir kan kaynıyor.

2430. • "Meşhur pehlivanlar gelir de bu kötü alâ-metli çocuğu görür ve benden sorarlarsa, ben onlara ne söyliyeyim?

• "Bu dev yavrusu, neyin nesidir? Bu, iki renk-li bir kaplan mı, yoksa bir peri mi?

• "Dünyanın bütün büyük adamları, bu ço-cuktan ötürü, gizliden veya açıktan açığa bana gü-lerler.

• "Bu utançla İran'ı bırakıp gideceğim ve bu ülkeyi bir daha hayırla anmıyacağım!"

• Bu sözleri hiddetle ve heyecanla söyledi; yüzü kızardı ve kendi talihine lânet etti.

2435. • Sonra da, çocuğun ortadan kaldırılmasını ve bu ülkeden, bu topraklardan uzaklaştırılmasını em-retti.

• Elburz adlı, güneşe yakın ve insanlara uzak bir dağ vardı.

• Simürg'ün yuvası burada idi; çünkü o, yu-vasını insanlardan uzakta bulundururdu.

• Çocuğu götürüp oraya bıraktılar ve dönüp geldiler. Aradan uzun bir zaman geçti.

• Bu suçsuz pehlivan oğlu, henüz karayı aktan ayırdedebilecek yaşta değildi.

2440. • Babası ondan şefkatini kesip onu oraya bir düşkün gibi bıraktırdı ama, bıraktırır bıraktırmaz Tanrı hemen kendi himayesine alıverdi.

• Bu dağda, emzikte yavrusu olan bir de dişi aslan vardı; çocuğa:

• "Ben seni yüreğimin kanı ile besliyecek olursam, boynun bir minnet altına girmiş olmaz ama,

• "Sonra sen de benim için yüreğimi besliyen bir unsur gibi olursun ve eğer seni ileride benden ayırırlarsa, bu sefer benim yüreğim de beraber gider!" dedi.

• Yeryüzündeki vahşi hayvanlar bile, bu çocuğa insanlardan daha çok sevgi ve şefkat gösterdiler.

2445. • Böylece, çocukcağız orada, gece ve gündüz, kimsesiz olarak kalmış oldu.

• Zaman zaman parmağının ucunu emiyor ve için için ağlıyordu.

• Simürg, yavruları acıkınca, yuvasından uçarak yükseklere havalandı.

• Aşağılarda, henüz meme çağındaki bir çocuğun bağırmakta olduğunu duydu; yer, bu bağırışlarla, bir deniz gibi kaynıyordu.

• Çocuğun beşiği taş, dadısı da topraktı; vücudu elbise, dudakları da süt nedir bilmiyordu.

2450. • Etrafında kara topraktan başka bir şey yoktu ve güneş de başının üzerinde yükselmişti.

• Keşke bu çocuğun anası da, babası da kaplan olsaydı; belki o zaman, başının üzerinde, hiç olmazsa

kendisini güneşin sıcağından koruyacak bir gölge olsun bulurdu.

• Tanrı Simürg'ün yüreğine öyle bir şefkat verdi ki, bu çocuğu yemeği hatırına bile getirmedi.

Simürg, göklerden aşağı indi ve çocuğu, pençesiyle, üzerinde yattığı kızgın taştan kaldırıp

• Yavrularının yuvasının bulunduğu Elbürz dağına götürdü; feryatlarını duyup ona acımaları için, çocuğu onlara gösterdi.

• İyilik verici Tanrı ona acıyarak korudu ve canını bağışladı.

• Bir kimseyi Tanrı koruduktan sonra, bir başkası onu hor tutmuş, ne çıkar?

• Bu esnada Simürg'ün kulağına şöyle bir ses geldi:

• "Ey temiz görüşlü, mübarek kuş!

• "Memedeki bu çocuğu iyi koru, çünkü ondaki yiğitlik tohumu ileride yemişini verecek ve

• "Onun soyundan, azgın aslanlar gibi, cihan pehlivanları yetişecektir!

• "Biz onu bu dağlara emanet ettik; bakalım zaman neler gösterecek?"

Simurg ile yavruları, gözlerinden kanlı yaşlar akıtan bu küçük çocuğu korudular, ona baktılar.

• Ne şaşılacak şeydir ki, yüreklerinde ona karşı bir sevgi uyandı; onun güzel yüzüne hayran kaldılar.

• Simurg, süt bulamayınca artık kan emmeye alışan bu küçük konuğuna, avlarının en körpelerini yedirdi.

• Aradan uzun zamanlar gelip geçti. Bulunduğu yeri kimse bilmeden.

2465. • Çocuk günden güne serpilip büyüdü; o dağdan birçok kervanlar gelip geçerdi.

• Çocuk, nihayet, alabildiğine uzamış bir selvi gibi boylandı; göğsü gümüşten bir tepe gibi şişkin, beli de bir kamış gibi ince idi.

(*)

• Zamanla, onun bu dağda yaşamakta olduğu dünyanın her yerinde duyuldu; bu dünyada hiçbir şey gizli kalmaz.

• Bu arada Neriman oğlu Sam'a da bu ünlü oğlunun haberi geldi.

Sam'ın, oğlunu ruyada görmesi

• Sam, gecelerden bir gece, yüreği yaralı ve feleğin takındığı durumdan üzgün olarak uyuyordu.

2470. • Rüyasında, bir Arap atına binmiş bir adamın Hindistan'dan doğru, hızla geldiğini gördü.

• Gösterişli bir atlı ve tam bir yiğit olan bu adam, Sam'ın yanına geldi ve

• Ona, kendi ağacının dalını, yani oğlunu müjdeledi.

• Sam, uykusundan uyanır uyanmaz, hemen mûbitleri çağırdı ve onların bu husustaki fikirlerini sordu.

(*) Nüsha: • Boyu selviyi, yüzü de baharı andıran bu delikanlı, her bakımdan Binici Sam'a benziyordu.

• Rüyasında gördüklerinden başka, kervanlardan işittiklerini de anlatarak:

• "Siz, bu hususta ne dersiniz? Bu işe aklınız erer mi?

• "Üzerinden kışların soğuğu ve temmuz güneşlerinin sıcağı geçtiği halde, bu küçücük yavru hâlâ diri olabilir mi?" diye sordu.

• Yaşlı olsun, genç olsun, bütün mûbitler söze başlıyarak ona:

• "Tanrının lûtfunu ancak nankör olanlar takdir etmez;

• İster topraklar, taşlar üzerinde yaşayan kaplanlar veya aslanlar olsun, isterse su içindeki balıklar ve timsahlar olsun,

• "Bunların hepsi yavrularını beslerler ve Tanrıyı kendilerine bağışladığı bu yavruları için överler.

• "Oysaki sen, Tanrının sana yaptığı bu bağışa karşı onu övmek ödevinde kusur ettin; o masum çocuğu kaldırıp attın;

• "Saçı ak olarak doğdu diye canın sıkıldı; fakat bu, onun tertemiz, bembeyaz vücudunda bir ayıp teşkil etmez.

• "O şimdiye kadar yaşayamaz, diye kestirip atma da onu aramaya hazırlan!

• Tanrı bir insanı korumak istedikten sonra, soğuğun, sıcağın lâfı mı olur?

• "Bu suçundan dolayı, Tanrıdan özür dile; çünkü bütün dünyaya iyilik veren ve iyiliğe yol gösteren, ancak odur!" dediler.

• Bu sözler pehlivan Sam'a o kadar dokundu

ki, ertesi günü derhal yola çıkarak Elburz dağına doğru gitti.

(*)

• Yüreğini üzen düşüncelerin etkisiyle o kadar hızlı yürümüş ve o kadar çok yorulmuştu ki, gece olur olmaz, hemen uykuya daldı.

• Ruyasında, yine Hindistan dağlarından birinin üzerinde, göklere yükselmiş bir bayrakla:

• Güzel yüzlü bir çocuğun ve bunun arkasında da büyük bir ordunun gelmekte olduğunu, gördü.

2490. • Çocuğun sol yanında bir mûbit, sağ yanında da aklı ile ün kazanmış bir adam vardı.

• Bu iki kişiden birisi Sam'ın yanına gelerek ona acı acı, şunları söyledi:

• "Ey kötü düşünceli ve Tanrıdan korkmaz kişi! Tanrıdan utanmayı da gözlerinden silip yıkadın mı?

• "Çocuğuna kuşlar dadılık ettikten sonra, senin yiğitliğin nerede kalmış?

• Eğer ak saçlı olmak bir insan için kusursa, senin başındaki saçlar da bir söğüt yaprağı gibi ak değil mi?

(**)

2495. • "Vücudundaki tüyler hergün başka bir renge giriyor diye Tanrıdan çabucak usanacak mısın?

(*) Nüsha: Oğlunu yeniden bulup gönlündeki sevincin artacağını umdu.

(**) Nüsha: • Onunkileri de, seninkileri de veren Tanrıdır; böyle olunca, sana zulmettiğine inanarak, onu övmeyi azaltman mı gerekir?

• "Bu çocuğu sen hor görmüşsün, bundan ne çıkar? Tanrı onu koruyup yetiştirdi.

• "Onun iyin, Tanrıdan daha şefkatli dadı mı olur? Senin, baba şefkatinden yana bir nasibin yok!"

• Sam, uykusunun içinde, tuzağa düşmüş bir aslan gibi bağırıp çağırdı.

• Bu rüyadan, zamanın kendisine bir felâket dersi vereceği anlamını çıkararak, çok korktu.

2500. • Uyanır uyanmaz, bütün akıllı kimseleri yanına çağırdı; ordunun bütün komutanlarını ödevlerinin başına gönderdi ve

• Heyecanlar geçirerek, vaktiyle atmış olduğu çocuğunu arayıp bulmak için o dağa doğru yürüyüp nihayet oraya vardı.

• Dağın tepesi göklere kadar yükseliyordu; göklerdeki yıldızları çekip koparmak istiyordu sanki.

• Tam tepesinin üzerinde bir yuva görünüyordu; bu öyle bir yuva idi ki, Zühal yıldızının bile ona bir kötülüğü dokunamazdı.

• Yuvanın dikine olan direkleri abanoz ve sandal ağaçlarından, enine olan direkleri de öd ağacından yapılmıştı.

2505. • Sam o gözalıcı kayalığa, kuşun heybetine ve yuvanın dehşetine baktı, baktı da

• Anladı ki bu yuva, saçağı Simâk yıldızına değen bir köşktür; insan emeğiyle, taştan topraktan kurulmuş bir yapı değil.

• Orada, yuvanın çevresinde, tıpkı kendisine

benzeyen bir gencin dolaşmakta olduğu gözüne ilişince,

• Böyle bir kuşu ve ucu ülker yıldızına kadar yükselen böyle bir kayalığı yaratan Tanrıyı övmeye, yüzünü gözünü yerlere sürmeye başladı.

• Artık iyice bildi ki Tanrı; adaletli, kudretli ve büyük olanların en büyüğüdür.

2510. • Dağa çıkmak için çareler düşünmeye ve hayvanların dağa çıkarken takibettikleri yolu aramaya başladı.

• Tanrıyı öve öve dağın çavresini döndü, dolaştı ise de, dağa götüren hiçbir yol bulamadı.

• Bunun üzerine Tanrıya seslenerek: "Ey, şu göklerden, güneşten, aydan ve her yerden yüce olan Tanrı!

• "Senden özürler diliyerek önünde başımı eğiyorum, heybetinin korkusu ile işte canımı önüne saçıyorum;

• "Eğer bu çocuk benim soyumdansa ve kötü yapılı Ehrimen'in tohumundan gelme değilse,

2515. • "Şu dağa çıkmak için ben kuluna yardım et, suçu çok olan bu kulunu tersleme!" diye yalvardı.

(*)

• Yüreğinin bu gizli dileklerini böylece ortaya dökünce, adaletli Tanrı onun yalvarışlarını kabul etti.

• Simürg, dağın tepesinden aşağılara doğru ba-

(*) Nüsha: • Bu kulunu merhametinle yükselterek, vaktiyle atmış olduğum oğlumu bana geri ver!

kınca, dağın teğindeki insanların Sam ile onun adamları olduklarını anladı.

• Onların sırf çocuğu almak için geldiklerini, yoksa oraya kadar kendisi için zahmet çekip gelmediklerini bildi.

• Bunun üzerine, Sam'ın oğluna dönüp şunları söyledi: "Ey, bu yurtta ve bu yuvada birtakım zahmetlere katlanan çocuk!

• "Ben, senin dadınım; hattâ bir dadıdan da daha fazlayım, senin için bir saadet sermayesiyim.

• Baban senin başına bir macera açtığı için, ben de sana Zend'in Destanı adını veriyorum.

• Yurduna döndüğün zaman, sana hayatta önderlik edecek olan pehlivan baban seni bu adınla çağırsın;

• "Senin baban Sam'dır ve Sam büyüklerce en yiğit pehlivan olarak tanınmış olan pehlivandır.

• "O şimdi, bu dağa oğlunu, yani seni bulup almak için gelmiş bulunuyor ve seni onun yanında şeref ve saadet bekliyor.

• "Artık benim için yapılacak şey, hiç incitmeden seni onun yanına götürmektir!"

• Simürg'den bu sözleri duyunca, delikanlının gözleri doldu ve yüreği burkuldu.

• O, gerçi insan yüzü görmüş değildi; ama Simürg ona konuşmayı öğretmişti.

• O da Simürg gibi konuşuyordu; çok akıllı ve bilgili idi.

• Akıllıca konuşur, dürüst düşünceli, vücutça sağlığını Tanrıdan dileyen bir gençti.

• Bak, Simürg'e şöylece ne güzel bir karşılık verdi:

• "Senin yuvan benim parlak tahtım ve kanadların da başımın tacını aydınlatan ışıktır.

• "Ben, Tanrıdan sonra, sana şükrederim. Çünkü, bütün güç işler ancak senin sayende kolaylaştı." dedi.

• Simurg de ona: "Sen, padişahlığın tacını, tahtını ve padişahlık külâhını giyme törenini ve şatafatını görünce,

• "Belki de bu ilk yurdunun değeri gözünden düşer; zamanı sen de bir sınayıver.

• "Ben; seni, sevmediğimden, sana bir kötülük olsun diye yanımdan uzaklaştırmıyorum; ben seni padişahlığa yükseltiyorum.

• "Senin burada kalman benim için daha iyi ama, gitmen de senin için iyi..

• "Sen yanında kanadımdan bir tüy götürerek, her zaman benim himayemin gölgesine sığınabilirsin.

• Eğer düşmanların sana bir güçlük çıkarırlarsa, iyi veya kötü bir harekette bulunurlarsa,

• "Benim tüyümü ateşe at, işte o zaman kudretimi görürsün.

• "Çünkü ben seni kanadımın altında besledim, yavrularımla beraber büyüttüm.

• "Ben o zaman bir kara bulut gibi gelir ve hiç incitmeden seni yine buraya getiririm.

• "Yüreğindeki sevgin pek büyüktür, sen de dadının sevgisini yüreğinden çıkarma!" dedi.

• Onu böylece avuttu ve tutup havaya kaldırarak bulutlara kadar yükseltti.

• Sonra, yeniden bir uçuşla onu babasının yanına indirdi. Çocuğun saçları göğsüne kadar uzamıştı;

• Vücudu fil gibi iri, yüzü de bahar gibiydi. Babası, onu görür görmez, acı acı ağlamaya başladı.

• Simürg'ün önünde başını yere eğerek ona teşekkür ettikten sonra:

• "Ey, kuşların padişahı! Adaletli Tanrı sana bu gücü ve hüneri

• "Biçarelere yardım etmen için vermiştir. Sen iyilik etmekte herkesten üstünsün.

• "Senin kötülüğünü istiyenler kahrolsun; sen ebediyen yaşa!" dedi.

• Simürg de bunun üzerine yeniden yükselerek dağın üstüne çıktı. Sam'la adamlarının gözleri onda kalmıştı.

• Sam, çocuğunu tepesinden tırnağına kadar süzdü ve onu padişahlık taç ve tahtına lâyık gördü.

• Bu çocuk; aslan göğüslü, aslan pazılı, güneş yüzlü, yiğit yürekli idi ve eli de kılıç kullanmaya çok elverişli görünüyordu.

• Kirpikleri ak, gözleri katran gibi kara, dudakları mercan ve yanakları da kan gibi kırmızı idi.

• Tüylerinin beyazlığından başka bir kusuru yoktu, bundan başka hiçbir çirkinlik taşımıyordu.

• Sam'ın yüreği, duyduğu sevinçle, bir cennete döndü; o temiz yaradılışlı oğlunu çok beğendi.

• Ona: "Ey oğul, içinden bana kırılma; geçmişi unut ve beni sev;

• "Ben, Tanrının âciz bir kuluyum; yeniden elime geçirdikten sonra,

• "Tanrıya ahdim var, sana hiçbir kötülüğüm dokunmasın diye.

• "Senin iyi olsun, körü olsun her isteğini yerine getireceğim; sen ne istersen onu yapacağım!" dedi.

2560. • Bunun üzerine, onun üzerine bir pehlivan elbisesi giydirdi ve beraberce dağdan indiler.

• Destan, şehre gelince, bir at ve bir de padişih elbisesi istedi.

• Simürg ona Destan adını vermişti; Sam da Zâl-i Zer adını taktı.

• Bütün askerler gönülleri ferahlı ve sevinçli olarak, Sam'ın önüne geldiler

• Ve üzerinde davullar çalınan filleri takibettiler. Havaya kalkan tozlar, mavi bir dağ gibi yükseldi.

2565. • Davulların, boruların, altın çıngırakların ve Hint çalgılarının sesleri etrafı tuttu.

• Atlıların naraları göklere yükseldi, büyük bir neşe içinde yola çıktılar.

• Aynı neşe içinde, bir pehlivan fazlasiyle gelip şehire girdiler.

Minuçihr'in Sam ve Zâl-i zer'in durumlarından haber alması

• Padişah Minuçihr'e, Sam'ın büyük bir tö-

renle dağdan inip yerine vardığına dair Zâbil'den haber geldi.

• Minuçihr bu haberi duyunca, çok sevindi ve dünyayı yaratan Tanrıyı övdü.

2570. • Minuçihr'in; yiğit, akıllı, cesur ve dindar iki oğlu olmuştu.

• Bunlardan birinin adı Nevzer, birinin da adı Zeresb idi ve savaş meydanında Azergeşesb'i andırırlardı.

• Minuçihr, Nevzer'e "Bir ata binip süratle Sam'a git;

• "Simürg'ün yuvasında büyüyen Destan'ın yüzünü gör;

• "Erişttiği saadetten dolayı o padişah yüzlüyü kutladıktan sonra,

2575. • "Söyle, hemen yanıma gelerek, başından geçenleri bana anlatsın;

• "Ve ondan sonra tekrar Zâbilistan'a dönerek, padişahların bendelerince âdet olduğu üzere, hizmetinde devam etsin!" emrini verdi.

• Nevzer yola çıktı; Neriman oğlu Sam'ın yanına gelince, genç bir pehlivan gördü.

• Sam da onu görür görmez atından inip, birbirlerini kucakladılar.

• Sam, padişahın ve padişahların hatırlarını sordu; Nevrez de karşılığını verdi.

2580. • Cesur Sam, padişahın iyilik haberlerini duyunca yeri öptü.

• Taç sahibi padişahın buyruğu üzere, onun sarayına gitmek için hemen yola çıktı.

• Zâl-i Zer'i bir erkek filin sırtına oturttu ve süratle sarayın kapısının yolunu tuttu.

• Padişahın şehrine yaklaştığı zaman Minuçihr, ordusu ile birlikte, Sam'a karşı çıktı.

• Sam, Minuçihr'in bayrağını görünce, atından indi, yaya yürümeye başladı ve

• Ona gönül rahatlığiyle sonsuz ömür diledi (*).

• Minuçihr, emretti ve o yüreği temiz, Tanrıya tapan adam tekrar atına bindi.

• Taç sahibi ile taç peşinde koşan, beraberce, padişahlık makamına doğru gittiler.

• Saraya gelince, Minuçihr tahtına oturdu ve padişahlık külâhını başına giydi.

• Neşe içinde, bir tarafında Karen, bir tarafında da Sam olarak oturmakta iken,

• Altından külâh ve altından bir amutla süslenmiş olan Zâl'i

• Teşrifat nazırı huzura getirdi. Padişah onu görünce şaşırdı;

• Dönüp Sam'a: "Buna eş olabilecek kimse yoktur;

• "Şu boyu bosu ve şu güzel yüzü ile, ruha ve aşka ferahlık veren bir hali var!" dedi ve

• Şunları da sözlerine ekledi: "Şu öğüdü de benden dinle:

(*) Nüsha: Beyit şu şekildedir: • "Kahraman, yeri öptü ve padişaha: "Canın aydın ve sevinçli olarak ebedî kal" dedi.

• "Bu delikanlıya iyi bak, hiçbir suretle onu incitme, ondan başka kimse yüreğini sevindirmesin;

• "Onda padişahlara mahsus bir büyüklük, bir aslan pençesi, akıllı kimselerin yüreği ve yaşlıların aklı var;

• "Ona savaşmanın ve toplu yaşayışın usullerini öğret

• "O, şimdiye kadar, dağdan, Simürgden ve onun yuvasından başka bir şey görmedi; tabiî, bu âdetleri bilemez!"

• Bundan sonra Sam söze başlıyarak, Simürg'ün ve onun oturduğu yüksek dağın durumunu,

• Bu akıllı çocuğun kötü muameleye neden uğradığını,

• Nasıl yatıp kalktığını, ne yiyip içtiğini ve o dağda herkesin gözünden saklı olan yerini birer bier anlattı.

• Zâl'i o dağa attırmasındaki sırrı, felğin cilvesini

• Ve nihayet bütün yeryüzünün bu Simürg ve Zâl hikâyesi ile çalkalandığını da şöylece anlattı:

• "Ben, Tanrının buyruğu ile, Elburz dağının o varılması güç yerine gittiğim zaman,

• "Ucu bulutlara değen bir kayalık gördüm; o haliyle, sanki denizin üzerine oturtulmuş, taştan bir gök gibi idi;

• "Üzerinde de köşk gibi bir yuva duruyordu; öyle bir yuva ki, hangi yönünden olursa olsun, kendisi içn tehlikeli olabilecek bütün yollar kapalıydı;

• "Bu yuvanın içinde, Simürg'ün yavruları ile Zâl, aynı cinsten iki eş gibi, oturuyorlardı.

• "Oranın havasından öyle bir sevgi kokusu geliyordu ki, şimdi bile onu hatırlamak yüreğime ferahlık veriyor.

• "Dağın bütün çevresini dolaştım, oraya çıkmak için hiçbir yol bulamadım.

2610. • "Nihayet öyle bir an geldi ki, kaybettiğim oğlumun hasreti taştı, kabardı; nerede ise, şu ateşten ruhum vücudumdan ayrılıp gidecekti.

• "İçimden, Tanrı'ya: "Ey her şeyin üstünde olan, herkese yardım ettiği halde hiç kimseden hiç bir şey istemeye ihtiyacı olmıyan, adaletli Tanrı!

• "Büyüklüğün belgeleri her yerde vardır, felek, yanlız senin buyruğunla döner.

• "Güneşin ve ayın sahibi olan senin katında, ben yüreği günahla dolu bir kulum;

• "Bütün ümidim, senin affındadır; başka hiçbir şey benim imdadıma yetişemez;

2615. • "Bir kuşun beslediği ve düşkünlük içinde büyüyen o kulun

• "İpek yerine hayvan postu giydi ve meme yerine parmağının etini emdi;

• "Onu yine bana bağışla, ona ulaştıracak yolu bana göster ve şu çektiğim eziyetlere bir son ver;

• "Gösterdiğim şefkatsizlik yüzünden ruhumu yakma, yine onu bana ver, yüreğimi aydınlat! dedim.

• "Bu sözlerimi bitirir bitirmez, Tanrının izni ile, duam kabul olundu.

2620. • "Simürg hemen uçup bulutlara kadar yükseldi, başımın üstünde bir halka çevirdi ve

• "Zâl'i kucağına almış olarak, dağdan, bir bahar bulutu gibi inip geldi.

• "Onun kokusiyle yeryüzü misk gibi koktu; gözlerim ve dudaklarım kurumuştu;

• "Simürg'ün korkusu ve oğlumun hasreti ile, başımda akıl da kalmamıştı;

• "Simürg onu, şefkatli bir dadı gibi kaldırıp yanıma getirdi.

2625. • "Ben de onu övdüm, hattâ işin garibi, ona şükrettim ve tapındım da.

• "O, çocuğu yanıma bıraktıktan sonra, dönüp gitti. Tanrının buyruğunu dinlememek olmaz.

• "Şimdi de onu padiaşhımın yanına getirdim ve, gizli olsun, açık olsun, olan biten her şeyi de anlattım."

Zâl'in Zâbilistan'a dönmesi

• Bunun üzerine padişah, mûbitleri, müneccimleri ve akıllı kimseleri çağırtarak,

• Onlara, Zâl'in yıldızına bakmalarını, bu yıldızın etkisi ile kimin komutanı olacağını,

2630. • İleride nasıl bir büyüklüğe ereceğini ve ne işler başaracağını incelemelerini buyurdu.

• Mûbitler ve müneccimler, ayrı ayrı, Zâl'in yıldızına baktılar ve

• Gelip padişaha: "Ey, ünlü taç sahibi! Dünya

durdukça ebedî ol! Zâl; ünlü bir pehlivan, akıllı ve iyi bir binici olacak!" dediler.

(*)

• Padişah bunu duyunca sevindi, pehlivanın da yüreği ferahladı.

• Yeryüzünün padişahı Minuçihr ona öyle değerli bir elbise hazrılattı ki ,herkes onu beğendi

2635. • Altın eyerli Arap atlarını, altın kınlı Hint kılıçlarını,

• Kumaşları, ipekleri, yakutları, altınları, halıları, yaygıları,

• Mücevherleri, altınlı Rum kumaşları giyinmiş olan Rum köleleri,

• Zebercetten, firuzeden, gümüşten ve kırmızı altından yaplımış türlü türlü, tabaklarla bardakların içine konmuş

• Miskleri, kâfurları ve safranları, buyruk sahibi padişahın önüne getirdiler.

2640. • Bunlardan sonra da; zırhlar, tulgalar, at zırhları, mızraklar, gürzler,

• Oklar, yaylar, firuzeden yapılmış bir taht, altından bir taç, yakut bir mühür ve bir de altın kemer geldi.

• Bunun üzerine Minuçihr, baştan başa övücü sözlerle dolu bir andlaşma yazdı.

• Bütün Kâbil'i, Denber'i, Hind'i, Mây'i ve Çin Denizinden Sind Denizine,

(*) Nüsha: • Akıllı, uyanık, kahraman, yiğit, kahramanları yıkan ve aslanları tutan bir komutan olacak!" dediler.

• Zâbilistan'dan Büst'e kadar bütün ülkeleri Sam'a verdi. Bunlar için, âdet olduğu üzere, bir andlaşma yazıldı.

2645. • Bu andlaşma yazıldıktan ve o değerli elbise de kendisine verildikten sonra cihan pehlivanının atı istendi.

• At gelince, Sam ayağa kalktı, hazırlandı ve Minuçihr'e şöyle dedi: "Ey büyük, sayın ve adaletli padişah!

• "Başı göğe ve aya kadar yükselmiş bile olsa, başına taç koymş padişahlar arasında sana benzeyen kimse yoktur!

• "Zaman, ancak, senin şefkatli, güzel düşünceli ve akıllı vücudunla şeref bululur.

• "Yeryüzünün bütün hazineleri senin gözünde değersizdir; Tanrı, senden yalnız adının yadigâr kalacağı zamanı göstermesin!"

2650. • Sonra, ilerledi ve tahtı öptü. Davulu filin üzerine bağladılar ve

• Zâbilistan'ın yolunu tuttular. Bütün köylüler ve şehirliler ona karşı çıktı.

• Öğleye doğru haber gelmişti ki, yeryüzünü aydınlatan komutan;

• Altın taç, değerli elbise, andlaşma, menşur ve altın kemerle yoldadır.

• Sistin'ı cennet gibi süslediler; o kadar ki toprakları miske, taşları, tuğlaları da altına döndü.

2655. • Her tarafa bol bol misk ve altın, bir o kadar da safran ve para döktüler.

• Büyü, küçük, herkes bayram ve sevinç içindeydi.

• Her taraftan büyük ve ünlü adamlar gelerek Sam'ı kutladılar:

• "Bu genç, bu taze gönüllü pehlivan bahtiyar olsun!" diye dua ettiler.

• Sam'ı övdüler ve Zâl'in üzerine de altın saçtılar.

• İçlerinde değerli elbiseye lâyık, akıllı ve kudretli olanlara,

• Derecelerine göre elbiseler verildi; bunların her biri, mertebelerinin yükseltilmesini padişahtan rica ettiler.

Sam'ın Zâl'e padişahlık vermesi

• Bundan sonra Sam, oğluna, padişahlara gerekli bulunan bilgileri ve hünerleri öğretti.

• Bütün ülkelerin gün görmüş adamlarını çağırtarak onlara, gereken sözleri söyledi.

• O ünlü ve akıllı kimselere: "Ey ünlü akıllı, temiz ve uyanık yürekli mûbitler!

• Padişah bana, ordumu hazrılayıp yola çıkmaklığım için emir verdi.

• "Ben, Gürksârân ve Mazenderan taraflarına büyük bir ordu ile gideceğim;

• "Oğlum sizin yanınızda kalsın; o, benim canımın eşi ve yüreğimin kanıdır;

• "Ben, gençliğimde, başımda kavak yelleri eserken bir uygunsuz iş yapmıştım;

• "Tanrı bana bir oğul vermişti; cahilliğimden, değerini bilmiyerek, onu kaldırdım, attım;

• "Büyük kalpli Simürg onu büyüttü ve yeryüzünü yaratan Tanrı onu sefalette bırakmadı.

• "Benim hor gördüğüm bu çocuğa Simürg değer verip onu besledi. Şimdi de selvi gibi oldu.

• "Zamanı gelince Tanrı bana acıdı ve lûtfederek onu bana geri verdi.

• "Onu şimdi de size yadigâr ve emanet olarak bırakıyorum.

• "Onun öğretim ve eğitimini, aklının ve ruhunun aydınlatılmasını sizden bekliyorum.

• "Onu hoş tutarak öğütlerde bulunun, kafasına güzel düşünceler yerleştirin, ona yükselmenin yollarını gösterin;

• Benim, padişahın buyruğu üzere, ordumla ve bütün komutanlarımla düşmana karşı gitmem lâzım!" dedi.

• Sonra Zâl'e döndü, ona da: "Cömert ol ve yüreğini ferah tut!

• "Bil ki Zâbilistan senin hükmün altındadır ve bütün yeryüzü senin buyruğuna tâbidir.

• "Senin evin barkın herkesinkinden daha mamur ve dostların da senin saadetinle şadolsun!

• "Bütün hazinelerin anahtarları işte önünde; gönlüm senin saadetini görürse sevinir, felâketini görürse üzülür.

• "Savaştan ve eğlenceden yana ne istersen onu yap!" diye öğüt verdi.

• Bunları duyunca genç Zâl, Sam'a: "Ben şimdi, yine sensiz nasıl yaşayabilirim?

• "Anasından suçlu olarak doğmuş bir kimse varsa, o da benim; ne kadar feryadetsem yeridir.

• "Vaktiyle yaptığın gibi, yine öyle uzun za-

man beni kendinden uzaklaştırma; artık barışmanızın zamanı geldi.

2685. • "Bir zamanlar kuş pençesi altında ve toprakların üzerinde süründüm süt yerine kan emdim.

• "Evim kuşun yuvası, arkadaşım kuşun kendisi.. öyle bir an geldi ki artık ben de kuştan sayıldım.

• "Şimdi kader beni senden yine ayırıyor; anlaşılan, benim bu şekilde büyümem mukaddermiş!

• "Benim gülden nasibim sadece diken; fakat, ne çare? Yeryüzünü yaradana nasıl karşı gelinebilir?" dedi.

• Bunun üzerine Sam ona: "İyi ettin de yüreğini boşalttın; ne söylemek istiyorsan, çekinmeden söyle!

2690. • "Yıldızların ilmi ile uğraşanlar, yıldızının iyi olduğunu,

• "Büyük bir mevki, ordu ve taç sahibi olacağını haber verdi.

• "Şu dönen feleğin hükmüne boyun eğmemek olmaz. Etrafını saranlara kendini sevdirmeye çalış.

• "Etrafına binicileri, savaşçıları ve bilgiçleri topla;

• "Dinle ve öğren; her bilgiden nasibin olsun; öğrendiğin her şey yüreğine ferahlık ve sevinç getirir.

2695. • "Eğlenmekten ve bağışlarda bulunmaktan da geri durma; daima öğrenmeye ve adaletle hareket etmeğe çalış!

• "Âdetleri ve dini bilen akıllı kimselerle düşüp kalk;

• "Akıllı bir adam, senin canının düşmanı bile olsa, cahil bir dosttan iyidir.

• "Sen benim oğlum ve bir tek yadıgârımsın; her işte benim yardımcımsın;

• "Hesap Gününün sahibinden, bahtınla ve devletinle mesut olmanı dilerim." dedi.

• Bu öğütler de bitince, davul sesleri yükselmeye başladı; yeryüzü demir, gök de abanoz rengini aldı.

• Sarayın dehlizlerinden zillerin ve Hint trampetelerinin sesleri yükselirken

• Sam, düzgün ve savaşa susamış bir ordu ile, yola çıktı.

• Zâl de, ordu yola girinceye, yani iki millik yere kadar babasiyle beraber gitti.

• Orada Sam, Zâl'i kucaklıyarak bağrına bastı ve o kadar büyük bir heyecana kapıldı ki, bunu gören

• Zâl'in gözleri kanlı yaşlarla doldu; yüreğinin kanlarını gözlerinden yanaklarına döktü.

• Bundan sonra Sam, Zâl'e geriye dönerek gidip sevinçle tahtına oturmasını buyurdu.

• Sam'ın Destan'ı, babası olmaksızın nasıl olup da mesut bir hayat geçirebileceğini düşüne düşüne, endişe içinde dönüp geldi.

• O meşhur fildişi tahtın üzerine oturdu ve başına o parlak tacı giydi,

• Bileziğini, altın gerdanlığını, altın kemerini takındı; öküz kafası biçimindeki gürzünü de eline aldı.

• Bundan sonra, her memleketin mûbitlerini

çağırdı ve onlarla her şey üzerinde uzun uzun konuştu, düşüncelerini sordu.

• Yıldızlara bakanlar, din âlimleri, savaşçı biniciler ve düşmana kin besleyen pehlivanlar

• Gece gündüz onunla beraber oturarak konuşup görüşüyorlardı.

• Zâl, böylece, güzel bir öğretim ve eğitim gördükten sonra öyle bir duruma geldi ki, onu görenler bir yıldız sanırlardı.

• Bilgi bakımından olsun, düşünce bakımından olsun o kadar yükselmişti ki, yeryüzünde bir eşi olmıyacağına kendisi de kanaat getirdi.

2715. • Binicilikte o kadar ustalaşmıştı ki, bütün büyükler her yerde onun vakalarını anlatıyorlardı.

• Erkek, kadın herkes onun güzelliğine hayrandı. Nerede görseler, hemen etrafını alırlardı.

• Saçlarınnı kokusu o kadar güzeldi ki, renkleri beyaz olduğu halde, uzaktan veya yakından görenler onları misk sanırlardı.

Zâl'in Kâbilli Mihrabın yanına gelmesi

(*)

• Zâl, bir gün, kendi ülkesi içinde bir dolaşma yapmak istedi.

• Yakın adamlarından olan ve kendisi gibi düşününp duyan pehlivanlarla yola çıktı.

(*) Nüsha: • Felek Sam'a ve Zâl'e sevgisini artıra artıra böylece dönmesinde devam ederken,

• Hindistana, Kâbil'e, Denber'e, Mürg'e ve May'e gitmek arzusunda idi.

• Her nereye vardı ise, hemen tahtını kurup şarap ve çalgı istedi.

• Hazinesinin kapısını açtı ve bu iğreti dünya için uğraşmaktan el çekti.

• Zâbil'den Kâbil'e geldi; Kâbil'de, mihrab adında bir padişah vardı.

• Bunun boyu alabildiğine uzamış bir selviye, yanakları bahara, yürümesi de sülünün yürüyüşüne benzerdi.

• Akıllıların yüreği, olgun kimselerin düşüncesi, pehlivanların omuzlar, mûbitlerin aklı hep onda toplanmıştı.

• Arap Dahhâk'in soyundandı ve Kâbil'e bağlı bütün ülkeler onundu.

• Savaşta bir türlü dengi olamadığı için, her yıl, Sam'a bir vergi verirdi.

• Mihrab, Sam'ın oğlu Destan'ın gelmekte olduğunu haber alınca,

• Üzerlerine hazineler, yükletilmiş atlar ve kölelerle;

• Altınlar, yakutlar, miskler, amberler, altınla örülmüş kumaşlar, ipekler,

• Padişahlara mahsus mücevherlerle süslenmiş bir taç ve zebercetle işlenmiş bir altın gerdanlıkla ve

• Ordusunun ileri gelenleri de yanında olarak, onu karşılamağa çıktı.

• Sam'ın oğlu Destan'a, kendisi gibi bir ayla

başka güzel bir ayın birleşmek üzere olduğunu haber verdiler.

• Destan âdet olduğu üzere, Mihrab'a bir yer hazırlattı. Onu çok iyi bir şekilde karşıladı, ikramlarda bulundu.

• Beraberce, firuze tahtın yanına gittiler ve neşe içinde, bir meclis kurdular..

• Pehlivanlara yaraşan bir sofra hazırlandı ve iki bahtiyar adam, sofraya oturdular.

• Sâkiler şarap ve kadeh getirdiler; Mihrab, Sam'ın oğlu Zal'in yüzüne baktı.

• Bu yüzden hoşlandı ve gönlü ona bağlandı.

• Zâl de Mihrab'ın aklına ve bilgisine o kadar hayran kaldı ki, kendi kendine: "Böyle bir oğul doğuran ana ölmez sayılır!" dedi.

• Sofradan kalktıkları zaman Zâl, Mihrab'ın omuzlarını ve kollarını gözden geçirerek,

• Adamlarına "Beli kemerli padişahlar arasında bundan daha güzeli var mıdır?

• Bu yüz ve bu boy bos, yeryüzünde, kimsede yoktur; bunun eşi bulunmaz!" dedi.

• Yanındaki büyük adamlardan biri dedi ki: "Ey, cihan pehlivanı!

• "Onun, hareminde sakladığı öyle bir kızı vardır ki, güneşten daha parlaktır.

• "Teni, baştan başa, fildişi gibi bembeyazdır; yüzü cennete, boyu bosu da çınar ağacına benzer.

• "Gümüş gibi gerdanının üzerinde, miskten yapılmış bir kemendi andıran saçlarının uçları, bir ağın uçları gibi, kıvrım kıvrımdır.

• "Yanakları nar çiçeği ve dudakları kiraz gibidir; gümüş göğsünde iki de nar yetiştirmiştir..

• "Kirpikleri siyahlıklarını karganın kanadından almışlardır; gözleri de bağda yetişmiş iki nergistir.

• "Kaşları, üzeri nar miski ile kaplanmış, birer Tıraz yayına benzerler.

2750. • "Ay görmek istersen onun yüzüne bak; misk koklamak istersen onun saçlarını kokla.

• "O, baştan başa, güzellikler, istekler ve rahatlıkla dolu bir cennettir!" dedi.

(*)

• Bu sözleri duyunca Zâl'in yüreği öyle dolup boşaldı ki ne başında aklı kaldı, ne de rahatı.

• Bir insan, iyi olan durumunu kaybederse, onu tekrar bulması güç olur.

• Geceleyin, uzun müddet uykusuz kaldı; kafasını düşünceler kaplamış, daha yüzünü bile göremediği bu güzel kız için üzülmeğe başlamıştı.

2755. • Güneş, dağların tepesine kılıcını saplayınca, yeryüzü kâfur gibi bembeyaz oldu.

• Zâl'in sarayının kapısı açıldı; altın kınlı kılıçlariyle pehlivanlar gelip.

• Kapısının önünde saf bağladılar. Büyük adamların, belli olan yerlerini almaları istenilince de,

• Kâbil padişahı, Mihrab, Zâbil padişahı Zâl'in sarayına yöneldi.

(*) Nüsha: • "Ey ünlü pehlivan! O, sana yaraşır; çünkü, gökteki aya benezr!

• Saraya yaklaştığı sıralarda, kapının önünden "Yol verin!" diye sesler yükseldi.

• Yemişini yeni vermeğe başlamış bir ağaca benziyen Mihrab, Zâl'in yanına vardı.

• Zâl, bu gelişten memnun olarak onun gönlünü aldı ve meclisin şerefli bir yerine oturttuktan sonra:

• "Taht, padişahlık mühürü, kılıç ve taç adına ne dilersen dile!" dedi.

• Mihrab, verdiği karşılıkta dedi ki: "Ey yüce, muzaffer ve buyruğu her yere geçen padişah!

• "Benim, şimdilik, bir tek arzum var; onu yapmak da senin için güç bir şey değil.

• "İçinden istiyerek evime bir kerecik olsun konuk gelmeni ve böylece canımı bir güneş gibi aydınlatmanı diliyorum!"

• Zâl ona: "Bu, benim için, doğru bir hareket sayılmaz; senin evine gelmem doğru olmaz.

• "Seninle birlikte şarap içtiğimizi, sarhoş olduğumuzu, puta tapanların evine gittiğimi

• "Sam haber alırsa, gönlü buna razı olmaz.

• "Bundan başka ne dilersen yerine getirir ve senin yüzünü görmekle sevinirim!" dedi.

• Bu sözleri duyunca Mihrab, onu övmeğe başladı; fakat, içinden de onu kötü dinli olmakla suçlandırdı.

• Bundan sonra da, salına salına Zâl'in yanından ayrıldı ve onun talihi için de duada bulundu.

• Sam'ın oğlu Destan, onun arkasından bakakaldı; onu çok beğeniyordu ve o da bu beğenilmeye, doğrusu, lâyıktı.

• Fakat, başkaları onun yüzüne bile bakmamışlardı. Çünkü, onu bir yabancı sayıyorlardı;

• Onun ne dini, ne de töresi kendilerininkine benzemiyordu. Bundan ötürü, onu övmeye, dilleri varmadı.

• Fakat, Zâl'in aydın gönlünün onu hararetle sevdiğini gördükleri için,

• Bütün büyükler, yeryüzünün o ünlü erleri onu birer birer övdüler.

• Onun boyu bosu, yüzünün güzelliği, alçak gönüllülüğü, olgunluğu ve taşıdığı liyakatle

• Zâl'in gönlü deliye döndü; aklı başından gitti ve aşk üstün geldi.

• Arapların padişahı ve doğru adamların başı olan kimse bu hususta şunu söylemiştir:

• "Yeryüzünde yaşadığı müddetçe yalnız derim, eşimdir; evim barkım da şu gök kubbenin altı.

• "Yükselmek için, evlenmemem gerek... Akıllı adamların yanında küçük düşmek ietemem!"

• Bu düşüncelerle Zâl'in yüreği yaralandı ve bu isteğine daha çok bağlandı.

• Fakat, bu uğurda şerefini kaybetmekten korkuyor ve yüreği üzülüyordu.

• Zâl'in gönlü, böylece, sevgi ile dolup boşalarak, aradan bir müddet daha geçti.

Rûdâbe'nin cariyelerine danışması

• Bir gün erkenden Mihrab, salına salına sarayından çıkıp

(*)

• Harem dairesine uğradı ve orada güneş gibi iki kızla karşılaştı.

• Bunlardan birisi güzel yüzlü Rûdâbe, birisi de akıl ve düşünce sahibi Sinduht idi

• İkisi de; bahar vakti renkler, kokular ve türlü türlü çiçeklerle donanmış bir bahçe gibi güzeldiler.

• Mihrab, Rûdâbe'nin karşısına gelince, yeryüzünü yaratan Tanrıyı övdü.

2790. • Önünde, üzerinde ay doğmuş ve başına amberde taç konmuş bir selvi duruyordu.

• Bu kız; kumaşlar, mücevherlerle süslenmiş ve, cennet gibi, bütün güzellikleri nefsinde toplamıştı.

• Sinduht, çiyde gibi dudaklarını açtı ve tatlı tatlı konuşarak Mihrab'a sordu:

• "Bugün nasılsın ve oradan nasıl geldin? Kötülüğün eli senden ırak olsun!

• "Sam'ın o, ihtiyar başlı, ak saçlı oğlu nasıl adamdır? Padişahlık tahtının mı lâfını ediyor, yoksa içinde büyüdüğü kuş yuvasının lâfını mı?

2795. • "Onda bir insan huyu var mı ve ünlülerin yolundan gidiyor mu?"

(**)

(*) Nüsha: "İçinden mütemadiyen Zâl'in mertliğini, yiğitliğini, büyüklük ve güzelliğini överekten

(**) Nüsha: • "O kutlu Zâl, Simürg'ünden bahsediyor mu? Yüzü ve boyu bosu nasıl?

• Mihrab, ona dedi ki: "Ey, gümüş göğüslü ve güzel yüzlü selvi?

• "Pehlivanlıkta, yeryüzünün ünlü pehlivanları içinde hiç kimse ona yetişemez.

• "Sarayının adamları içinde, onun gibi dizgin kullanan bir yiğit yoktur.

• "Yüreği, erkek bir aslan yüreği gibidir; eli de, cömertlikte, Nil deryasına benzer.

2800. • "Bir taraftan tahtının üzerinden altınlar saçarken, bir yandan da savaş alanında düşmanlarının kellelerini yerlere döker.

(*)

• "Genç, uyanık, dinç talihli ve yanakları erguvan gibidir.

• "Öç alacağı zaman bir belâ timsahı, atının eyerinin üzerinde de keskin pençeli bir ejderha kesilir.

• "Öç almak için savaş alanına girdiği zaman, havaya kalkan tozları düşmanın kaniyle bastırır ve her yanına su renkli hançerler yağdırır.

• "Saçının aklığından başka hiçbir kusuru yok; kusur arıyanlar, onda bundan başka bir şey bulamazlar.

2805. • "Kaldı ki, saçının aklığı da ona yaraşıyor; hattâ bu saçın güzelliği ile birçok gönülleri bile kendisine bağlıyor!"

• Rûdâbe'nin, bu sözleri işitir işitmez, yanakları nar çiçeği gibi kızardı.

(*) Nüsha: • Her ne kadar saçının rengi ak ise de, mertlik bakımından, bir kaplanı parçalıyacak kuvvettedir!

• "Zâl'e karşı duyduğu sevgi ile, yüreği sanki ateşle doldu; yemeden içmeden kesildi, bütün rahatı kaçtı.

• Sabrı tükendi; aklın yerine heves geçti; huyları, âdetleri değişti.

• Güzel sözler söyliyen bir olgun kişinin: "Kadınların yanında erkeklerden bahsetme;

2810. • "Kadınların yüreği, şeytanın evidir; erkekler hakkındaki sözler onları kışkırtır ve hemen hileye başvurmağa kalkışırlar!" sözü ne kadar doğrudur!

• Rûdâbe'nin, vefalı ve akıllı, beş Türk cariyesi vardı.

• Bu akıllı cariyelerine: "Kimse duymasın, size bir sırrımdan bahsedeceğim.

• "Siz benim yalnız cariyelerim değil, sırdaşım ve gam yoldaşımsınız da...

• "Talihiniz yaver olsun; hepiniz şunu bilin ki: Ben, dalgaları göklere yükselmiş, köpüklü bir denize benziyen Zâl'e âşıkım!

2815. • "Benim aydın yüreğim, onun sevgisiyle dolu. Gece gündüz, hep onun yüzünü düşünüyorum.

(*)

• "Buna bir çare bulmak, gönlümü ve canımı bu dertten kurtarmak gerek!

• "Sırrımı sizden başka kimseye söylemedim; siz hem şefkatli, hem de dindar insanlarsınız!" dedi.

• "Cariyeler, padişah soylu bir kızdan böyle bir iffetsizlik duydukları için, şaşırıp kaldılar.

(*) Nüsha: Gönlüm Zâl'in sevgisiyle dolu.. uykunda bile onu düşünmekten geri kaldığım yok!

• Candan sıkılarak, hepsi de yerlerinden kalktılar ve ona cevaplarını verdiler.

2820. • Dediler ki: "Ey, bütün yreyüzü kadınlarının baş tacı, büyükler arasında tanınmış yüce kız!

• "Sen, karanlıkta ışık saçan bir yüzük taşı gibi, Hindistan'dan Çin'e kadar herkesçe biliniyor ve beğeniliyorsun.

• "Yeşilliklerde senin boyunca bir selvi ve Ülker yıldızında senin yanaklarının parıltısı yoktur!

• "Senin resimlerin; Fettuh'tan ve May'dan ta Batı padişahının ülkesine kadar, elden ele dolaşıyor.

• "Babasının yanından attığı bir adamı koynuna almak istiyorsun.

2825. • "Sende hiç utanma denilen şey yok mu? Babandan da hiç çekinmiyor musun?

• "Bu adam, bir kuş tarafından dağlarda büyütülmüş bir adamdır. Onu herkes de böyle tanıyor.

• "Anasından, böyle yaşlı olarak doğan başka kimse yoktur; bu şekilde doğan bir insan, soylu bir insan sayılamaz.

• "Senin gibi mercan yanaklı ve misk saçlı bir kızın, böyle bir ihtiyara istekli çıkması çok tuhaf.

• "Bütün yeryüzü senin sevginle dolu. Saraylarda, hep senin resimlerin asılı.

2830. • "Şu yüzün, şu boyun bosun ve şu saçlarınla, dördüncü kat gökteki güneş bile seni almaya istekli!"

• Rûdâbe, bu sözleri duyunca, rüzgârla alevlenen bir ateş gibi parladı.

• Büyük bir kızgınlıkla onlara çıkıştı; yüzünü çevirdi, gözlerini kapadı;

• Sonra, yine kızgınlıkla kaşlarını çatarak,

• Onlara: "Ey, hayırsızlar! Sizin sözleriniz dinlenmeye bile değmez.

• "Gönlüm bir yıldıza tutulduktan sonra, artık, ayla sevinebilir mi?

• "Gül, çamurdan üstündür ama, çamurla beslenmeye alışmış olan dönüp de güle bakar mı?

• "Ciğerinin şifasını sirkede bulan kimsenin, bal derdini artırır.

• "Ben ne kayser, ne Çin fağfuru, ne de İran padişahlarının soyundan bir şehzade isterim.

• "Bana eş olabilecek kimse; aslan pazılı, aslan omuzlu ve aslan kollu Sam'ın oğlu Zâl'dir.

• "Ona ister yaşlı, ister genç desinler; o, benim canımın ve tenimin rahatıdır.

• "Gönlümde, ondan başkasının yer almasını istemem; benim yanımda, ondan başkasının sözünü etmeyin!

• "Gönlüm, onu, görmeden sevdi; bu sevgiyi kulaktan edindi.

• "Ben onun yüzüne ve saçına değil, hünerlerine âşıkım!" dedi.

• Cariyeler, böylece, onun yaralı gönlünden gelen sesi işitip sırrını anlayınca,

(*)

(*) Nüsha: • Cariyeler, o âşık kızın gönlünü etmek için, hep birden:

• Hep birden: "Biz, senin candan sadık kullarınız!

• "Düşün ve ne buyurmak istiyorsan buyur; çünkü, senin buyruğundan ancak iyilik gelir!" dediler.

• İçlerinden biri de ona: "Ey, gül fidanı! dikkat et, şu sözü senden başkası bilmesin:

• "Bizim gibi yüzbinlerce cariye sana feda ve yeryüzündeki bütün akıllar senin yardımcın olsun!

• "Büyücülük öğrenmek, afsunla, büyü ile göz bağlamak bile gerekse,

• "Biz kuşlarla uçup büyücü olmaya çalışırız; âhular gibi koşar bir çare buluruz.

• "O padişahı senin gibi bir ayın yanına getirir ve yanında ona da bir yer hazırlarız!" dedi.

• Bu sözleri duyunca, Rûdâbe'nin yakut dudakları gülümsemelerle doldu, sararmış yanaklarını cariyeye döndürerek:

• "Eğer sen bu işi yapabilirsen, öyle ulu bir ağaç dikmiş olursun ki

• "O, her gün, yemiş olarak yakut verir ve akıl bu yemişleri kucak kucak toplar!" dedi.

Cariyelerin Zâl'i Zer'i görmeye gitmeleri

• Cariyeler, Rûdâbe'nin yanından ayrılarak,

• Bu çaresiz derde bir çare aramaya çalıştılar.

• Vücutlarını Rum kumaşlariyle bezediler, kâhküllerini güllerle süslediler.

• Her biri, renk ve kokuca bir bahara benzemişti. Hep beraber, nehrin kıyısına gittiler.

• Zâl'in karargâhı, o nehrin kıyısında bulunuyordu; yılın başı ve ferverdin ayı idi.

• Cariyeler, nehirin bu kıyısında, Zâl'in maceralarını anlamaya ve

2860. Çiçekler toplamaya başladılar. Yanakları birer gül bahçesine benziyen bu kızların etekleri de gülle doldu.

• Böylece gül toplamaya, Zâl'in çadırının önüne kadar geldiler.

• Zâl, oturduğu tahtın üzerinden, onları gördü ve bu gül toplayıcıların kim olduklarını sordu.

(*)

• O yiğide, bunların, aydın canlı Mihrab'ın sarayından olduklarını ve

• Onları bu gül bahçesine Kâbil'deki ayın göndermiş olduğunu, söylediler.

2865. • Bunu duyunca, Zâl'in yüreği oynadı, sevgisinden yerinde duramaz oldu.

• Kalktı ve bir kölesiyle beraber, acele acele, suyun bu kıyısında yürümeğe başladı.

• Karşı taraftaki cariyeleri görünce, Zâl kolunu sıvayarak kölesinden bir yay istedi.

• Nehrin üzerinde bir karabatak görmüştü; onu avlamak için atından indi.

• Gül yanaklı köle yayı kurup da pehlivanın sol eline verdikten sonra,

---

(*) Nüsha: • "Niçin, bizim gül bahçemizden böyle gül koparıyorlar? Bizim iznimiz olmadan bu işi nasıl yapıyorlar? Bizden hiç korkuları yok mu?"

2870. • Kuşun havalanması için bağırmaya başladı; kuş havalandı. Zâl de hemen bir ok atarak,

• Uçmakta olan kuşu, kanları aka aka, tekrar aşağıya indirdi ve suyun yüzü kıpkırmızı kesildi.

• Zâl, kölesine: "Git, karşı tarafa geç, o kanadı kırık kuşu bana getir!" dedi.

• Cesur köle bir kayığa binerek karşı tarafa geçti ve cariyelerin yanına gitti.

• Cariyelerden biri, Ay Yüzlü Rîdek adını taşıyan bu köle ile konuşmaya başladı.

2875. • Ona: "Bu, ün peşinde koşan, aslan pazılı, fil gövdeli yiğit kimdir ve hangi milletin padişahıdır?

• "Yayla oku böyle onun gibi başka kim kullanabilir ve hangi düşman onunla boy ölçüşebilir?

• "Biz, yayla oku bu kadar ustalıkla kullanan ve bundan daha yakışıklı bir atlı görmedik!" dedi.

• Bu sözleri duyunca, o ay yüzlü köle, dudaklarını ısırdı ve: "Sakın, padişahın yanında da böyle söyliyeyim deme!

• "O, Sam'ın oğlu ve Nimruz ülkesinin padişahıdır. Bütün padişahlar onun menkıbelerini anlatırlar.

2880. • "Felek şimdiye kadar böyle bir binicinin üstünde dönmemiş ve zaman bu kadar ünlü bir pehlivan görmemiştir!" dedi.

• Cariye güldü ve o ay yüzlü köleye dedi ki: "Böyle söyleme;

• Mihrab'ın sarayında öyle bir ay var ki, senin padişahından daha güzeldir.

• "Boyu çınara, teni de fildişine benzer; Tanrı, onun başına miskten bir taç koymuştur.

• "Gözleri kara, kaşları yay ve burnu da gümüşten bir kalem gibidir.

• "Ağzı, dertli bir adamın yüreği kadar dar; kâhküllerinin uçları, ayağa vurulan zincirler gibi kıvrım kıvrım;

• "Gözleri, uykulu gibi süzgün; yüzü güzellikle, yanakları lâlelerle, saçları da miskle dolu.

• "Ağzı o kadar dar ki dudaklarının arasından nefes bile sığamaz; yeryüzünde onun gibi bir ay daha yoktur!

• "Biz ta Kâbil elinden Zâbil padişahının yanına kadar geldik ki,

• "Onun yakut dudakları ile Sam oğlunun dudaklarını birleştirelim!

• "Zâl'in Rûdâbe ile birleşmesi, çok yerinde ve ona çok yaraşacak bir iştir!"

(*)

• Köle, cariyelerden bu sözleri duyunca, yanakları yakut gibi kızardı.

• Güzel yüzlü köle, cariyelere: "Parlak güneşin ayla birleşmesi uygundur.

• "Felek onların birleşmesini kararlaştıracak olursa, ikisinin de gönlüne bir sevgi verir.

• "Yok eğer birleşmelerini istemiyecek olursa, bunun üzerinde konuşmak boşunadır, onları muhakkak birbirinden ayırır.

(*) Nüsha: • Cariyelerden her biri, sıra ile Rûdâbe'nin güzelliğini açığa vurdular.

2895. • "O; iki gönlü birbirine gizliden gizliye bağlar, fakat birbirinden açıktan açığa ayırır. Onun töresinde böyle.

• "Eşinden temizlik ve dürüstlük bekliyen mert bir kimse, onu herkesten saklı bir yerde ve rahat içinde bulundurmalı.

• "Kızın yoldan çıkmamasını istiyen bir kimse de, onun kötü sözler işitmemesini sağlamalıdır.

• "Kuluçkaya yatmış, kanadlarını yumurtaların üzerine örtmüş dişi bir doğana, erkeği:

• "Bu yumurtalardan bir yavru çıkaracaksın, onu babanın tohumunu taşıyan yumurtadan çıkarmalısn!" demiştir.

2900. • Köle güler yüzle dönünce, Sam'ın oğlu ünlü Zâl ona:

(*)

• "O sana neler söyledi ki böyle gülüyorsun? Gümüş dişlerin meydana çıkmış.." dedi.

• Köle işittiklerini anlatınca, Zâl'in yüreği dinçleşti ve

• O ay yüzlü köleye dedi ki: "Çabuk git, o cariyelere söyle de,

• "Gül bahçesinde biraz daha kalsınlar ve bahçeden yalnız gül değil, mücevher de götürsünler.

2905. • "Hemen saraylarına dönmeleri doğru olmaz; çünkü onlarla göndereceğim gizli bir haberim var!"

• Derhal hazinesinden altınlar, paralar, mücevherler ve altınla dokunmuş beş türlü değerli kumaş getiritti.

(*) Nüsha: • "O, seni[illegible] Bana hemen söyle:

(*)

• Kölelerine: "Bunları onlara gizlice gtürün, kimseye bir şey söylemeyin!" dedi.

• Köleler, paralar ve mücevherlerle ve tatlı sözlerle, o ay yüzlü beş cariyenin yanına gittiler ve

• Altınlarla mücevherleri, Pehlivan Zâl-i Zer adına onlara verdiler.

• Kızlardan biri, ay yüzülü köleye: "Bir sır, hiçbir zaman saklı kalamaz;

• "Meğerki, iki kişi arasında kalmış olsun... Onu bilenlerin sayısı ikiyi geçip de üç, dört oldumuyud, o artık gizli kalamaz.

• "Sen padişaha söyle; eğer bir sırrı varsa bize söylesin!" dedi.

(**)

• Cariyeler arasında: "Erkek aslan, işte şimdi tuzağa düştü.

• "Rûdâbe'nin de, padişahın da istedikleri yerine gelmiş oldu; hayırlı olsun!" dediler.

• Padişahın hazinecisi ve bu işte kılavuzu olan, kara gözlü adam geri gelerek,

• O gönül okşayıcı kızdan işittiklerini, gizlice, ona söyledi.

(*) Nüsha: • Padişahlara yaraşan mücevherlerle dolu bir kutuya, kendi kulağından çıkardığı küpelerle

• Padişah Minuçihr'in iki yüzüğünü, o kutlu ve ay yüzlü güzel için seçip ayırarak, koydu.

(**) Nüsha: • Böylece, Zâl'in, Rûdâbe'nin sevgisi ile rahatını kaybettiğini anlayınca,

• Padişah, Kâbil elinin güneşine erişmek ümidiyle, kalktı gül bahçesine ve Kâbilli kızların yanına geldi.

• O peri yüzlü ve gül yanaklı kızlar gelip onun önünde eğildiler.

• Padişah; o selviye benziyen Rûdâbe'nin yüzü, boyu bosu,

2920. • Konuşması, düşüncesi ve aklı hakkında onlardan bilgi istedi.

• Onlara: "Bunları bana birer birer söyleyin. Fakat, doğrusunu söyleyin!

• "Söyledikleriniz doğru çıkarsa, yanımdaki şerefiniz de artar.

• "Yok, eğer doğruyu söylemediğinizi sezecek olursam, hepinizi fillerin ayakları altında çiğnetirim!" dedi.

• Bunları duyunca, kızların yüzleri kızardı. Eğilip, padişahın önünde yeri öptüler.

2925. • Aralarında, yaşça küçük olmakla beraber, Zâl'in önünde cesaretle konuşabilecek birisi vardı. Dedi ki:

• "Yeryüzündeki büyük ve değerli insanlardan doğmuş hiç kimse yoktur ki,

• "Yüz, boy bos, temiz yüreklilik, bilgi ve düşünce bakımından Sam gibi;

• "Yine boy bosca aslan pazılı olmak bakımından da ey cesur atlı senin gibi;

• "Üçüncü olarak da, güzel yüzlü, renkli ve misk kokulu olmak bakımından da Rûdâbe gibi olsun!

2930. • "O, başından ayağına kadar, gülden ve ya-

semindendir; yüzü, bir selvinin üzerinde doğmuş, Süheyl yıldızına benzer.

• "Yüzünden şarap sızıyor, saçlarından misk saçılıyor sanırsın.

• "Gümüş gibi parlak başından gül gibi yanaklarına doğru, saçlarından yapılmış bir pusu kemendi sarkar.

• "Başındaki saçlar, misk ve amberden örülmüştür; vücudu yakut ve mücevherlerle parıldar.

• "Saçlarının ve *kâhküllerinin* ucu, *miskten* yapılmış, kıvrım kıvrım bir zırh gibidir.

2935. • "Çin'de bile öyle bir güzele raslıyamazsın; ayla Ülker yıldızı bile onu beğenirler!" dedi.

• Padişah, bu cariyeye, yumuşak bir sesle, tatlı ve sıcak sözler söyledi.

• Dedi ki: "Öyle ise, ona yakın olmanın çaresi nedir? Bana söyle!

• "Çünkü gönlüm onun sevgisi ile dolu.. Bütün istediğim, onun yüzünü görebilmek..."

• Criye: "Eğer buyruğun olursa, biz hemen koşup o düzgün selvi boylunun yanına gidelim;

2940. • "Yeryüzü pehlivanının düşüncesini, yüzünü, sözünü ve aydın canını anlatarak

• "Onu kandıralım; her şeyi olduğu gibi söyliyelim; bizce, ortada uygunsuz olan hiçbir şey yok!

• "Onun misk kokulu başını tuzağa düşürüp, dudaklarını Sam oğlunun dudaklariyle birleştirelim.

• "Padişah da, kemendini alarak, onun yüksek sarayının duvarına gitsin;

• "Onun tuzağına kemendinin halkasını taksın; böylece, aslan, kuzuyu avlayarak sevinsin!

2945. • "Bak, o zaman, senin için ne kadar iyi olacak! Bu öğütlerimiz senin saadetini ve rahatını artıracak!" dediler.

• O güzel kızlar gidince, Zâl de döndü. Fakat, o gece Zâl'e bir yıl kadar uzun geldi.

• Ellerinde ikişer gül dalı olduğu halde o güzel kızlar sarayın kapısına geldikleri zaman,

• Kapıcı şöyle bir bakarak onlarla döğüşmeğe, ağır sözler söylemeye koyuldu.

• Onlara, kızgınlıkla: "Köşkten, niçin böyle vakitsiz dışarı çıkıyorsunuz? Ben, nasıl oldu da çıkabildiğinize şaşıyorum." dedi.

2950. • Bunun üzerine kızların da canı sıkıldı. Onlar da ona çıkışarak karşılık verdiler. Dediler ki:

• "Hem, bugün müstesna bir gün değil; hem de, gül bahçesine uğursuz bir dev gelip girmiş değil.

• "Bahar geldiği için, biz de gül bahçesinden gül, yerlerden sümbül dalı koparmak istedik.

• "Gül toplamaya da, ay yüzlü Rûdâbe'nin buyruğu ile gittik.

• "Dikenlerin arasından gidip gül topladığımız halde, sen ne hakla bize böyle sözler söylüyorsun?"

2955. • Kapıcı: "Bugün, böyle işler yapmanın sırası değil.

• "Komutan Zâl, Kâbil'in kapısında bulunuyor; yeryüzü onun ordugâhı ve ordusiyle doludur.

• "Hiç, Kâbil padişahının, atına binip saraydan çıktığını düşünmüyor musunuz?

• "O, her gün Zâl'in yanına gidip geliyor; onlar birbirleriyle pek candan dostturlar.

• "Eğer sizi böyle ellerinizde güllerle dışarıda görecek olursa, hepinizi yerlere serer.

2960. • "Sakın bir daha köşkten dışarı çıkayım demeyin ve bir dedikoduya da yol açmayın!" dedi.

• Sonra, bu güzel kızlar köşke girdiler ve oturup Rûdâbe'ye bütün saklı şeyleri şöylece anlattılar:

• "Biz, şimdiye kadar, böyle aslan (*) gibi insan görmedik; yanakları gül gibi kırmızı, yüzü ve saçları da beyaz..." dediler.

• Rûdâbe bunu duyunca, onun yüzünü görmek umuduna kapıldı ve yüreği sevginin ateşiyle yanmaya başladı.

• Kızlar, getirdikleri altınları ve mücevherleri önüne koydular. Rûdâbe, Zâl hakkında öğrenmek istediklerini onlardan sordu:

2965. • "Anlatın, Sam'ın oğlu ile ne yaptınız Onun böyle ününü işitmektense, yüzünü görmek daha iyi değil mi?" dedi.

• Rûdâbe ile konuşmak fırsatını elde eden peri yüzlü kızlar, bu soru üzerine, âdeta birbirleriyle yarışırcasına söze başladılar:

• "Zâl, bütün yeryüzünün bir tek binicisidir! Onun kadar ünlü ve şanlı bir insan daha yoktur.

• "Selvi gibi düzgün boylu, baştan ayağa padişahlar gibi süslü ve şatafatlı,

• "Boylu boslu, güzel kokulu, güzel renkli, ince belli, geniş göğüslü, binici yapılı bir insan..

(*) Nüsha: "Aslan" yerine "güneş".

2970. • "Gözleri nergis biçimli ve su renkli, dudakları mercan ve yanakları da kan gibi kırmızı.

• "Eli ve bileği erkek aslanın eline benzer; kendisi de akıllı, mûbit yürekli ve padişahlar gibi azametlidir.

• "Saçları baştanbaşa beyaz ama bu, onun için, bir kusur değil, bir güzellik.

• "O cihan pehlivanının yüzüne dökülen bu saçlar, erguvan renkli bir gülün üzerine geçirilmiş gümüşten bir zırha benziyor.

• "İnsan bu hali görünce, onun saçlarının muhakkak beyaz olması gerektiğini, böyle olmadığı takdirde başkalarında bir sevgi uyandıramıyacağını sanır.

2975. • "Biz, ona, seni görmesi imkânının bulunduğunu da müjdeledik; bizden ayrılırken, yüreği bu umutla dolu idi.

• "Şimdi sen, onu konuk olarak çağırmak için bir çare ara, bul da bize yeniden buyur, gidip ona haber verelim!" dediler.

• Selvi boylu Rûdâbe, cariyelere: "Sizin söyledikleriniz birbirini tutmuyor.

• "Simürg'ün beslediği, ihtiyar başlı ve çirkin yüzlü Zâl,

• "Şimdi de erguvan renkli, selvi boylu ve güzel yanaklı bir pehlivan oldu.

2980. • "Tuttunuz, ona benim yüzümü tarif ettiniz, anlattınız ve sonra da bu sözlerinizin karşılığı olarak da ondan bir mükâfat istediniz!" dedi.

• Fakat, bu sözleri söylerken, Rûdâbe'nin du-

dakları gülümsemelerle doluyor, yanakları nar çiçeği gibi kızarıyordu.

• Bu bayanlar bayanı, bundan sonra, cariyelerinden birine: "Hemen git,

• "Bu gece şu müjdeyi ona götür, söyle ve onun vereceği karşılığı da dinle!

• "Ona: dilediğin oldu; hazırlan ve baştanbaşa güzellik olan o ayı görmeğe gel! de" dedi.

• "Cariye de ay yüzlü Rûdâbe'ye: "Artık sen bu iş için gereken şeyleri hazırla!

• "Tanrı, dileğini yerine getirdi, sonu hayırlı olsun!" dedi.

• Rûdâbe, bütün akrabasından gizli olarak ve hemen işleri yoluna koydu.

• Rûdâbe'nin bahar gibi güzel bir evi vardı. Bunun bütün duvarları, kahramanların resimleriyle süslenmişti.

• Evi Çin kumaşlariyle süslediler, altın tabakları hazırladılar;

• Şarap, misk ve amberi birbirlerine karıştırdılar, yerlere akik ve zebercet dötüler;

• Bir yana menekşe, gül nergis ve erguvan, bir yana da yasemin ve susam saçtılar.

• Altın ve firuze kadehlere parlak ve sâf gülsuyu doldurdular.

• O güzel kızın evinden çıkan güzel kokular, güneşe kadar yükseliyordu.

Zâl'in Rûdâbe'nin yanına gitmesi

• Parlak güneş kaybolunca, sarayın kapısını kapayarak, üzerinden anahtarı aldılar.

• Beri yandan da cariye, Sam oğlu Destan'ın yanına gitti ve ona: "Haydi işin oldu, yola çık!" dedi.

• Bunun üzerine komutan Destan, tam kendine eş arayan bir erkek gibi, saraya doğru yola çıktı.

• Kara gözlü ve gül yanaklı Rûdâbe, onu beklemek için, düzgün bir selvinin tepesinden yükselmiş bir dolunay gibi, dama çıktı.

• Sam'ın oğlu Destan atının üzerinde görününce, bu ünlü ve şanlı kız,

• Dudaklarını açıp ona: "Hoş geldin, ey er oğlu er delikanlı, hoş geldin!

• "Yeryüzünü yaratan Tanrı seni kutlasın ve şu dönen feleğin sırtı ayaklarının bastığı yer olsun!

• "Böylece, ben kulunun yüreği de sevinçle dolsun! Sen baştan başa, bana anlattıkları kadar güzelsin!

(*)

• "Sarayından buraya kadar yaya geldiğin için, o mübarek ayakların incindi.." diye sesledi.

• Komutan sarayın damından gelen bu sesi duyup oraya bakınca, o güneş yüzlüyü gördü.

• O mücevherin parıltısiyle sarayın damı nur içinde kalmış ve yer onun yanaklarının aksiyle kıpkırmızı yakuta dönmüştü.

• Zâl, ona karşılık verdi, dedi ki: "Ey, ay yüzlü

(*) Nüsha: • "Karanlık gece senin yüzünle aydın olsun, cihanın gönlü senin kokunla ferahladı..

güzel! Benden sana selâm ve felekten de aferin olsun!

• "Ben nice geceler gözlerimi Simâk yıldızına dikerek heyecan içinde,

• "Her kötülükten uzak olan Tanrıya, senin yüzünü gizlice bana göstermesi için yalvardım.

• "Şimdi, senin sesini işitmek bu tatlı ve nazlı sözlerini duymakla sevinç içindeyim.

• "Birleşmemiz için bir çare bul! Sen damda, ben sokakta... böyle nasıl olur?" dedi

3010. • Komutanın bu sözlerini işitince Rûdâbe, hemen, başının gece gibi kara saçlarını çözdü ve onları, yeryüzünde hiç kimsenin görmediği, miskten yapılmış bir kement haline getirdi.

• Saçlar gerdanının üzerine tel tel ve bir yılan gibi kıvrım kıvrım dökülmüştü.

• Rûdâbe, saçlarından yaptığı bu kemendi sarayın damından sarkıtarak, ta aşağıya kadar indirdi.

• Sonra, ona damdan seslenerek: "Ey pehlivan oğlu pehlivan! dedi.

• "Haydi, belini bağla. O aslan gibi göğsünü açıp, padişahlara yaraşan pençelerini uzatarak

3015. • "Şu saçlarımın ucundan tut! Onlar, senin emrine hazırdır.."

• Zâl, o ay yüzlüye baktı. Onun bu sözlerine (*) şaşırdı, kaldı.

(*) Nüsha: "Bu sözlerine" yerine "Yüzüne ve saçına".

• Kendi elleriyle yaptığı bu miskten kemendi öylesine okşayıp öptü ki dudaklarının sesini yavuklusu Rûdâbe bile duydu.

• Zâl, ona: "Senin teklifin doğru değil.. Böyle bir günde güneş bile kararmalı, ışık salmamalı.

• "Çünkü bugün, benim, yüreği sevgi ile yaralanmış bir kızın ruhuna el attığım ve bu yaralı yüreğe ucu sivri bir ok sapladığım gündür!" dedi ve

3020. • Kölesinin elinden bir kement alarak ona bir ilmik yaptı. Ondan sonra, hiçbir şey söylemeden, fırlattı attı.

• Kemendin halkası, sarayın çatısının ucuna geçip düğümlenince, Zâl de aşağıdan yukarıya tırmanıverdi.

• Damın üzerine çıkınca, peri yüzlü Rûdâbe hemen yanına gelerek, ona saygılar gösterdi.

• O zaman Destan da onun elini eline aldı; ikisi de sevinç içinde ve elele, sarhoş gibi gittiler.

• Rûdâbe, saltanat ağacının yüksek bir dalı olan Zâl'in eli elinde olduğu halde, aşağıya indi.

3025. • Yine beraberce, altınlarla süslenmiş olan saraydaki o padişahlara yaraşan meclise geldiler.

• Burası, nur içinde ve donanmış bir cennetti; huriler önlerinde ve ayakta hizmet ediyorlardı.

• Zâl-i Zer, Rûdâbe'nin o güzel yüzü, saçları ve süsü karşısında şaşırıp kaldı.

• Bilezikler, gerdanlıklar, küpeler ve sair mücevherler ve çok ağır kumaşlardan yapılmış elbiseler içinde Rûdâbe, baharda, çiçeklerle bezenmiş bir bahçeyi andırıyordu.

• Yanakları yeşillikte açılmış lâlelere benziyor ve saçları büklüm büklüm dökülüyordu.

• Zâl, padişahlara yaraşan bir büyüklükle, o ay yüzlü Rûdâbe'nin yanına oturdu.

• Kılıçbağı tarzında bir hançer kuşanmış ve başına kırmızı yakuttan bir taç giymişti.

• Onu görünce, Rûdâbe'nin sabrı elinden gitti; arasıra ona kaçamak bir bakış fırlatıyor,

• Onun boyunu, bosunu, kollarını, bütün güzelliklerini gözden geçiriyordu. Zâl o kadar kuvvetli idi ki, sert bir taşı gürzü ile bir diken parçası gibi kırardı.

• Onun, ruhu aydınlatan yanaklarının parıltısına baktıkça yüreği daha çok yanıyordu.

• Zâl, muttasıl, bir yandan şarap içiyor bir yandan da onu öpüp kokluyordu. Tabiî, yaban eşeği avlamamış aslan olur mu hiç?

• Komutan Zâl, Rûdâbe'ye: "Ey, gümüş göğüslü ve misk kokulu selvi!

• "Minuçihr, bu maceramızı duyacak olursa, memnun olmaz!

• "Neriman oğlu Sam da kızar ve elini kaldırarak benim üzerime yürür.

• "Fakat, gözümde canımın ve tenimin hiçbir değeri yok! Ben, onların ikisini de hor görür, icabederse ölür ve kefen de giyinirim.

• "Sana verdiğim sözden dönmiyeceğim hakkında, adaletli Tanrı'nın üzerine yemin ederim!

• "Onun huzurunda durur, kendisine tapanlar gibi onu över, ona şükreder,

• "Ve böylece, Sam'ın ve yeryüzü padişahının yüreğindeki kini gidereceğini umarım.

• "Yeryüzünü yaratan Tanrı, belki benim bu sözlerimi ve dualarımı işitir ve sen de herkesin önünde benim eşim olursun!" dedi.

• Rûdâbe de karşılık olarak: "Ben de, dini ve imanı yartan Tanrı'nın üzerine yemin ederim! dedi.

• "Yeryüzünü yaratan Tanrı, sözlerimin şahidi olsun! Bana, senden başkasının hâkim olmasını istemem.

• "Sen, ki cihan pehlivanı, taç, hazine, ün ve büyüklük sahibi Zâl-i Zer'sin..."

• Böylece, birbirlerine olan sevgileri karşılıklı olarak arttı; akılları kendilerinden uzaklaşmış ve arzuları galebe çalmış olarak,

• Sabahladılar. Gün açılırken, padişahın çadırından davul sesleri yükseldi.

• Bunun üzerine Zâl, o ay yüzlü ile vedalaştı ve onu kucakladı.

• İkisi de, kirpikleri yaşla dolu olarak, güneşe doğru döndüler ve ona:

• Ey, bütün âlemin ışığı! Biraz daha sabırlı ol, böyle birdenbire doğma!" dediler.

• Bundan sonra Zâl, kemendini yukarıdan aşağıya sarkıtarak bahtiyar eşinin sarayından tekrar yere indi.

Zâl'in Rûdâbe meselesi hakkında mûbitlere danışması

• Parlak güneş dağların arkasından yükselirken, pehlivanlar alay halinde geldiler,

• Padişahı sarayında ziyaret ettiler ve dönüp işlerinin başına gittiler.

3055. • Komutan Zâl bir dâvetçi göndererek büyük ve akıllı adamları,

• Mûbitleri, tecrübeli vezirini, pehlivanlarının ilerigelenlerini ve olgun kimseleri

• Yanına çağırttı. Hepsi, akıl ve tecrübe ile yüklü olarak, pehlivan Zâl'in yanına geldiler.

• Sam'ın oğlu Destan'ın dudakları gülümsemeler ve yüreği de emellerle dolu idi.. Ağzını heyecanla açtı ve söze başladı.

• Önce, yeryüzünün sahibi Tanrı'yı överek, mûbitlerin yüreğini uyandırdı ve

3060. • Onlara: "Yüreklerimiz, adaletli ve kutlu Tanrı'nın korkusu ve umudu ile dolsun!

• "Güneşi, ayı döndüren ve iyiliğin yolunu gösteren odur!

• "Gece, gündüz onu övmek, ona şükretmek ve önünde eğilmek gerek.

• "Yeryüzü onunla durur; her iki dünyanın da adaletli Tanrısı odur!

• "Baharı, yazı, güzü getiren ve asmaya üzüm verdiren de Odur.

3065. "Onu, bir mevsim, renkler ve kokular içinde taptaze yapar; bir mevsimde de solgun ve perişan hale getirir..

• "Kimse, onun buyruğundan dışarı çıkamaz; onun buyruğu olmadan bir karınca bile ayağını atamaz.

• "Yeryüzündeki yaratıkların üremelerini an-

cak onların çiftleşmeleriyle sağlamıştır; çünkü, eşi olmıyan, tek cinsten bir yaratıkla üreme olmaz.

• "Adaletli ve etkin Tanrı'dan başka, eşsiz olan yoktur; onun ne bir eşi, ne de bir yardımcısı vardır.

• "Sen, bu sırları şu yüce gökten öğren! Yeryüzü, baştanbaşa böyledir.

3070. • "Yeryüzü insanlarla bezenmiştir ve her şeyin değeri onunladır.

• "Yeryüzündeki yaratıklar çift olmasaydı, her şeyin kuvveti kendisinde saklı kalır, ortaya çıkmazdı.

• "Bir de biz, Tanrı'nın dinine ve kanununa uyan hiçbir delikanlının eşsiz oldugunu görmedik,

• "Üçüncü olarak, bir insanın soyca ne kadaer büyük olursa olsun, eşsiz yaşadığı takdirde hoyrat olması, bir kötülük olarak gösterilebilir.

• "Bir dünya pehlivanı için, yüreğinin bir evlâtla sevinç içinde kalması, ne kadar iyi şeydir!

3075. • "Öldüğü zaman, çocuğunun sayesinde, yeniden hayat bulur;

• "Çocuğu sayesinde, yeryüzünde adı kalır; Şu, Zâl'in oğlu.. şu, Sam'ın oğlu.. diye herkes onun adını anar.

• "Böylece, onun tacı ve tahtı da süslenmiş, aydınlanmış olur; ölen babanın adı gitse bile, oğlu sayesinde, tahtı kalır.

• "İşte, kendi bahçemin de gülü ve nergisi olan, size anlatmak istediğim şey budur!

• "Yüreğim tasalı, aklım kayıp.. bu derdin dermanı ne oldugnu siz söyleyin!

3080. • "Güneşim artık Mihrab'ın sarayı, dönen göklerim de onun toprağıdır.

(*)

• "Gönlüm, Sinduht'un kızına boyun eğdi. Ne dersiniz, Sam bu işe razı olacak mı?

• "Padişah Minuçihr bunu duyunca, gençliğe yaraşan işlerden mi sayar, yoksa bir suç olarak mı karşılar,

• "Küçük olsun, büyük olsun, kendisine eş arıyan bir kimse, Tanrı'nın dinine ve töresine uymuş demektir.

• "Hiçbir akıllı kimse, bunun üzerinde münakaşa etmeğe lüzum görmez; çünkü bu, dinin gösterdiği yoldur, ayıp sayılacak bir iş değildir.

3085. • "Her şeyin sonunu görebilen mûbitler ne düşünüyor ve akıllılar bu işi nasıl görüyorlar?" dedi.

• Bunları duyunca, mûbitlerin ve olgun kişilerin dudakları bağlandı; söz, akıllarının ağzında kaldı, hiç kimse bir şey söyliyemedi.

• Çünkü Dahhâk, Mihrab'ın büyük babası idi ve padişahın yüreği ona karşı öfke ile dolu idi.

• Zehirle balın birbirine karıştırılabildiğini gören olmadığı için, hiç kimse ona bir şey söyliyemedi,

• Komutan onlardan bir söz alamayınca, bu sefer kızdı ve ortaya başka bir düşünce attı. Dedi ki:

(*) Nüsha: • "Şu gönlüm, Mihrab'ın kızını seçti. Onun sevgisi ile gözlerimden yaş döküyorum.

3090. • "Ben biliyorum, siz bu işi incelerseniz, sonunda beni suçlu çıkaracaksınız!

• "Fakat, kendi heves ve isteklerine uyanlar herkesten çok sitem işitirler.

• "Oysaki, siz bana bu hususta kılavuzluk eder ve içine düştüğüm bu bağı çözer, beni kurtarırsanız,

• "Ben de size, bu yeryüzünde hiçbir büyüğün küçüklerine yapmadığı

• "İyiliği, doğruluğu ve adaleti yapar, size erişebilecek bütün kötülüklere karşı koyarım!"

3095. • Bu sözler üzerine, mûbitler karşılıklarını hazırladılar; onun saadetini düşünerek:

• "Biz, hepimiz senin kullarınız! Fakat, bu meselede şaşırdık, kaldık.

• "Böyle bir işten ötürü, bir kimsenin değeri ne artar, ne de eksilir; bir kadın yüzünden padişahın şerefine bir zarar gelmez.

• "Ancak şu kadar var ki, Mihrab seninle aynı derecede değildir. Fakat büyük adamdır, pehlivandır, değerlidir.

• "Her ne kadar Arapların padişahı ise de, ejderlerin soyundandır.

3100. • "Senin için yapılacak şey, o parlak düşüncenle ve uygun bulacağın şekilde, pahlivan Sam'a bir mektup yazmaktır.

• "Senin aklın bizimkinden üstün, düşüncelerin de bizimkilerden doğrudur.

• "Belki Sam da padişaha bir mektup yazarak düşüncelerini bildirir.

• "Minuçihr, birnci Sam'ın sözünden çıkmaz ve bu güç iş böylece kolaylaşmış olur." dediler.

Zâl'in, mektupla Sam'a olayları bildirmesi

• Komutan Zâl, bunun üzerine, kâtibi yanına çağırtarak, dolu yüreğini açıp döktü.

• Ona, Sam'a müjdeler, selâmlar ve haberlerle dolu bir mektup yazmasını buyurdu.

• Önce, yeryüzünü yaratan adaletli Tanrı'yı övüp ona şükür ettikten sonra, şöyle devam etti:

• "O öyle bir Tanrı'dır ki, sevinç de ondan gelir, kuvvet de.. Merih'i, Çoban yıldızını, güneşi,

• "Varı, yoğu yaratan hep O'dur. Biz birtakım kullarız, tek Tanrı O'dur!

• "Onun selâmeti ve iyiliği, kılıç ve tulga ıssı Neriman oğlu Sam'ın üzerine olsun!

• "O Sam ki, tozun toprağa karıştığı savaş alanında at oynatarak akbabaların yiyeceğini sağlar.

• "Savaş sırasında fırtınalar koparır ve bulutlardan kan yağdırır!

• "Padişahlara altın taç ve kemer bağışlar, padişahları altın tahtlara oturtur.

• "Gösterdiği yiğitlikle hünerlerine hünerler katmış, hünerden yana herkesin üstüne yükselmiştir.

• Savaş sırasında Sam gibi bir er yeryüzüne şimdiye kadar gelmediği gibi, şimdiden sonra da onun gibi bir binici gelemez!

• "Ben, onun bir kuluyum... yüreğim ve canım onun sevgisiyle doludur.

• "O, anamdan nasıl doğduğumu ve başıma nasıl haksızlıkların geldiğini bilir.

• "Babam kumaşlar ve ipekler içinde rahat rahat yaşarken, Simürg de beni Hint dağlarına götürdü.

(*)

• "Ben, orada Simürg'ün beni avlamasını ve yavruları arasına katmasını bekledim.

• "Rüzgârlar derimi yakıyor, zaman zaman, toz ve toprak gözlerimi kapıyordu.

• "Adım Sam'ın oğlu idi ama, babam tahtında otururken, ben Simürg'ün yuvasında yaşıyordum.

• "Tanrı böyle kısmet ettikten sonra, ben de böyle yaşamak zorunda idim.

• "Bir kimse, göklere bile uçsa, yine Tanrı'nın buyruğundan dışarıya çıkamaz!

• "Bir kahraman; dişleriyle ısırarak bir mızrağı ezebilse, sesiyle aslanın derisini çatlatsa ve

• "Dişleri de demircinin örsü kadar sağlam olsa bile, yine de Tanrı'nın buyruğuna boyun eğmeğe mecburdur!

• "Başıma öyle bir iş geldi, ki onu herkese açıp söylemek olmaz.

• "Ancak, babam istediği kadar kahraman veya erkek bir ejder olsun, şu henüz küçük olan oğlunun sırrını dinlemelidir!

• "Ben, Mihrab'ın kızına duyduğum sevgi ile ağlıyor, kızgın bir ateşin üzerindeki kebap gibi yanıyorum.

(*) Nüsha: • "Ben o yuvada bir esir gibi yaşıyor ve süt yerine kan içiyordum.

• "Gönlüm kederli, yüzüm solgundu ve bütün ümidimi Simüg'e bağlamıştım.

• "Geceleri yıldızlar arkadaşım... ağlamaktan, dört bir yanım denize döndü...

• "Çektiğim ıstırapla o hale geldim ki herkes benim halime ağlıyor.

• "Yüreğimin bu kadar acı çekmesine rağmen, yine senin buyruğundan dışarı çıkmayı ağzıma bile almam.

• "Yeryüzü pehlivanının buyruğu nedir? Ben, canımı bu dertten ve belâdan kurtarmak için, ne yapayım?

• "Komutan, mûbitlerin, gizli bir yerden çıkarılan mücevherlere benzer sözlerini de dinledi.

• "Babam, sözünden ve yemininden dönmiyeceğini bana vadetmişti. Herhalde izin verir ve

• "Ben de Mihrab'ın kızını dine ve türeye uygun olarak kendime eş edinirim.

• "Babam herhalde hatırlar ki, Tanrı beni ona tekrar bağışladı ve

• "Beni Elburz dağından tekrar getirdikleri zaman, herkesin önünde,

• "Hiçbir isteğimi reddetmiyeceğini vadetmiş, ve söz vermişti. Benim gönlüm, şimdi bu söze ve yemine bağlıdır!" dedi.

• Bir atlı bu mektubu aldı ve Kâbil'den Azergeşsb gibi hızla ve üç atla Sam'a gitti.

• Zâl, ona şöyle buyurmuştu: "Eğer bindiğin at yolda düşer kalırsa, sen bir an bile yolundan kalma,

• "Hemen öteki ata bin ve böylece Sam'ın huzuruna çıkana kadar yoluna devam et!"

• Atlı, bu buyruğu alır almaz, kendisi rüzgâra ve altındaki at da çeliğe döndü.

• Gürksârân'a yaklaştığı zaman, komutan onu uzaktan gördü.

• Kendisi, bir dağın çevresinde, vahşi hayvanlar avında idi.

• Etrafındaki gün görmüş atlılara şöyle dedi:

• "İşte, bir Zâbilistan atına binmiş Kâbil'li bir elçi.

• "Bu muhakkak, Zâl'in elçisi olmalı... onun için, önce, onun haberini sormalı.

• "Ondan, Destan, İran ve padişah hakkında bilgi almak gerek."

• O sırada atlı, elinde o ünlü padişahın mektubiyle, Sam'ın yanına vardı.

• Atından indi, yeri öptü ve yeryüzünü yaratan Tanrı'yı övüp ona şükürde bulundu.

• Sam ona bazı sorular sorduktan sonra mektubu aldı. Elçi de lüzumlu haberleri verdi.

• Komutan, üzerinde bulunduğu dağın sırtından aşağı inerken, mektubu açtı.

• Destan'ın yazdığı sözleri birer birer okuyunca, olduğu yerde rengi attı; hem canı sıkıldı, hem de şaşırdı.

• Destan'ın isteği hoşuna gitmedi; komutan, onu başka bir yaradılışta sanıyordu.

• Kendi kendine: "Yaradılışına yaraşan düşünceleri, nihayet, ortaya çıkmağa başladı.

• "Büyütücüsü vahşi bir kuş olan bir insanın, gönlünce felekten isteği elbette böyle bir şey olur!" dedi.

• "Avdan eve dönünce, uzun uzun düşüncelere vardı.

• İçinden: "Eğer ona: düşündüğün doğru değil, böyle uygunsuz bir iş yapma, aklını başına al! desem,

• "Ona verdiğim sözü ve ettiğim yemini tutmamış olacağım. Sözünde ve yemininde durmıyan bir kimse ise, ne Tanrı'nın ne de halkın gözünde iyi bir insan sayılamaz.

• "Yok, tutup da ona: peki, çok iyi düşünmüşsün, aklına eseni yap! desem,

• "Bu sefer de, bir kuşun büyüttüğü bu çocukla eşi olacak olan o dev kızından nasıl bir dölün ortaya çıkacağını da düşünmek gerek!" diye düşündü.

• Bu düşüncelerden, nihayet, başı şişip ağrıdı ve uykuya daldı; fakat, uykusunda da bir türlü rahat edemedi.

• Bir insanın karşılaştığı iş ne kadar güç olursa, onun gönlü de o kadar üzgün, vücudu da o kadar rahatsız olur.

• Oysa ki Tanrı'nın uygun gördüğü bir iş, hiç düşünmeğe lüzum kalmadan, kendiliğinden hemen oluverir.

Sam'ın, Zâl'in işi için mûbitlere danışması

• Sam, uykudan kalkınca, bütün mûbitlerden ve akıllı kişilerden bir kurultay topladı ve

• Onlara, bu işin neye varacağını sordu:

• "Su ile ateş gibi iki unsuru birleştirmeğe kalkmak, aslından, bir kötülük olur.

• "Bunları birleştirmek, hesap gününde bile, Feridun'la Dahhâk'in döğüşmeleri gibi bir sonuç verir.

• "Siz yıldızlara bakıp kaleminizin ucunu mesut bir noktanın üzerine yerleştirdikten sonra, gelip bana karşılığınızı bildirin!" dedi.

• Yıldıza bakıcılar, uzun uzadıya; gökteki yıldızlardan bu sırrı öğrenmeğe uğraştılar ve

3170. • Nihayet öğrendiler. Bu başarılarından duydukları sevinçle döndüler.

• İçlerinden biri, Neriman oğlu Sam'a dedi ki: "Ey altın kemerli pehlivan!

• "Mihrab'ın kızı ile Zâl'e müjdeler olsun! bunlar, birbirlerine mesut birer eş olacaklar.

• "Bu iki erdemli eşten de, azgın fillere benziyen bir çocuk meydana gelecek ve mertlik kemerini beline bağlıyarak,

• "Kılıcı ile bütün dünyayı önünde eğdirecek, tahtını bulutların üzerine kuracak,

3175. • "Yeryüzünden kötü insanların kökünü kazıyacak, onlara yeryüzünde sığınacak bir çukur bile kalmıyacak.

• "Ne Seksar'ı bırakacak, ne de Mazenderan'ı! Ağır gürzü ile yeryüzünü temizliyecek.

• "Ondan, Turan'a çok zarar gelecek, İran'a da iyilikler getirecek.

• "Dertlilerin başını dinlendirecek, savaş (*) ve kötülüğün kapılarını kapıyacak.

(*)

(*) Nüsha: "Savaş" yerine "Mihnet".

• "İranlılar bütün ümitlerini ona bağlıyacaklar ve sana da onun müjdesini getirecekler.

3180. • "Onun savaş alanlarını çiğneyen atının ayaklarına, savaş kaplanları gelip yüzlerini sürecekler.

• "Onun padişahlık zamanı, herkes için, mesut bir zaman olacak ve o zamanın kendisi bile onun padişahlığına rasladığı için övünecek.

• "Rum'da, Hint'te ve İran'da mühürlerin üzerine onun adı kazılacak!"

• Sam, yıldıza bakıcıların bu sözlerini duyunca, sevindi, güldü ve onların saygılarını kabul etti ve

• Onlara, kederini dağıttıkları için, sayısız altın ve gümüş armağan etti.

3185. • Bundan sonra, Zâl'in elçisini yanına çağırtarak, onunla konuştu ve

• Ona: "Sen, Zâl'e güzellikle söyle; onun bu isteğinin kabul edilebilecek bir tarafı yok!

• "Ancak, ben önceden ona verdiğim sözü tutmak isterim. Haksızlık etmek için, bahane aramağa kalkışmak doğru bir şey olmaz.

• "Ben, şimdi atıma binip bu savaş alanından ayrılarak, ordumla beraber, İran'a gideceğim.

• "Bakalım, orada, padişah ne buyuracak ve Tanrı da bu hususta ne takdir edecek?" dedi ve

3190. Elçiyi, kendisine birçok paralar verdikten sonra: "kalk, hemen git, vakit kaybetme!" diyerek yola çıkardı.

• Sam, elçi ile vedalaşması bitince, kendisi de yola çıktı. Hem komutan, hem de ordusu bu güçlüğün böylece çözülmesinden memnundular.

• Gürksârân'dan bin kişi yakalayıp bağladılar; yaya olarak ordunun arkasından sürükleyip götürdüler.

• Karanlık gecenin yarısı geçtikten sonra, ovadan binicilerin ve

• Çadırın aralığından da davul ve boruların sesleri yükseldi.

• Sam, İran'a doğru yola çıkarak, ordusunu çekip Dehistan'a götürdü.

• Elçi de, parlak bir talih ve kutlu bir haberle Zâl'in yanına döndü ve

• Katına girip, ona Sam'ın gönderdiği haberi bildirdi. Zâl, onun söylediklerini duyunca, çok sevindi ve

• Tanrı'nın iyiliğine teşekkür etti,

• Yoksullara paralar dağıttı, halka iyiliklerde bulundu.

• Komutan Sam'a da, böyle uygun bir haber gönderdiği için, dua etti.

• Ne geceleri uyuyor, ne gündüzleri dinlenebiliyor, ne de şarap içip musiki dinliyordu.

• Gönlü hep eşini arıyor, hep Rûdâbe'nin adını anıyordu.

Sinduht'un, Rûdâbe ile Zâl'in macerasını öğrenmesi

• Güzel konuşmasını bilen selvi boylu Rûdâbe ile komutan Zâl'in arasında gidip gelen bir kadın vardı.

• Bu kadıncağız Rûdâbe'den pehlivana, pehlivandan Rûdâbe'ye haber götürüp getirmekte idi.

• Komutan Destan onu yanına çağırtarak, ona, bütün duyduklarını anlattı:

• "Rûdâbe'nin yanına git ve ona de ki: Ey, güzel yürekli, yeni doğmuş ay!

• "Bir iş güçleşip darlaşınca, onu genişletecek bir anahtar da bulunuverir.

• "Elçi, Sam'ın yanından, sevinçle ve güzel bir haberle döndü.

• "Sam, bu hususta birçok sözler söyledikten ve söylenenleri de dinledikten sonra, nihayet, birleşmemize razı oldu! diye haber ver." dedi ve

• Sam'ın mektubunu da ona verdi. Kadın, mektubu alınca, derhal onun yanından ayrılarak

• Yola çıktı. Rûdâbe'nin yanına rüzgâr gibi koşarak, ona bu sevinç haberini müjdeledi.

• Peri yüzlü Rûdâbe, bu haber üzerine, kadının yüzüne altınlar saçtı; onu altın bir kürsüye oturttu ve sonra,

• Derdinin çaresini bulmuş olan bu kadına, getirdiği müjdenin karşılığı olarak, önce bir kat elbise getirtip teslim etti.

• Sonra, önüne öyle bir taç getirip koydu ki, bunun örgüleri hiç görünmüyor ve

• Baştanbaşa kırmızı yakut ve altınla örtülü bulunuyordu. Üzerindeki mücevherlerin çokluğundan, altta kalan altın âdeta belli bile olmuyordu.

• Bundan başka, yine armağan olarak öyle iki yüzük verdi ki bunlar, gökteki müşteri yıldızı gibi parlıyordu.

• Bu değerli armağanlar, birçok selâmlar ve haberlerle, kadını Sam oğlu Destan'a gönderdi.

• Kadın, Rûdâbe'nin odasından ayrılarak sofaya çıkınca Sinduht'la karşılaştı. Sinduht, onu görür görmez,

• Yüksek sesle: "Sen, nereden geliyorsun? (*)

220. • "Sorgularıma doğru cevap ver (**)!

• "Sen, zaman zaman, benim önümden geçiyor ve hiç yüzüme bakmadan gelip bu odaya giriyorsun.

• "İçim senden şüpheleniyor. Yay mısın, yoksa yayın kirişi mi? Nesin? Söyle bana!" dedi.

• Kadın, onun korkusundan, sapsarı kesildi ve hemen eğilip yeri öptü.

• Karşılık olarak: "Ben; fakir ve biçare bir kadınım; ekmeğimi kazanmak için her çareye başvururum.

225. • "Büyük kimselerin evlerine gidip onlara elbise ve mücevherat satarım.

• "Bu odanın sahibi Rûdâbe de benden süs eşyası satın almak istedi.

• "Ben de ona altından bir taçla, padişahlara yaraşan mücevherlerle süslü bir yüzük getirdim." dedi.

• Sinduht: "Ancak bana onları göstermekle kızgınlığımı yatıştırabilirsin. Haydi, göster!" deyince,

• Kadın çıkarıp gösterdi ve dedi ki: "Bu ikisini Rûdâbe için getirmiştim. Eğer daha isterse, yine getiririm!"

230. • Sinduht ona: "Bunları kaça verdin? Aldığın

(*) Nüsha: • Bu cümlenin başında "Gönlü, kadından yana, kuşkulandı ve...."

(**) Nüsha: Bu cümlenin başında "Ey, çirkin suratlı karı! Sözlerimi dinle ve..."

parayı göster de, şu meraktan çatlıyan yüreğim bir az ferahlasın!" dedi.

• Bu sefer de kadın: "Ay yüzlü Rûdâbe, parayı yarın vereceğini söyledi. Daha parayı elime almadan, benden böyle bir şey dileme!" deyince,

• Sinduht, kadının iğri büğrü ve kaçamaklı konuştuğunu anlıyarak, onunla döğüşmeğe karar verdi.

• Kadının yanına gelip yenini yokladı ve yalancılığını anladı.

• Çünkü bu yüzüğü Rûdâbe'nin elinde ve o değerli elbiseleri de yine Rûdâbe'nin yanında görmüştü.

• Bunun üzerine kızdı ve hemen eliyle saçından yakalıyarak kadını yere vurdu.

• Kadının hareketine çok kızmıştı; onu yerlerde sürükliyerek, elini ayağını bağladı,

• Ayaklarının altında çiğnedi ve bir yandan durmadan eliyle vurdu.

• Oradan hiddetle tekrar yerine döndü; çok kederli ve düşünceden sarhoş gibi idi. Sarayın kapısını kapattırdı ve

• Kızını yanına çağırttı. Ellerini durmadan yanaklarına vuruyordu.

• Nergise benziyen gözlerinden gül yanaklarına o kadar yaş akıttı ki, o güller parıl parıl parladı.

• Rûdâbe'ye: "Ey, değerli ve yüce soylu ay! Uçurumu, neden tahttan üstün tuttun?

• "Yeryüzünde, benim sana gizlice anlatmadığım veya açıkça göstermediğim ne var ki?

• "Sen, nereden, böyle zalim çıktın? İnsan, bütün sırlarını annesine söyler.

• "Bu kadın senin yanına, kimin yanından ve niçin geliyor?

3245. • "Bu işin aslı ne? Kendisine taç ve yüzük yolladığın adam kim?

• "Arap padişahlığının bu büyük hazinesinin ve tacının, bize nice iyiliklere ve kötülüklere mal olduğunu biliyor musun?

• "Sen, tutup adımızı yele veriyorsun. Benim gibi analar senin gibi kız doğurmaz olsun!" dedi.

• Rûdâbe, annesi bu sözleri söylerken yere, ayaklarının üstüne bakıyor, utancından yerinden kıpırdıyamıyordu.

• O nergis gibi gözlerinden sevginin yaşlarını döküyor ve yüzünü kanlı yaşlarla süslüyordu.

3250. • Annesine: "Benim akıllı anneciğim, gönlümü avlayan sevgidir.

• "Keşke beni doğurmasaydın da, kimse hakkımda iyi olsun, kötü olsun hiçbir şey söylemeseydi.

• "Zâbil'in komutanı yalnız Kâbil'e gelmekle kalmadı, sevgisi ile de beni ateşe attı.

• "Yeryüzü başıma öyle dar geldi ki bazan gizlice, bazan da açıktan açığa hep ağlamaktayım.

• "Ben, artık, onsuz yaşamak istemem. Yeryüzünün, gözümde onun bir tel saçı kadar bile değeri kalmadı.

3250. • Artık, şunu sen de bil ki: O, beni görmüş ve benimle düşüp kalkmıştır; biz, onunla elele vererek sözleştik ve yeminleştik!

• "Fakat, aramızda, birbirimizi görmekten başka bir şey yok. Hakikat olan, sadece, ikimizin de gönlünde parlayan ateştir.

• "Bu hususta, büyük Sam'ın da yanına bir elçi gönderildi ve o da kahraman Zâl'e karşılık verdi.

• "Sam'ın, önce, bir müddet çok canı sıkılmış, üzülmüş; sonra, gerekli sözleri söylemiş ve kendisine söylenenleri de dinlemiş,

(*)

• "Birçok armağanlarla elçiyi geri yollamış. Sam'ın verdiği cevabı ben öğrendim.

3260. • "Onu bana, senin saçlarını yolduğun, yere atıp sürükeldiğin kadın getirdi.

• İşte, onda gördüğün armağanlar da, aramızdaki bu elçinin getirdiği mektubun karşılığı idi." dedi.

• Sinduht, bu sözleri duyunca hem şaşırdı, hem de Zâl'in ona eş olmasından hoşlandı.

• Ona: "Giriştiğin iş, küçük bir iş değil. Çünkü, destan gibi bir pehlivanın, büyükler arasında bile eşi yoktur!

• "O; yeryüzü pehlivanının oğludur, büyük adamdır, akıllı, fikirli ve aydın canlıdır.

3265. • "Onun hünerleri çoktur, çoktur ama, öyle bir özrü de varki bunun yanında bütün hünerleri değerlerini kaybederler.

• "Sonra, İran padişahı da bu işe razı olmaz.

(*) Nüsha: • "Dünyadan elini çekmiş mûbitlere danışmış ve sonunda bu işe razı olarak

Hattâ kızar ve Kâbil'i altüst eder, tozunu güneşe kadar savurur!

• "Çünkü o, bizim soyumuzdan hiç kimsenin ayağının üzengiye bastığını istemez!' diye karşılık verdi.

• Bundan sonra, da kadını serbest bıraktı, ona tatlı sözler söyledi ve onu hiç tanımamış gibi davrandı.

• "Ona da: "Ey, akıllı kadın! Ağzını daima sıkı tut!

3270. • "Sakın, ağzını açıp da kimseye bir şey söyleme. Burada duyduğun bu sözleri de, yine burada yere göm!" dedi.

• Kızının herkesten uzak yaşadığını bildiği için, kimsenin ona bu işte öğüt vermiş olmasına imkân bulunmadığını iyi biliyordu.

• Sonra, canının sıkıntısından, ağlıya ağlıya uykuya daldı; içi öyle sıkılıyordu ki, nerede ise derisi çatlıyacaktı.

Mihrab'ın, kızının macerasını öğrenmesi

• Mihrab, şen ve esen olarak, saraydan (*) döndü; Zâl, onu çok ağırladığı için, sevinçliydi.

• Fakat değerli eşini, yanakları solmuş, gönlü perişan olarak uyurken bulunca,

3275. • Ona: "Ne oldu? Rüyanda ne gördün de, yanakların böyle solmuş?" diye sordu.

(**)

(*) Nüsha: "Saraydan" yerine "Ordugâhtan".

(**) Nüsha: • Sinduht, Mihrab'a şöyle karşılık verdi: "Gönlümün tasası büyüktür!

• Sinduht, Mihrab'a: "Bizim bu zengin hazinemiz, mallarımız, tam takımlı Arap atlarımız,

• "Şu mamur sarayımız, dostlarımız (*),

• "Sadık uşaklarımız, tacımız, padişahlara yaraşan tahtımız,

• "Şu yüzlerimiz, selvi gibi boyumuz, bosumuz, adımız ve ünümüz (**),

3280. • "Refahımız ve düzenimiz günden güne eksiliyor.

• "Ben, bütün bunları çok, pek çok düşünüyorum. Çünkü, bu gidişle, bunları günün birinde ve ister istemez düşmanların ellerine bırakacağız; üstelik, bizim bunca zahmetlerimiz de havaya gidecek.

• "Bütün bunlardan bizim nasibimiz, daracık bir tabut olacak; diktiğimiz ağacın yemişi bize zehir, başkalarına deva olacak.

• "Bu ağacı biz diktik, biz suladık, zahmetini biz çektik; tahtımızı ve hazinelerimizi tuttuk onun yanına astık.

• "Tam büyüyüp güneşe doğru yükseldiği ve gölge vermeğe başladığı sırada, yemişlerle dolu tepesi toprağa doğru yıkılmaya başladı.

3285. • "Bizim sonumuz zaten bu idi; biz, bundan sonra, nerede barınacağız bilmem?" dedi.

• Mihrab, Sinduht'a: "Sen, bu sözleri yeni

(*) Nüsha: Bu cümleye ek olarak: Şu bahçemiz, gönlümüzün saadeti,

(**) Nüsha: Bu cümleye ek olarak: Bilgimiz ve düşüncemiz,

sözler gibi söylüyorsun, Oysa ki bunlar, eski sözlerdir.

• "Bu iğreti dünya, hep böyledir. Kimini düşürür, kimini de sağlıkla yaşatır.

• "Biri gider, öteki gelir. Feleğin sillesini yemiyeni gördün mü?

• "İnsanın, gönlünü sıkmakla tasası azalmaz ve bu husuta, adaletli Tanrı ile savaşmağa kalkışmak olmaz!" dedi.

3290. • Sinduht: "Benim söylediğim sözler, akıllı adamlara doğru yolu gösteren sözlerdir.

• "Söylediğim önemli şeyleri, o sırları ben senden nasıl saklıyabilirim?

• "Sana söylediğim ağaç hikâyesi, akıllı ve bahtiyar bir mûbidin kendi oğluna anlatmış olduğu bir hikâyedir.

• "Ben de bu hikâyeyi, padişahın dikkat gözünü çekmek için anlattım." dedi.

• Bu sözleri söyledikten sonra selvi boylu Sinduht başını eğdi, nergis gibi gözleriyle gül gibi yanaklarını ıslatarak:

3295. • "Ey, çok akıllı padişah! dedi. Başımızın çaresine bakmak gerek. Felek, hep böyle dönmez.

• "Bil ki, Sam'ın oğlu Rûdâbe'ye gizlice türlü türlü tuzaklar kurmuş,

• "Onun sâf ve parlak yüreğini doğru yoldan ayırmıştır. Buna karşı çare bulmalıyız.

• "Ben, ona bu uğurda çok öğütler verdimse de kâr etmedi. Onu, hep gönlü perişan ve yüzü solgun olarak görüyorum!"

• Mihrab, bu sözleri duyar duymaz yerinden

sıçradığı gibi ayağa kalktı ve derhal kılıcının kabzasına sarıldı.

• Her yanı tir tir titriyordu; yanakları morarmış, ciğeri kanla ve dudakları da ahlarla dolmuştu:

• "Şimdi, hemen onun kanını dökmeğe gidiyorum!" diyince,

• Sinduht ayağa kalkarak onu kucakladı, kollarını onun beline kemer yaptı.

• Ona: "Şu küçük ve düşkün kulunun söyliyeceklerini duy ve dinle de,

• "Ondan sonra aklına ne gelirse yap ve yüreğin hangi yolu gösterirse o yoldan yürü!" dedi.

• Mihrab, silkinerek, elleriyle Sinduht'u geriye itti ve sonra da azgın bir fil gib bağırmaya başladı:

• "Meğer kızım doğunca, dedi, onun kafasını kesmeli imişim!

• "Atalarımın yoluna gitmediğim, onu öldürmediğim içindir ki, işte başıma bu felâketi getirdi.

• "Babasının yoluna gitmiyen bir oğlu, yiğitler, o babanın oğlu saymazlar.

• "Bir kaplan bile, savaş zamanında ve dişlerinin en çok keskinleştiği bir sırada:

• "Bendeki savaş isteği, bana babamdan ve dedemden geçmiştir! der.

• "Bir oğulda, babasının izi muhakkak görülmeli, babasından daha az hüner sahibi olmak bir oğula yaraşmaz!

• "Ben bir yandan canımın, bir yandan da şerefimin elimden gitmesinden korkarken, sen ne diye beni döğüşten alıkoyuyorsun?

• "Eğer pehlivan Sam, bir fırsatını bulup padişah Minuçihr ile birleşerek üzerime bir yürürse,

• "Kâbil'i yakıp yıkar ve dumanını güneşe kadar savurur. Bu ülkede, ondan sonra da, bir tek ot bile bitmez!" dedi.

3315. • Bunun üzerine Sinduht: "Ey, yiğit! Boş sözleri bir yana bırak.

• "Çünkü Sam'ın da, artık bu meseleden haberi vardır. Sen, yüreğini ferah tut ve korkma!

• "Onun, Gürksârân'dan buraya kadar geldiğide bir sır değil, onu herkes biliyor." dedi.

• Mihrab, bu sefer: "Ey, ay yüzlü kadın! Bana yalan söyleme.

• "Yeryüzünde, rüzgârın toza yenildiğini kabul edebilecek bir akıllı kimse var mıdır?

3320. • "Eğer sen, başımıza bir felâket gelmiyeceğinden emin isen, bu olaydan ötürü, artık gönlüm üzülmez.

• "Çünkü, büyük küçük herkes bilir ki, degerli Zâl'den daha iyi bir damat olamaz.

• "Ta Ehvaz'dan Kandehar'a kadar, bir kimse bulunabilir mi ki Sam'la bir akrabalık kurmak istemesin?" dedi.

• Sinduht: "Ey, emsali arasında seçkin padişah! dedi. Benim yalan söylemeye ne zorum var?

• "Senin felâketin demek, benim de felâketim demektir. Benim gönlüm, senin dertli gönlüne bağlıdır.

3325. • "Sana söylediklerim doğrudur ve onların doğruluğu, yüreğimde de artık yer bulmuştur. İlk zamanlar, ben de senin gibi kuruntulara kapıldım.

• "Beni ıstırap içinde, sevinçten uzaklaşmış olarak uyur görmen de bundan ötürü idi.

• "Fakat, bizi böyle kötü düşüncelere atan bu evlenme hakikat olursa, hiç de şaşmamak lâzım.

• "Feridun'un gönlü, Yemen padişahı Serv'den yana sevinmedi miydi? İşte, şimdi de Destan böyle olmak istiyor!

• "Çünkü ateş, su, hava ve toprağın birleşmesinden dünyanın karanlık yüzü aydın olur!"

3330. • Bundan sonra da, Zâl'in mektubuna Sam'ın verdiği cevabı önüne koyarak:

• "Artık, istediğin oldu, gönlünü hoş tut!

• "Bir yabancı, akraban olursa, bu iş senin kötülüğünü istiyenlerin hoşuna gitmez!" deyince Mihrab,

• Kafası hâlâ kavga etmek ve intikam almak için kızgın bir halde, onun sözlerini dinledikten sonra.

• "Haydi, sen kalk git de Rûdâbe'yi yanıma gönder!' dedi.

3335. • Fakat Sinduht, o aslan gibi erin Rûdâbe'yi dövüp yerlere yuvarlamasından korktuğu

• İçin, ona: "Önce, onu bana yine sapasağlam teslim edeceğine dair söz vermeni isterim!

• "Onu yok ederek Kâbil'i, cenneti andıran bir gül bahçesinden mahrum etmiyesin!" dedi ve

• Ondan önce söz alarak, böylece, onun yüreğindeki kin duygularını gidermiş oldu.

• Bu ünlü padişah, Rûdâbe'ye karşı kötü davranmıyacağını vadetti ve:

3340. • "Fakat sen de şunu bil ki, yeryüzü padişahının başı, bize karşı beslediği kin duygulariyle doludur!" dedi.

• Sinduht, ondan bu va'di aldıktan sonra, önünde başını eğdi, yüzünü yere koydu ve hemen,

• Dudakları gülümsemelerle dolmuş, yüzü de gece gibi kara saçlarının altında, duyduğu sevinçle, gün gibi aydınlanmış olarak kızının yanına geldi.

• Ona, savaş kaplanının yaban eşeğini parala-maktan vazgeçtiğini müjdeliyerek:

• "Haydi, şimdi süslen, babanın yanına git de, derdini ona da anlat'" dedi.

3345. • Rûdâbe: "Ne diye süsleneyim? Sermayenin yanında mâyenin bir değeri mi olur?

• "Herkesin bildiğini ne diye saklamalı? Benim canım, Sam oğlunun yanındadır." dedi ve

• Doğudan yükselen güneş gibi, babasının yanına gitti. Yakutlara ve altınlara boğulmuş olan

• Rûdâbe'yi görünce, Mihrab ona hayran kaldı ve içinden Tanrıyı överek ona şükretti.

• Rûdâbe; donanmış bir cennet ve güzel bir bahar günü doğmuş güneş gibiydi.

3350. • Babası ona:: .'Ey, beyninde akıl kalmamış, boş kafalı kız! Yaptığın iş, senin gibi soylu bir kıza yakışır mı?

• "Tacım ve tahtım yere girsin, daha iyi! Hiç bir perinin bir şeytana eş olduğu görülmüş şey mi?

• "Kahtan çöllerinden, yılan oynatan biri gelip de muğ olmaya kalkışacak olursa, elbette, onu bir okla öldürmek gerekir!' 'dedi.

• Babasından bu sözleri duyunca, Rûdâbe'nin yüreği kanla doldu, yanakları kıpkırmızı kesildi.

• Kara kirpiklerini o nergis gibi gözlerinin üzerine indirdi ve hiçbir şey söylemedi.

• Babası ise, yüreği kızgınlık ve başı da kavga etmek isteği ile dolu olarak, kaplan gibi kükremekte devam etti.

• Gönlü tutkun Rûdâbe de, solgun yanaklarını kanlı göz yaşları ile kızartarak, yerine dönüp geldi.

• Ana, kız her ikisi de Tanrıya sığındılar.

Minuçihr'in, Zâl ile Rûdâbe'nin macerasını öğrenmesi

• Mihrab ve cesur Sam oğlu Destan hakkında, büyük padişaha haberler geldi.

• Güzellikte misilleri bulunmıyan o iki eşe, Zâl'in aşkına ve Mihrab ile akrabalığına dair,

• Yeryüzü padişahı, mûbitleri çağırıp onlarla konuştu.

• Padişah, bu akıllı kimselere dedi ki: 'Bu yüzden, başımıza dünya karanlık olacak;

• "Ben, kendi aklım ve fikrimle, İran'ı aslan ve kaplanların pençesinden kurtarmış ve

• "Feridun da yeryüzünü Dahhâk'in vücudundan temizlemişken, şimdi de başımıza, onun tohumundan Kâbil'deki Mihrab çıktı.

"Bizim gevşek davranmamız ve Zâl'in aşkı yüzünden, bu devrilmiş ağaç yeniden baş kaldırmamalı, buna meydan verilmemelidir!

• "Mihrab'ın kızı ile Sam'ın oğlunun ortaya koyacakları, kınından sıyrılmış ve keskin kılıç,

• "Yalnız bizim soyumuza ait sayılmaz . O, zehirle karışık panzehire benzer.

• "Eğer bu çocuğun ana tarafı baskın çıkar da kafası kötü düşüncelerle dolarsa,

• İran'ı altüst etmeğe kalkar ve belki günün birinde taç ve hazine de onun eline geçer

• "Söylediklerime cevap istiyorum. Düşünün de, uygun bir fikir söyleyin!" dedi.

3370. • Bütün mûbitler, hakkında Tanrının iyiliğini diledikten sonra ona:

• "Sen, hepimiznden daha bilgilisin ve yapılması gerekn şeyleri yapmakta da bizden daha güçlüsün!

• "Akla uygun olan ne ise, onu yap ve şunu bil ki bir ejderin yüreği ancak akıl sayesinde elde edilebilir!" dediler.

• Değerli padişah onların bu sözlerini dinledikten sonra düşünmeye, bu işe iyi bir sonuç vermek için bir yol aramaya başladı.

Nevzer'i yanındaki büyük adamlarla birlikte yanına çağırttı ve ona:

3375. • "Savaştan nasıl kurtulduğunu sormak için, Birinci Sam'ın yanına git!

• "Onu görünce, de ki: Bu yana gelip de beni görmeden yerine gitmesin!" dedi

• Nevzer babasının yanından ayrılarak, yanındaki büyüklerle beraber, hemen pehlivanın yanına yollandı.

• Pehlivan Sam, onun gelmekte olduğu haberini alınca, şehzadeyi karşılamaya çıktı.

• Bütün pehlivanlar, savaş filleriyle ve davullarla ona karşı çıktılar.

3380. • Nevzer, yanındaki büyüklerle birlikte, Sam'ın yanına geldi.

• Soylu kişiler ve büyük savaş erleri, birbirlerinin hatırını sordular.

• Şehzade Nevzer, babasının gönderdiği haberi Sam'a bildirdi; Sam da onu görmekle çok sevindi ve

• Karşılık olarak: "Ben, onun her buyruğuna boyun eğerim. Onun yüzünü görmek de benim ruhum için, ayrıca, bir saadettir!" dedi.

• O gün, hepsi Sam'ın konuğu oldular ve onun yüzünü görerek sevindiler.

• Hemen bir sofra kuruldu. Herkes oturdu. Önce Minuçihr'in,

3385. • Sonra da Nevzer'in, Sam'ın ve her ülkenin büyük adamlarınnı şerefine şarap kadehlerini kaldırıp içtiler.

Bütün gece, ta parlak güneş doğup da tabiatın sırlarını açığa vuruncaya kadar, sevinç içinde geçti.

• Sabahleyin, sarayın kapısından davul sesleri yükselirken, hızlı koşan atlar da hazırlandı.

• Padişahın buyruğu ile yine padişahın sarayına doğru yola çıktılar.

• Minuçihr, onların gelmekte olduklarını haber alınca, iyi karşılamak için sarayı süsletti.

3390. • Nihayet, Sâri ve Âmül taraflarından, coşkun bir deniz gibi gelmekte olan

• Bu ordunun sesleri duyulmaya başlayınca,

• Zıpkın alayları, zırhları ve ağır gürzleriyle, karşılamak için ileri çıktılar.

• Dağdan dağa uzanan askerlerin çokluğundan ve sıklığından, kırmızı ve sarı örtülerle örtülmüş olan kalkanları birbirine girmişti.

• Ordu; davullar, borular, tunçtan yapılmış ziller, Arap atları, filler ve hazinelerle hazırlanmıştı.

• Padişahın ordusu da, davullar ve bayraklarla, Sam'ın ordusuna karşı çıktı.

Sam'ın Minuçihr'in yanına gelmesi

• Sam, saraya yaklaştığı sırada, atından indi; padişah da, kendisine yol verilmesini buyurdu.

• Padişahı görür görmez Sam, hemen eğilip yeri öptü ve yanına gitti.

• Başında parlak yakuttan bir taç bulunan Minuçihr de, üzerinde oturmakta olduğu fildişi tahttan ayağa kalktı.

• Sam'a yaraşacak şekilde iltifatlarda bulunduktan sonra, onu kendi tahtının yanındaki bir yere oturttu.

• Ondan; Gürksârân'dan, savaş erlerinden ve Mazenderân'daki erkek devlerden haberler istedi ve

• Çektiği zahmetler hakkında birçok sorular sordu. Sam, bunların hepsine birden karşılık olarak:

• "Ey, şehriyar! dedi. Sen, ebedî ol! Senin hakkında kötü düşünenlerin kötülükleri canından ırak olsun!

• "Ben, o erkek devlerin ülkesine gittim. Ama,

görsen ne devler. Onlar dev değil, âdeta birer savaş aslanı!

• "Yürüyüşleri Arap atlarının yürüyüşünden daha hızlı olduğu gibi, cesaretleri de İran'ın savaş erlerindeki cesaretten daha üstün!

• "Hele onların Seksar dedikleri birtakım erleri var ki insan onları görünce savaş kaplanı sanır.

• "Benim önümden, daha gelmekte olduğumu duyar duymaz, akılları başlarından gitti.

• "Şehrin içinde avazları çıktığı kadar bağırıp çağırdıktan sonra, şehirden çıkıp gittiler.

• "Topladıkları ordunun genişliği dağdan dağa uzanıyor, ayaklarından kalkan tozlarla aydın gün bile kararıyordu.

• "Dağınık ve şaşkın bir halde, savaşa tutuşmak için üzerime yürüdükleri zaman,

• "Benim erlerimin yüreklerine onların korkusu düşmez mi? Bu sefer de ben, bu korkuyu gidermek için, ne yapacağımı şaşırıverdim.

• "Fakat, baktım ki iş bana kaldı, derhal o kötü düşünceli orduya karşı bir nara savurdum ve

• "Üç yüz menlik gürzümü kaldırıp omuzuma attım. Demir gibi atımı harekete getirerek,

• "Gürzümü kafalarına indirdim ve heybetimle beyinlerini boşalttım.

(*)

(*) Nüsha: • "Gürzümü her indirişte bir devi yere yuvarlıyor ve her saldırışımda yüz kişiyi öldürüyordum.

• "Şu öküz kafası biçimindeki gürzümden, erkek aslanın altına düşmüş bir ceylân gibi inliyorlard.

• "Derken; cesur ve yiğit Selm'in küçük oğlu (*), yırtıcı bir kurt gibi, karşıma çıkıverdi.

• "Yeryüzünün ıssı olmak yetenekliğini taşıyan bu çocuğun adı Kerkûy'du. Güzel yüzlü ve selvi boylu idi.

• "Anadan yana soyu Dahhâk'e dayanan bu yiğidin önünde, büyük kahramanların kelleleri bile toprağa dönebilirdi.

• "Karınca ve çekirge gibi sayısız olan erleriyle, bütün dağlar ve ovalar dolmuştu.

• "Bu ordudan yükselen tozlarla, bizim ileri gelenlerimizin bile yüzleri sapsarı kesildi.

• "Bunun üzerine ben, bir vuruşta insanlar öldüren gürzümü tekrar elime aldım ve ileriye atıldım.

• "Atımın üzerinden öyle bir nara attım ki yeryüzü, gözlerinin önünde bir değirmen gibi döndü.

• "Bunun üzerine benim orduma bir cesarettir geldi ve erlerimin her biri savaştan başka bir şey düşünmez oldu.

• "Kerkûy da, benim ve kellelerle oynayan gürzümün ününü işitince,

• "Benimle savaşa girişmek için, kemendi elinde olduğu halde, kudurmuş bir fil gibi yanıma geldi ve

• "Beni kemendinin halkasına takmak istedi. Ben, bunun farkına vararak kendimi bu tehlikeden kurtardım.

(*) Nüsha: "Küçük oğlu" yerine "Torunu".

3425. • "Bu sefer elimde padişahlara yaraşan yayımla, ucu çelikten olan oklarımı aldım ve

• "Kartal gibi atımı oynatarak, onun üzerine ateş gibi ok yağdırdım.

• "Öyle sanıyorum ki, attığım oklarla, bir örse benzeeyn kafasının tulgası adamakıllı çivilendi idi.

• "Bir aralık, tozların arasından, elinde bir Hint kılıcı olduğu halde, azgın bir fil gibi üzerime doğru geldiğini gördüm.

• "Padişahım, bu o kadar iri bir adamdı ki, dağların bile, lüzumunda, canları için kendisinden aman istiyebileceklerini sanırım.

3430. • "Fakat o, süratle üzerime yürüdükçe, ben hiç istifimi bozmadım ve onun bir kere şöylece pençeme düşmesini gözledim.

• "Bu savaş erinin tam yanıma yaklaştığı bir sırada, elimi uzattığım gibi.

• "O cesur yiğidin kemerinden yakalayıp, bir aslan gibi, atının eyerinden aşağıya alıverdim.

• "Azgın bir fil gibi, onu yere öyle bir vuruş vurdum ki, bütün kemikleri paramparça oldu.

• "Padişahları böyle düşkün bir halde yerlere yuvarlanınca, ordusu da savaş alanından yüz çevirdi.

3435. • "İnişler yokuşlar, ovalar, dağlar, her taraf hep bu ordunun erleriyle dolmuştu.

• "Bunlardan, binici ve yaya olmak üzere, ölenlerin sayısı on iki bin (*) di.

(*) Nüsha: • "On iki bin" yerine "Altmış bin"

• "Erlerle beraber, halkın ve savaş atlılarının hep birden sayısı ise üç yüz bindi.

(*)

• "Hakkında kötü düşüncelerin; o parlak talihinin karşısında bir değeri ve tahtına köle olan birinin önünde bir önemi mi olur?"

• Sam'ın anlattıklarını duyunca padişah, sevincinden külâhını göklere attı.

• O sevinçle yeryüzünü kötü düşüncelilerden temizlenmiş görerek bir şarap meclisi kurdu.

• Böylece zevk ve eğlence ile kısalttıkları bu gecenin boyunca hep Sam'ın esenliği için dua ettiler.

• Sabah olunca, sarayın perdesi açıldı ve padişahın katına girilmek için izin verildi.

• Yiğit Sam gelerek, büyük padişah Minuçihr'in yanına girdi.

• Önce o eşsiz ve kahraman padişahı övdükten sonra, onunla, Zâl ve Mihrab hakkında konuşmak istedi.

• Fakat, yeryüzü padişahı söze ondan evvel başlıyarak, kızgın bir yüzle,

• Sam'a şöyle dedi: "Sen hemen, yanındaki seçme kahramanlarla git ve

• "Hindistan'a ateş sal! O Mihrab'ın sarayını ve Kâbil'i altüst et!

• "Onun; senin elinden sağ kurtulması, o ejder tohumunun yeryüzünde kalması doğru sayılamaz..

(*) Nüsha: • "İlerigelenlerinden on iki bin kişi de tutsak oldu.

• "Eğer o sağ kalacak olursa, zaman zaman, yine savaşmaya kalkışır; savaşlar ve fesatlarla, yeryüzünün rahatı yine bozulur.

3450. • "Ona bağlı bulunanların ve cadı Dahhâk'in soyundan olanların

• "Hepsinin kafasını gövdelerinden ayır, yeryüzünü Dahhâk'in soyundan temizle!" dedi.

• Padişah böyle kızgınlıkla konuşunca, Sam ona fazla hiçbir şey söyliyemedi.

• Eğilip tahtı öptü ve o ünlü padişahın parmağındaki mühüre yüzünü, gözünü sürdü.

• Kendisine: "Ben, şimdi gider ve padişahın yüreğindeki kini dindiririm!" dedi

3455. • Ve ordusiyle beraber, hızlı yol alan rüzgâr ayaklı atların üzerinde, kendi sarayının bulunduğu tarafa doğru yola çıktı.

Sam'ın, Mihrab ile savaşmaya gitmesi

• Padişahla Sam'ın verdikleri bu karar, Destan'la Mihrab'ın kulaklarına erişti.

• Kâbil şehri ayağa kalktı; Mihrab'ın sarayından bir feryattır yükseldi.

• Sinduht'un, Rûdâbe'nin ve Mihrab'ın canlarından, mallarından ümidi kestikleri bir sırada

• Zâl, yüzü asık, kolları sıvanmış ve köpürmüş bir halde, Kâbil'den dışarıya çıktı.

3460. • Kendi kendine: "Dünyayı soluklariyle yakıp kavuran bir ejder bile gelip de,

• "Kâbil'i çiğnemek istese, önce benim kafamı kesmelidir!" diyordu.

• Ciğeri kanla, yüreği kuruntularla, başı da düşüncelerle dolu olarak, hızla yola girdi.

• Yiğit Sam'a, yolda iken, o erkek aslan yavrusunun gelmekte olduğu haberi gelince;

• Bütün ordu harekete geçerek, Feridun'un sancağını bezediler,

• Davullar çaldılar; ordu ve komutan, ona karşı çıktılar.

• Bütün fillerin sırtlarını kırmızı sarı ve menekşe renkli bayraklarla süslediler.

• Sam'ın oğlu, uzaktan babasını görünce hemen atından indi ve ona doğru yaya olarak gelmeye başladı.

• Her iki yandan, bunu gören büyükler, taç sahibi ve taç adayları da atlarından indiler.

• Zâl, babasının önüne gelince, eğilip yeri öptü; Sam da, ağır ağır, onunla konuştu.

• Sonra, altınlara gömülmüş pırıl pırıl bir dağa benziyen atına bindi.

• Büyükler, onun yanına sokularak, kendisine:

• "Baban sana kırgındır; kendisinden özür dile ve sakın serkeşlik edeyim deme!" dediler.

• Zâl de, karşılık olarak onlara: "İnsanın sonu, nasıl olsa, toprak olduktan sonra, benim korkacak bir şeyim yok!

• "Asıl babamın, aklını başına alıp da, bir sözünü başka bir sözü ile bozmaması gerek.

• "Eğer öfkesini tutamaz da uygunsuz bir şey söylerse, sonra kendisi utanarak gözleri yaşarır!" dedi.

• Sonra, hep birlikte ve sevinç içinde, Sam'ın sarayına geldiler.

Sam, atından indi ve biraz sonra da Zâl'e, huzura girmesi için izin çıktı.

• Zâl, babasının katına gelince, önce, yeri öptü ve ellerini kaldırıp onun için dualar etti.

• Sonra, nergis gibi gözlerinden gül yanaklarının üzerine yaşlar akıtarak:

3480. • "Pehlivanın gönlü sevinçli ve canı da adaletin kulu olsun!

• "Senin kılıcın altında elmas bile yanar, kebab olur; senin savaştığın gün, yer bile ağlar.

• "Savaş günlerinde, atın harekete geçtiği zaman, ayakta duran ordular yerinden oynar.

• "Gökyüzü, senin gürzünün rüzgârını görünce, yıldızlarını ortaya çıkarmaktan korkar.

• "Yeryüzü senin adaletinle mamur olur; senin dayanağın, can ve akıldır.

3485. • "Bütün yeryüzü senin adaletinle sevinç içindedir; yeryüzü ve zaman, payını ancak senin adaletinden alır.

• "Fakat, hem de oğlun olduğum halde adaletinden nasibi olmıyan bir tek ben varım.

• "Çünkü, beni büyütüp yetiştiren bir kuş oldu; toprak yiyerek beslendim; yeryüzünde hiç kimse ile alışverişim yoktu.

• "Başkalarından kötülük görmek için, hiç kimseye bir kötülük yapmış da değilim.

• "Böyle bir soydan olduğum halde, hiçbir hünerim yoktu; fakat ne olursa olsun, yine Sam'ın oğlu sayılırdım.

3490. • "Anamdan doğar doğmaz beni atarak, yurdumu dağlar ettin.

• "Yeni doğmuş çocuğunu eziyet ve mihnet içinde bıraktın; büyümek yetenekliğini taşıyan bir yaratığı kaldırıp ateşe attın.

• "Ben ne beşik yüzü görebildim; ne de ana sütü içebildim; akrabamdan hiç kimseden de bir iyilik görmedim.

• "Beni dağa götürüp bırakarak, yüreğime rahatın tadını tattırmadın.

• "Tuttun, filânı neden kara, falanı da neden ak yaratmış diye, yeryüzünü yaratan Tanrıya çıkışmaya kalkıştın.

3495. • "Oysaki, beni Tanrı besleyip büyüttü, merhamet gözü ile bana o baktı.

• "Şimdi ise, benim hünerlerim, yiğitliğim, pehlivanlara yaraşan bir kılıcım ve Kâbil'in padişahı gibi bir de dostum var.

• "Öyle bir padişah ki; taç, taht, ağır gürz, düşünce, mühür ve külâh sahibidir.

• "Ben Kâbil'de senin buyruğunla oturdum; senin düşüncenle hareket ettim; senin sözünü ve yeminini kolladım.

• "Sen, bana: Ben, bundan sonra, seni artık hiç incitmiyeceğim; diktiğin her ağacı yemişli kılacağım! demiştin.

3500. • "Böyle olduğu halde, sonra, kalktın, Mazenderan'dan benim evimi, barkımı yıkmak azmi ile geldin.

• "Hattâ Gürksârân'dan da, yine aynı mak-

satla yola çıktın. Benim hakkımı, şimdi de böyle mi vermek istiyorsun?

• "İşte, ben senin önünde duruyorum; şu canlı varlığımı, senin kızgınlığına teslim ediyorum.

• "İstersen beni, testere ile ikiye böl, fakat Kâbil üzerinde benimle konuşma!

(*)

• "Kâbil'e yapılan kötülük, bana yapılmış demektir. Artık, ne yaparsan yap, buyruk senin!" dedi..

3505. • Komutan Sam, Zâl'in sözlerini duyunca, kulaklarını dikti ve kollarını aşağıya indirdi.

• Karşılık olarak: "Evet, dedi, bu dediklerin doğru... senin söylediklerin de bunun delilidir.

• "Ben, sana hep zulmettim; düşmanlarının yüreği, senin durumundan ötürü, sevinçliydi.

• "Sen bana dileğini bildirmiştin ama, sonradan, sabırsızlık göstererek kalkıp oraya da gittin.

• "Telâş etme! Ben, işinin bir çaresine bakar ve her şeyi yoluna koyarım.

3510. • "Ey, iyilik dileyen oğul! Ben, şimdi padışaha bir mektup yazar ve onu seninle gönderirim.

• "O yeryüzü padişahı, senin yüzünü ve hü-

(*) Nüsha: • "Mihrab ve Kâbil, hep senin buyruğundadır ve senin sözünden dışarıya çıkmak da istemezler!

• "Mihrab'ın bu işte ne suçu var ve sana ne yaptı ki, onun üstüne böyle öfke ile yürüyorsun?

• "Ona, sen bana demiştin ki: Ben yeryüzünde, istediğin şekilde, senin adını tanıtacağım!

nerlerini görecek olursa, artık seni incitmekten vazgeçer.

• "Gerekli sözlerin hepsini yazarak, onun canını ve yüreğini adalete doğru çekelim.

• "Eğer padişah bizim tarafımızı tutacak olursa, bütün işlerimiz senin dilediğin gibi olur.

• "Bir aslan, daima, kendi kolunun kuvvetiyle işini görür: Bu sebeple, her nerede olsa, kendisine bir av bulabilir!" dedi.

3515. • Bunun üzerine Zâl'i Zer tekrar yeri öptü ve babasına birçok dualar etti.

Zâl'in, elçilikle Minuçihr'in yanına gitmesi

• Kâtibi önlerine oturtarak, sağlı sollu birçok sözleri kendisine söyliyerek yazdırdılar.

• Mektubun baş tarafında, ezelî ve ebedî olan Tanrı'yı övüp ona şükrettikten sonra:

• "Varlık ve yokluk, iyilik ve kötülük ondandır; biz, hepimiz onun kullarıyız, Tanrı birdir.

• "Hep, O'nun dilediği olur. Felek, onun buyruğu ile döner.

3520. • "O; güneşin, ayın ve Zuhal'in yaratıcısıdır. Tanrı, padişah Minuçihr'den razı olsun!

• "O Minuçihr ki, savaşlarda panzehiri bile yakıp ortadan kaldıran bir zehir ve içki meclislerinde yeryüzünü aydınlatan bir ay gibidir.

• "O; gürz kullanan, ülkeler fetheden, herkesi memnun eden,

• "Savaşlarda Feridun'un bayrağını taşıyan ve ilerigelen savaş kaplanlarını öldüren kahramandır!

• "Ey, padişah! Yüksek dağlar bile, senin gürzünün darbesi veya atının nalı altında toz haline gelir.

"Sen, temiz yüreğin ve temiz huyun sayesinde yeryüzünde öyle bir barışıklık sağlamış bulunuyorsun ki, bugün, kurtla kuzu aynı kabdan yemek yemekteler.

• "Ben, artık kemale ermiş ve yüz yirmi yaşını bulmuş bir bendenim!

• "Başım artık kâfur tozu ile kaplanmış, saçlarım ağarmıştır. Bu tacı bana güneşle ay giydirdi.

• "Ben, bir köle gibi, kahramanlığın belini (*) bağlıyarak cadılarla savaştım.

• "Benim gibi at kullanan, gürz taşıyan ve pehlivanları yere seren bir biniciyi yeryüzünde hiç kimse görmemiştir!

• "Ben elimi gürzüme attığım zamandan beri, Mazenderan pehlivanlarının ünü sönmüştür.

• "Kahramanlar arasında sivrilmiş, yükselmiş olan ben, bu dünyada başkaca hiçbir iz bırakmamış bile olsam,

• "Keşef nehrinden çıkmış olan ejderhayı öldürmenin şerefi bana yeter!

• "Bu öyle bir ejderha idi ki, boyu şehirden şehire, eni de dağdan dağa uzanıyordu.

• "Bütün âlem onun korkusu içinde idi ve bu korku ile nöbet bekliyorlardı.

• "Havadaki kuşları ve yeryüzündeki yırtıcı hayvanları mahvedip temizlemişti.

(*) Nüsha: "Belini" yerine "kemerini".

• "Yeryüzü onun zehiri ve akbaba kuşlarının kanadları da onun soluklarının kızgınlığı ile yanmışlardır..

• "Korkunç timsahı bile sudan çıkarır, uçan kartalı havadan yere indirirdi.

• "Onun yüzünden dünya insan ve hayvandan yana boşalmış, bütün dünya ona kalmıştı.

• "Ben, yeryüzünde, ona elini sürmeğe cesaret edebilecek bir kimsenin bulunmadığını görünce,

3540. • "Temiz Tanrı'nın verdiği güçle yüreğimden korkuyu atarak,

• "Yüce Tanrı'nın adı ile belimi bağladım ve o fil gibi atımın üstüne bindim.

• "Öküz kafası biçimindeki gürzümü eyere astım, koluma yayımı taktım, boynuma kalkanımı bağladım ve

• "Korkunç bir timsah gibi yürüdüm. Benim keskin bir pençem, onun da keskin ve ateşli solukları vardı.

• "Onun üzerine gürzümle yürüyeceğimi görenlerin hepsi, gelip benimle helâllaştılar.

3545. • "Yanına yaklaştığım sıralarda o, başındaki saçları bir kement gibi yerlerde sürünerek, yüce bir dağ gibi yürümekte idi.

• "Yolun üzerine uzanmış ve açık ağzından dili kara bir ağaç gibi dışarıya çıkmıştı.

• "Gözleri, kanla dolu iki havuza benziyordu; beni görünce, önce, bir kükredi ve ondan sonra da üzerime doğru yürüdü.

• "Ah padişahım, o zaman bana onun içi ateşle dolu gibi geldi.

• "Yeryüzü gözümde bir deniz kesildi, kara bulutlara kadar bir kara dumandır yükseldi.

3550. • "Onun sesinden dünya titredi ve saçtığı zehirle yeryüzü Çin denizine döndü.

• "Tuttum, ben de ona, cesur bir ere yaraşacak şekilde, bir aslan gibi kükreyip bağırdım ve,

• "Dilini damağına yapıştırmak için, oku ağzına doğru attım.

• "Ağzının bir kenarı o okla, altlı üstlü, öyle birbirine yapıştı ve dili de o şekilde dışarıda kaldı ki, görseydin, şaşardın.

• "Bunun üzerine, bir ok daha atarak onu da yine ağzına yapıştırdım. Bu ikinci oku da yiyince, olduğu yerde kıvrandı.

3555. • "Derken, üçüncü bir oku, bu sefer, ağzının tam ortasına yapıştırınca, ciğerlerinden kan boşanıverdi.

• "O savaş sırasında, bir aralık, beni dar bir yere sıkıştırmıştı; ben, derhal, öküz kafası biçimindeki intikam gürzümü kaldırarak,

• Yeryüzünün sahibi olan Tanrı'nın verdiği kuvvetle o fil gövdeli atımı oynatıp üzerine sürdüm ve

• "Gürzümü kafasına öyle bir indiriş indirdimki felek, üzerine dağlar devirmiş gibi oldu.

• "Azgın bir filin başına benziyen kafasını parçalayınca, içinden, Nil nahri gibi zehirler aktı.

3560. • "Bu tek vuruşumla o hale geldi ki, yerinden artık kalkamaz oldu ve boşalan beyni ile o dümdüz yerler dağlara ve

• "Keşef nehri Zehrab nehrine döndü.. Böylece, yeryüzü de rahatın ve uykunun yeri oldu.

• "Dağlarda bulunan bütün halk, erkek ve kadın, hepsi beni alkışladı.

• "O müthiş ejderha ile yaptığım savaşı, herkes seyretmişti.

• "Bu ejderhayı tek vuruşta yere serdiğim için, bana Tekvuruşlu Sam adını verdiler. Herkes, başıma mücevherler saçtı.

• Bu savaştan dönüşümde, o meşhur zırhım paramparça ve vücudum da çırılçıplaktı.

• "Atımın üzerindeki zırh da parçalanıp dökülmüştü. Ejderhanın saçtığı kötü zehirin etkisi ile bir müddet hasta yattım.

• "Yine aynı zehir yüzünden, yıllarca, o ülkede bir ot bitmedi; batı toprağı, bir yangın yeri haline gelmişti.

• "Devlerle yaptığım bütün savaşları birer birer anlatmaya kalkışacak olursam, bu mektup çok uzar.

• "Bundan başka, böyle daha birçok savaşlarda nice sayılı kahramanların da başlarını ayaklatımın altına aldım.

"Atımı oynattığım her yerde, yırtıcı aslanlar meydanı bana bırakarak çekilip gitmişlerdir.

• "Bunca yıldır atımın eyeri tahtım ve atımın sırtı da bastığım toprak olmuştur.

• "Ben, bu ağır gürzün sayesinde, bütün Mazenderan'la Gürksârân'ı tamamiyle senin mülkün yaptım.

• "Hiçbir zaman; kendime bir mülk edinmek

kaygısına kapılmadım... düşündüğüm tek şey, senin zaferin oldu.

• "Fakat, bir zamanlar düşmanları öldürmek için gürzümü kaldıran kollar ve kullandığım gürz,

• "Artık eski halinde değildir. Gövdem ve belim büküldü.

• "Zaman, yayımı ve kemendimi elimden alıp attı ve boynumu büktü.

• "Ben, artık, yerimi Zâl'e bıraktım; çünkü o da, kemer kuşanmaya ve gürz kullanmaya lâyıktır.

• "O da, benim yaptığım gibi, senin bütün düşmanlarının kuvvetini kırabilir. Onun hünerleri de seni memnun edecektir.

• "Yalnız onun, yüreğinde saklı bir dileği var; gelip, yeryüzü padişahından onu dileyecek.

• "Bu öyle bir dilek ki, her buyruğunda bir iyilik bulunan Tanrı'nın da isteğine uygundur.

• "Bir kulun padişahın düşüncesine aykırı davranması uygun olamıyacağı için, biz de böyle bir şey yapmış değiliz.

• "Benim yeryüzüne hâkim padişahım, Zâl'e vaktiyle verdiğim sözü ve ettiğim yemini herhalde duymuştur.

• "Ben onu Elburz dağından indirdiğim zaman, herkesin önünde, hiçbir isteğinden dışarı çıkmıyacağım hakkında ona söz vermiştim.

• "O da, ancak bunun üzerine, bana karşı bir sevgi duyabildi. Bana geldiği zaman, kan ve toprak içinde ve bütün kemikleri paramparça idi.

• "Bana: Sen Âmil sarayına sahibolmaktansa, Kâbil'e git daha iyi.. dedi.

• "İnsanlardan uzak bir yere atılıp bir kuş tarafından büyütülen bir kimse,

• "Gider de Kâbilistan gibi bir yerde, başı gül bahçesini ve boyu da düzgün bir selviyi andıran bir kızı görüp

• "Ona deli gibi tutulursa, buna şaşılmaz ki.. Bu bakımdan, padişahın ona karşı bir düşmanlık duymaması gerekir.

• "Onun, bu sevgiden duyduğu ıstırap son haddini bulmuş ve acınacak bir hale düşmüştü.

• "O günahsız biçarenin başı o kadar derde uğramıştı ki, evvelce ona karşı verdiğim ve padişahın da duymuş olduğu sözü yerine getirmek zorunda kaldım.

• "Zaten, onun böyle yüreği dertli ve talihsiz olmasına sebep de benim.

• "Senin yüce tahtının yanına geldiği zaman ondan;

• "Sana akıl öğretmek gibi olmasın ama, büyük adamalara karşı yapılan muameleyi esirgeme.

• "Çünkü, benim de yeryüzünde ondan başka yardımıma koşacak ve derdime ortak olacak kimsem yok!

• "Nerimanoğlu Sam'dan, yeryüzü padişahına ve diğer büyük adamlara binlerce selâm olsun!" dedi.

• Böylece kararlaştırılıp bu mektup da yazıldıktan sonra, Destan mektubu aldı ve yerinden kalktı.

(*)

• Atına bindi, yola çıktı; her yandan boru sesleri yükseldi.

• Pehlivanlar da onunla birlikte yola girdiler ve yüzlerini tahtın bulunduğu yere doğru çevirdiler.

• Zâl, Kâbilistan'dan çıkıp ayrıldıktan sonra, Sam da gül bahçesinde oturmaya gitti.

Mihrab'ın Sinduht'a kızması

3600. • Bu karar Kâbil'de yayılınca, padişahın başı kızıp öfkelendi.

• Sinduht'u yanına çağırdı, Rûdâbe'ye duyduğu öfkenin acısını ondan çıkardı.

• Ona: "Şimdi, seni o çirkef kızınla beraber götürüp herkesin önünde, ağlata ağlata gebertmekten

• "Başka yapılacak iş kalmadı! O yeryüzü padişahiyle savaşmak, benim haddim mi?

• "Belki, böylece, onun öfkesi geçer de, yeryüzü de rahata kavuşur.

3605. • "Kâbil'de, Sam'ın karşısına çıkabilecek ve onun gürzünün tadını tadabilecek kim var?" diye bağırdı..

(*) Nüsha: • Nihayet güneş,, başını batıdan yana koydu ve gece de başına karanlığın tacını giydi.

• Fakat Zâl, seher vaktine kadar, ne uyudu, ne de dinlenebildi. Öylesine düşünceliydi ki, kendi gönlünü bile unuttu.

• Gecenin şiirden elbisesini soyunup da, sabahın gülümsemeye ve konuşmağa başladığı sırada Zâl,

• Bu sözler üzerine Sinduht, gidip onun önüne oturdu ve düşünmeye başladı.

• Sonra, elini göğsüne koyup, güneş gibi pırıl pırıl olan padişahın yanına geldi ve

• Ona: "Benim önce sözümü dinle de, sen sonra yine bildiğini yap!

• "Varlığını kurtarmak için, hazineni de esirgeme. Şunu bil ki, gece gebedir.

• "Bir gecenin ise, ne kadar uzun olursa olsun, karanlığı sonuna kadar sürmez!

• "Güneş doğunca, yeryüzü yine Bedahşan taşı gibi parıldar!" dedi.

• Mihrab, ona: "Savaş erlerine çok eskidenberi bilinen masalları okuyup durma bana!

• "Ya bildiğini çabuk söyleyip canınla, başınla uğraş, yahut kanlı elbiseyi sırtına geçirmeye hazırlan!" dedi.

• Sinduht, bu sefer: "Ey yüce padişah! Benim kanımı dökmek, sana yaraşmaz!

• "Bana düşen şey ise, Sam'ın yanına gitmek ve bu kılıcı kınından çıkartmaktır!

• "Ben, ona, gereken sözleri söylerim. Ham düşünceleri, ancak akıl pişirir.

• "Bu işin zahmeti benden, armağanları da senden. Şimdiye kadar biriktirdiğin hazineleri bu uğurda harcaman gerek.." deyince,

• Mihrab: "İşte anahtarlar! dedi. Bir insanın, serveti uğruna tasalanması elbette ki doğru olmaz.

• "Armağan olarak, taht, külâh ve atlar hazırlayıp, beraberce yola çık.

• Ta ki Sam, bizim yüzümüzden, Kâbil'i ya-

kıp yıkmasın ve onun bize incinmiş olan yüreği yeniden aydınlansın!"

• Sinduht, ünlü padişah Mihrab'a: "Evet, canını kurtarmak istiyorsan, hazinelerini gözden çıkarmalısın!

• "Fakat, ben bu derde çare aramakla uğraşırken, sen de sakın Rûdâbe'ye bir kötülük edeyim deme.

• "Benim, yeryüzünde, ondan başka bir düşüncem yok.. Bunun için, şimdi bana, onun hayatına ilişmiyeceğine söz vermelisin.

• "Benim hiç kendimi düşündüğüm yok; bütün derdim o.." dedi ve

3625. • Mihrab'tan söz aldı. Bundan sonra, cesaretle işe başlıyarak, bir kolayını bulmaya çalıştı.

• Önce, saçı olarak, Mihrab'ın hazinesinden üç yüz bin dinar çıkardı.

(*)

• Otuz tane de gümüş eyerli Arap ve Acem atı getirdiler.

• Altın gerdanlıklı altmış cariyenin ellerine verilen birer altın kadeh,

• Baştanbaşa misk, kâfur, yakut, altın, firuze ve şekerle doldurulmuştu.

3630. • Yüz tane kırmızı tüylü dişi deve, yüz de iyi yük çeken ve iyi yürüyen katır ayırdılar.

• Mücevherlerle süslenmiş, padişahlara yaraşan bir taç, bir gerdanlık ve bir çift küpe ile,

---

(*) Nüsha: • Sonra, altın eyerli ve seyislerinin belleri altın kemerli on değerli at hazırladılar.

• Üzeri, gök gibi, yine türlü türlü mücevherlerle işlenmiş altın bir taht hazırlayıp,

• Ayakta ve başı dik duran bir adam yüksekliğindeki yirmi atın üzerine yerleştirdiler.

• Sonra, dört Hint filinin üzerine de birçok kumaşlar ve elbiseler yükleyip yola çıktılar.

Sam'ın, Sinduht'un gönlünü etmesi

• Sinduht, hazinelerini böylece hazırladıktan sonra, Azergeşsb'i andıran bir yiğit gibi atına bindi.

• Başında bir Rum külâhı ve altında da rüzgâr gibi uçan bir atla yola girdi.

• Ne geldiğini, ne de adını bildirmeden, salına salına Sam'ın sarayına vardı.

• Sarayın işlerine bakan adamlara: "Hemen, cihan pehlivanına haber verin!

• "Kâbil'den, Zâbil'in komutanı olan pehlivana bir elçinin geldiğini ve

• "Kahraman Mihrab'tan yeryüzünün hâkimi olan komutana haber getirdiğini bildirin!" dedi.

• Perdeci gidip pehlivan Sam'a haber verdi. Padişah da, elçinin huzura girmesi için izin verdi.

• Bunun üzerine, Sinduht atından indi ve hemen komutanın yanına koşup gitti.

• Huzura girince, yeri öptü ve yeryüzünün padişahı ile pehlivanını övdü, dua etti.

• Yanında getirdiği saçılar, köleler, atlar ve filler, sarayın kapısından ta iki millik mesafeye kadar uzanıyordu.

• Bunların hepsini, birer birer, Sam'ın önüne

getirdi; Sam, bunları görünce, şaşırıp kaldı, başı döndü.

• Kollarını birbirine kavuşturarak, başını önüne eğdi ve böylece, sızmış gibi, düşünceye vardı..

• Kendi kendine: "Bu, ne kadar çok armağan böyle? Bunlar, hangi ülkenin malı? Ya, kadından elçi göndermek? Bu, ne tuhaf iş?

• "Eğer ben bütün bu malları kabul edecek olursam, milletin padişahı bana incinecek.

• ".Yok, almaz da geri yollar ve Zâl'i bunlardan mahrum bırakırsam, bu sefer Zâl kızacak ve, Simürg'ün kanadlarını kaldırması gibi, o da kollarını kaldırıp,

3650. • "Bana darılacak. O zaman ben herkese ve ona ne karşılık vereceğim?" diye düşünüyordu.

• Nihayet, başını kaldırarak: "Bu malları, bu köleleri ve bu süslü filleri

• "Alın ve götürüp Destan'ın haznecisine verin. Onları, Kâbilistan'daki ayın adına hazineye koysun!" dedi.

• Bunun üzerine, peri yüzlü Sinduht'un gönlü sevinçle doldu, Sam'ın huzurunda, ağzını açıp ona teşekkürler etti..

• Getirdiği armağanların kabul edilmesini, kötülüğün gidip yerine artık iyiliğin gelmiş olmasına saydı.

3655. • Yanında, yüzleri bir put kadar güzel, yasemin tenli ve selvi boylu üç kız vardı.

• Her biri, elinde, içi kırmızı yakut, sedef ve inci ile dolu bir kadeh tutuyordu.

• Kızlar, bu üç kadehi, Sam'ın önünde, birbirine boşaltıp, içindekileri karıştırdılar.

• Bunun üzerine, bütün yabancılar dışarıya çıktılar, halvet oldu.

• Sinduht, pehlivana: "Ey, iyilikleri ile yaşlıları bile gençleştiren pehlivan!

3660. • "Büyükler, senden öğrendikleri akılla yeryüzünü aydınlatırlar.

• "Kötülüğün eli senin mührünle bağlanmış ve Tanrı'ya götüren yol da senin gürzünle açılmıştır!

• "Bu işde bir suçlu varsa, o da Mihrab'dır. Bunun içindir ki, kirpikleri yaşla dolu.

• "Suçsuz Kâbillilerin başı, bilmem, ne yaptı? Eğer cezalandırmak gerekiyorsa, onu, yerle bir etmeli.

• "Oysa ki, şehrin bütün halkı senin için yaşıyor; hepsi, senin ayağının toprağıdır.

3665. • "Aklı, kuvveti, güneşi ve çoban yıldızını yaratan Tanrı'dan kork.

• "Onun yaptığı bir iş hoşuna gitmemiş bile olsa, bu uğurda, onun kanını dökmeğe kalkışma.." dedi.

• Sam, ona karşılık verdi. Dedi ki: "Söylediklerime doğru cevap ver! Sakın, iğri konuşmak yoluna sapayım deme.

• "Sen, Zâl'in, kızını gördüğü Mihrab'ın nesisin? Eşi misin, yoksa cariyesi mi?

• "Onun yüzünü, saçlarını, huyunu ve aklını bana iyice bir tarif et de, kime lâyık olabileceğini anlıyayım.

3670. • "Boyunu, yüzünü ve aklını, bildiğin gibi, bana birer birer anlat!"

• Bunun üzerine Sinduht: "Ey pahlivanların başı olan pehlivan! Sen, kahramanların tapınağısın.

• "Senden, önce, öyle kuvvetli bir söz ve and isterim ki onun şiddetinden yer ve üzerindekiler sarsılmalı.

• "Evet, bana ve bence değerli olanların canına kıymıyacağına söz ver.

• "Benim de güzel bir sarayım, hazinem, soyum sopum ve gücüm, kuvvetim var.

3675. • "Eğer sana güvenim olursa, istediğin şeylerin hepsini söyler ve böylece kendi ünümü de sağlar,

• "Kâbilistan'ın bütün gizli hazinelerini ortaya çıkarmaya ve onları Zâbilistan'a yollamaya çalışırım." dedi.

• Bunları duyunca Sam, onun elini tutarak, söz verdi ve yemin etti.

• Sinduht, onun bu doğru sözünü ve yeminini işitir işitmez,

• Yeri öptü. Sonra, ayağa kalktı ve bütün bildiği gizli şeyleri ona doğruca anlattı:

3680. • "Ey, pehlivan! dedi. Ben, Dahhâk'in soyundan olan aydın canlı Mihrab'ın karısı ve

• "Destan'ın, her zaman önünde canını saçtığı ay yüzlü Rûdâbe'nin anasıyım!

• "Bütün ailece, geceleri sabaha kadar, her türlü kötülükten ırak olan Tanrı'nın önünde,

• "Sana ve yeryüzünün padişahı Zâl'e (*) dualar ederiz .

• "Şimdi, senin istediklerini ve kâbil'de kimi dost, kimi düşman olarak tanıdığını

• "Anlamaya geldim. Biz, her ne kadar, suçlu, kötü ve padişahlığa lâyık olmıyan padişahlar isek de,

• "İşte şimdi, dertli ve çaresiz olarak, önünde bulunuyorum; öldürülmesi gerekeni öldür, bağlanması gerekeni de bağla!

• "Suçsuz Kâbillilerin canını yakma.. Böyle bir iş, zaten senin de gündüzünü gece eder!" diye yalvardı.

• Pehlivan Sam, bu sözleri dinledikten sonra, Sinduht'un aydın canlı bir kadın olduğunu anladı.

• Onun yanakları da bahara, boyu selviye, beli kamışa ve yürüyüşü de sülüne benziyordu.

• Ona: "Canım vücudumdan ayrılsa da, sana verdiğim söz ve ettiğim yemin yine bozulmaz!

• "Sen ve bütün soyun sopun, Kâbilde, selâmet ve sevinçle yaşayın.

• "Zâl'in, dünyada, Rûdâbe gibi bir eşe istekli çıkmasını, sizin kadar ben de iyi buluyorum.

• "Çünkü, her ne kadar soyunuz ayrı ise de, bu taca ve tahta lâyıksınız.

• "Fakat, ne yapalım ki, dünyanın hali işte böyle. Bunda, insan için, utanacak bir şey yok. Yeryüzünün ıssı olan Tanrı ile savaşılmaz ki.

(*) Nüsha: "Yeryüzünün padişahı Zâl'e" yerine "Yeryüzünün padişahına" (yani Minuçihr'e).

3695. • "O nasıl isterse, öyle olur. Onun bu işlerine biz de şaştık ve şaşıyoruz.

• "İnsanların kimi yükselirken, kimi alçalır; kimi saadette iken, kimi felâkettedir.

• "Kiminin gönlü bollukla sevinçli, kiminin de gönlü darlıkta kederlidir.

• "Sonunda, her ikisinin de vardığı yer, topraktır. Her nesil, kendisinden önceki neslin tohumudur (*).

(**)

• "Ben senin işine, şu ağlayıp sızlamana bir çare bulmaya çalışacağım.

3700. • "Ben, zaten, o yüce padişaha, sızıldanmalarla dolu bir mektup yazıp gönderdim.

• "Zâl-i Zer de Minuçihr'in yanına öyle süratle gitti ki, sen onu görseydin, kanadlanmış sanırdın.

• "Atının eyerine öyle hızla atladı ki ne kendisi eyeri görebildi, ne de yer atın nallarını.

• "Eğer o kendisini padişaha da beğendirebilirse, padişah muhakkak güzel güzel düşüncelerle ona bir karşılık verir.

• "Çünkü o düşünür ki, döktüğü gözyaşlariyle yerieri ıslatıp ayakları çamura batacak kadar âşık olan, nihayet, bir kuşun büyüttüğü bir adamcağızdır..

(*) Nüsha: İkinci cümlenin yerine: "Çünkü her vücudun mayası, kaynağı odur!"

(**) Nüsha: • "Ey, iyi düşünceli kadın! Üzülüp tasalanma!

3705. • "Sonra, ya eşi de ona karşı yüreğinde böyle bir sevgi besliyorsa.. Bunların ikisi de ölüverir.

• "Sen, o ejderha çocuğunu bir kere de bana göster de, sonra benden ne dilersen dile.

• "Belki onun yüzü ve saçları benim de hoşuma gider!" dedi.

• Sinduht dedi ki: "Eğer pehlivan, kulunu sevindirmek ve yüreğini aydınlatmak için,

• "Atına biner de sarayıma gelirse, o zaman, başım göklere kadar yükselir..

3710. • "Biz, senin gibi bir pehlivanı Kâbil'e getirebilirsek, canımızı önüne saçarız!"

• "Sinduht; Sam'ın dudaklarının gülümsediğini ve bütün düşmanlık duygularının yüreğinden silindiğini gördü.

• Cesur Sam, gülerek: "Yüreğini rahat tut, hiç üzülme!

• "Bu iş, pek çabuk ve senin istediğin gibi olup bitecek!" diyince, bu sözleri dinleyen Sinduht ondan özür diledi.

• Huzurdan, sevinçle ve yanakları yakut gibi kızarmış olarak çıktı.

3715. • Rüzgâr gibi hızlı giden ve cesur bir er seçerek yola çıkardı ve onunla Mihrab'a müjdeyi gönderdi:

• "Artık, aklına hiçbir kötü düşünce gelmesin; gönlünü şen tut ve konuğumuz için hazırlıklara başla.

• "Ben de, yollarda hiç oyalanmadan, bu mektubun ardı sıra geliyorum!" dedi.

• Ertesi günü, güneş doğarken, uykusundan uyandı ve

• Değerli Sinduht, tekrar taç sahibi komutanın yanına yollandı.

• Koşa koşa Sam'ın sarayına geldi; bütün saray halkı ona "bayanların ayı" adını vermişlerdi.

• Sinduht, Sam'ın huzuruna çıkarak, kendisine karşı gerekli saygıyı gösterdikten sonra, onunla uzun uzadıya konuştu ve

• İzinli olduğu zaman sırasında yerine dönerek sevinçle Kâbil padişahının yanına gitmek, verilen sözü ve edilen yemini Mihrab'a bildirmek ve yeni konukları için hazırlıkta bulunmak istediğini söyledi.

• Bunun üzerine Sam da ona: "Peki, dön, Kâbil'e git de, gördüklerini Mihrab'a söyle!" dedi.

• Bundan sonra, ona, Mihrab'a ve sevginin ıssı Rûdâbe'ye,

• Birçok süslü elbiseler hazırladılar; hazineden en değerli şeyleri seçip getirdiler.

• Sam, Kâbil'de, kendisine ait olarak, saray, bağ, tarla, ekin,

• Ve bunlardan başka sağmal hayvan, yapıya ve giyime yarıyan şeyler olarak ne varsa,

• Hepsini Sinduht'a bağışladı ve elini eline alarak ona yeniden söz verip andiçti.

• Ona: "Haydi git, Kâbil'de oturup sevinçle yaşa! Bundan sonra, hakkında kötü düşünenlerin kötülüğünden korkma!" dedi.

• Bunun üzerine, o solgun ayın yüzü açıldı ve saadetle yola girdiler.

Zâl'in, Sam'ın mektubunu Minuçihr'e getirmesi

• Şimdi sen, Zâl'in macerasını ve bahtiyar Minuçihr'in yanına nasıl gittiğini dinle..

• Binici Sam oğlu Zâl'in gelmekte olduğu haberi padişaha verilince,

• Memleketin tanınmış, büyük adamları onu karşılamak için hemen yola çıktılar.

• Saraya yaklaşır yaklaşmaz da, huzura girmesi için, yol açtılar.

3735. • Zâl, tahtın önüne vardığı zaman yeri öptü ve padişaha dua etti.

• Yüzü bir müddet öyle toprağın üzerinde kalınca, savaşçı padişah onun bu halini beğendi.

• Emir verdi, başını yerden kaldırdılar ve temizleyip yüzüne misk saçtılar.

• Zâl de, o akıllı padişahın tahtının yanına yaklaştı. O yüce padişah:

• "Ey, pehlivan oğlu er kişi' Bu sarp yollardan, toz toprak içinde nasıl kalktın da gelebildin? Nasıl ettin?" diye sorunca,

3740. • Zâl: "Senin büyüklüğün sayesinde her şey yolunda gitti; senin sayende olduktan sonra zahmet bile insana bir musiki gibi zevk verir!" dedi.

• Bundan sonra padişah, ondan pehlivanın mektubunu aldı, güldü, canı aydınlandı ve sevindi.

• Mektubu bitirince, Zâl'e: "Sen, Sam'ın gönlündeki kederle yazılmış bu mektupla, yüreğimin eski derdini tazeledin.

• "Bundan, yüreğim üzülmedi değil, değil ama artık az olsun, çok olsun hiçbir şey düşünmiyerek,

• "Senin dileğini yerine getireceğim. Çünkü senin sonun, nasıl olsa, budur!

3745. • "Sen biraz ayakta ve yanımda bekle de ben düşünüp taşınayım ve senin işin hakkında iyi bir fikir bulayım.." dedi.

• Bundan sonra ahçılar altın bir sofra getirdiler. Padişah, Zâl-i Zer'le beraber sofraya oturdu;

• Padişahın emri üzerine, diğer büyük adamlar da sofraya oturdular.

• Padişahın bu sofrasından kalkıldıktan sonra, başka bir salonda ve yine tahtın önünde hazırlanan bir başka şarap sofrasına oturuldu.

• Şarap içmek de sona erince, Sam'ın ünlü oğlu altın dizginli bir ata bindi.

3750. • Yüreği kuruntulu ve dudakları söylenmesi gerekli sözlerle dolu olarak, bütün gece dolaştı.

• Nihayet, sabahleyin, kemeri belinde olarak, tekrar muzaffer Minuçihr'in yanına geldi.

• Yeryüzü padişahı Minuçihr ona iyi sözler söyledi ve yanından ayrıldıktan sonra da arkasından onu yine övdü.

• Bundan sonra da mûbitleri, yıldız bakıcıları, olgun ve akıllı kimseleri tahtının önüne toplayıp bir meclis kurdu ve

• Onlara, göklerin kanunlarını incelemelerini buyurdu.

3755. • Bunlar huzurdan ayrılarak, yıldızlardan bir sır elde edebilmek için, uzun uzadıya, çalışıp zahmet çektiler.

• Böylece üç gün uğraştıktan sonra, ellerinde,

yıldızların hareketlerini gösteren Hintçe bir kitap olduğu halde tekrar huzura geldiler.

• Padişaha: "Biz, uğraştık ve şu dönen feleğin kanunlarını hesapladık;

• "Yıldızlardan şu sonucu çıkardık: Bu berrak su akacak..

• Mihrab'ın kızı ile Sam'ın oğlundan ünlü ve ahlâklı bir pehlivan dünyaya gelecek;

• "O çok yaşıyacak; kuvvet, şatafat, büyüklük,

• "Cesaret, zekâ sahibi ve kolu kuvvetli bir pehlivan olacak; gerek savaşta ve gerekse içki meclislerinde eşi bulunmıyacak;

• "Atının tüylerinin terden ıslandığı yerde, onunla savaşanların ciğeri kuruyacak;

• "Kartal, başının üzerinden geçmeğe cesaret edemiyecek; o, büyük tanınmış insanları bile büyükten saymıyacak;

• "Boylu boslu, kuvvetli bir pehlivan olacak ve kemendi ile aslanları avlayacak;

• "Ateşin üzerinde, koca bir yaban eşeğini bile kebabedebilecek; kılıciyle havayı bile ağlatıp inletecek;

• "O, padişahların kölesi ve İran'daki binicilerin dayanağı olacak!" dediler.

(*)

(*) Nüsha: • "Onun bütün sevgisi İran'a yönelecek ve her yıl Turan'la savaşacak;

• "Padişahın gönlünü kazanmak için, gece gündüz, Çin'le savaşmaktan da geri durmıyacak!"

• Minuçihr, bu sözleri duyunca, gönlünden eski kini kaldırıp attı.

• Padişah da onlara: "Bana söylediklerinizi, bir sır olarak saklayın!" dedi.

Mûbitlerin Zâl'i sınamaları

• Bundan sonra padişah, Zâl'i çağırdı ve onu bazı sorularla imtihana çekmek istedi.

• Mûbitlere, ona üstü kapalı, anlamı örtülü bazı şeyler sormalarını, buyurdu.

Bunun üzerine o, yürekleri uyanık, akıllı ve ünlü mûbitler, sınamak üzere, Zâl'i yanlarına oturttular.

• Onlardan biri, o keskin akıllı, zeki ve hazır cevap Zâl'e:

• Güzel yetişmiş, taze ve düzgün on iki selvim var..

• "Bunların her birinden de otuz dal çıkmış; bu dallar Fars ülkesinde, ne artar, ne de eksilir.. bil bakalım, bu nedir?" dedi.

• Başka bir mûbit: "Ey, yüce pehlivan! Değerli, cins ve hızlı koşan iki atım var.

• "Bunlardan biri Katran Denizi gibi kapkara, öteki de billûr gibi beyaz..

• "Bunlar, harekete geçip koşmağa başlıyorlar; fakat, birbirlerine bir türlü yetişemiyorlar.. bil bakalım, bu ne?" dedi.

• Üçüncü mûbit: "Padişahın önünde geçen otuz süvarim var...

• Şöyle dikkatlice bakınca, içlerinden birinin eksildiğini görüyorsun; fakat, saydın mıydı, sayıları yine otuz çıkıyor.. bil bakalım, bu ne?" dedi.

• Dördüncü mûbit: "Yeşillikle örtülmüş, her yanından dereler akan bir çayırım var..

• "Adamın biri, elindeki keskin orakla ve cesaretle bu çayıra girip,

• "Yaşına, kurusuna bakmadan, ne bulursa biçiyor ve ne kadar yalvarırsan yalvar, hiç aldırış etmiyor.. bil bakalım, bu ne?" dedi.

• Beşinci mûbit: "Dalgalı bir denizden yükselmiş, kamış gibi iki selvim var...

• "Kuşun biri gelmiş, bunların üzerine birer yuva yapmış; gündüzleri birinde, geceleri de ötekinde uyuyor..

• "Üzerinden kalkıp uçtuğu ağacın yaprakları kuruyor, üzerine gelip konduğu ağaç misk gibi kokuyor..

• "Her zaman böyle... Biri yemyeşil dururken, ötekinin yaprakları ve yemişleri kuruyor.. Bil bakalım, bu ne?" dedi.

• Diğer bir mûbit de: "Ben, bir dağın üstünde, sağlam bir şehir gördüm..

• "Bu şehrin akıllı halkı, burada oturmaktansa, gelip ovada ve bir dikenlikte oturmayı daha iyi buluyorlar ve

• "Orada, ta aya kadar yükselen yapılar yapıyorlar. Bir kısmı efendi, bir kısmı da köle oluyor.

• "Eski şehirlerini, artık, tamamiyle unutuyorlar; orası, hatırlarına bile gelmiyor..

• "Derken, günün birinde, birdenbire bir deprem oluyor ve oturdukları yerler yıkılıyor.

• "Bu olay, onlara eski şehirlerini hatırlatarak,

kendilerini uzun uzun düşündürüyor.. Bil bakalım, bu ne?" dedi.

• Padişah, Zâl'e: "Bu bilmeceleri çözünce, bu olgun kişilerin karşısında, cevaplarını hiç çekinmeden, açıkça ver.

• "Eğer bunları çözmeyi başarabilirsen, artık kara toprağı da misk yapabilirsin!" dedi.

Zâl'in verdiği karşılıklar

• Zâl, bir müddet düşündükten sonra, kollarını kıpırdattı, kendini toparladı ve

3795. • Cevaplarını bildirmek için ağzını açtı. Mûbitlerin sorularını, birer birer aklından geçirerek:

• "Önce, her biri otuz dal koyuveren on iki büyük ağaçtan başlıyayım! dedi.

• "Bir yılın içinde, her seferinde de, yeni tahta çıkmış bir padişahı andıran on iki ay vardır.

• "Her ay da, otuz günde sona erer ve felek dönüşüne hep böyle devam eder.

• "Biri kara, biri de ak olan ve daima birbirinin ardı sıra koşan o iki ata gelince;

3800. • "Bunlar, üzerimizdeki feleğin dönüşünü sayan, gündüz ve gecedir.

• "Onlar, bir av köpeği ile onun önü sıra kaçan bir vahşi ava benzerler ve hızlı koşmakta birbirlerini geçemezler.

• "Padişahın önünden geçen ve sayısı otuz iken,

• "Biri eksildiği halde, sayıldığı zaman yine, sayısı otuza çıkan,

• "O söylediğiniz otuz süvari de yeni aydır; sen bunu böyle bil, onun böyle olmasını da Tanrı istemiştir!..

• "İşte böyle, gittikçe eksilen ve nihayet bir gece ortadan tamamiyle kaybolan şey, yeni aydan başkası değil.

• "Şimdi de, üzerinde kuşun yuva kurduğu iki selvi bilmecesine gelelim..

• "Dünya Koç burcundan Mizan burcuna kadar karanlığı gittikçe saklar, yani geceler kısalır.

• "Fakat, buradan dönüp de Hut burcuna girince, karanlık yeryüzünü kaplar, yani geceler uzar.

• "İki selviden murat, yeryüzünün keder ve sevinç kaynağı olan bu yüce feleğin iki ucudur.

• "Aralarında uçan kuşun da güneş olduğunu anlayıver (*).

• "Dağın üzerindeki şehir ise; varlığın yeri, iyilik ve kötülüklerin hesabedildiği yer, yani ahret âlemidir;

• "O dikenlik de, zevk ve saadet, dert ve mihnet yeri olan,

• "Senin soluklarını sayan, onları bazan artırıp bazan eksilten bu fani dünyadır.

• "Orada, rüzgârla karışık bir deprem olacak ve dünyayı altüst edecektir.

• "İşte o zaman, bizim, bütün emeklermizi orada bırakıp o eski şehre, yani varlık âlemine gitmemiz gerekecek.

(*) Nüsha: Bu cümleye ek: "Yeryüzünün ümidi de, korkusu da ondan.

• "Bizden sonra gelip de bizim emeklerimizin yemişini devşirenler de kalmaz, onlar da gelip geçerler..

• "Bu hakikatlar, ta başlangıçtan beri böyle idi ve böyle kalırlar, hiç eskimezler.

• "Bu yürüdüğümüz yolda aradığımız eğer iyi bir adsa, ancak o zaman ruhumuz mesut olur.

• "Yok, eğer hırsa kapılır da bu uğurda kıvranırsak, öldüğümüz gün derhal bunun acısı çıkar.

• "Çatısı Zuhal yıldızına kadar yükselen bir saray sahibi bile olsak, sonunda bütün bu zenginlikten bize kalacak olan bir kuru kefendir!

• "Asıl korkunç hakikat, yüzümüzün bir gün tuğla ve toprakla örtülmesindedir.

• "O ova ile ondaki otların, yaş ve kuru dinlemeden,

• "Hepsini biçen ve aman nedir bilmiyen o adama gelince;

• "İşte biz insanlar o otlar gibiyiz.. Zaman, babayı ve büyükbabayı ayırdetmez;

• "Gencine, yaşlısına bakmaz, önüne gelen avı parçalayıverir.

• "Yeryüzünün kuruluşu ve türesi böyledir. Hiçbir insan yoktur ki, ölümden başkası için anasından doğmuş olsun!

• "İnsan, bu kapıdan girer ve öteki kapıdan çıkar; zaman, boyunca, insanın aldığı soluğu hesaplamakla meşguldür.

Zâl'in, Minuçihr'in önünde de hünerler göstermesi

• Zâl, böylece, bu bilmecelerin mânalarını ortaya koyunca, padişahın gönlü sevinçle doldu.

• Mecliste bulunanların hepsi şaşırıp kaldılar; padişah, onu çok beğendi.

• Onun şerefine padişah, ayın on dördüncü gecesi kadar parlak, bir meclis kurdu.

• Karanlık basıncaya ve başları şaraptan dönünceye kadar içtiler.

• Meclistekilerin neşeli sesleri padişahın sarayından mütemadiyen yükselmekte idi.

• Nihayet, bu pehlivanların hepsi sevinçli ve sarhoş bir halde meclisten ayrıldılar ve kolkola girerek uyumaya gittiler.

• Güneş dağların ardından başını kaldırınca sarhoşlar da başlarını uykudan kaldırdılar.

• Cesur Zâl, beline kemerini bağlamış olarak ve erkek bir aslan gibi padişahın yanına geldi.

• Dönmek için izin almak ve böylece saraydan çıkıp babasının yanına dönmek istiyordu.

• O yeryüzü padişahına: "Ey, güzel ahlâklı padişah! Sam'ın yüzünü göresim geldi.

• "Bu fildişi tahtın basamağını öperek şeref kazandım; bu saltanatı ve bu tacı görmekten de gönlüm aydınlandı." dedi.

• Padişah da ona: "Ey, genç pehlivan! dedi. Bu günü de burada geçirirsin.

• "Bu da, burada geçirdiğin günlerin arasına karışıversin!

• "Seni, Mihrab'ın kızının kokusu azdırıyor. Yoksa, Sam'ı özlemek nerede, senin gönlün nerede?"

• Sonra, emir verdi: Ziller, Hint çıngırakları ve tunç borular getirildi.

• Mızraklar, gürzler, oklar ve yaylar da onları takibetti.

• Bunun üzerine bütün pehlivanlar da, neşeli neşeli ortaya geldiler.

3845. • Yaylarını ve oklarını ellerine alıp, savaş gününde olduğu gibi, karşılarında birer hedef tasarladılar.

• Bundan sonra, her biri gürz, kılıç, ok ve mızrakla bir hedefe yöneldi.

• Padişah, pehlivanların kapalı ve açık olarak gösterdikleri bütün hünerleri yukarıdan seyretmekte idi.

• Sam oğlu Destan'ın öyle hünerlerini gördü ki, o zamana kadar onların benzerini ne görmüş, ne de kimseden duymuştu.

• Padişahın bu meydanında, çok aylar ve yıllar görmüş, yaşlı bir ağaç vardı.

3850. • Sam oğlu Destan yayını eline aldı ve adını haykırarak atını sürdü.

• Ağacın tam ortasına bir ok atınca ok, o padişahlara yakışan ağacı delip geçti.

• Bundan sonra, zıpkın kullanan pehlivanlar kalkanlarını ellerine alarak, birbirlerine karşı ağır kargılar atmaya başladılar.

• Zâl, bir Türk köleye bir kalkan getirmesini söyliyerek, atına binip kollarını kaldırdı.

• Sonra, yayı attı ve zıpkını aldı; yeni bir avlanma şekli göstermek isteğinde idi.

• Zıpkını üç sağlam kalkana atmasiyle, üçünü birden delip şöyle ortaya savurması bir oldu.

• Bunun üzerine padişah, pehlivanlarına döndü ve: "İçinizde, dedi en zorlularınızdan, onunla savaşabilecek kimse var mı?

• "Şimdi, onunla bir tutuşmanız kaldı; çünkü, ok ve zıpkın atmakta sizi yendi!"

• Yürekleri kıskançlıkla dolan pehlivanlar, alaycı gülümsemelerle, silâhlarını hazırlamaya koyuldular ve

• Atlarının dizginlerine asılarak, uçları keskin mızıraklariyle, harekete geçtiler.

• Zâl de atını yerinden oynatarak, tozları havaya savurdu; pehlivanlar birbirlerine girdiler.

• Zâl, önce, içlerinden kendi üzerine doğru yürüyen ünlü ve azgın binici pehlivanın kim olduğunu anlamak için, şöyle bir baktı.

• Onu seçer seçmez, hemen üzerine vardı. Fakat, onun gelişini gören pehilvan kaçmak istedi.

• Bunun üzerine Zâl, bir kaplan gibi, tozun ortasından fırlayıp pençesiyle onu belinden yakaladı ve

• Atının eyeri üzerinden öyle acıklı bir şekilde çekip aşağıya aldı ki, padişah ve erleri şaşırıp kaldılar.

• Bütün ileri gelen pehlivanlar da, böyle bir kahramanın eşini hiç kimsenin görmemiş olduğunu bağıra bağıra söyleyince,

• Minuçihr: "Böyle cesur ve genç bir pehlivanın canı daima aydın olsun!

• "Bununla savaşmak istiyenin anası, elbiselerini maviye boyar.

• "Aslanlardan bile böyle bir pehlivan doğmamıştır! Bunu pehlivandan değil, timsahtan saymalı.

• "Yeryüzünde, böyle cesur ve binici bir pehlivan bırakabileceği için, Sam hakikaten bahtiyardır!" dedi.

3870. • Büyük padişahla beraber bütün o cesur ve ünlü pehlivanlar da onu alkışladılar. Büyükler, belleri bağlı ve başları külâhlı olarak saraya geldiler.

• Yeryüzü padişahı ona öyle bir süslü elbise hazırlattı ki, bütün büyük adamlar şaşırıp kaldılar.

• Padişah, bundan başka , ona değerli bir taç, altın bir taht, bilezikler, bir gerdanlık, bir kemer,

• Daha birçok değerli elbiseler, köleler, atlar ve daha nice şeyler armağan edince,

• Zâl de, bunlara karşılık olarak, eğilip yeri öptü.

Minuçihr'in Sam'a cevabı

3875. • Padişah, bundan sonra da, Sam'ın mektubuna parlak sözlerle şöyle bir karşılık yazdı:

• "Ey, dünyaca tanınmış ve her savaştan aslan gibi galip çıkmış, cesur pehlivan! dedi.

• "Şu dönen felek, savaşlarda olsun, içki meclislerinde olsun, senin gibi güzel yüzlü, parlak düşünceli bir kahraman görmemiştir!

• "Savaşlarda gösterdiği yiğitliklerle aslanları şaşırtan ve kahramanlıklariyle yeryüzünde kendisinden ebedî hâtıralar kalacak olan,

• "Cesur, hünerli binici, pehlivan ve mesut oğlun Zâl yanıma geldi.

• "Ondan; muradının, dileğinin, düşüncesinin ve gönül rahatının hangi şeyde olduğunu öğrenerek,

• "Bütün emellerini yerine getirdim ve kendisiyle beraber mesut günler yaşadım.

• "Zaten, avı kaplanlar olan bir aslandan, savaşta akla sığmaz şeyler gösteren bir aslandan başka ne doğabilir ki?

• "Kendisini, gönlü sevinçli olarak, gönderiyorum. Hakkında kötü düşünenlerin kötülüğü ondan ırak olsun!"

• Bu karşılığın yazılması bitince, Zâl de oradan sevinçle ayrıldı; ordudaki yiğitler arasında, büsbütün seçkin bir duruma gelmişti.

• Derhal, Sam'a bir elçi yolladı: "Ben, padişahtan gönlüm memnun olarak dönüyorum.

• Ondan; padişahlara yaraşan bir elbise, taç, bilezik, gerdanlık ve fildişi bir taht da hediye aldım.

• "Ey, ünlü ve şefkatli babacığım! Şimdi, hemen senin yanına geliyorum!" diye haber saldı.

• Sam, bu haberden o kadar çok sevindi ki o ihtiyar halinde, âdeta, yeniden gençleşti.

• O da, hemen Kâbil'e bir elçi göndererek, bütün olup bitenleri Mihrab'a anlattı.

• Yeryüzü padişahının gösterdiği iltifattan ve bu iltifat sayesinde, o zamana kadar gönlümden sı-

linmiş olan sevincin nasıl tekrar geriye döndüğünden, bahsetti ve

• Sözlerine şunu da ekledi: "Destan buraya gelir gelmez, ödevimizi yerine getirmek için, birlikte senin yanına geleceğiz!"

• Elçi, süratle Kâbil'e vardı. Kâbil padişahı, onun getirdiği haberi duyunca,

• Zâbilistan'ın güneş gibi şehzadesiyle akraba olacağı için,

• Yeniden dirilen bir ölü ve yeniden gençleşen bir ihtiyar kadar sevindi.

3895. • Bunun üzerine, her yandan, çalgıcılar çağırıldı; âdeta, her yana canlar saçıldı.

• Memnun olan Mihrab'ın canı aydınlandı, dudaklarından gülümsemeler aktı, gönlü ferahladı.

• Değerli Sinduht'u çağırtarak ona, çok tatlı sözler söyledi.

• Dedi ki: "Ey, parlak düşünceli eşim! Bu karanlık yeryüzü, senin parlak düşüncelerinle aydınlandı.

• "Sen, bütün padişahların beğendikleri, bir dala yapışmış bulunuyorsun.

3900. • "Şimdi, bu işi, başladığın gibi bitirmen gerek.

• "Bütün hazinelerim, emrine âmadedir; tahtımın da, tacımın da, servetimin de hiçbir değeri yok!"

• Sinduht, bu haberi aldıktan sonra, hemen dönüp kızının yanına geldi ve bütün sırları anlattı.

• Ona, Zâl'i göreceği müjdesini verdi ve: "Sen artık, kendine yaraşan eşi buldun!

• "Bu, ele geçirilmiş öyle yüce bir emel ki,

bunun büyüklüğü karşısında, kadın olsun, erkek olsun, herkes şimdiye kadar senin için ettikleri sitemlerden vazgeçeceklerdir!

3905. • "Bütün aradıklarını buldun; gönlünün dileği yerine çok çabuk geldi!" dedi.

• Rûdâbe de ona: "Ey, kadınların padişahı! Ey, her yerde övülmeye lâyık kadın!

• "Ben senin ayağının bastığı toprağı yastığım yapar ve dilimi senin buyruğunu yerine getirmekle süslerim!

• "Ehrimenlerin gözü senden ırak ve senin gönlün de, canın da sevincin evi olsun!" dedi.

• Sinduht, onun verdiği karşılığı dinledikten sonra, sarayı donatmak üzere, kalkıp gitti.

3910. • Sarayın salonunu, güzel bir cennet gibi donattı; gül suyunu, şarabı, misk ve amberi birbirine karıştırdı.

• Ortaya, altınla nakışlanmış ve kenarları zebercetle çevrilmiş bir halı serdi.

• Bundan başka, kenarları su damlaları gibi incilerle süslü, bir halı daha yaydı.

• Bundan sonra, yine orta yere, Çin tarzında yapılmış ve Çin nakışlariyle süslenmiş, altın taht koydu.

• Bunun bütün resimleri mücevherlerle yapılmış ve mücevherlerin arası nakışlarla doldurulmuştu.

3915. • Bu eski padişahlardan kalma bir taht olduğu için, ayakları yakuttandı.

• Bundan sonra Sinduht, Rûdâbe'yi de bir cen-

net gibi süsledi ve üzerine birçok muskalar yazıp astı.

• Onu, altınlarla donatılmış olan o salona oturttu ve yanına kimseyi sokmadı.

• Kâbilistan da, baştan başa, renkler, kokular ve süslerle donatıldı.

• Bütün fillerin sırtlarını Rum kumaşlariyle süslerdiler.

• Çalgıcıları da, başlarına birer taç koyup, bu fillerin üzerine oturttular.

• Bütün köleleri toplıyarak, karşı çıkmaya hazırladılar.

• Bunlar, her yere misk ve amberler saçtılar ipekler döşediler.

Yerleri gülsuyu ve şarapla suladılar, herkesin yanınada misk ve altın saçtılar.

Zâl'in, Sam'ın yanına dönmesi

• Bu sırada da Zâl, havada uçan kuş ve denizde yüzen bir gemi gibi, olanca hıziyle yolda idi.

• Gelmekte olduğu haberi erişince, onu şatarafla karşılamaya çıktılar.

• Nihayet, saraydan: "Parlak talihli Zâl geliyor!" sesleri yükseldi.

• Pehlivan Sam, onu sevinç içinde karşıladı ve bir müddet kucaklayıp bağrına bastı.

• Zâl, onun kollarından kurtulur kurtulmaz, yeri öptü ve bütün gördüklerini, duyduklarını ona anlattı.

• Yüce değerli Sam, tahtına oturdu ve sevinç içinde olan Zâl'i de yanına aldı.

3930. • Sam da ona, Sinduht'un söylediklerini anlatmaya ve bir yandan da gülmeye başladı:

• "Bana Kâbil'den bir haber geldi, dedi. Bu haberi getiren de, Sinduht adında bir kadın..

• "Benden söz ve yemin istedi. Ben de, onun için hiçbir zaman kötü bir düşünceye kapılmıyacağıma dair söz verdim.

• "O, benden güzellikle sormak istediği şeylerin hepsine tatlılıkla cevap aldı.

• "Önce, Zâbilistan padişahının Kâbil'deki ayın eşi olacağından bahsederek,

3935. • "Benim kendisine misafir gitmemi ve bütün dertlerine derman olmamı istedi..

• "Biraz evvel de onun yanından bir elçi geldi ve bütün hazırlıkların bitmiş olduğunu bildirdi.

• "Şimdi, bu elçiye ne cevap verelim, dersin? Hür Mihrab'a ne diyelim?"

• Bunları duyunca, Sam oğlu Zâl sevincinden dinçleşti ve başından ayağına kadar yakut gibi kızardı.

• Sam'a: "Ey, pehlivan! Eğer, o parlak gönlün razı olursa,

3940. • "Sen orduyu alarak önden git! Biz de arkadan gelerek onlara gerekli sözleri söyliyelim ve bu mesele hakkında onların ne söyliyeceklerini de dinliyelim!" diyince

• Sam, Destan'a şöyle bir bakıp güldü ve ne demek istediğini anladı.

• Nasıl anlamasın ki Zâl, durmadan, Mihrab'ın kızından bahsediyor ve geceleri gözüne uyku girmiyordu.

(*)

• Sam, bunun üzerine emir verdi, Hint çıngıraklarını çalarak kapının perdesini açtılar.

• Kahraman Sam, yola bir elçi çıkardı ve ona aslan Mihrab'a gidip,

3945. • Filler ve bir miktar da erle Zâl'in yolda bulunduğunu haber vermesini söyledi.

• Elçi, derhal, Mihrab'a gelerek, görüp işittiğini ona anlattı.

• Mihrab, bu haberden, çok sevindi. Sevincinden, yanakları erguvan gülüne döndü.

• Tunç boruları çaldırıp, davulları fillerin üzerine bağlattı ve ordusunu horoz gözü gibi donattı.

• Çalgıcılar fillerin üzerine oturmuş, yeryüzü baştanbaşa bir cennete dönmüştü.

3950. • Havalarda, Perniyan kumaşından yapılmış kırmızı, yeşil, sarı ve menekşe renkli ve biçim biçim o kadar çok bayrak dalgalanıyor ve

• O kadar çok boru, çenk ve çıngırak sesleri duyuluyordu ki

• İnsan, dünyanın son günü mü geldi? Kıyamet mi kopuyor? Yoksa bayram mı oluyor? Farkedemiyordu..

• Mihrab, işte böyle bir alayla, Sam'a karşı çıktı ve ona yaklaşır yaklaşmaz, atından inerek yaya yürümeye başladı.

• Cihan pehlivanı onu yanına oturtarak, hal hatır sordu.

(*) Nüsha: • Sevginin ölçüsü, işte budur: O yüzünü gösterdi miydi, akıl ortadan kaybolur.

3955. • Kâbilistan padişahı Mihrab da, gerek Sam'ı gerekse Zâl-i Zer'i öven sözler söyledi.

• Bundan sonra, tekrar atının üzerine süratle ve bir dağın üzerinden doğan bir ay gibi çıkıp oturdu ve

• Zâl-i Zer'in başına, mücevherlerle süslenmiş, bir taç koydu.

• Böylece, sevinç içinde, Kâbil'e geirdiler ve eski günleri andılar.

• Bütün şehir; Hint çalgıları, Berbat, çenk ve ney sesleriyle dolmuştu.

3960. • Çalgıların sesleri kapılardan ve damlardan öyle yankılanıyordu ki, onlar da, âdeta birer çalgı haline gelmişlerdi..

• Atların yeleleri, baştanbaşa, misk ve safrana bulanmış gibi kokuyordu.

• Bu sırada Sinduht, belleri bağlı, hizmete hazır üç yüz kadar cariye ile sarayından çıktı.

• Bunların her biri, ellerinde, içleri miskler ve mücevherlerle dolu birer altın kadeh tutuyorlardı.

• Hepsi, ellerindeki altın kadehlerle başına mücevherler saçarak, Sam'ı alkışladılar.

3965. • Şenliğe iştirâk edenler o kadar çok hediye aldılar ki, artık hediyeye doymıyan kalmadı.

(*)

(*) Nüsha: • Fillerin ve atların ayaklarının altına düşen mücevherler,, gökteki yıldızlar gibi parıldıyorlardı.

• Paralar ve o değerli mücevherler, artık dirhemle, terazi ile tartılacak haddi geçmişti..

• Sam, gülerek, Sinduht'a: "Bakalım, Rûdâbe'yi daha ne zamana kadar bizden saklıyacaksın?" diyince

• Sinduht: "Güneşi görmek istiyorsun ama; hani hediyesi?" dedi.

• Sam, ona: "Gönlün ne isterse dile!

• "Hazine, taç, taht ve ülke adına neyim varsa, onların hepsinde artık sizin de payınız var." dedi.

Bundan sonra, ilk baharı andıran Rûdâbe'nin bulunduğu ve altınlarla donatılmış olan salona girdiler.

• Sam, ay yüzlü Rûdâbe'yi görünce, şaşırıp kaldı.

• Onu nasıl öveceğini değil, ona nasıl bakacağını bile şaşırdı.

• Mihrab'ın, yanına gelmesini buyurarak, töre gereğince sözleşip andiçtiler.

• Bundan sonra da, gelinle güveyiyi altından süslü bir tahta oturtup; üzerlerine yakut ve zebercet saçtılar.

• Gelinin başında mücevherler ve padişahın başında da altınla süslenmiş bir taç vardı.

(*)

(*) Nüsha: • O anda, Zâl'e dönerek: "Ey, iyi talihli! Tanrının sana bu işte çok yardımı dokunmuş olacak ki,

• "Yüzünü aydınlatmak için, bu kadar parlak bir güneş bulmuşsun. Doğrusu,

• Ne yalan söylemeli, güzellerin en seçkinini seçmişsin!

• Sonra Mihrab, çeyiz defterini getirdi ve

• Onda yazılı olan hediyelerin adlarını okudu. Bunlar o kadar çoktu ki, kulakların onları dinlemeye gücü yetmezdi.

• Sam, onları görünce, şaşırdı ve Tanrı'yı överek ona şükürler etti.

• Sonra, buradan kalkarak, oturma salonuna geçtiler ve orada tam bir hafta şarap kadehini ellerinden bırakmadılar.

3980. • Bütün şehir zevk ve safa sesleriyle dolmuş, padişahın sarayı neşe coşkunluğu içinde bir cennete dönmüştü.

• Ne Zâl, ne de mercan dudaklı Rûdâbe, gece gündüz, bir hafta hiç uyumadılar.

• Oradan da saraya geçerek, üç hafta da orada yine yiyip içmekle vakit geçirdiler.

• Memleketin ilerigelenleri toplanarak, el pençe divan, sarayın önünde saf bağladılar.

• Ay başında Neriman oğlu Sam, Sîstan tarafına doğru yola çıktı.

3985. • O gittikten sonra Zâl, bir hafta daha, yine eğlence ile vakit geçirdi.

• Nihayet Zâl de, bir devenin üzerine bir mahfe hazırlatarak,

• İçine bir döşek yaptırttı ve aya benziyen Rûdâbe'yi üzerine oturttu.

• Sinduht, Mihrab ve bütün hısım ve akrabası da kalkıp Sîstan'a doğru yola çıktılar.

• Hepsi memnundu.. Dudakları, Tanrı'nın bu nimet ve saadetine karşı şükürlerle dolu ve

• Sevinç içinde, yarım günde ve sağlıkla oraya vardılar.

• Sam, onların şerefine bir meclis kurdu. Üç gün zevk ve safa ile vakit geçirdikten

• Sonra Sinduht orada kalarak, kocası ve ordu Kâbil'e döndü.

• Sam da, padişahlığı Zâl'e bıraktı ve o uğurlu talihi ile ordusunu alıp,

• Kutlu bayrağını dalgalandırarak, Gürksârân'a, batıya doğru geçip gitti, ve:

• "Ben, oraya gidiyorum. Çünkü, benim padişahlığım artık orada. Orada halk beni iyi görmüyor ve içinden sevmiyor ama,

• "Minuçihr oranın padişahlığının menşurunu bana verdi ve: Al, orada ne yaparsan yap! dedi.

• "Fakat, yaradılışı kötü insanların ve bilhassa Mazenderan devlerinin aleyhimde bir fesat kurmalarından korkuyorum.

• "Ey, Zâl! Bu tahtı, bu saltanatı ve şu şatafatlı tacı sana bırakıyorum!" dedi.

• Tek vuruşlu Sam gittikten sonra Zâl, güzel sevgilisi ile bir içki meclisi hazırladı ve

• Beraberce oturdular. Zâl-i Zer, Rûdâbe'nin başına bir taç giydirdi.

Rüstem'in doğması

• Aradan çok zaman geçmemişti ki, o alabildiğine boy atmış selvi, yemişini verdi.

• Gönülleri aydınlatan baharı solarak, yüreği keder ve ıstırapla doldu.

• Karnındaki yük o kadar ağırdı ki Rûdâbe gözlerinden, bir ırmak gibi kanlı yaşlar döküyordu.

• Karnı pek çok şişmişti; vücudü gittikçe ağırlaştı ve erguvan gibi olan yanakları safran rengini aldı.

4005. • Annesi ona: "Ey, annesinin canı! Sana ne oldu da böyle sararıyorsun?" diye sorunca,

• O da: "Gece gündüz feryadetmekten, dudaklarımın kapandığı bile yok.

• "O kadar uykusuzum ve o kadar sarardım ki, beni yaşıyan bir ölü sanabilirsin.

• "Doğum zamanı geldiği halde, bu yükten bir türlü kurtulamıyorum!" dedi.

• Rûdâbe, doğum zamanına kadar, uyku ve rahat yüzü göremedi.

4010. • Sanki derisinin içi taşla doldurulmuş veya karnındaki demirden bir yaratıkmış gibi bir hale gelmişti.

• Nihayet bir gün, aklı başından tamamiyle gitti, kendinden geçti. Bunun üzerine, Zâl'in sarayından bir vaveylâdır yükseldi.

• Sinduht feryada ve elleriyle yüzüne vurup misk kokulu saçlarını yolmaya başladı.

• Zâl'e koşup, o düzgün selvideki yaprakların artık solduğunu haber verdiler.

• Zâl; yanakları gözyaşı içinde ve yüreği parça parça, Rûdâbe'nin başucuna geldi.

4015. • Harem dairesindeki kadınlar saçlarını yoluyor, başlarını açıp yüzlerini ve saçlarını gözyaşlariyle ıslatıyorlardı.

• Zâl, bu hal karşısında, düşünceye daldı ve bu düşünce ile derdi biraz hafifler gibi oldu:

• Hatırına, Simürg'ün kanadı gelmişti. Buna çok sevindi ve koşup Sinduht'a müjdeledi.

• Bir buhurdan getirterek içinde ateş yaktı ve orada Simürg'ün kanadından küçük bir parça yaktı.

• Bunun üzerine hemen hava karardı ve o, yeryüzüne hâkim olan kuş,

4020. • Döktüğü yağmur mercan, mercan değil hattâ can rahatlığı olan bir bulut gibi aşağıya indi..

• Zâl, bu gelişi için, ona uzun uzun teşekkür etti ve onu överek önünde saygı ile eğildi.

• Simürg ona: "Senin bu kederli halin ne söyle? Aslan gözünde yaşın ne işi var?

• "Şu ay yüzlü gümüş selviden, ün peşinde koşan bir çocuğun olacak.

• "Aslanlar onun ayağının tozunu öpecek ve bulutlar onun başının üstünden geçmeye cesaret edemiyecekler;

4025. • "Sesinden kaplanların derileri parçalanacak, duydukları korkudan dişleriyle tırnaklarını kemirecekler;

• "Onun gürzünün sesini duyup göğsünü, kolunu ve pazısını görünce

• "Çeliği çiğneyen savaş erinin bile yüreği yerinden kopacak;

• "Akılca ve fikirce Sam'a, kızdığı zaman da bir savaş aslanına benziyecek;

• "Boyu, bosu bakımından bir selviyi, gücü bakımından da bir fili andıracak; tek parmağı ile bir kargıyı iki millik yere atabilecek.

• "İyilikler veren Tanrı'nın izni ile ve yaradılışın türesine uygun olarak, şimdiye kadar, böyle bir pehlivan doğmuş değil.

• "Sen hemen bana, su rengindeki çelikten yapılmış bir hançer, bir de, uyanık yürekli, büyüden iyi anlıyan birisini getir.

• "Bu aya benziyen Rûdâbe'yi, önce, şarapla sarhoş eder, yüreğindeki korkuyu ve kuruntuyu giderirsin.

• "Sen, sadece, dikkatli olmaya bak. Getireceğin o uyanık yürekli adam, yapacağı büyü sayesinde. Rûdâbe'nin böğründen çocuğu çıkaracak.

• "O düzgün selvinin dölyatağını, hiç acısını duyurmadan, açarak

• "Oradan çocuğu dışarıya alacak ve o ayın böğrünü kan içinde bıraktıktan sonra,

• "Yardığı yeri de dikecek. Sen hiç korkma ve yüreğinden her türlü tasayı ve kuruntuyu kaldır, at!

• "Sen, yalnız benim sana şimdi söyliyeceğim otu al, onu süt ve misk ile döv ve her üçünü de gölgede kuruttuktan

• "Sonra bunları yaranın üzerine sür! Göreceksin ki, sürer sürmez, hasta ıstırabından kurutulacaktır.

• "Bu da olduktan sonra, onun üzerine bir de benim tüyümü sürersen, gücümün etkisini görürsün.

• "Bu öğütlerimden sevinmeli ve Tanrı'ya şükretmelisin.

• "Çünkü senin talihine her gün yeni bir par-

laklık veren ve bu padişahlara yaraşan ağacı sana bağışlayan ancak odur!

• "Sen, bu işten hiç üzülme.. Çünkü senin bu ağacın sana iyi yemiş verecek!" dedi ve

• Bunları söyler söylemez, kanadından bir tüy koparıp bırakarak kanadlarını açtı ve havalara yükseldi.

• Zâl, hemen koşup bıraktığı tüyü aldı ve onun dediklerini yerine getirdi. Herkes, gözleri kanlı yaşlarla ve canları da ıstırapla dolu olarak, bu olayı seyretmişti.

4045. • Bu yanda da Sinduht, çocuğun Rûdâbe'nin böğründen nasıl olup da alınacağını düşünüp gözlerinden kanlar akıtmakta idi.

• Nihayet, eline becerikli bir mûbit geldi ve, önce, o ay yanaklı Rûdâbe'yi şarapla sarhoş etti.

• Sonra da, hiçbir acı duyurmadan, o ayın böğrünü yardı ve çocuğun başını tabiî yolundan ayırarak,

• Hiçbir zarar vermeksizin onu dışarıya öyle bir alış aldı ki, o zamana kadar, kimse bu kadar şaşılacak bir iş görmüş değildi.

• Bu, aslana benziyen, pehlivan yapılı bir çocuktu; boylu boslu ve güzel yüzlü idi.

4050. • Kadın, erkek herkes şaşırıp kaldı; içlerinde, böyle fil vücutlu bir çocuk gören yoktu.

• Başındaki saçlar kırmızı ve yüzü de kan gibi idi; parlak güneş nasıl doğarsa, o da öyle doğmuştu.

• Böyle, iki eli kanlı olarak doğan bir çocuğu, o zamana kadar, gördüğünü hatırlıyan hiç kimse yoktu.

• Şaraptan sarhoş olan anası ise, geceli gündüzlü, uykuda idi. Şarap, onu kendinden iyice geçirmişti.

• Hemen yarasını dikip, üzerine ilâç sürdüler.

• Selvi boylu Rûdâbe, uykusundan ayılınca, Sinduht'la konuşmaya başladı.

• Derhal, üzerine altınları ve mücevherleri saçarak, Tanrı'ya şükrettiler.

• Çocuğu alıp yanına getirdiler ve onu, koca bir âlem gibi, ellerinin üzerinde kaldırıp kendisine gösterdiler.

• Bir günlük olduğu halde, bir yıllıkmış gibi iri görünüyor, bir susam ve lâle demetini andırıyordu.

• Çocuğunu görünce, selvi yüzlü Rûdâbe sevindi ve güldü.

• Yüzünde, padişahlık izlerini görmüştü.

• "Oh, artık kurtuldum! Istırap sona erdi.." dedi. Bunun üzerine, çocuğun adını, "Kurtuldum!" anlamına olarak Rüstem koydular.

(*)

• Bundan sonra, henüz sütünü bile içmemiş olan o aslan yavrusunun boyunca ipek bir kumaştan bir bebek diktiler.

• İçini samur tüyü ile doldurarak, yüzüne ço-

(*) Nüsha: • Zâl ve Sinduht, bu durumdan, çok sevindiler; Zâl, bunun üzerine, akıllı adamların gelmelerini buyurdu.

ban yıldızı ve güneş, kollarına ejderha ve ellerine de aslan pençesi resmini yaptılar.

• Bir kolunun altına bir mızrak, bir eline bir gürz, bir eline de bir at dizgini koydular ve

4065. • Bir atın üzerine oturtarak, etrafına da birkaç köle verdiler.

• Bu işler, gereği gibi düzene konulduktan sonra,

• Hızlı giden bir at hazırlatıp yola çıkarıldı. Padişahın buyruğu ile, üzerine altınlar saçılan ve

• Elinde gürz taşıyan bu sureti, Sam'a gönderdiler.

• Kâbilistan'dan ta Zâbilistan'a kadar, bütün gül bahçelerinde, bu doğum şerefine şenlikler yapıldı.

4070. • Bütün ovalarda şaraplar içiliyor, neyler çalınıyor ve her köşede yüzlerce gözde ahaliyi eğlendiriyordu.

• Mihrab, sevinç içinde, Kâbil'e (*) girdi ve bu müjde şerefine fakirlere paralar dağıttı.

• Zâbilistan'da şehrin bir ucundan öteki ucuna kadar, her yer çalgılarla dolmuştu.

• Kurulan meclislerde, küçükler büyjüklerin aşağısında oturmuş değillerdi; herkes, kumaş dokuyan çözgü ve atkı gibi, birbirine karışmış vaziyette idi.

• Nihayet, henüz emzikteki Rüstem'in örneği olan bebeği Sam'a getirdiler.

(*) Nüsha: "Kâbil" yerine "Zâbil".

4075. • Elçi, bebeği götürüp Sam'ın önüne koydu. Sam, onu görünce, çok sevindi.

• Tüyleri ürperip dimdik oldu: "Bana öyle geliyor ki, dedi, bu çocuğun vücudu şu Perniyan kumaşından yapılmış olan bebeğin

• "Yarısı kadar daha büyüyünce, eteği yerde ve başı bulutlarda olacak!"

(*)

• Sonra, saraydan, neşeli davul sesleri yükseldi ve sarayın meydanı bir horoz gözü gibi donatıldı.

• Sam, Seksar ve Mazenderan şehirlerinde de şenlik yapılmasını buyurdu.

4080. • Kendisi de şarap getirtti, çalgıcıları çağırttı ve türkü çağıranların başlarına paralar saçtı.

• Ünlü padişah, bu işlerin üzerinden bir hafta geçtikten sonra, kâtibini çağırdı ve

• Zâl'in mektubuna cevap yazdırdı. Güzel kelimelerle cennet bahçesinin bir yeşilliği gibi süslediği bu mektupta,

• Önce, zamanın bağışladığı bu sevinç ve saadet için, Tanrı'ya şükretti.

• Ondan sonra, kılıç ve gürz sahibi Zâl'i övücü sözler söyliyerek,

4085. • Pehlivanların koluna ve gücüne ve padişah-

(*) Nüsha: • Bunun üzerine Sam, elçiyi yanına çağırarak, başına paralar saçtı ve

• Derhal, büyük bir şenlik tertibetti.. Bu öyle bir şenlikti ki, ayla güneş bile onu seyretmekten kandilerini alamadılar...

ların da büyüklüğüne sahibolan o, ipekten yapılmış bebekten de bahsetti:

• "Ona çok özenerek bakın; ta ki, kendisine hiçbir zarar gelmesin!

• "Tanrımdan, gece gündüz, isteyip yalvarıyordum,

• "Gözlerimin, kendi töreme uygun olarak, senin tohumundan gelmiş bir çocuk görmesi için..

• "İşte şimdi, ikimizin de beli doğrulmuş oldu; artık, hayattan bundan fazlasını istememeli." dedi.

4090. • Elçi bu mektubu alınca, rüzgâr gibi yürüyüp, sevinç içindeki Zâl'e getirdi ve

• Ona, Sam'ın nasıl sevindiğini, o iyi adlı padişahın nasıl göğsünün kabardığını birer birer anlattı.

• Sonra, mektubu Zâl'in önüne koyarak ona, babasının öğütlerini bildirdi.

• Zâl, o temiz düşünceli pehlivan bu güzel sözleri duyunca, yüreği sevinç içinde kaldı.

• Sam'ın sevinmesi, onun sevincini büsbütün artırıp, başını göklere değdirdi.

4095. • Rûdâbe ile arasında, vaktiyle gizli geçen maceranın, artık gizli hiçbir tarafı kalmamıştı.

• Rüstem'e on dadı birden süt veriyordu; çünkü süt, insana kuvvet veren bir gıda maddesidir.

• Sütten kesilip de yemek yemeğe başladığı zaman, ona ekmek ve et yedirdiler.

• Rüstem, beş kişinin yiyeceğini yiyor, herkes onun bu yemek yiyişine şaşırıp kalıyordu.

• Sekiz yaşına gelince, alabildiğine büyüyen bir selvi gibi boylanmıştı.

• O kadar güzelleşti ki, parlak bir yıldız gibi, herkes onu seyrederdi.

• Onu görseydin, boy bosça da, yüzce de, akılca da tıpkı Sam'a benzetirdin..

Sam'ın, Rüstem'i görmeğe gelmesi

• Cesur Sam'a, Destan'ın oğlunun bir aslan gibi büyüyüp yetişmekte olduğu haberi geldi.

• Henüz tam büyümemiş bir çocuğun, daha o yaşta böyle, bir aslanı, bir pehlivanı andırması, hiç kimsenin gördüğü bir şey değildi.

• Sam'ın yüreği, bu çocuğu görmek isteğiyle çarpmaya başladı.

Ordunun idaresini komutanına bırakarak tecrübeli adamlarını yanına alıp kalktı, gitti.

• Gönlü Destan'ın oğlunu görmek istediği için, ordusunu Zâbilistan'a doğru çekip götürdü.

• Destan, bunu duyar duymaz, hemen davulları fillerin üzerine bağlattı ve onu karşılamak için öyle bir ordu hazırladı ki, erlerin çokluğundan, yeryüzü abanoz gibi karardı.

• Onu karşılamayı, pehlivan Mihrab'la beraber kararlaştırdılar.

• Bir yandan şarap meclisi hazırlanıyor, ortada "Al! ver! tut!" sesleri dolaşıyor, hazırlığın gürültüsünden geçilmiyordu.

• Erlerinin çokluğu dağdan dağa uzanan bir ordu toplanmış; kırmızılı, sarılı kalkanlar, bir örgü gibi, birbirine girmişti.

• Arap atlarının ve fillerin bağırmaları, beş millik yere kadar erişiyordu.

• Azgın bir fili süsleyip hazırlıyarak, üzerine altın bir taht koydular.

• Bu tahtın üzerine de; selvi gibi boyu, geniş omuzları ve kuvvetli kollariyle, Zâl'in oğlu çıkıp oturdu.

• Başında tacı, belinde kemeri, önünde kalkanı ve elinde de yayla oku vardı.

4115. • Pehlivan Sam, daha uzaktan onu görür görmez, erlerini iki sıra halinde dizdi.

• Bunun üzerine Mihrab, Zâl ve yaşlılar da atlarından indiler.

• Hepsi birer birer ve başları yerde, pehlivan Sam'a saygı gösterdiler.

• Pehlivan Sam'ın, bir yandan, boylu boslu oğlunu sağlıkta görmekle yüzü güller gibi açılırken;

• Bir yandan da filin üstündeki aslan yavrusunu görmekle, yüreği duygulandı, çarpmaya başladı, güldü, sevindi.

4120. • Onu öylece, olduğu gibi, tacı ve tahtı ile yanına getirtip seyretti ve

• Ona: "Ey eşsiz aslan, sen çok yaşa!" dedi.

• Bunun üzerine, Rüstem de onun tahtını öperek, dedesini övmeğe başladı:

• "Ey, yeryüzü pehlivanı! Sen sevinçli ve bahtiyar ol! Benim temelim sensin, ben senden çıkma bir dalım, asıl sen çok yaşa!

• "Ben, pehlivan Sam'ın bir kölesiyim! Ben de, sadece, yemek, uyumak ve rahat etmek için yaratılmadım.

4125. • "Ben de at, eyer, zırh ve tulga isterim! Ben, oku ve onun ucunu seviyorum.

• "Her şeyden yüce olan Tanrı'nın izni ile düşmanların kafalarını ayak altına alacağım.

• "Yüzüm, senin yüzüne benziyor. İnşallah, atılganlığım ve cesaretim de, senin atılganlığın ve cesaretin kadar olur." dedi.

• Bunları söyledikten sonra, altındaki azgın filden yere indi. Sam, onun elini eline alıp,

• Başını ve gözlerini öptü. Fillerle davulları orada bırakarak,

4130. • Güle konuşa, hep birlikte, sarayın yolunu tuttular.

• Bütün salonlara altın tahtlar kurulmuştu; yediler, güldüler, eğlendiler.

• Aradan, böylece, bir ay geçti; hiç kimse, çalışmanın zahmetine katlanmadı.

• Herkes rûd sesleri arasında yiyip içiyor, neşe içinde türküler çağırıyordu.

• Tahtın bir kenarında Destan, bir kenarında da, elinde bir gürz olduğu halde, Rüstem oturuyordu.

4135. • Karşılarında da, hüma kanadını tacından aşağıya doğru salıvermiş, yeryüzüne hâkim olan Sam oturuyor,

• Rüstem'e baktıkça şaşıp şaşıp kalıyor ve onun üzerine doğru hep Tanrı'nın adını okuyordu.

• Onun boynuna, pazılarına, kollarına, omuzlarına kalem gibi ince beline, geniş göğsüne ve böğürlerine hayran kalmıştı.

• Kalçaları deve kalçası gibi sağlamdı; yüreği

aslan yüreğine, gücü de aslan ve sırtlan gücüne benziyordu:

• "Ne kalıp kıyafetçe, ne de yüzünün güzelliği bakımından onun eşi yoktur!" dedi.

• Sonra da, Zâl'e dönerek: "Sen, dedi, yüz soy tarasan,

• "Bir çocuğun anasının böğründen çıkarıldığını hatırlıyacak kimse bulamazsan! Böyle bir ameliyat için, bundan da mükemmel bir çare bulunamazdı.

• Bu iyiliği için Simürg'e yol gösteren Tanrı'ya binlerce aferin olsun.

• "Bu sevincimizi kutlamak için, haydi, biz de şarap içelim ve şarapla, ıstırabın canını alalım.

• Yeryzü iğreti bir yol, insanlar da onun üzerinden gelip geçen yolcular. Yolculukları eskiyenlerin yerine yeni yolcular geliverir."

• Bunun üzerine, şarap kadehine el atarak, içip sarhoş oldular ve hep Destan'la Rüstem'in lâfını ettiler.

• Mihrab, yeryüzünde kendisinden başkalarının da bulunduğunu göremiyecek kadar, şarap içmişti:

• "Ben, diyordu, artık ne Zâl'den, ne Sam'dan ve ne de taç ve büyüklük ıssı padişahtan korkarım!

• "Ben, Rüstem, benim Şebdiz adındaki atım ve kılıcım varken, bizim üzerimize bulutlar bile gölge düşürmeğe cesaret edemezler.

• "Ben, yeniden, Dahhâk'in töresini kurup, ayağımın altındaki toprağı miske çevireceğim.

• "Artık, bu iş için, silâhlanacağım!" gibi, şaka tarzında sözler söylemeye başlayınca,

• Zâl ve Sam, neşelenmiş olan Mihrab'ın bu sözlerine çok güldüler.

• Ay başında, Neriman oğlu Sam, uğurlu tahtının bulunduğu ülkesine gitmeye karar verdi.

• Ordusu Zâbil'den ayrılırken Zâl bir menzillik yola kadar, babasına arkadaşlık etti.

• Rüstem de, filinin üzerinde, dedesiyle vedalaşmak için, birlikte gidiyordu; Sam, oğlu Zâl'e: "Ey, oğul! Adaletli olmaktan başka düşüncen olmasın!

• "Padişahların buyruğuna boyun eğ; aklı zenginlikten üstün tut!

• "Ellerini, bütün yıllar, kötülükten çek ve her gün Tanrı'nın yolunu ara.

• "Şunu bil ki: bu dünya, kimseye kalmaz. Açıktan veya gizliden, sana yardım edecek olan ancak Tanrı'dır!

• "Bu öğüdümü tut ve ondan vazgeçme; doğru yoldan başkasına gitme.

• "İçime öyle doğuyor ki, benim ömrüm de artık sonuna yaklaşmıştır!" dedi ve

• Oğlu ile torununa veda ederek, bu öğütleri ihmal etmemelerini tekrarladı.

• Bunun üzerine, Zâbil sarayından çıngırak ve fillerin üzerinden de boru sesleri yükseldi.

• Sam, dili tatlı sözler ve yüreği de savaş isteğiyle dolu olarak, doğuya doğru yollandı.

• Oğlu ve torunu, gözleri yaşlı ve yürekleri de

atalarının öğütleriyle dolu olarak, daha üç menzil onunla beraber gittiler.

• Sonra, onlar geriye döndüler ve padişah uzun yoluna devam etti.

• Zâl, ordusunu Sîstan'a doğru götürdü ve

• Gece gündüz, aslan yürekli Rüstem'le şarap içip eğlendi.

Rüstem'in beyaz fili öldürmesi

• Bir gün, dostlarla beraber, bir bahçede yine şarap içiyorlardı.

• Her makamdan musiki parçaları hararetle çalınıyor, meclisteki bütün ünlü kişiler neşe içinde bulunuyordu.

• Meclistekilerin, billûr kadehlerden yakut renkli şarabı içe içe, nihayet kafaları dumanlandı.

• Zâl-i Zer, oğluna: "Ey, güneş gibi parlak ve ad sahibi oğul! dedi.

• "Maiyetinde bulunan pehlivanlara, akranları arasında seçkin olan kimselere süslü elbiseler ve atlar bağışla!"

• Bunun üzerine Rüstem onlara, altınlar, mallar ve birçok da iyi kuşatılmış atlar bağışladı.

• Herkes birçok armağanlar aldıktan ve meclis dağıldıktan sonra

• Zâl âdeti üzere, hareme çekildi.

• İri yapılı Rüstem de, başı şaraptan ağırlaşmış bir halde, sallana sallana yatağına yatıp uyudu.

• Uykuda iken, odasının kapısından doğru, kulağına bir gürültü geldi.

• Beyaz filin; bağlarını kopardığını ve saraydaki insanlara zarar verdiğini,

• Herkes bağıra bağıra anlatıyordu. Rüstem'in bu sözler kulağına gelince, kahramanlık ve babayiğitlik damarları kabardı.

• Hemen yerinden fırlayıp, koşa koşa gitti ve büyük babasının verdiği gürzü kaptı. Odadan dışarıya uğramak istedi ise de,

• Saray adamları yolunu keserek onu bırakmadılar:

• "Biz, padişahın korkusundan, nasıl olur da kapıyı açarız?

• "Gece vakti, karanlık her yanı kaplamış, fil de bağlarını koparmışken, sen de tutmuş dışarıya çıkmak istiyorsun. Böyle şey mi olurmuş?" deyince,

• Fil yapılı Rüstem, bu sözleri söyleyene kızdı ve boynuna öyle bir yumruk indirdi ki,

• Kafası top gibi yerinden fırlayıp, arkadaşlarının yanına doğru gitti.

• Bunun üzerine hepsi, bu ad sahibi pehlivandan korkarak, kaçtılar. Rüstem, kapıya geldi ve

• Kendine yaraşan bir şiddetle gürzünü indirdiği gibi, kapının zincirini kırıverdi.

• Bundan sonra, kafası kızgın ve gürzü de boynunda asılı olarak, dışarıya çıktı.

• , Nil deryası gibi coşmuş, taşmıştı; o azgın beyaz file doğru koşmaya başladı.

• Bir göz atınca fili coşkun bir yanardağı ve

yeri de onun altında kaynayan bir kazan gibi gördü (*).

4190. • Bu ünlü adamlar, kurt görmüş bir koyun sürüsü gibi kaçışıyorlardı.

• Fil yapılı Rüstem, aslan gibi kükreyerek ve hiç korkmadan onun yanına yaklaştı.

• Azgın fil onu görünce, bir dağ gibi, üzerine doğru yürüdü.

• Rüstem'in canını yakmak için, hortumunu uzattı.

• Bunun üzerine Rüstem de, gürzünü kaldırıp kafasına indirince, filin o dağ gibi vücudu iki büklüm oldu.

4195. • Bîsütun dağını andıran fil titriye titriye ve bir tek vuruşta, düşkün bir halde, yerlere yuvarlandı.

• Fil yere yuvarlanınca Rüstem, hemen yine odasına çekildi ve

• Uyudu. Sabahleyin güneş, doğudan, gönül alan güzellerin yanağı gibi görününce,

• 'Zâl'e haber verdiler: Rüstem'in neler yaptığını o azgın filin tozunu havaya nasıl uçurduğunu,

• Bir gürz vuruşiyle boynunu kırp vücudunu yerlere nasıl yuvarladığını anlattılar.

4200. • Zâl, bu mecarayı başından sonuna kadar dinledikten sonra:

(*) Nüsha: Bu beyit şu şekildedir: Bir göz atınca, filin coşkun bir yanardağa benzediğini ve kendi ünlü adamlarının da ondan ürktüklerini, gördü.

• "Eyvah, dedi, Nil deryası gibi coşan o fil de elden çıktı demek!

• "O, daha kaç savaşta, bir saldırışıyle nice koca orduları bozguna uğaratacaktı!

• "Fakat, savaşlarda gösterdiği bütün yararlıklara rağmen, elbette ki, Zâl oğlu Rüstem'den de daha değerli değildi!"

• Böyle diyerek Rüstemi yanına çağırttı ve elini, pazısını ve başını öptü ve

• Ona: "Ey, atılganlıkla büyüyen, pençeleri kuvvetli erkek aslan yavrusu!

• "Şu yaşında; boy bosça kuvvetçe ve büyüklükçe sana eş olabilecek hiç kimse yoktur!

• "Onun yeryüzüne daha iyice yayılmadan ve bu bakımdan plânlarının bozulması tehlikesi belirmeden,

• "Sen Neriman'ın kanının öcünü almaya hazırlan! Hemen koş, Sipend dağına git!

• "Orada, tepesi bulutlara değen bir kale göreceksin. O, o kadar yüksektir ki, üzerinden kartallar bile geçemez.

• "Boyu ve eni de dörder fersahtır. İçinde, o kadar çok yeşillikler, sular, altınlar,

• "İnsanlar, hayvanlar, ağaçlar, tarlalar ve asmalar vardır ki, sorma.. kimse, böyle bir ülke görmüş değildir.

• "Tanrı orada her türlü yemiş ağaçları ve sanat sahipleri de yaratmıştır.

• "Onun bir tek yolu ve gökler kadar yüksek bir kapısı var.

• "Bütün pehlivanları yenen Neriman, Feridun'un buyruğu ile,

• "Bu kalenin üzerine yürümüştü. Fakat, bu yolda, dünyadaki yeri boş kaldı.

• "Savaşa gece gündüz devam etmiş, bazan çareler düşünmüş, büyüler yapmıştı.

• "Bu savaş sırasında, bir yıldan fazla, düşman ordusu kalenin içinde, komutan Neriman da kalenin dışında kalmışlardı.

• "Nihayet, kalenin içindekiler, yukarıdan bir kaya atarak pehlivanı yeryüzünden ayırdılar.

• "Komutansız kalan ordu, başı yüce olan padişahın yanına döndü.

• "Cesur Sam, o fedakâr aslanın savaşta öldüğü haberini alınca,

• "Son derecede üzüldü; hiç durmadan ağlayıp sızladı.

• "Bir hafta kadar yas tuttuktan sonra, yeniden ordu toplıyarak, kaleye yürüdü.

• "Erlerini, o çöllere, o yolsuz, izsiz yerlere yaydı.

• "Orada otuz yıl (*) kadar kaldı; fakat, kaleye girmek için bir türlü bir yol bulamadı.

• "Bu kaleye ne dışardan giren vardı, ne ondan dışarıya çıkan.

• "İçeridekilerin, aylar ve yıllarca da kalede kalsalar, bir saman çöpüne bile ihtiyaçları olmuyordu.

• "Nihayet Sam da, babasının kanının intika-

(*) Nüsha: "Otuz yıl" yerine "Birçok yıl".

mını almak dileğine erişemeden, ümitsizlik içinde geriye döndü.

• "Ey, oğul! Şimdi tam zamanı. Hileli, büyülü bir çare bul.

• "Bir kervan alarak git. Fakat, dikkat et, gözcü senden şüphelenmesin.

4230. • "O Sipend dağına hücum ederek, oradan, bu kötü insanların kökünü kazı!

• "Henüz, kimse senin adını ve ününü duymamış olduğu için, yapacağın bu seferden bir başarı beklenebilir." dedi.

• Bunun üzerine Rüstem: "A, babacığım! Sen bana yanlız emret; ben, bu derdin dermanını hemen bulurum!" dedi.

• Zâl, sözüne devam etti: "Ey, akıllı oğul! Söyliyeceğim sözlere dikkat et, iyi kulak ver!

• "Ovadan, bir deve kervanı olacak kadar deve getirt ve kendini bir kervancı kıyafetine sok

4235. • "Develerin üzerine yalnız tuz yükliyerek, hiç kimseye kendini tanıtmadan, oraya var.

• "Orada, tuzun değeri büyüktür; onlarca, tuzdan değerli şey yoktur.

• "Bir kale ne kadar yüksek olursa, içindekiler, o kadar çok tuz sıkınıtısı çekerler.

• "Tuz yüklerini birdenbire böyle önlerinde görecek olurlarsa, küçük büyük hepsi seni karşılamaya çıkarlar!"

Rüstem'in Sipend dağına gitmesi

• Rüstem, babasının bu sözlerini dinledikten sonra, savaşa gidiyormuş gibi hazırlandı.

• Bu koluna kuvvetli pehlivan, gürzünü bir tuz yükünün içine sakladı.

• Kendi adamlarından, akıllı ve pehlivan olan birkaç kişiyi yanına aldı.

• O ünlü pehlivan, deve yüklerinin içine, bu pehlivanların da silâhlarını sakladı.

• Böyle bir hile bulabildiği için, sevincinden dudakları gülümsemelerle dolarak ve koşa koşa Sipend dağına doğru yollandı.

• Dağa yaklaşınca, dağın tepesindeki gözcü onu görerek, kalenin başkomutanına koştu ve

• Ona: "Önünde birçok deveciler bulunan bir kervan geldi.

• "Eğer komutan bana bunların işlerini soracak olursa, ben bunların tuz getirdiklerini sanmaktayım." dedi.

• Bunun üzerine komutan, devecilerin yanına, koşa koşa birini gönderdi ve

• Ona: "Git, bak, bunların yükü ne olduğunu anla ve gel bana haber ver!" dedi.

• Adam, hemen kalenin kapısından dışarıya fırlıyarak, bir pehlivana benziyen Rüstem'in yanına geldi ve:

• "Ey Kervanın büyüğü! Bana, şu gizli yüklerinde ne bulunduğunu söyle!

• "Ta ki, ben de komutanın yanına giderek ona haber vereyim ve vereceği cevabı dinliyeyim!" dedi.

• Rüstem de ona şu karşılığı verdi: "Git ve o ünlü komutana

• "Birer birer anlat; yüklerimizin tuz dolu olduğunu bildir!"

• Adam, dönüp komutanın yanına gitti ve

• Ona: "Ey, iki adlı komutan! Bu, tamamiyle tuz yüklü olan bir kervan.." dedi.

• Komutan, bu sözü duyar duymaz yerinden fırladı, sevindi ve güldü.

• Kervanın içeriye girmesi için, emir verdi.

• Savaş istiyen Rüstem, bunu işidince, aşağıdan yukarıya doğru, kalenin yolunu tuttu.

• Kalenin yanına gelince, içeridekilerin hepsi hemen koşup onu karşıladılar.

• Rüstem, komutanın önüne gelince yeri öptü ve kendisine saygılarda bulundu.

• Birçok tuz yüklerini getirip önüne koydu ve orada bulunanların hepsine de saygılar gösterdi.

• Komutan, bunun üzerine, Rüstem'e: "Parlak ay ve güneş gibi, sen de, var ol!

• "Ey, Tanrı'yı tanıyan, iyi yürekli çocuk! Bunları aldım ve kabul ettim. Teşekkür ederim!" dedi.

• Bundan sonra genç Rüstem, kervanla birlikte kalenin çarşısına gitti.

• Büyük küçük, kadın erkek, çoluk çocuk, bütün halk başına toplandı.

• Kimisi elbise, kimisi altın, kimisi de gümüş vererek karşılığında tuz aldılar ve onu, hiçbir korkuya düşmeden, evlerine götürdüler.

• Akşam olup da ortalık kararınca keskin pençeli Rüstem, yanındaki pehlivanlarla, savaşa hazırlandı.

• Ardı sıra, susamış erleri olduğu halde, ortaya çıkıp komutanın üzerine saldırmak istedi.

• Kalenin bekçisi bunu görünce, Rüstem'in üzerine atıldı ise de,

4270. • Rüstem onun kafasına öyle bir gürz indirdi ki, başı da, külâhı da yerin dibine gitti.

• Bunun üzerine, bütün kale halkı uyanarak durumu kavradılar ve savaşmak için Rüstem'in üstüne yürüdüler.

• Gecenin karanlığı içinde kılıçlar parlamaya ve toprak da Bedahşan lâ'li gibi kızarmaya başladı.

• O kadar çok vurup kırdılar ve o kadar çok kan döktüler ki, şafağın gökten yere indiği sanılabilirdi.

• Rüstem; kılıcı, gürzü ve kemendi ile, bütün cesur pehlivanların kafalarını ezdi, kopardı.

4275. • Güneş, karanlığın perdesi altından çıkıp da yeryüzünü ta ülker yıldızına kadar aydınlattığı zaman,

• Kalede, düşmandan hiç kimse kalmamış, kimi ölmüş, kimi de savaştan çekilmişti.

• Pehlivanlar kalenin köşe bucağını gezip dolaşarak, nerede kimi buldularsa öldürdüler.

• Rüstem, bir aralıkta, kara ve sert taştan yapılmış bir ev gördü.

• Kapısı demirdendi; mühendisi onu böylece yapmıştı.

4280. • Kapısına bir gürz indirip kırdıktan sonra, evin içine girdi.

• Baştanbaşa altınla dolu bir yığın görünce, Rüstem şaşırıp kaldı.

• Şaşkınlığından, dudaklarını ısırdı ve

• Yanındaki ünlü pehlivanlara: "Ömründe, böyle şey gören var mı?

• "Hiç şüphe yok, madenlerde ne kadar altın ve denizlerde ne kadar inci ve mücevher varsa,

• "Hepsini getirip buraya toplamışlar, incileri de buraya yaymışlar!" dedi.

Rüstem'in, bu zaferini bir mektupla Zâl'e bildirmesi

• Rüstem, babasına bir mektup yazdı ve yaptığı bütün işleri başından sonuna kadar anlattı.

• Önce; güneşin, yılanın, karıncanın,

• Çoban yıldızının, Merihin ve şu yüce göklerin ıssı Tanrı'yı övüp ona şükrettikten sonra,

• Zâbil'li eşsiz pehlivan ve padişah Zâl'i övdü.

• O Zâl ki eşsiz kahramanların sığınağı, İranlıların dayanağı,

• Gâve'nin bayrağını açan, padişahlar tâyin edip padişahların tahtlarını ellerinden alandı.

• Mektubuna şöyle devam etti: "Senin buyruğun üzere, Sipend dağına gittim. O, dağ değil, gök kubbesi gibi bir şeymiş meğer.

• "Ben dağın eteğine konar konmaz, kalenin komutanından selâm geldi.

• "Ben de onun buyurduğu gibi davrandım. İşler, istediğim gibi, yolunda gitti.

• "Gece basınca, yanımdaki ünlü savaş erleriyle, kalede hiç kimseye aman vermedim.

• "Kimi öldü, kimi yaralandı, kimi de silâhlarını bırakıp kaçtı.

• "Beş bin yük (*) sâf gümüşten, halis altından,

• "Kesilebilecek, yapılabilecek ve taşınabilecek her türlü eşyadan ganimet aldım, ki

• "Bunları bir insan geceli gündüzlü saymakla bitiremez.

4300. • "Her zaman parlak ve aydın canlı olası pehlivan, şimdi daha ne buyuruyor?"

• Elçi bu mektubu aldığı gibi, rüzgâr gibi koşarak, pehlivan Zâl'e getirdi.

• Padişah Zâl, mektubu okuyunca: "Sağlık, o ün sahibi Rüstem'in eşi olsun!" dedi.

• Zâl, aldığı bu müjde ile, yeniden gençleşmiş gibi oldu ve

• Ona karşılık olarak bir mektup yazmaya başladı. Bu mektupta, türlü konulardan söz açtı.

4305. • Mektubuna, Tanrı'yı övmek ve ona şükretmekle başlıyarak: "O gönül açıcı mektubunu,

• "Büyük bir talihin verdiği saadetle, okudum ve sevincimden ona canımı saçtım.

• "Böyle bir savaş, doğrusu, sana zaten yaraşırdı. Bu çocukluk yaşında, büyük adamların yapacağı işi yaptın.

• "Neriman'ın ruhunu aydınlattın ve onun bütün düşmanlarını yakıp kavurdun.

• "O aldığın ganimet yüklerini taşımak için, sana binlerce deve gönderiyorum.

4310. • "Mektubumu alır almaz, atına bin ve gel!

(*) Nüsha: "Beş bin" yerine "beş yüz bin".

Çünkü ben, burada sensiz kaldığım için üzülüyorum.

• "Seçtiğin eşyaları develere yükledikten sonra, kaleyi ateşe ver, yak!" dedi.

• Mektup Rüstem'in eline geçince, okudu ve çok sevindi.

• Gönderilmeye değen her şeyi, mühür, kılıç, külâh, kemer,

• İnci, padişahlara yaraşan mücevherler, baştanbaşa nakışlarla süslü Çin kumaşlarını

• Seçip Zâl'e gönderdi, kervanı yola çıkardı.

• Bundan sonra, Sipend dağına öyle bir ateş verdi ki onun dumanı göklere kadar yükseldi.

• Oradan, gönlü sevinç içinde ve bir rüzgâr hızı ile yola çıktı.

• Nimruz Pehlivanı Zâl, yeryüzünü aydınlatan komutan Rüstem'in yolda olduğunu öğrenince,

• Karşılamak için hazırlığa başladı. Bütün köyler ve şehirler donatıldı.

• Boruların, zillerin ve Hint çıngıraklarının sesleri havalara yükseldi.

(*)

• Sonra, emeline kavuşmak istiyen padişah, Sam oğlu Destan'ın sarayına geldi.

• Rüstem, annesi Rûdâbe'nin yanına gelince, önünde başını yere koydu.

(*) Nüsha: • Zâl, kutlu oğlunun yüzünü görmek için, hemen yola çıktı.

• Rüstem, padişahı görünce, atından indi ve onu övmeye başladı.

• Annesi de onun ellerini kollarını öperek, vücuduna sağlıklar diledi.

• Zâl, oğlunu kucakladı ve üzerine saçılar saçılmasını buyurdu.

Zâl'in, Sam'a mektup yazması

• Bundan sonra, ünlü pehlivan Zâl, Sam'a bir müjde mektubu yolladı.

• İyi ve kötü, her şeyi o akıllı pehlivana aydınlattı.

• Mektupla birlikte birçok armağanlar da gönderdi ve bütün tanıdıklarının adını andı.

• Mektup eline geçince, Neriman oğlu Sam'ın yanakları, sevinçten, gül gibi açıldı.

• Ünlü pehlivan, güzel bir baharı andıran bir meclis donatıp hazırladı.

• Mektubu getirene, süslü bir elbise ile bir at bağışladı ve Rüstem'in birçok maceralarını andı.

• Sonra, büyüklük sahibi oğluna bir karşılık yazdı ve

• Bu mektubunda, erkek bir aslanın cesur oluşuna şaşmamak gerektiğini, belirtti.

• "Akıllı ve olgun bir mûbit, henüz süt emmemiş bir aslan yavrusunu alıp,

• "İnsanların içine götürse ve beslese, yavrunun dişleri çıkmaya başlayınca, herkes ondan yine korkar.

• "Çünkü o, annesinin memesini görmemiş, sütünü emmemiştir ama yine de babasının huyuna çeker, bir aslan olur.

• "Tıpkı bunun gibi, Rüstem de babası Destan'a çekerek bir pehlivan cesareti gösterince şaşılır mı?

• "O, hem öyle bir pehlivandır ki, pehlivanlıkta ve savaşçılıkta aslan bile ondan medet umar!" dedi.

• Pehlivan Sam mektubu yazıp bitirdikten ve mühürledikten sonra,

• Pehlivan Sam, bu yeni yetişmiş delikanlının yaptığı işten çok sevindi.

4340. • Onun hakkında beslenen ümitlerle, yerden ta Koç burcuna kadar, bütün dünyanın yüreği doldu.

Minuçihr'in, oğluna öğüt vermesi

• Şimdi, sana çok şefkatli ve çok adaletli Minuçihr'den söz açacak ve

• Dünyadan ayrılacağı zaman oğluna ne öğütler verdiğini anlatacağım:

• Minuçihr'in yaşı yüz yirmiyi bulunca, dünyadan elini çekmek zamanı da geldi.

• Yıldız bakıcılar onun etrafında toplanarak, yıldızların ve göklerin taşıdıkları esaslar üzerinde birçok sözler söylediler.

4345. • Kendisine; ömrünün azaldığını, bu âlemden artık çekilip gitmesi gerektğini,

• O acı günün yaklaştığını ve padişahlığının solmaya yüz tuttuğunu bildirdiler.

• Dediler ki: "Öteki âleme gitmen zamanı geldi. Tanrı'nın yanında iyi bir yer sahibi olacağını ummaktayız.

• "Şimdi bak da, ölüm üzerine saldırmadan, ne yapman gerekiyorsa yap! Gitmek için hiçbir hazırlık yapmadan, vücudunu toprağın altına bırakman doğru değil."

• Padişah, her durumu bilen yıldız bakıcılardan bu sözü işitince, saraya başka bir düzen verdi.

4350. • Bütün mûbitleri ve olgun kimseleri çağırttı ve onlara yüreğinin bütün sırlarını döktü.

• Bundan sonra Nevzer'i de yanına çağırtarak, ona birçok öğütler verdi:

• "Bu taç ve taht, dedi, yel gibidir; güvenilecek bir tarafı yok. Onlara ebedî olarak bağlanmak doğru olmaz.

• "Ben, yüz yirmi yıldan beridir, bu tacın ve tahtın sahibiyim, çok zahmet çektim ama,

• "Birçok saadetlere ve emellere de kavuştum. Çünkü, padişahın sözüne uygun işler gördüm.

4355. • "Ben Feridun'un buyruklarını tutmaya çalıştım; onun öğütleri bana daima fayda getirdi.

• "Tur'dan ve cesur Selm'den, büyük babam İreç'in intikamını almak için uğraştım.

• "Yeryüzünü kötülüklerden temizliyerek, birçok şehirler ve kaleler yaptım.

• "Oysa ki, bana şimdi, bu dünyayı hiç görmemişim gibi geliyor: geçmiş zamanlar, olduğu gibi, kaybolup gitti.

• "Yemişi ve yaprağı acı olan bir ağacın yaşaması, ölmeye değmez.

4360. • "Uğrunda birçok zahmetlere katlandıktan sonra, işte, bu padişahlığı da, bu tacı da, bu tahtı da bırakıyorum.

• "Birçok padişahlar görmüş olan bu tacı, Feridun bana nasıl bıraktı ise, ben de sana öylece bırakıyorum.

• "Şunu iyi bil ki: İnsanın iyi yaşaması bittikten sonra, o iyi zamanları daha iyi bir zamana dönebilir.

• "Sen öldükten sonra da, senden geriye kalan şeyler, daha uzun zaman bu yeryüzünde kalır.

• "Geride bırakacağın eser, sana rahmet okutacak bir eser olmalı. İyi ve temiz bir soydan gelen insan, kendinden sonra kötü bir eser bırakmamalı.

• "Tanrı dininden ayrılmamaya dikkat et. Çünkü Tanrı dini, insanda iyi düşünceler yaratır.

• "İleride, peygamberlikle bir mûbit (*) gelecek ve yeryüzünde padişahlık yeni bir şekil alacaktır.

• "Bu adam, batıdan çıkacak; sen, onunla iyi geçin!

• "Ona inan. Çünkü onun ortaya koyacağı din, Tanrı'nın dinidir. Dikkat et ki o, baştanbaşa, söz ve yemindir.

• "Sen, sakın Tanrı'nın yolundan ayrılayım deme. İyilik de Tanrı'dan, kötülük de.

• "Bundan sonra, Türkler bir ordu ile gelecek ve taçlarını İran tahtının yanına koyacaklardır.

• "Önünde, çok çetin işler var. Bunların karşısında bazan kurt, bazan da koyun olmak gerek..

• "Sana zarar Peşenk'in oğlundan gelecek ve işlerin Turan'dan ötürü zorlaşacaktır.

(*) Nüsha: "Bir mûbit" yerine "Musa".

• "Ey, oğul! Başın sıkılınca, Zâl'den ve Sam'dan yardım iste!

• "Zâl'in kökünden yetişen o genç ağaçtan da dallar budaklar çıkacak ve

• "Turan ülkesi onun karşısında âciz kalacaktır. Kinci düşman senden öç almaya gelecek!" dedi.

• Bu sözleri söylerken yaşlar Minuçihr'in gözünden yüzüne doğru akmaya başladı ve Nevzer de acı acı ağladı.

• Minuçihr; hiçbir hastalığı, hiçbir dertten şikâyeti yokken,

• Olduğu yerde o güzel gözlerini kapadı ve bir soğuk soluk aldı.

• Böylece o, çok ünlü padişah da bu dünyadan çekilip gitti. Bu sözler de ondan yadigâr kaldı.

(*)

(*) Nüsha: • Sana, önceden, şu öğüdü vereyim: Dünyaya gönül vermekten elini çek!

• Yeryüzü, renkler ve kokularla dolu bir ekinliktir; onun toprağı ölüm, suyu hayat, üstündeki ekin de biz...

• Madem ki bütün ekin toprağındır; o halde, güzel veya çirkin, hepimiz de ölümünüz.

• Bir şehirden diğer bir şehre gelip geçen bir kervana benzeriz.

• Kimi önden, kimi arkadan, fakat herkes sırası gelince, konak yerine varacaktır!

• Bu fâni dünya kimseye yar olmaz. Onun için, gel de, gönlümüzü tasaya kaptırmaktan vazgeçelim!

N E V Z E R

Padişahlığı yedi yıldır

(*)

• Nevzer, babasının ölümünden ötürü, belli bir müddet yas tuttuktan sonra

• Padişah olarak, padişahların tacını Zühal yıldızından daha yüksek bir kerteye yüceltti.

• Minuçihr'in tahtına oturunca, herkesin huzuruna çıkmasına izin verdi; erlerine altınlar ve gümüşler dağıttı.

• Padişahın katına giren İran'ın büyükleri: "Biz, padişahın kullarıyız; hepimizin gözü ve yüreği senin sevginle doludur!" diyerek, birer birer, yüzlerini yere koydular.

(**)

• Fakat, aradan henüz çok bir zaman geçmemişti ki padişah, haksızlık etmeye ve,

• Bu yüzden, dünyanın her yerinden sızıldanmalar yükselmeye başladı; dünyanın başı, bu yeni padişahtan yana, kocamaya yüz tuttu.

• Babasının iyi âdetlerini bırakarak, mûbitlere

(*) Nüsha: • Şimdi de Nevzer'in padişahlığını ve feleğin ona da ne yaptığını dinle!

(**) Nüsha: • Bundan sonra, iki ay, hiç kimseyi yanına sokturmadı.

• Adalet ve bağış yoluna hiç gitmedi; işi gücü yemek ve uyumaktı.

ve memleketin ilerigelenlerine karşı çok kötü davranıyordu.

• İnsanlık, onun yanında, değerinden düşmüş, gönlü de cimriliğin, hazinenin ve paranın kölesi olmuştu.

• Nihayet köylüler, ansızın toplanarak bir ordu meydana getirdiler; derken, kahramanlar da ayaklandılar.

• Memleketin her yanından böyle şikâyet sesleri yükselip de, bütün dünya baştanbaşa ayaklanınca,

• Zâlim padişah korktu ve hemen Sam'a bir mektup gönderdi.

• Sam, Mazenderan'daki Seksarda bulunuyordu; Nevzer, önce Tanrı'nın adını anarak, mektubuna şöylece devam etti:

• "Çoban yıldızının, Merihin ve güneşin sahibi ve filin de, karıncanın da yaratıcısı O'dur.

• "Yeryüzünde, yapılması en güç ve en kolay,

• "En büyük ve en küçük şey, onun gücüne göre, birdir.

• "Güneşin ve ayın sahibi olan o Tanrı'dan Minuçihr'in ruhuna da rahmet olsun!

• "Bu şatafatlı padişahlık tacını bu kadar parlak hale getiren ve benim bu makama geçmeme sebebolan da, hep O.

• "Pehlivan Sam'a gelince; ona da, bulutların yerlere yağdırdıkları yağmurlar kadar selâm olsun.

• "Dünya görmüş ve eşleri arasında seçkin olan o pehlivanın

• "Aklı, düşüncesi ve canı, her türlü kederden ve dertten ırak bulunsun.

• "Cihan pehlivanının açık olsun, kapalı olsun, söylenecek bütün sözleri dinliyeceğini umarım.

• "Padişah, bu dünyadan giderken, Neriman oğlu Sam'ın adını anmadan gözlerni kapatmadı.

• "Son nefesinde, senin için: o, benim en candan koruyucumdur; çünkü o yalnız pehlivan değil, aynı zamanda benim dostumdur.

• "O, padişahlığım sırasında, memleketin koruyucusu idi; bu taht ve bu külâh, şatafatı ancak onun sayesinde kazanabildi.. dedi.

• "Fakat, şimdi yeryüzü karmakarışık oldu; yapılan dedikodular artık haddini aştı.

• "Eğer sen o intikam alıcı gürzünü kapıp da hemen harekete geçmezsen, bu taht yeryüzünden kalkacak.."

• Neriman oğlu Sam bu mektubu alınca, ta ciğerinden bir ah çekti ve

• Sabahleyin, daha horozlar yeni öterken, sarayın içinden davul sesleri yükseldi.

• Padişah Gürksar'dan öyle bir ordu ile yola çıktı ki, bu ordu ile Yeşil Deniz yanyana getirilseler, o deniz muhakkak ki çok küçük kalırdı.

• Ordu İran'a yakınlaşınca, memleketin büyükleri ona karşı çıkmak için yola düştüler ve

• Yaya olarak Sam'ın yanına gelip ona, uzun uzadıya, olanı biteni anlattılar.

• Bu ünlü ve yüce pehlivana: Taç sahibi Nevzer'in yaptığı bazı haksızlıkları,

• Düştüğü gaflet içinde babasının doğru yolunu kaybettiğini,

• Onun yolsuz işleri yüzünden dünyanın harabeye döndüğünü, eski uyanık talihinin şimdi uykuya daldığını,

• Akıllıca davranmadığı için Tanrı iyilik ve yardımının artık kendisinden kesildiğini, söylediler.

• Bunun için: "Eğer, aydın canlı Sam, gelir de bu saltanat tahtına kendisi oturursa,

• "Yeryüzü onun talihi sayesinde yeniden mamur olur; zaten, İran ve padişahlık tahtı da onundur!

• "Biz de hepimiz ona kul olur, buyruğunu yerine getirir ve gönüllerimizi onun sevgisine bağlarız!" dediler.

• Pehlivan Sam, onlara: "Bu söylediklerinize, önce, Tanrı razı olmaz.

• "Nevzer gibi, padişahlar soyundan bir padişah saltanat kemerini beline bağlamış ve

• "Saltanat tahtına çıkmış oturmuşken, benim kalkıp saltanat tacını başına giymeye kalkışmam mümkün mü? Böyle bir sözü dinlemek cesaretinde bulunabilecek bir kimse değil,

• "Hattâ ağzına alabilecek bir kimse bile yoktur! Büyüklerin içinden, kim çıkıp da böyle bir cesaret gösterebilir?

• "Eğer bu altın tahtın üzerine, padişah Minuçihr'in oğlu değil de kızı bile çıksa ve başına saltanat tacını giyseydi,

• "Benim yastığım topraktan da olsa, bunu görmekle gözlerim yine sevinirdi.

4425. • "Eğer o, babasının yolundan ayrıldı ise, bu ayrılışın üzerinden fazla bir zaman geçmiş ve

• "Demir, tekrar parlamasından ümit kesilecek kadar, paslanmış değildir. Ben, onu yeniden düzeltir,

• "Tanrı'nın ışığını yeniden onun üzerine çevirmeye ve onu herkese sevdirmeye çalışırım.

• "Minuçihr'in ayağının bastığı toprak benim tahtım ve atının (*) ayağının tozu da benim tacımdır!

• "Biz, çalışıp ona öğütler verelim ve bu öğütlerle onun talihinin yıldızını parlatarak faydalı bir duruma getirelim.

4430. • "Yeter ki, siz geçmişte yaptıklarınıza pişman olun ve kendisine yeniden itaat edeceğinize söz verin.

• "Tanrı'nın affını ve padişah Nevzer'in sevgisini kazanamazsanız, bilin ki, padişahın hışmı bu yeryüzünü ateş içinde bırakır!" dedi.

• Bunun üzerine büyükler, söylediklerinden pişman oldular ve ona yeniden itaat edeceklerine andiçtiler.

• Böylece, yeryüzü bu ünlü pehlivanın kutlu sayesinde, yeniden gençleşti.

• Sam, padişahın yanına girince, tahtın önünde eğilerek yeri öptü.

(*) Nüsha: "Atının" yerine "Nevzer'in atının".

4435. • Padişah Nevzer de hemen tahtından inip onu kucakladı.

• Bundan sonra, onu yanına oturtarak, hatırını sordu ve ona çok sevgi gösterdi.

(*)

(*) Nüsha: • Sam, ona dedi ki: "Ey, padişah! Sen, bana Feridun'dan kalma bir yadigârsın!

• "Padişahlığında ve adaletinde öyle olmalısın ki, herkes seni iyiliğin ile ansın!

• "Şunu bil ki, dünyayı anlayan bir kimsenin rahat ve huzuru da hazırlanmış, demektir.

• "Dünyaya gönül bağlayan bir kimseye, ancak aptallar akıllı der..

• "Böyle bir kimse, birçok hazineler ve servetler ele geçirebilir ve bütün isteklerini de yerine getirebilir ama,

• "Bilmelisin ki ölüm, yapacağı bir baskınla, onların hepsini elinden alır ve başına da bir kara külâh geçirir..

• "Onu, tahtından kaldırıp, kara toprağın üstüne yuvarlar; başını ve tacını da bir çukura atar.

• "Gönlü bu dünyaya bağlı olarak gittiği için, bu sefer, Tanrının da katına çıkamaz.

• "Daima, ruhu karanlıkta ve canı da şaşkınlıkta kalır.

• "Akıllı bir insan kendini mihnete atmaz, mihneti aşar..

• "Bu yolda, bir fakirin külâhı ile bir padişahın tacı arasında hiçbir fark yoktur.

• "Bu fâni dünyada öyle davran ki, sonra, Tanrının katında incinmiyesin.

• "Feridun öldü ama, bak, geriye doğruluğun yo-

• Sonra, sarayda onun şerefine bir meclis kurdu, bir içki ve saz âlemi yaptılar ve bir hafta kadar böylece eğlendiler.

• Bütün büyükler de Nevzer'in huzuruna gelerek; özür dileyip, âdet üzere, bağlılıklarını bildirdiler.

• Bu ünlü pehlivanın korkusundan, her memleketten vergiler toplanıp geldi.

4440. • Padişah Nevzer de, yeniden tahtına çıkarak, rahatlık ve saadet içinde, etrafına nurlar saçmaya başladı.

• Cihan pehlivanı gelip onun önünde ve ayakta durarak, yerine dönüp gitmesi için padişahın izin vermesini istedi. Bu sırada

• Tekrar söze başlıyarak ona öğütler ve ibret alınacak güzel sözler söyledi.

• Ona; Feridun'un, padişah Huşenk'in ve saltanat tahtının süsü olan Minuçihr'in

• Cömertlik yolu ile, yeryüzü hâkimiyetini ellerinde nasıl tuttuklarını ve haksızlık yapmaktan nasıl çekindiklerini anlattı.

4445. • Öyle dokunaklı sözler söyledi ki, Nevzer de onları uygun buldu. Bu suretle Sam, onun gönlünü doğru yola getirdiği gibi,

• Memleket büyüklerinin gönüllerini de Nev-

---

lunu bıraktı.. Dahhâk de öldü ama, ardı sıra nefret bıraktı!"

• Nevzer de, karşılık olarak, ona dedi ki: "Ey, ünlü kişi! Zaman bile, senin sözüne boyun eğer.

• "Yaptıklarımdan, şimdi ben de pişman oldum. Bundan sonra, herkese tatlılıkla davranacağım!"

zer'e ısındırdı ve onun haklı, haksız bütün işlerini onlara hoş gösterdi.

• Pehlivan Sam, böylece, padişaha ve memleketin ayaklanan büyüklerine gerekli sözleri söyledikten sonra,

• Nevzer'in armağan ettiği süslü elbiseyi, tahtı, yüzüğü,

• Köleleri, altın eyerli atları ve içleri yakut dolu iki kadehi alıp huzurundan ayrıldı,

4450. • Mazenderan'a gitti.. Ovalar, onun erlerinden, baştanbaşa görünmez olmuştu.

• Aradan, bir müddet daha geçti. Fakat, bu müddet zarfında da, hiç kimse Nevzer'den ne memnun kaldı, ne de onu sevebildi..

Peşenk'in, Minuçihr'in ölümünü duyması

• Padişah Minuçihr'in ölüm haberi, Turan ordusuna varıncaya kadar, her yana dağıldı.

• Turan ordusunun erlerinin ağzında da, Nevzer'in yolsuz hareket ettiği hakkındaki dedikodular dolaşmaya başladı.

• Turan komutanı Peşenk, Minuçihr'in ölümünü duyunca, İran'a karşı savaş açmak istedi.

4455. • Hatırına, babası Zâdşem, Tur ve

• Minuçihr'in tahtı, ordusu, pehlivanları, komutanları ve ülkesi geldi, acı acı içini çekti.

• Bunun üzerine; Ağrir (*), Gersiyuz, Barman, azgın bir aslanı andıran savaşçı Kelbad,

---

(*) Nüsha: "Ağrir" yerine "Ercesb".

• Peşenk ordusunun komutanı olan, keskin pençeli Veyse gibi,

• Memleketin ünlü adamlarını ve ordusunun ilerigelen komutanlarını çağırdı.

4460. • Bundan sonra, oğlu Efrâsiyâb'ı da çağırttı. Derhal gelen Efrâsiyâb'a

• Tur'un ve Selm'in başlarından geçeni anlattı: "Bu intikamın örtülü kalması doğru değil..

• "Aklı başında olan bir hükümet başkanının, İranlıların bize ettikleri kötülükleri ve bize karşı nasıl hazırlandıklarını bilmesi gerektir!

(*)

• "Artık gayrete gelmenin, intikam almanın ve şimdiye kadar döktüğümüz kanlı yaşları yüzümüzden silmenin zamanı gelmiştir.

• "Şimdi, siz söyleyin. Bakalım, ne karşılık vereceksiniz? Bu iş için güzel bir düşünce söyleyin!" dedi.

4465. • Babasının bu sözleri üzerine, Efrâsiyâb'ın beyni kaynadı, başına ateş düştü..

• Beline kemeri bağlı ve yüreği de intikam duygulariyle dolu olarak, babasının önüne geldi ve

• Söze şöyle başladı: "Ben, aslanlarla savaşmak ve İran padişahiyle boy ölçüşmek yetenekliğini taşımaktayım!

• "Eğer Zâdşem de kılıcını çekip savaşa girişseydi, yeryüzünü bu kadar berbat halde bırakmazdı.

(*) Nüsha: • "Şimdi, büyük Tur'un ve hür padişah Selm'in intikamını almak istiyorum!

• "İntikam almak teşebbüsünde bulunsaydı, İran'ın bir hâkimiyeti kalmazdı.

4470. • "Büyük babamın; intikam almak, savaşmak ve hileli düşmanlarını ezmek gibi, vaktiyle yapmadığı işleri

• "Yapmak, bugün, artık benim şu keskin kılıcıma kalmış ve benim için dünyayı altüst etmek, kıyametler koparmak zamanı gelmiştir!" dedi.

• Peşenk'in, beyni alevlendi. Çünkü karşısında, Efrâsiyâb'ın selvi gibi boyunu,

• Aslan gibi göğsünü, pazısını, fil gibi kuvvetini, birkaç millik mesafeye kadar uzanan gölgesini,

• Keskin bir kılıcı andırır dilini, derya gibi geniş yüreğini, yağmurlar yağdıran bir bulut kadar cömert elini görmüştü..

4475. • Derhal ona, kılıcını çekerek, kendi ordusiyle, İran'a yürümesini buyurdu.

• Peşenk, ölümünden sonra yerine geçecek ve adını her zaman yaşatacak olan

• Bu kadar hünerli bir oğula sahip bulunduğunu görerek, duyduğu iftiharla başı güneşe yükseldi.

• Efrâsiyâb da, yüreği savaş duyguları ve başı da sabırsızlıkla dolu olarak, Peşenk'in huzurundan çıktı.

• Para ve servetle dolu bulunan hazinesini açtı, erlerine paralar ve armağanlar dağıttı.

4480. • Savaş hazırlıkları yapılıp bittikten sonra, akıllı ve doğru yolu gösterici Ağrires saraya geldi.

• Yüreği düşünceler içinde, babasının yanına çıktı; onun yüreği daima düşünmeyi âdet edinmişti.

• Babasına: "Tecrübeli ve mertlikte Türklere üstün babacığım!

• "Minuçihr, yeryüzünden gerçi gitmiştir; ama, ordusunun başında Neriman oğlu Sam gibi bir komutanla

• "Ünlü pehlivanlardan başka, Keşvah (*) ve savaşçı Karen gibi kahramanlar var.

• "Kılıç sahibi ve yaşlı kurt Minuçihr'den uyanık yürekli Selm ve Tur'un başına neler geldiğini bilmez değilsin.

• Tacı ta aya kadar yükselen, Turan ordusunun padişahı, büyük babam Zâdşem,

• "Böyle şeylerden dem vurmaz ve intikam kitabını karışıklık sıralarında hiç açıp okumazdı.

• "Soğukkanlılığı elden bırakmazsak, bizim için iyi olur. Yoksa, memlekette karışıklık çıkar!" dedi.

• Peşenk, oğlunun bu sözlerine karşılık verdi. Dedi ki: "Efrâsiyâb cesur bir timsah, av gününde erkek bir aslan, savaş zamanında da bir savaş fili gibidir!

• "Dedelerinin intikamını almıyan bir torunun, soyu şüpheli sayılır.

• "Senin de onunla beraber giderek, her hususta ona danışman gerek.

• "Ne zaman bulutların eteklerinden kıvrıntı-

(*) Nüsha: "Keşvah" yerine "Gürşasb".

lar açılır, yığın yığın bulut parçaları azalır, çöller yağmurlarla ıslanır,

• "Dağlar ve ovalar atlara otlak olur, otlar pehlivanların omuzlarını aşar ve

• "Her taraf ekinlerle yemyeşil olursa, siz de o zaman ovaya çadırınızı kurmalısınız.

4495. • "O zaman, yeşilliklerin ve güllerin arasından geçerek, zevk ve neşe içinde, ordunuzu kaldırıp Âmil'e doğru yürürsünüz.

• "Dehistan'ı atlarınızın nallariyle çiğneyip, suları düşman kanı ile lâl taşının rengine boyayın!

• "Minuçihr'in Tur'un üzerine yürümesi de, ona karşı duyduğu intikam ve savaş isteğindendi.

• "Savaş alanına kara bulut gibi bir ordu ile gelmişti.

• "Siz de, öylece, o âsilerin başlarının tozunu havaya savurun!

4500. • "İran'ın tahtını o süslüyor ve İran ordusu da ona güveniyordu.

• "O İran'dan çekilip gittikten sonra, artık, korkacak ne var? Geri kalanların bir avuç toz kadar bile değeri yoktur.

• "Ben, Nevzer'den korkmam! Nevzer, genç ve tecrübesizdir.

• "Siz, onların arasında, yalnız savaşçı Karen ve pehlivan Gürşasb ile başa çıkmaya çalışın!

• "Eğer siz, intikam alanında, İran'ın bu iki büyük yiğiti ile başa çıkabilirseniz,

4505. • "Büyük babalarımızın ruhlarını şadetmiş ve düşmanlarımızın yüreklerini kıskançlığın ateşiyle doldurmuş olursunuz!" dedi.

• Bunun üzerine, o savaş eri pehlivan da: "Alacağım intikamla, sel gibi kanlar akıtacağım!" dedi.

Efrâsiyâb'ın İrana gelmesi

• Ovalar, üzerlerindeki yeşilliklerle bir Perniyan kumaşı gibi süslenince, Turan pehlivanları da savaşamaya hazırlandılar.

(*)

• Batı ülkesinin gürzlü erleriyle birleşmek için, Türklerden ve Çinlilerden ibaret bir ordu geldi.

• Bu, ucu bucağı olmıyan bir ordu idi. Nevzer'in talihi artık gençliğini kaybetmiş, düşmeye yüz tutmuş demekti.

4510. • Ordu Ceyhun'un kıyısına vardığı zaman, Feridun'un oğluna haber geldi.

(**)

• Ordu ve padişah saraydan ayrılarak, ovaya çıktılar ve

• Dehistan'ın yolunu tuttular. Komutanları, savaş için bahane arıyan Karen'di.

(*) Nüsha: • Ertesi günü, daha güneş doğarken, yiğitler sabırsızlanmaya başladılar.

• "Fillerin sırtına tunç davulları yüklediler; yeryüzü, ordudan yükselen tozlarla, abanoz rengini almıştı.

(**) Nüsha: • Nevzer, kendisinden intikam almak için gelindiğini duyunca, derhal, bütün padişahlardan asker istedi.

• Davullar çaldırarak, bütün ordusunu ovaya ve Ceyhun'un kıyısına topladı.

• Padişah Nevzer de onun arkasından gidiyordu. Bütün yeryüzünü bir gürültüdür kaplamıştı.

• Ordu Dehistan'a yaklaştığı sıralarda, yerden kalkan tozlarla, güneş görünmez olmuştu.

4515. • Padişah Nevzer'in çadırını, ovadaki bir kalenin önüne kurdular.

• Nevzer, Dehistan'da savaş hazırlıkları yaptıktan sonra, aradan çok geçmeden,

• Efrâsiyâb, seçme kahramanlarından iki komutanı İran'a (*) gönderdi.

• Bunlardan birinin adı Şemâsas, diğerinin adı Hazervan'dı; bunlara, süvarilerinin idaresini verdi.

• Savaştan iyi anlıyan otuz bin er, Destan'dan intikam almak için, Zâbilistan'a doğru yola düştüler.

4520. • Bu sırada, Neriman oğlu Sam'ın öldüğü ve Zâl'in de ona mezar hazırlamakta bulunduğu haberi geldi.

• Efrâsiyâb, artık talihinin uyandığını anlıyarak, bu haberden çok sevindi.

• Bunun üzerine, kalktı Dehistan'a geldi ve çadırını şehrin karşısına kurdu..

• Erlerinin sayısını kim sayabilirdi ki? Eğer sen bu sayıyı bilmek istiyorsan, dört yüzle bini çarp!

• Erler o kadar çoktu ki; sanki yerden kum kaynayıp fışkırmış veya bütün ovaları karınca ve çekirge kaplamıştı.

(*) Nüsha: "İrana gönderdi" yerine "Erman ülkesinde iken...".

4525. • Padişah Nevzer'in ordusunda ise, yüz kırk bin savaş süvarisi vardı.

• Efrâsiyâb bu orduyu görünce, gece vakti, yola bir elçi çıkardı ve

• Peşenk'e bir mektup yazıp yalladı. Mektupta: "Aradığımız saadet, elimize geçti.

• "Çünkü, Nevzer'in ordusuna bakınca anlıyorum ki o, elimize geçecek bir avdan başka bir şey değil.

• "Bundan başka padişah, artık, Sam'ı da kaybetti; o, şimdi yaşamıyor. Sam'ın savaşması diye bir şey, artık kalmadı.

4530. • "İran toprağında en çok korktuğum adam, o idi. İran onu ebediyen kaybedince, bize de intikamımızı almak düşer.

• "Zâl, Sam'a mezar hazırlamakla meşgul. Onun için, onun da ne ayakları, ne de kanadlariyle savaşa gelmesine imkân yok!

• "Senin anlıyacağın, Şemasâs öğle vakti (*) tahta oturmuş ve başına da yeryüzünü aydınlatan saltanat tacını koymuş, demektir.

• "Her iş için uygun olan zamanı kollamak ve akıllı dostlara danışmak, iyidir.

• "İnsan tam iş göreceği sırada tembellik ederse, o uygun zamanı bir daha bulamaz!" diye yazdı.

4535. • Atlı elçi mektubu aldığı gibi, uçarcasına bir hızla, güneş gibi ışıklar saçan padişahın yanına gitti..

(*) Nüsha: • "Öğle vakti" yerine "Nimruz'da" (yer ismi olarak).

Barman'la Kubad'ın savaşmaları ve Kubad'ın ölmesi

• Gün dağların başından ağırmaya başladığı sıralarda, ordunun öncüleri Dehistan önlerine vardılar.

• İki ordu arasında, iki fersahlık bir mesafe vardı ve her iki tarafın da savaş hazırlığı eksiksizdi.

• Barman adındaki bir Türk pehlivanı: "Ben, şu uykudakileri uyandırmaya gidiyorum!" diyip gitti.

• Nevzer'in ordusunu ve padişahlık çadırını gözden geçirerek,

4540. • Dönüp Turan ordusunun başkomutanına Nevzer ordusunun ve çadırının durumu hakkında bilgi verdi ve

• O uyanık yüdekli komutana: "Biz, savaşmaktaki hünerlerimizi daha ne vaktedek saklıyacağız?

• "Padişahımızın izni olursa, ben gidip onları savaşa çağıracağım.

• "Benim babayiğitliğimi görsünler de, yeryüzünde benden daha güçlü bir pehlivan bulunmadığını onlar da anlasınlar!" dedi.

• Akıllı Ağrires: "Eğer bu döğüşte Barman'a bir kötülük gelecek olursa,

4545. • "Sınır muhafızlarımızın cesaretleri kırılır ve ordunun plânı bozulur!

• "Onun için biz bu işe, önce, henüz adı sanı belli olmıyan birini seçelim de sonra pişman olup parmağımızı ve dudağımızı ısırmıyalım!" diye bir düşüncede bulunduysa da,

• Bu düşünce, Peşenk oğlunun ağırına gitti.

• Kızgınlığından kaşlarını çatarak ve sert bir dille, Barman'a: "Sen, zırhını giyip yayını hazırla!

• "Şimdi göstereceğin yararlıkla, ordunun en büyük kahramanı sen olacaksın! Pişmanlıktan parmağımızı ısırtacak bir bozgunluk, bizim için, düşünülemez!" diyince,

• Barman savaş alanına çıktı ve Gâve'nin oğlu Karen'e: "Şu ünlü

• "Nevzer'in ordusunda, benimle savaşabilecek yiğit kim ise karşıma çıkar!" dedi.

• Karen, ordusuna şöyle bir göz gezdirerek, yiğitlerinin arasında, kendisine güvenip de bu döğüşe girmek istiyen birini aradı ve sordu.

• Fakat, güvendiği kahramanlar arasında, ihtiyar ve cesur Kubad'dan başka ortaya çıkan olmadı.

• Akıllı Karen, kardeşi Kubad'ın bu isteğine çok kızdı ve

• Öfkesinden gözleri yaşardı.

• Savaş eri olarak bu kadar genç varken, tutup bir ihtiyarın savaşa kalkışması ona çok dokundu.

• Kubad'ın hareketinden çok duygulandığı için, bütün o yiğitlerin içinde, ona şöyle seslendi:

• "Sen yaşını doldurmuş bulunuyorsun. Artık, savaştan elini çekmelisin!

• "Karşındaki Barman; genç, neşeli bir pehlivan ve

• "Erkek bir aslanın yüreğini taşıyan, kahramanlıkta başı güneşe yükselmiş bir binicidir!

• "Sen, ordunun değerli bir komutanısın. Padi-

şah, bütün savaş plânlarını, sana danışarak tatbik eder.

• "Senin şu ak saçların kanla kırmızılaşacak olursa, pehlivanlarımızın da bütün ümitleri kırılır!" dedi.

• Şimdi sen bak, o toplantıda Kubad, kardeşi savaş eri Karen'e ne cevap verdi:

• "Şu dönen felek, dedi, bana hayattan olan hakkımı vereceği kadar verdi!

• "Ey kardeşim! Şunu bil ki şu vücudumuz ölmek ve büyük adamların başı da taç giymek için yaratılmıştır.

4565. • "Minuçihr'in tahta çıktığı günden bugüne kadar, benim yüreğim durmadan kaynamıştır!

• "Hiç kimse, göklere diri diri çıkamaz! Bu yeryüzüne gelen, ölümün avı olmak için gelir. Ölüm de onu bir gün tutup avlayıverir.

• "Kiminin, iki ordu çarpışırken, aklı başından gider;

• "Başı, keskin mızrak ve kılıçların; vücudu da yırtıcı aslanların ve kartalarrın avı olur.

• "Kiminin de, bakarsın, ömrü yatakta sona erer. Fakat, ikisi de bir: ikisi de ölüme aynı hızla giderler!

4570. • "Ben bu dünyadan gidecek olursam, kuvvetli kardeşim, benden sonra benim yerimi tutuverir.

• "Öldükten sonra da benden sevginizi esirgemeyin ve bana padişahlara yaraşan bir mezar yapın!

• "Vücudumu ebedî uyku yeri olan mezara kâfur, misk ve gülsuyu sürdükten sonra koyun!

• "Tanrı'nın birliğinden ayrılmayın ve adaletli Tanrı'ya bağlanın!"

• Bu sözleri söyledikten sonra, mızrağını kapıp, sarhoş bir fil gibi savaş alanına gitti.

• Barman, bu savaş erine: "Senin başını benim önüme zaman getirdi.

• "Fakat, bunu yapmak için, biraz daha bekleseydi iyi olurdu! Çünkü, daha onun bile senin canınla olan boğuşması bitmiş değildir." diyince,

• Kubad da Barman'a şöyle karşılık verdi: "Felek, bana hayattan nasibimi vereceği kadar verdi!

• "Zamanı gelince, ölmek gerek. Çünkü ölüm, hiç zamansız gelmez!"

• Bundan sonra, sabrı tükenmiş olan yüreğine dinlenmek fırsatını bırakmadan, atını yerinden oynattı.

• Sabahtan ta güneş gölgesini uzaklara atıncaya kadar, bu iki pehlivan, güclerini birbirlerinde denediler.

• Fakat, sonunda, Barman onu yendi. Köpüre köpüre savaş alanına gelen Barman,

• Kubad'ın boş böğrüne bir zıpkın savurarak, belini deşti.

• Kubad, baş aşağı, atından yuvarlandı; o büyüklük ıssı ihtiyar, böylece gitti.

• Bunun üzerinde Barman, yanakları zafer sevincinin parıltılariyle aydınlanmış olarak, Efrâsiyâb'ın yanına geldi.

• Efrâsiyâb ona öyle bir süslü elbise verdi ki,

dünyada hiçbir küçük büyüğünden böyle bir armağan almış değildir (*).

• Kubad'ın ölümü üzerine, savaş eri Karen, ordusunu ileriye sürdü.

• İki ordu birbirine Çin Denizi gibi karışıp kaynaşmaya başladı; sanki toprak, yerinden oynuyordu.

• Savaş eri Karen, köpüre köpüre, bir yandan;

• Fil vücutlu pehlivan Gersiyuz da ölür yandan ortaya çıktılar.

4590. • At kişnemelerinden ve havaya kalkan tozlardan, ne güneş görünüyordu, ne de parlak ay!

• Elmas renkli parlak kılıçlar ve kanlara bulanmış mızraklar,

• Tozların arasından güneşin, üzerine sülüğen sürdüğü kartal kanadları gibi parlıyordu..

• Etrafı kaplıyan tozların içi, bir yandan da, davul sesleriyle dolmuştu ve kılıçların canı da sülüğen sıvığına batırılmış gibi idi.

• Karen, atını ne yana sürse, kılıcı Azergeşsb gibi parlıyor ve

4595. • Ortalığa sanki elmas, mercan, mercan da değil de can saçıyordu.

(*) Nüsha: • Bu beytin iki mısraı arasına başka beyitler de sıkıştırılmıştır:

• Efrâsiyâb derhal ona, değerinden kimsenin şüphe edemiyeceği, bir süslü elbise armağan etti.

• Bu elbiseye ait olan gerdanlığa, bileziğe ve altın kemere bütün ordu şaşıp kaldı; ve hattâ

• Onun küpelerine ve padişahlara yaraşan külâhına da... hiçbir küçük, büyüğünden böyle bir şey almış değildi

• Efrâsiyâb, Karen'in bu halini görünce, atını teperek ordusunu onun tarafına sürdü.

• Dağların üzerine gecenin karanlığı basıncıya kadar, savaşa devam ettiler. Fakat yürekleri bir türlü, intikam almaktan yorulmadı.

(*)

• Gece olunca, savaştan bıkmak nedir bilmiyen Karen, ordusunu alıp Dehistan önlerine geldi ve

• Yüreği kardeşinin ölümiyle bitkin bir halde, Nevzer'in çadırına girdi.

• Nevzer onu bu halde görünce, uykuya kanmamış gözlerinden yaşlar dökmeye başladı.

• Ona: "Yüreğim, Sam'ın ölümüne bile bu kadar üzülmüş değildi.

• "Kubad'ın canı, güneş gibi aydın ve senin de yeryüzünden nasibin ebedî olsun;

• Yeryüzünün türbesi böyle... İnsan bir gün sevinse, bir gün üzülür.

• "Ne kadar çabalasak, kendimizi yine ölümden kurtaramayız. Yeryüzünün, mezardan başka beşiği yok!" dedi.

(*) Nüsha: • Güneşin mavi bir elbiseye bürünüp ortadan kaybolduğu ve gecenin de bir zenci gibi ortaya çıktığı sırada,

• Yeryüzü Ehrimen'in yüzüne döndü; yeryüzünün kara yılanı ağzını açtı.

• Karanlık gece basınca, savaşçı Karen, Turan ordusundan kurtulmuş oldu.

• Birbirlerinden ayrılan iki ordu, başları karışık ve ciğerleri kanlı olarak, yerlerine döndüler.

• Turan ordusundan ölenlerin sayısı hesapsızdı; İran ordusundan ise ancak beş bin kişi idi.

• Karen de ona dedi ki: "Ben, doğduğum günden beri, birçok hünerlere sahibolan vücudumu zaten ölüme bağışlamışım.

• "İreç'in intikamını almak için, bu tacı benim başıma Feridun koydu.

• "Ben, onun bu maksat için belime bağladığı kemeri henüz çözmedim; onun yoluna çektiğim kılıcımı da henüz kınına koymadım.

• "O, akıllı ve fikirli kardeşim işte öldü; sonunda benim başıma da gelecek olan bundan başka bir şey değil.

• "Fakat, sen de bahtiyar olamıyacaksın. Çünkü Peşenk'in oğlu bugün savaşta bizi kötü sıkıştırdı.

• "Ordusunun bir kısmı bozguna uğrayınca da, taze kuvvetler getirdi.

• "Beni, elimde öküz kafası biçimindeki gürzümle görünce, savaşmak için üzerime doğru geldi.

• "Ben de ona doğru yürüdüm; gözü gözümün içine girecek kadar, birbirimize yaklaştık.

• "Fakat, savaş sırasında beni öyle bir büyüledi ki, renkler de, ışıklar da gözlerimin önünde kararıverdi.

• "Nihayet gece gelerek, yeryüzü baştanbaşa karanlıkla doldu; benim kollarım da vurmaktan yoruldu.

• "Sanki, dünyanın sonu gelmiş gibi, her yer kara bir buluta büründü.

• "Ortalık karardığı ve erler de yorulduğu için, savaş alanından çekilmek gerekti."

• Her iki tarafın erleri dinlenmeye koyuldular ve ertesi günü yine savaşmaya başladılar.

Efrâsiyâb'ın, Nevzer'le bir daha savaşması

(*)

• İranlılar, savaşmak üzere, padişahların savaş düzenine uygun olarak, saf bağladılar.

• Davullardan ve borulardan yükselen acı acı seslerle, sanki, toprak yerinden oynadı.

4620. • Bu orduyu gören Efrâsiyâb da, ordusu ile gelip saf bağladı.

• Atların ayaklarından çıkan tozlarla, güneş ortadan kaybolmuş gibiydi.

• İki taraf çarpışmaya başlayınca da ölü yığınlarından, ova ovalıktan çıkarak âdeta bir dağ haline geldi.

• Birbirleriyle öylesine boğuştular ki ırmaklar gibi kanlar aktı.

• Karen'in, savaş kastiyle saldırdığı her yerde kanlar akıyor,

4625. • Efrâsiyâb'ın ayak basıp toz kaldırdığı yerde de ova kandan bir ırmağa dönüyordu.

• Nihayet Nevzer, öç almak için, ordusunun ortasından fırlayıp onun yanına seğirtti ve

---

(*) Nüsha: • Gece, Perniyan kumaşından yapılmış elbisesini yitirince, güneşin ışıklariyle toprak aydınlandı.

• Yıldızların padişahı, lâcivert taşı gibi ışıklar saçarak, sarı altından bir alev yükseltti.

• Onunla öylesine mızrak mızrağa geldiler ki mızrakları birbirine karıştı.

• Bu karışma, bir yılanın bile kıvrım kıvrım kıvrılmasını geçti; yeryüzünde, iki padişahın birbiriyle böyle boğuştuğu görülmüş değildir.

• Sonunda, gecenin karanlığı basarken, Peşenk'in oğlu onu yendi.

4630. • İranlılardan yaralılar pek çoktu ve düşman savaşa devam ediyordu.

• Nihayet İranlılar, çaresizlik içinde, çadırlarını ovada bırakarak, savaş alanından çekildiler.

• Tacının tozlara bulandığını ve talih yıldızının kendisi için artık elverişsizliğini gören Nevzer'in yüreği de ıstırapla doldu.

• Ovada davul seslerinin dindiği bir sırada, Tûs'un yanına gelmesini buyurdu.

• Tûs'la Küstehem, başları ve canları kederle dolu, huzuruna girince,

4635. • Nevzer: "Benim yüreğime düşen bu dert nedir?" diye ağlamaya ve bir yandan da söylenmeye başladı.

• Kendisine babasının verdiği güzel öğütleri anıyor, ciğeri kan ve dudakları da ahlarla doluyordu:

• "Babam, bana: Türk ve Çin ülkelerinden İran'a bir ordu gelecek ve

• "Senin yüreğini dertli edecek ve sana büyük zararlar getirecektir!" demişti.

• "İşte, dedikleri çıktı.. Büyüklere uğursuzluk getireceğini söylediği o gün işte geldi.

4640. • "Büyüklerin kitaplarında, Türklerden biri-

nin böyle büyük bir ordu ile geleceğini görüp okuyan var mı?

• "Şimdi, size düşen bir iş var: Önce, Fars'a gidip saraydaki kadınları alarak

• "Zav dağına ve sonra da gelip orduyu Elburz dağına götürmek.

• "Siz, şimdi, hemen İsfahan'ın yolunu tutun. Fakat, dikkat edin, giderken erler sizi görmesinler.

• "Görürlerse, cesaretleri büsbütün kırılır ve yaralı yürekleri bir daha yaralanmış olur.

• "Şu sayısız ordunun içinden, belki Feridun'un soyundan birkaç kişi — o da ancak — kurtulabilir.

• "Bu gece son bir gayret daha gösterelim. Sizi bir daha görüp görmiyeceğimi bilmiyorum.

• "Siz, tedbirli ve ihtiyatlı olarak, gece gündüz çalışıp, dünyanın işlerini düzeltmek için bir çare araştırın.

• "Bu sırada, size ordudan haberler getirir ve padişahlığın ortadan kaltığını söylerlerse,

• "Sakın üzüleyim demeyin. Çünkü felek, hep böyle yapmıştı.

• "O, birini yoksulluğun toprağına yuvarlarken, birini de başına taç giydirerek, sevindirir.

• "Ha öldürmüşsün, ha kendi kendine ölmüşsün. Hepsi bir! Farkı şu ki öldürülen biraz daha çabaladıktan sonra hareketsiz kalır!"

• Bunları söyledikten sonra padişah, gözlerin den kanlı yaşlar dökerek, oğullarını bağrına bastı.

• Bunun üzerine, Tûs ve Küstehem, yanından çıkıp gittiler. Nevzer orada kalarak, gönlü kederlerin içinde daldı.

Nevzer'in, Efrâsiyâb'la üçüncü defa savaşması

• Ordular iki gün dinlendikten sonra, üçüncü günü yeryüzünü aydınlatan güneş doğarken,

4655. • Padişahın sabrı tükendi. Çaresizliğe rağmen, bir kere daha savaşmak gerekmekte idi.

• Çünkü, Efrâsiyâb'ın orduları yine bir deniz gibi çoşmaya ve Nevzer'in ordusuna saldırmaya başlamışlardı.

• Karargâhtan boruların, davulların ve Hint çıngıraklarının sesleri yükselmeye başladı.

• Bütün savaş erleri, demir tulgalarını başlarına giydiler. O gece Efrâsiyâb'ın ordugâhında hiç kimse uyumamıştı.

• Bütün gece, ordunun hazırlanmasiyle uğraşılmış, kılıçları ve zıpkınları temizlemişlerdi. Ağır gürzlü ve zırhlı erler, dağdan dağa bütün ovayı kaplıyor.

4660. • Yeryüzünde dağlık olsun, kumluk olsun, bataklık olsun hiçbir yer görünmüyordu.

• İki ordu birleşmiş iki deniz gibi, karşılıklı saf bağlamış, her yeri kaplamıştı.

• Karen, ordunun merkezinde, padişahla beraber ordunun dayanağı bulunuyordu.

• Pehlivanlardan Teliman, padişahın solunda durmak istedi; Nestuh'un oğlu Şâpur da sağına geçti.

(*)

(*) Nüsha: • Karşı tarafta da kahraman Efrâsiyâb, aslan gibi ordusunu hazırlamakta idi.

• Ordusunun sol yanında, yel gibi olan Barman, oklarını yerlerine koymakla meşguldü.

• Erlerin çokluğundan, sabahtan ta güneş dönüp kayboluncaya kadar, ne dağ, ne ova, ne de deniz göründü.

• Sanki, kılıçların gönülleri sevinçten açılıyor, yer de atların ayakları altında inliyordu.

• Nihayet, mızraklar gölgelerini uzaklara salarken, padişahın tarafında bozgun başladı.

• Padişahın talihi artık karardığı için, Türkler galip geldiler.

• Önce, Nestuh oğlu Şâpur'un tarafındaki erler dağılmaya başladılar.

• Şâpur dayanmaya çalışıyordu. Fakat, bu sırada, vuruldu. Bunun üzerine, İranlıların talihi döndü.

• Savaş alanında, İran büyüklerinden kimisi öldürüldü, kimisi de yaralandı.

• Padişah ve Karen, bu savaşta talihlerinin kendilerine yar olmadığını görünce,

• O, savaşa susamış Türklerin arasından sıyrılıp Dehistan'a doğru gittiler ve

• Dehistan kalesine sığındılar. Düşmanların kaleye girmelerine yarıyacak bir yol yoktu.

• Onun için, kalenin yanlız geçit yerinde geceli gündüzlü savaşlar oldu.

• Aradan bir müddet geçtikten sonra, Nevzer kalede yerleşmiş ve kalenin yolları da düşman süvarilerine kapanmış oldu.

• Derken, Efrâsiyâb, bir gece vakti, bir süvari alayı hazırladı ve

• Veyse'nin soyundan Keruhan adındaki ünlü Türk komutanını çağırdı.

• Ona: "Siz, Fars tarafına gidip çöl yolunu tutun!

• "Çünkü, muhasarada kalan insanlar daima ailelerini ararlar; İranlıların aileleri ise, oradadır.." dedi.

• Karen, Efrâsiyâb'ın gece vakti bir ordu hazırladığını haber alınca,

• Gayreti kabardı, yüreği sıkıldı ve kızgın bir kaplan gibi, Nevzer'in yanına geldi ve

• Ona: "Bak, şu namert Turan padişahı İran padişahına neler yapmaya kalkışıyor?

• "Ordumuzdakilerin kadınlarını ele geçirmek için, yola bir ordu çıkardı.

• "Eğer kadınlarımız da onun eline geçecek olursa, artık, utancımızdan kimsenin yüzüne bakamayız.. böyle bir şey olacak olursa, başımı alıp dağa gitmekten

• "Başka yapacak şeyim kalmaz!

• "Muzaffer talihli padişah izin verirse, ben de, bizim için kötü niyetler besliyen Türklerin peşi sıra gideyim!

• "yanında yetecek kadar, yiyip içeceğin ve sana bağlı bir ordun var.

• "Sen burada kal ve yüreğini geniş tut! Çünkü, burasını müdafaa etmen güç olmaz.

• "Aslanlığın gerektiği yerde sen de aslan kesil! Padişahlara yaraşan, budur!" dedi.

• Nevzer, bunun üzerine, ona şu karşılığı verdi: "Bu düşüncen doğru değil.. çünkü, ordumun senin gibi bir komutana ihtiyacı var.

• "Daha davullar yeni çalarken, Küstehem ve Tûs, ailelerimizi korumaya gittiler.

• "Onlar, hiç vakit geçirmeden, oraya giderler ve ödevlerini yaparlar."

• Bundan sonra, ordunun ilerigelen kahramanları padişahın bir odasına çekilerek, Nevzer'le beraber oturup,

• Şarap getirttiler ve bir müddet, böylece, gamlarını dağıttılar.

4695. • Nevzer, sarhoş olduktan sonra, yüreği intikam duygulariyle dolu olarak, odasına çekildi.

• Bunun üzerine, diğer kahramanlar da birer birer dağılarak saraydan ayrıldılar ve

• Türlü türlü plânlar kurduktan sonra, nihayet, şuna karar verdiler. Dediler ki:

• "Biz, Fars'a gitmek düşüncesinden vazgeçmemeliyiz.. Bizim oraya gitmemiz zorunlu..

4700. • "İran ordusundaki kahramanların kadınları ve çocukları intikamcı Türklerin elinde tutsak olur ve

• "Yürekleri oklarla yaralanırsa, bu ovalarda artık eline kim mızrak alabilir? Kim rahat ve huzur yüzü görebilir?" dediler..

• Bu iş üzerinde Şeydus, Keşvat ve Karen ileri geri birçok lâf ettiler.

• Gecenin yarısı olmuştu. Kahramanlar, yola çıkmak için, hazırlandılar ve

• Savaşçı Karen, bir ordu ile, yola çıktı.

4705. • Gece vakti, ümitsiz bir gönülle, Ak Kale denilen bir yere geldiler.

• Kale bekçisi Kejdehem, yanındaki uyanık yürekli kahramanlar, kalenin içinde;

• Barman da ordusu, pehlivanları ve filleriyle dışında, karşılıklı, duruyorlardı..

• Savaşçı Karen, Barman'dan yana yüreği yangın olduğu için, ondan kardeşinin kanının intikamını almaya hazırlandı.

• Derhal savaş silâhlarını kuşanarak, ordusuna gereği gibi düzen verdi ve,

• Kahramanları peşinde olarak, Fars tarafına doğru yöneldi.

• Cesur Barman, bunu haber alınca, bir aslan gibi onun üzerine doğru yürüdü.

• Karen, kardeşini öldürenin, böyle savaş tozları arasından hızla kendi üzerine doğru geldiğini görür görmez,

• Ona öylesine yapıştı ki hiçbir tedbir almasına meydan bırakmadı.

• Üzerine saldırarak, kulların yardımcısı olan Tanrı'nın adını anıp,

• Beline bir mızrak sapladı ve karnını parça parça etti.

• Barman, atının üzerinden baş aşağı yere yuvarlandı; bunu gören feleğin güneşi de, yasından, karardı.

• Barman'ın ordusundaki erler de, yürekleri acı ile parça parça, dağılıp gittiler.

• Komutan Karen, savaşçı ve ünlü kahramanlariyle, Fars'a doğru yoluna devam etti.

Nevzer'in, Efrâsiyâb'a tutsak olması

• Nevzer, Karen'in gittiğini duyunca, o da olanca süratiyle onun peşisıra yola düştü.

• Kötü bir güne raslamamak ve feleğin muhtemel bir darbesine uğramamak için, acele ediyordu.

• Fakat, Efrâsiyâb, onun çöllere doğru yola çıktığını haber aldı ve,

• Derhal ordusunu toplayıp, bir aslan gibi ve hızla peşine düştü.

• Ona yaklaştığı sıralarda, bu kadar süratle kaçmakta olmasına rağmen, savaşa hazırlandığını gördü.

• Bunun üzerine, bu taçlı padişahı başsız yapmanın yolunu aradı.

• Efrâsiyâb'la Nevzer, ta güneş doğuncaya kadar, bütün gece savaştılar.

• Savaş sırasında cesur kahramanların ayaklarından kalkan tozlarla, dünya karardı ve nihayet, Nevzer tutsak oldu.

• Nezver'le yanındaki bin iki yüz ünlü kahraman o kadar güç bir duruma düşmüşlerdi ki, yeryüzünde onlar için kaçacak hiçbir yer kalmamış gibiydi.

• Bir yer bulup da kaçmaya çok uğraştılar; fakat, sonunda, belânın tuzağına düşüverdiler.

• Efrâsiyâb bu yüce padişahı ve bütün ordusunu tutsak edip bağladı.

• Felek seninle gizlice uyuşup anlaşsa bile, sonunda, yine onun elinden kurtulamazsın!

• O; sana bazan taç ve taht verirse, bazan da felâket verir.

• Düşmana da benzer, dosta da. İnsana bazan iç yedirir, bazan da kabuk.

• Felek, bir hokkabaz gibidir: zamanına göre, türlü türlü oyunlar yapar.

• Önce başını bulutlara kadar yükseltir, sonra da kara toprağın içine sokuverir.

(*)

4735. • Bundan sonra da Efrâsiyâb, erlerine: "Bütün mağaraları, dağları ırmakları ve gölleri

• "Arayın! Bakın, o savaşçı Karen ordunun içinden sıyrılıp da kaçmasın!" emrini verdi.

• Fakat, Karen'in daha evvel ve sarayın haremindeki kadınlar için gittiğini öğrenince, canı sıkıldı ve,

• Barman'ın, hemen savaşçı Karen'in peşisıra bir aslan gibi seğirterek onu tutmasını ve getirmesini buyurdu.

• Bu sefer de, Karen'in Barman'ı atının üzerinden alıp toz toprak içine yuvarladığı haberi geldi.

4740. • Efrâsiyâb, çok kederlendi. Yemeden, içmeden ve uykudan kesildi.

• Ünlü Veyse'ye: "Eğer oğlun öldü ise, üzülme!

• "Çünkü, savaşa tutuştuğu zaman, Gâve oğlu Karen'in mızrağı önünde kaplan bile duramaz!

(*) Nüsha: • Kimini denizden ta aya kadar yükseltir, kimini de aydan kaldırıp bir çukura atar.

• Dikkat et de, ona güveneyim deme; bu yeryüzüne gönül vermeye gelmez.

• "Şimdi, senin, bir ordu hazırlıyarak oğlunun bulunduğu yere koşman gerek!" dedi.

Veyse'nin, oğlunu ölü bulması

• Turan ordusunun komutanı Veyse, intikam peşinde koşan bir ordu ile, yola çıktı.

45. • Daha Karen'e yetişmeden, oğlunun ölüsünü buldu.

• Bayrağı yırtılmış, davulu baş aşağı olmuş, kefeni lâle gibi kıpkırmızı kan içinde kalmış ve yüzü de sandaloz gibi sararmıştı.

• Turan ordusunun pehlivanlarından ve savaşçılarından birçokları da, aynı halde, yollara serilmiş yatıyorlardı.

• Veyse, onu bu halde görünce, çok üzüldü; üzüntüden, sanki yüreği parçalandı.

• Gözlerinden yaşlar aka aka, olanca hızıyle,

50. • Akan bir su gibi, Karen'in peşine öyle düştü ki, yeryüzünü bir dehşet kapladı.

• Karen, Veyse'nin büyük ve muzaffer bir ordu ile gelmekte olduğunu haber alınca,

• Hemen, Arap atlarına binmiş süvarilerini Nimruz'a göndererek kendisi de, her yanına ışıklar saçan bir büyüklükle, yola düzüldü.

• Fars'tan ovaya geldiği sırada, sol yanından bir toz peyda oldu.

• Bu tozun arasında da kara bir bayrak, bir ordu ve ordunun önünde Türklerin komutanı görünüyordu.

4755. • Derhal, her iki taraf da, savaş saflarını bağladılar ve savaşçı kahramanlar ortaya çıktılar.

(*)

• Ordunun merkezinde bulunan Veyse: "Taç da, padişahlığın tahtı da mahvoldu!

• "Kannuç'tan Kâbilistan'a, Gaznin'e ve Zâbilistan'a kadar,

• "Bütün yerler artık bizim elimizde! Bütün saraylarınızda bizim tahtımız var.

• "Padişahınız bile tutsağımız olduktan sonra, sen, artık kendine barınacak yeri nerede bulabileceksin?" diye bağırınca,

(**)

(*) Nüsha: • Karen, önce Turanlılara, sonra da dönüp İranlıların düzenine ve silâhlarına bakınca,

• İranlıların başına neler geleceğini ve her işin artık sona erip sıranın cana geldiğini anladı.

• İran tahtının başı tutsak olmuş. Yeryüzü, Peşenk'in oğlunun isteğine baş eğmiş.

(**) Nüsha: • Burada, Karen'in Veyse'ye verdiği başka bir karşılıkla, Veyse'nin ona yeni bir seslenişi vardır:

• Karen, Veyse'ye şöyle karşılık verdi: "Yeter! Zamanın öldürmediği kimse var mı?

• "Zaman bir kimsenin işini dara getirince, onun derdine derman bulunamaz!

• "Şu dönen feleğin sonu, hep böyledir. Bir gün gelir, senden yüzünü çeviriverir.

• "Eğer padişah Nevzer tutsak oldu ve şu dönen felek de ona bir meyil göstermedi ise,

• "Size de bu günü ve hem de daha sert bir şekilde gösterir!"

4760. • Karen, şöylece karşılık verdi: "Benim adıma Karen derler! Ben, kilimimi akan suyun üzerinde, bile yürütmesini bilirim!

• "Ben, Dehistan'ı, ne korkudan, ne de şunun bunun dedikodusundan bıraktım! Niyetim, sadece, senin oğlunla savaşmaktı.

• "Onun işi bitti, sıra sana geldi. Şimdi seninle de savaşacak ve senden de intikamımı alacağım!

• "Kahramanların savaşta gösterdikleri hünerleri sana da göstereceğim!"

• Bunun üzerine, boru sesleri yükseldi. Her iki taraf da atlarını sürdüler, sağdan soldan havaya kalkan tozlarla

4765. • Ayı ve havayı karanlık kapladı. İki taraf birbirleriyle kapıştılar. Akan ırmaklar gibi kanlar dökülüyordu.

• Derken, savaşçı Karen, Veyse'ye öyle bir vuruş vurdu ki, Veyse savaştan cayıverdi.

• Zaten, savaşçılarından pek çoğu ölmüştü. Veyse, bu durum karşısında ne yapacağını şaşırdı.

Talihin bu tersliği üzerine, savaş alanından ayrılıp gitti. Karen de onun peşisıra gitmedi.

• Veyse, oğlunun ölümünün acısı ile gözleri yaşlarla dolu olarak, dönüp Efrâsiyâb'ın yanına geldi.

• Karen'e, o kötü talihli dedi ki: "Taht da, taç da, hazine de artık elinizden çıkmıştır!

• "Zaman da, yer de senin padişahının düşmanıdır. Senin de işte, o uyanık bahtın ortadan kalktı!"

Şemâsas ve Hazervan'ın Zâbilistan'a saldırmaları

4770. • Erman'dan dönen ordu, yine öç almak isteğiyle, bu sefer de Zâbilistan'a doğru yürüdü.

• Ceyhun'u geçen Şemasas, acele acele, Sîstan'a gitti.

• Hazervan, Türklerin ilerigelenlerinden seçtiği, kılıç, hançer ve gürz kullanmakta usta, talihli ve uyanık yürekli üç bin kişi ile ve,

• Hiç durup dinlenmeden, Hirmend'e gitti (*).

• Bu sırada Zâl, Sam'ın ölümü ile yasta idi ve ona Gûrâbe denilen yerde bir mezar hazırlamaya uğraşıyordu.

4775. • Kahraman Mihrab da şehirde gece gündüz o parlak düşüncelerinin ortasında idi.

• Nihayet, tuttu, Şemâsas'a bir elçi gönderdi.

• Elçi, Şemâsas'ın çadırının önünde indi ve ona Mihrab'ın selâmlarını söyledikten sonra:

• "Turan ordusunun padişahı, başındaki taçla ebedî olarak yaşasın!

• "Biz, Arap ulusundan olan Dahhâk'in soyundanız ve İran padişahlığından hoşnut değiliz ama,

4780. • "Ne yapmalı, ancak kız alıp vermekle canımızı kurtarabildik... Bundan başka bir çare bulamadım!

• "Şimdi, oturduğum saray ve bütün Zâbilistan benim elimdedir.

(*) Nüsha: Bu cümlenin başına ek: "Kılıç, gürz ve yüce talih ile".

• "Çünkü Destan, yaslı olarak buradan ayrıldı. Şimdi, Birinci Sam'ın mezarını yapmakla uğraşıyor.

• "Ben, onun bu felâketinden memnun olduğum gibi, bir daha da onun yüzünü görmek istemiyorum.

• "Ünlü pehlivandan, hızlı giden bir elçi göndermek için, izin istiyorum.

• "Bu, hızlı giden ve uyanık yürekli adamı, Efrâsiyâb'ın yanına göndereceğim.

• "Belki, bu suretle o da benim bu gizli durumumdan haberdar olarak, aleyhimde duyacağı sözlere kulak asmaz.

• "Padişaha, ünüme yaraşan armağanlarla bazı değerli şeyler de yollıyacağım.

• "Benim yanına gelmekliğimi buyuracak olursa, ondan başkasının yanına gitmem, onun tahtının ucunda hizmete hazır bulunurum!

• "Bütün padişahlığımı bile ona verirsem, gönlüm yine sevinç içinde kalır.

• "Onun pehlivanlarını da hiçbir zahmete sokmam.. Şimdiye kadar biriktirdiğim türlü türlü hazinelerimi ona göndereceğim!" dedi.

• Mihrab, böylece, bir yandan o pehlivanın gönlünü elde ederken, bir yandan da yardım almak için çareler aramaya başladı ve

• Zâl'e bir elçi gönderdi. Elçiye: "Çabuk kanatlarını aç, tüylerini oynat ve uç git!

• "Gördüklerinin hepsini Zâl'e anlat! Buraya koşup gelmekte gecikmesin.

• "Ona de ki: Bizimle savaşmak için, Türklerden toplanmış, kaplan postu gibi türlü türlü silâh-

larla kuşatılmış ve donatılmış ordulariyle iki pehlivan geldi.

• "Bunlar Hirmend üzerine iki ordu gönderdiler. Fakat ben, ayaklarını para ile bağladım.

• "Gelmekte bir an bile kararsızlık gösterecek olursan, bizim için kötü düşünenler isteklerine kavuşacaklardır!" dedi.

• Elçi Destan'ın yanına gelince, onun yüreğini bir ateş gibi kabarttı.

Zâl'in, Mihrab'ın yardımına gelmesi

• Zâl, Mihrab'a gitmek üzere, savaşa susamış bir ordu ile yola çıktı.

(*)

• Onu, yerinde, aynı düşünce, tam bir bilgi ve tam bir akılla bulunca, kendi kendine:

• "Benim için, bu düşman ordusundan korku olur mu? Bence, ha Hazervan, ha bir avuç toprak! Hepsi bir.." dedi.

(**)

• Mihrab'a da: "Ey, akıllı ve yaptığı bütün işlerde övülmeye değer pehlivan!

• "Ben, hemen, şu karanlık gecede giderek, onlara şöyle kanlı bir el atıvereyim de,

---

(*) Nüsha: • Oraya varmak için, gece gündüz seğirtti.

(**) Nüsha: • O ad sahibi Zâl, şehre doğru yönelip de şehre girince,

• "Ta ki, benim buraya, yüreğim intikam duygulariyle dolu olarak tekrar geldiğimi anlasınlar!" diyerek,

• Elinde sert bir yay aldı, ve ona, ağaç dalına benziyen bir ok yerleştirdi.

4805. • Etrafına bakınıp da düşman pehlivanlarının bulundukları yeri şöyle bir tasarladıktan sonra, o oku havaya savurdu.

• Bundan başka, üç tarafa üç ok daha savurdu. Bu oklardan birinin gittiği yerden bazı bağırıp çağırmalar yükseldi.

• Sabah olunca, düşman ordusunun erleri bir araya gelerek, aralarına düşen oka birer birer baktılar ve

• Sonunda: "Bu ok, olsa olsa, Zâl'in okudur! Çünkü, yayla, ondan başka hiç kimse böyle ok atamaz!" dediler.

• Şemâsas Hazervan'a dedi ki: "Ey, aslan yürekli Hazervan! Sanırım ki, şimdiye kadar yaptığın savaşlar içinde, şu anda yapacağın savaş kadar şaşırtıcı olanı yoktur!

4810. • "Eğer yapmış olsaydın, ne Mihrab kalırdı, ne ordusu, ne hazinesi. Bundan başka, Zâl'dan yana, böyle güçlüklere uğramazdık!"

• Hazervan da: "Senin Zâl dediğin de, nihayet, bir insandır. Ne demirden yapılmıştır, ne de bir Ehrimendir!

• "Onun savaşından yana yüreğini dar tutma! Ben, şimdi onu pençeme düşürürüm." diye karşılık verdi.

• Parlak güneş gök kubbesinden dönüp gittikten, akşam olduktan sonra, ovadan davul ve

• Şehrin içinden de yine davulların, boruların, çıngırakların ve Hint çıngıraklarının sesleri yükseldi.

4815. • Zâl, köpürmüş bir halde, savaşa hazırlandı. Zırhını kuşandı ve atının üzerine, bir pehlivana yaraşacak şekilde, binip oturdu.

• Ordusunun erleri de kaşları çatık ve başları intikam duygulariyle dolu olarak, atlarına binip eyerlerin üzerinde oturdular.

• Zâl, ordusunu ovaya çekti. Fillerini ve çadırını da şehrin dışına çıkardı.

• İki ordu karşılaşınca ova, kalkan tozlarla, kapkara bir dağ kesildi.

• Hazervan, elinde gürzü ve kalkanı ile köpüre köpüre, Zâl'in üzerine saldırdı ve

4820. Gürzü ile onun parlak göğsüne bir vurunca pehlivan Zâl'in zırhı paramparça oldu.

• Bunun üzerine, Kâbilistan pehlivanları bir kenara çekildiler ve pehlivan Zâl savaş alanından ayrılarak, gelip zırhını değiştirdi.

• Eline babasının gürzünü aldı; kızgınlıkla başı ateşe dönmüş ve ciğeri de kan olmuş bir halde, bir aslan gibi dönüp tekrar savaşa girişti.

• Hazervan, kızgın bir aslan gibi ve yüreği intikam duygulariyle dolu olarak, ordusunun önünde bekliyordu.

• Destan savaşmak için toz kaldırınca, o da bir toz yığını gibi kalkıp harekete geçti.

4825. • Zâl, kızgınlıkla, Hazervan'ın üzerine öyle bir

yürüyüş yürüdü ki, bir vuruşta ve pehlivanlara yaraşacak şekilde, onun gürzünü elinden fırlatıp atıverdi ve

(*)

• Elindeki öküz kafası biçimli gürzünü başına öyle bir indirdi ki toprak, akan kanlarla, bir kaplan sırtı gibi renk oldu.

• Onu yere yuvarlayınca, ayaklarının altına alıp çiğnedi ve ordusunun önüne, ovaya doğru çekildi.

• Zâl, bundan sonra, Şemâsas'ın savaş alanına gelmesini istediyse de, gayret kanı kabarmıyan Şemâsas ortaya çıkmadı.

• Zâl, bir aralık, savaş alanının tozları içinde Kelbad'a raslayınca, çelikten gürzünü kafasına indiriverdi.

830. • Destan'ın gürzünde ve kılıcındaki şiddeti gören Kelbad, oradan kaçarak gözden kaybolmak istedi.

• Fakat Zâl, eline yayı aldığı gibi, attığı bir okla Kelbad'ı belindeki çelik kemerden vuruverdi.

• Ok, kemeri ve belini deşip de etini atının eyerine yapıştırınca, Turan ordusunun yüreği yandı.

• Ardı ardına iki kahraman da savaşta böylece ölünce, Şemâsas'ın korkudan rengi sapsarı kesildi.

• Kendisi ile beraber bütün pehlivanları da,

(*) Nüsha: • Üzerine bir ejder gibi saldırarak, savaş alanında, ona kaçacak fırsat bırakmadı.

yağmura tutulmuş bir koyun sürüsü gibi, dağılıp kaçtılar.

4835. • Bunun üzerine, Zâbilistan kahramanları, Kâbilistan padişahının komutasında onların peşine düştüler.

• O kadar çok ölü vermişlerdi ki, savaş alanı onlara dar geldi.

• Turan ordusu; silâhları kırılıp dökülmüş, kemerleri çözülmüş, perişan bir halde, Türk padişahının arkasına takılıp yola düzüldüler.

• Şemâsas, çöle vardığı sırada, Gâve oğlu Karen'in de gelmekte olduğunu gördü.

• Karen, değerli oğlunu hakaret içinde öldürdüğü, Veyse ile yaptığı savaştan dönüyordu.

4840. • Bu durum karşısında, Şemâsas ile intikam alıcı Karen ve orduları da savaşa giriştiler.

• Karen, bunların kim olduklarını ve Zâbilistan'a neden saldırdıklarını anlamıştı.

• Tunç boruları çaldırarak, alana doğru yürüdü. İki ordu karşı karşıya geldi.

• Karen, ordusuna dönüp: "Ey, aydın canlı ve ünlü kahramanlar!

• "Bu savaşa mızraklarınızla girişiniz! Düşmanlarımızı ancak böylece yenebiliriz!" dedi.

4845. • Bunun üzerine biniciler, mızraklarına sarılıp, sarhoş filler gibi taştılar.

• Yükselen mızraklarla, savaş alanı bir kamışlığa döndü. Onların çokluğundan ne güneş görünüyordu, ne de ay.

• Sayıları çok olmakla beraber Karen, bütün Türk erlerini öldürüp ölülerini yerlere serdi.

• Erleri yaralanan ve tutsak olan bu ordunun üzerinden kalkan tozlar, güneşe kadar yükselmekteydi.

• Fakat Şemâsas, yanındaki birkaç kişi ile, savaşın bu kara tozları arasından kaçmaya muvaffak oldu.

Efrâsiyâb'ın, Nevzer'i öldürmesi

4850. • Türklerin padişahı Efrâsiyâb, yeryüzünün, kendi ünlü pehlivanlarından boşaldığını haber alınca,

• Duyduğu kederle, yüreği ateş kesildi. Ağlayıp sızladı ve yanaklarını ciğerinin kanlariyle ıslattı:

• "Demek, ben Nevzer'i öldürmeyip sadece hapsetmekle yetinirken, öte yanda benim pehlivanlarım hakaret içinde öldürüldü ha!

• "Artık, benim için de, onun kanını dökmekten ve ortaya yeni bir intikam vakası koymaktan başka yapılacak şey yok!" diyerek,

• Kızgınlıkla, yerinden fırladı ve: "Nerede Nevzer? Veyse de ondan intikamını alacak!" diye bağırdı.

4855. • Bunun arkasından da, cellâda seslenip: "Onu buraya getir de, ben ona savaş nasıl yapılırmış bir öğreteyim!" emrini verdi.

• Padişah Nevzer'e, artık günlerinin sona erdiği haberi erişti.

• Bir alay er, bağıra çağıra, Padişahın yanına geldiler ve

• Onu, kollarından, taş gibi sımsıkı bağlıyarak ve sürüye sürüye, bir timsahı andıran Efrâsiyâb'ın önüne getirdiler.

• Onu hakaret ve perişanlık içinde sürükleyip, baştanbaşa soydular.

4860. • Efrâsiyâb, sabırsızlıkla, onu gözlemekteydi. Daha uzaktan görür görmez, ağzını açıp

• Ona, dedelerinin intikamlarını hatırlattı. Yüreğinden ve gözlerinden padişahlara yaraşan utanma duygusunu kaldırıp atarak, önce Selm ve Tur'dan başlayıp, ağzına geleni söyledi:

• "Sana, dedi, ne kötülük yapılsa değer!" Bu sözü söylerken, kızgınlığı son kerteyi bulmuştu.

• Derhal bir kılıç istedi ve

• Padişah Nevzer'in boynunu vurdu, vücudunu yere serdi.

• Minuçihr'den kalma bir yadigâr olan Nevzer de, böylece, bu dünyadan gitti. Bunun üzerine, İran'da, taç ve taht diye bir şey kalmadı.

4865. • Ey, akıllı ve bilgili kişi! Yüzünden, hırsın ve tamahkârlığın perdesini kaldır, at!

• Bu taht ve bu külâh, senin gibi padişahları çok görmüştür. Sen, böyle maceraları daha çok dinlersin.

• Koşa koşa erişmek istediğin hedefe sonunda varmasına varırsın ama, tam dileğine kavuşacağın, faydasını göreceğin sırada o ortadan koyboluverir.

• Bu topraktan, başka ne beklersin? O, bu

dünyaya seni gam içinde nasıl getirdiyse, aynı şekilde öteki dünyaya da götürecektir!

• Nevzer'den sonra, diğer bütün tutsakları da yine hakaret içinde, Efrâsiyâb'ın huzuruna getirdiler. Onlar da, canlarının bağışlanmasını yalvardılar.

4870. • Çok hünerli Ağrires, bütün bu işleri duyunca, bağrındaki yüreği çarparak,

• Heyecanla bunlar için aman dilemeye geldi ve o ünlü Efrâsiyâb'a adaletin iyiliğini anlattı:

• "Şu birkaç seçme pehlivan ve binici, zaten, savaş dışıdır. Üzerlerinde ne tulga, ne de zırh var.

• "Tutsakları öldürmek doğru bir iş değil.. Her inişten sonra bir yokuşun geldiğini de düşünmeli.

• "Sana yaraşan, onların canına kıymamaktır! Sen, şimdi, onları bana böyle bağlı olarak teslim et.

4875. • "Ben bir mağarayı zindan haline sokar, onları oraya tıkar ve başlarına da akıllı kimselerden bekçiler bırakırım.

• "Bak, zindanda onların akılları başlarına nasıl gelir. Sen, kan dökmeye uğraşma, bu işten elini çek!" dedi.

• Efrâsiyâb, Ağrires'in bu karışması ve yalvarması üzerine, o tutsakların canlarını bağışladı ve

• Hepsinin, zincirli ve bağlı olarak, hakaret içinde, Sâri'ye götürülmelerini buyurdu.

• Bu iş de böylece halledildikten sonra, savaş hazırlığına başladı ve yeryüzü, atlarının ayakları altında, görünmez oldu.

4880. • Bundan sonra, Dehistan önlerinden Rey'e doğru çekip gitti. Yolda giderken atları öyle sürü-

yorlardı ki hayvanlar, bu hızın ve çektikleri yorgunluğun yüzünden, çok terlediler.

• Efrâsiyâb, Rey'e gelince, başına padişahlık tacını giydi ve bağışlarda bulunmaya başladı.

• Böylece, İran ülkesinde, başı savaş istekleri ve yüreği de intikam duygulariyle dolu olarak, padişahlık tahtına oturmuş oldu.

Zâl'in, Nevzer'in ölümünü duyması

• O taç sahibinin başının keskin bir kılıçla ve büyük bir hakaretle kesildiği,

• Padişahlık ışığının artık karardığı haberi Küstehem'e ve Tus'a gelince,

4885. • Her ikisi de saçlarını yolup yüzlerini yırtmaya başladılar; İran toprağından bir feryattır yükseldi.

• Bütün ilerigelenler, yaslarından, başlarına topraklar saçtılar, elbiselerini parçaladılar ve gözlerini kanlı yaşlarla doldurdular.

• Dillerinde padişahın adı, yüreklerinde de padişahın düşüncesi olarak, Zâbilistan'a doğru yola girip,

• Başları toz toprak, yanakları da kanlı gözyaşları içinde, dertli ve yaslı, Zâl'in yanına geldiler.

• Onun önünde de, Nevzeri anarak: "Ey, ün ve şeref sahibi! Ey, padişah Nevzer! Ey, cesur Nevzer! Ey, kahraman! Ey, taç sahibi! Ey, büyük adam!

4890. • "Ey, adalet sahibi! Ey, İran'ın koruyucusu! Ey, büyük adamların dayanağı! Ey, taç sahiplerinin ulusu, yeryüzünün padişahı!

• "Başın, şimdi, tacını topraklarda arıyor. Topraklar, artık, padişahların kaniyle kokuyor.

• "Senin başının düştüğü toprakta bitecek bir ot bile, güneşten utanarak, başını yere eğer." diye seslendiler.

• Sonra da: "Biz, adalet isteyip ağlayalım, sızlayalım, babamızın kanı için yas tutalım.

• "Feridun'un sülâlesi onunla yaşıyordu; yeryüzü de onun atının nalının kölesi idi.

• "Fakat onun da, etrafındaki kimselerin de başlarını, hakaret içinde, vücutlarından ayırdılar.

• "Zehirli bir suyun rengindeki kılıçlarımızı çekerek, öcümüzü almaya gidelim, düşmanlarımızı öldürelim!

• "Haydi, intikam zırhlarınızı kuşanın! Aradaki eski düşmanlığı tazeleyin! Felek bile, bizim yasımıza acıyarak, kan ağlıyor.

• "Siz de kanlı gözyaşları dökün! Zevk ve sevinç elbisesini üzerinizden çıkarın!

• Padişahların öcünü almak gerekince, gözlerin yaşla yüreğin de kinle dolmaması yaraşık almaz!" dediler.

• Bunun üzerine, padişah Zâl ve yanında bulunanlar da ağlayıp sızladılar ve harlı bir ateşin üzerine konmuş kebap gibi yandılar.

• Zâl, kederinden, elbiselerini yırttı. Hıçkırıklar içinde yere oturup ağzını açtı, söylemeye başladı:

• "Şu keskin kılıcım, artık, kıyamete kadar kın yüzü görmiyecek!

• Bundan sonra benim tahtım atım ve ucu

demirli mızrağım da intikam yemişini yetiştiren ağacım olsun!

4905. • "Ayağımı koyacak yerim üzengi, başımın tacı da kara tulga olsun!

• "Beslediğim şu kinle, artık, bana ne uyku vardır, ne de rahat. Irmaklardaki sular, benim gözyaşlarımdan çok değildir!

• "Böyle bir padişahın canı, diğer büyük adamların ruhları arasında parıldasın ve

• "Sizin canınız da yeryüzünü yaratan Tanrı'nın yardımı ile, imanla ve vicdan rahatlığı ile tazelensin!

• "Hepimiz, anamızdan, ölmek için doğduk. Ölüme mahkûm ve boynumuzu ona teslime mecburuz!" dedi.

• Buradaki pehlivanlar, öç almanın telâşı ile çalışırlarken, Sâri'de bulunan ilerigelen pehlivanlar da haber aldılar ki:

4910. • İranlılar yola çıkmışlar, her yana atlılarla haber salmışlar,

• Uykuyu, rahatı ve eğlenceyi bırakmış erlerden ordular seferber etmişler...

(*)

• Bunun üzerine, onlar da yemeden içmeden,

(*) Nüsha- • Zâl, onların iç kuvvetlerini artırmış, hepsinin gönlünü sevindirmiş,

• Her yandan ve otlaklarda bulunan bütün sürülerini şehre getirmiş,

• Silâh ve para dağıtmaya başlanmış ve yeryüzünü yiğitlerin sesleriyle doldurmuş, diye....

uykudan ve rahavetten kesildiler. Efrâsiyâb'ın korkusu ile yürekleri doldu.

• Hemen, Ağrires'e haber göndererek, ona: "Ey ad, ün ve şeref sahibi ulu kişi!

• "Biz hepimiz de senin kullarınız! Bu yeryüzünde, senin sözlerini yerine getirmek için yaşıyoruz!

4915. • "Biliyorsun ki Zâbilistan padişahı ile Kâbilistan padişahı savaşa hazırdır.

• "Berzin, savaşçı Karen, ordular bozan Harrad (*) ve Keşvat gibi

• Pehlivanlar da öyle sivri pençeli pehlivanlardır ki, İran'ı korumaktan yana, pençelerini asla geri çekmezler.

• "Eğer bu pehlivanlar atlarının dizginlerini bu yana doğrulturlar da mızraklarının ucunu olsun gösterirlerse,

• "Efrâsiyâb bu işe çok kızacak ve elindeki tutsakları bir an evvel öldürmek istiyecek ve

4920. • "Tacı uğrunda, bir sürü suçsuz insanın başını kesecektir!

• "Eğer Ağrires uygun görür de biz tutsakları bırakırsa,

• "Dünyanın dört bir bucağına yayılır, bütün büyüklerin önünde söze başlıyarak

• "Seni över ve Tanrı'ya senin için dua ederiz!" dediler.

• Fakat Ağrires, bu sözleri dinledikten sonra,

(*) Nüsha: "Harrad" yerine "Ahrad".

onlara şöyle cevap verdi: "Bu düşünceniz uygun değil.

4925. • "Bunu yapacak olursam, düşmanlığım ortaya çıkar ve o Ehrimen kafalı adam da kızar.

• "Öyle bir çare bulmalıyım ki, kardeşim de, bana kin besliyemesin,

• "Zâl, bütün şiddetiyle bizimle savaşmak için bir ordu gönderecek olursa,

• "Bu ordu Sâri'ye yaklaştığı sırada ben hepinizi ona teslim eder,

• "Hiç savaşmadan Âmil'den çıkar, bu uğurda, utancı kabul ve şerefimi de feda ederim!"

4930. • Bu sözler üzerine, İran'ın büyükleri, yüzlerini yere koydular ve

• Onu övdükten sonra, Sâri'den bir elçi çıkarıp yolladılar.

• Bu elçi, Sam'ın oğlu Zâl'in yanına gelerek ona, o büyük adamların:

• Yeryüzünün ıssı olan Tanrı bize acıdı ve akıllı, olgun Ağrires'i bize yar etti!

• "Biz kendisiyle sözleştik ve şuna karar verdik ki:

4935. • Zâl, yanında ünlü iki savaşçı pehlivanla, İran'dan gelip de kendisiyle savaşmak istiyecek olursa,

• "Değerli ve ayağı uğurlu Ağrires, ordusunu Âmil'den çekip Rey'e götürecek.

• "Yoksa, o devin elinden bir kişi bile kurtulamaz!" dediklerini bildirdi.

• Elçi Zâbilistan'a ve Zâl'in yanına böylece varınca

• Zâl, memleketin bütün büyüklerini ve bütün savaşçılarını çağırdı ve onlara, pehlivanların söylediklerini anlattı.

• Sonra da: "Ey, arkadaşlar! Ey, savaş kaplanları! Ey, ünlü kahramanlar!

• Aranızda bu savaşa girişmek, bu işe atılmak ve bu yüzden başını güneşe kadar yükseltmek istiyen,

• "Cesur yürekli, savaşlarda yüreğini yiğitliğiyle karartmış pehlivan hanginiz ise, beri gelsin!" deyince,

• Elini göğsüne vura vura, mağrur bir tavırla Kevşat ortaya atıldı ve: "Bu işi başaracak olan ancak benim!" dedi.

• Bunun üzerine, Zâl de onu övdü ve: "Aylar, yıllar gelip geçse de sen yine var ol, bahtiyar ol!" diye dua etti.

• Arkadan da, savaşa susayan pehlivanlardan toplanmış bir ordu, Zâbil'den Âmil'e doğru yola çıktı.

• Daha iki konaklık yol almamışlardı ki temiz yürekli Ağrires, onların gelişini haber aldı.

• Tunç boruları çaldırıp ordusunu yola çıkardı ve bütün tutsakları da Sâri'de bıraktı.

• Talihli Kevşat, Sâri'ye gelir gelmez, tutsakların bağlarını çözüp

• Altlarına birer at verdi ve hızla Âmil'den Zâbilistan'a geldi.

• Sam oğlu Destan, Kevşat'ın sağlıkla ve saadetle döndüğünü duyunca,

• Halis altınla dolu bir hazineyi, olduğu gibi,

fakirlere dağıttı ve haberi getirene de üzerindeki elbiseyi çıkarıp armağan etti.

• Kevşat, Zâbil'e yaklaşınca, Zâl onu, kendisine yaraşacak bir şekilde karşıladı ve

• O aslanın pençesine düşen tutsakların haline uzun uzun ve acı acı ağladı.

• Sonra, o ünlü Nevzer'in ölümü için de başına yine topraklar saçıp acı acı ağladı ve

• Onları, ikramlar ederek, şehire götürdü; istirahatları için köşkler hazırlatıp donattı.

• Onlar, Nevzer'in zamanında olduğu gibi, yine taca ve tahta kavuştular.

• Destan, işleri öyle iyi idare etti ki ordusunun bütün ihtiyaçlarını karşıladı.

Ağrires'in kardeşi tarafından öldürülmesi

• Ağrires, Âmil'den kalkıp da Reye'ye gelince, kardeşi Efrâsiyâb da onun yaptığı işleri öğrenmiş oldu.

• Ona: "Senin bu yaptığın nedir? Balla Ebucehil karpuzunu birbirine karıştırmaktan kasdın ne?

• "Ben sana, o kötü adamları öldür, onları öldürmemek akıllı işi değildir, demedim mi?

• "Bir savaşçı, aklı ile iş görmez ve bütün şerefi ancak savaşta arayıp bulur.

• "Akıl, bir savaşçının kafasını idare edemez. Çünkü, akılla intikam duygusu bir araya gelemez!" deyince,

• Ağrires de Efrâsiyâb'a dönüp: "İnsanda, biraz merhamet olmalı.

• "Kötü bir adamı yendiğin zaman bile Tanrı'dan kork, kimseye kötülük etme!

4965. • "Çünkü bu taç ve bu kemer, senin gibi çok padişahlar görmüş, fakat hiç kimseye sonuna kadar boyun eğip ona bağlı kalmamıştır! (*) dedi.

• Efrâsiyâb, bu sözleri duyunca, verecek cevap bulamadı.

• Kızgınlığından, bir ateşe dönmüştü; öteki ise, aklı elden bırakmıyordu. Fakat, akıl dediğin, devin kafasında da bulunur mu?

• Efrâsiyâb, sarhoş bir filin coşkunluğu içinde, cevap yerine kılıcına el atıp

• Kerdeşini iki parça etti. Böylece, o temiz yürekli insan da bu yeryüzünden gitti.

4970. • Sam oğlu Zâl, ünlü Ağrires'in başına gelen bu felâketi duyunca:

• "Şimdi, onun talihi sönecek ve tahtı viran olacaktır!" dedi.

(*) Nüsha: • "Ey, ün peşinde koşan! Eğer adaletli olursan, bütün isteklerine kavuşabilirsin!

• "İyiliğin de, kötülüğün de karşısında insanın nefsinden fedakârlıkta bulunması, akıllı kimselerce, her şeyden üstündür!

• Kötü bir devin elinden kurtulmak bile, ancak, iyi davranmakla mümkün olur.

• "Yeryüzünde, küçükler olsun, büyükler olsun, hiç kimse bir karıncanın bile incinmesini doğru bulmaz!

• "Kötülükten yana, felek de çok güçlüdür Eğer akıllı isen, sen iyilik yap!

• İyilik yaparsan iyilik, kötülük yaparsan kötülük bulursun!

• Tunç boruları çaldırıp, davulları atların üzerine bağlattı ve ordusunu, horoz gözü gibi, süsleyip hazırladı.

• Padişah, yüreği intikam duygulariyle dolu olarak, Fars tarafına doğru yola çıktı.

• Ordusu, bir denizden öbür denize kadar, bütün toprakları kaplamış ve kalkan tozlarla ayın da, güneşin de yüzü görünmez olmuştu.

4975. • Efrâsiyâb da, Destan'ın bu davranışını duyunca,

• Rey yakınındaki Har kasabasına doğru ordusunu alıp gitti. Savaş hazırlığını görerek orada beklemeye başladı.

• Daha öncülerin savaşmalariyle, yeryüzü kan rengine boyanmıştı.

• Her iki yandan da, savaşa çıkan birçok ünlü pehlivanlar öldü.

• Böylece iki hafta geçince, yaya ve binici bütün erler, savaşmaktan, bitkin bir hale geldiler.

TAHMASB'IN OĞLU ZEV

Padişahlığı beş yıldır

4980. • Bir gece, herkesin uykuda bulunduğu bir sırada Zâl; Efrâsiyâb'dan,

• Kendi ünlü savaş erlerinden, kahramanlarından ve dostlarından bahsederken:

• "Bir pehlivan ne kadar talihli ve ne kadar akıllı olursa olsun,

• "Padişah olabilmek için, padişahların soyundan gelmesi ve eski padişahların, hükûmetin nasıl

idare edilmesi gerektiği hakkında söyledikleri sözleri bilmesi lâzım gelir!

"Ordu, bir gemiye benzer; padişah da, o geminin yürümesini sağlıyan yel ve yelken gibidir!

4985. "Tûs da, Küstehem de gerçi muktedir kimselerdir ama,

"Ne yapmalı ki, akıldan ve düşünceden yoksun olan bir insan, ünlü bir kahraman da olsa, büyüklüğün taç ve tahtına yaraşmaz!

"Bunlara ne taç yakışık alır, ne de taht. Bize öyle bir padişah gerektir ki,

"Tanrının iyiliğine ve yardımına erişmiş, akıllı ve olgun yüzlü ve parlak sözlü olsun!" dedi.

Bunun üzerine, o yüce padişahlık tahtına, Feridun'un soyundan gelme bir padişah aradılar ve

4990. Bu yere, bir padişaha gerekli kudrete ve bir kahramana gerekli akla ve olgunluğa sahip bulunan, Tahmasb'ın oğlu Zev'den daha uygun kimseyi bulamadılar.

Bu seçimi kendisine bildirmek için, Karen'in komutasında mûbitlerden, sınır koruyucularından ve savaşcılardan toplanmış bir ordu ile Zev'in yanına gittiler.

Ona: "Ey, padişahlığa yaraşan kişi! Feridun'un tacı senindir! O, seninle, yeniden hayat bulacaktır.

"Komutan Destan ve bütün ordu seni istiyorlar!" dediler.

Bunun üzerine iyi talihli Zev, uğurlu bir günde, çıkıp tahta oturdu.

4995. • Memleketin ilerigelenleri gidip kendisini kutladılar ve üzerine padişahlık saçıları saçtılar.

• Padişah Zâl de gelip onun padişahlığını kutladı ve beş yıl kadar bir müddet onunla birlikte çalıştı.

• Bu akıllı adam, gerçi ihtiyardı ama, adaleti ve iyi davranışı ile, yeryüzüne taze bir hayat bağışladı.

• Yüreği Tanrı'ya bağlı olduğu için, orduyu kötülerden korudu;

• Hiç kimseyi ne hapsetti, ne de öldürdü; o, tahta çıktıktan sonra, hiç kimsenin öldürüldüğü görülmedi.

5000. • Bu sıralarda, yeryüzünde bir kıtlık başgösterdi; toprağın ve otların dudağı kurudu.

BİRİNCİ CİLDİN SONU

AÇILAMA

A

Âmil: Kuzey İran'da ve Mazenderan bölgesinde, eskiden çok büyük olduğu sanılan bir şehrin adı.

Atkı: Argaç da denir. Dokumacılıkta kullanılan bir terimdir. Kumaşın genişliğine atılan ipliğe verilen ad.

B

Ban: Farsçada, sorgun ağacına ve sultan söğüdüne verilen ad.

Berbat: "Ber: göğüs" ve "bat: kaz" dan yapılmış bileşik isim. Kelime anlamı, "kaz göğsü veya kaz göğüslü" dür. Gövdesi kaz göğsü biçiminde olan eski, telli sazlardan birinin adı.

Büst: Gazne dolaylarında bir şehrin adı.

Ç

Çaç: Türkistandaki bir şehrin adı. Şimdiki adı Taşkenttir. Eski devirlerde ok yaylarının en iyisi burada yapılırmış.

Çözgü: Arış da denir. Dokumacılıkta kullanılan bir terimdir. Kumaşın uzunluğuna atılan iplikti r.

D

Dahhâk: Şehname'ye göre Arap olan bu hükümdar, bir söylntiye göre de, Hint mitolojisinin bir şahsiyetidir. Dahhâk ile Feridun'un aralarındaki maceranın kaynağı, Zendavestadır. Hint mitolojisinde Azidahaka

adındaki bir ejderle, onu öldüren Seritun adındaki bir melikten bahsedilir. Kamusülâlâm sahibi, Dahhâk-i Tâzi (Arap Dahhâk) nin Azidahaka'dan ve Feridun'un da onu öldüren Seritun'dan çıktığını söylüyor. Hattâ, Asur hükümdarlarından Astiag adının da aynı ada bağlanması imkânını da kabul ediyor.

Dehistan: Kuzey İran'da ve Mazenderan bölgesinde bulunan bir şehrin adı.

Dej hoht kenk: Kudüs'teki Beytülmukaddes'e verilen ad. Bu ad, üç kelimeden ibarettir. Dej (veya Dij): kale, hoht (veya hoh): kudüs, kenk: mâbet. Bu duruma göre, adın genel anlamı "Kudüs kalesindeki mâbet" olur.

Demavend: Mazenderan bölgesinde bir şehrin adı. Demavend dağı da, bu şehrin dolaylarında olduğu için, aynı adla anılır. Bu, dağ, Elburz dağlarının en yükseğidir.

Denber: Hindistan'daki bir şehrin ve Kişmir yolundaki sarp bir kalenin adıdır.

Derî: Farsçanın, yaşamakta olan en eski lehçesi. Bugün kullanılan bazı Farsçâ kelimelerin ilk şekillerini bu lehçede bulmak mümkündür. Kelimenin kökü, "der" dir. Sonundaki i, nispet ekidir. Bir söylentiye göre der dili, Belh, Buhara, Bedahşan ve Merv bölgelerinde konuşulan dildir. Bu dilin, Arapça ile birlikte, aynı zamanda Cennet dili olduğu hakkında bir hadîsin bulunduğu bile söylenir. Dördüncü kattaki melekler bu dili konuşurlarmış.

Der dilinin Behmen, Cemşid ve Yezdcird taraflarından icadedildiği hakkında da bazı söylentiler vardır.

Dihkan: Aslı olan "Dihgân" dan Arapçalaştırılmıştır. Çiftçi, köy ağası ve eşraf anlamlarına geldiği gibi; geçmişteki vakaları bi-

len ve anlatan, yani bir çeşit vakanüvis anlamına da gelir. Edebiyatta, en çok bu anlamda olarak kullanılır. Edebiyatta benzetme yolundan gidilerek, bu kelime ile bileşik kelimeler de yapılmıştır. Meselâ, Dihkan-ı pîr: eski şarap, Dihkan-ı hûld: Cennetin bekçisi, yani Rıdvan gibi.

Dokuz kat gök: Kâinatın merkezi olan dünyanın etrafında, çepçevre gökler vardır. Bunlar, birbirlerini kuşatırlar ve sayıları da dokuzdur. İlk yedisinde, yedi gezegen yıldızlar bulunur. Sekizinci kat gökte ise, sayıları on ikiyi bulan yıldız kümeleri, yani burçlar yer almışlardır. Dokuzuncu kat gökte ise hiçbir şey yoktur, bomboş. Bu göğün adı "Atlas" tır. Gökler, Tanrı'nın yaratıcı kudretinin tezahürleri olan "Akl-i kül" ile "Nefs-i kül" ün birleşmesinden doğmuşlardır ve Kâinatın yapısındaki dört öğe "Anâsır-ı erbaa" ile birleşerek, yeryüzündeki bütün cansız ve canlı varlıkları meydana getirmişlerdir. Bu yüzden, yeryüzündeki bütün varlıkların babası yrinde oldukları için, hepsine birden "Âbâ-i ulviyye: yüksek babalar" adı da verilir.

Dört öğe: Eskilere göre, Âlemin yapısını kuran dört esas varlıktır, ki bunlar "su, toprak, hava ve ateş" tir. Eski terimlerle bunlara "Anâsır-ı erbaa veya Erkân-ı erbaa" denirdi. Şehname'de, Âlemin yaradılışından söz açıldığı sırada (s. 6) temas edilen bu dört unsurun kendilrine göre tabiatları, vasıfları vardır: suyun tabiatı yaşlık, toprağın tabiatı kuruluk, havanın tabiatı soğukluk ve ateşin tabiatı da sıcaklıktır. Eski terimlerle, bu tabiatlara da "Tebâyi-i erbaa" denir. Âlemin yaradılışına ait islâmlaşmış

eski bir düşünüşe göre, bu dört öğe ile dokuz kat göğün birleşmesinden, âlemdeki cansız ve canlı bütün varlıklar meydana gelmiştir. Önce cansız varlıklar ortaya çıkmıştır, ki bunlara eski terimi ile "cemâdat" denirdi. Canlı varlıklardan ilk olarak bitkiler (Nebatat), ondan sonra hayvanlar (Hayvanat) ve en sonra da insan yaradılmıştır. Cansızların, bitkilerin ve hayvanların topluluğuna da, eskiden, "Mevalid-i selâse" derlerdi.

E

Ehl-i Beyt: Kelime anlamı: evdekiler. Hazreti Muhammed'in evinde bulunanları, yani onun en yakınlarını anlatmak için kullanılan bu tâbirin kastettiği kimseler: kızı Fatma, damadı Ali ve torunları Hasan ile Hüseyin'dir.

Elburz: Firdevsi'ye göre, İran ile Hindistan arasındaki büyük bir dağın adıdır. Fakat, gerçek olarak Elburz, bir tek dağdan değil, birçok dağlardan ibaret bir silsiledir. Hazer denizinin güney kıyıları ve İran'ın kuzeyi boyunca uzanan bu dağlar, İran'ın en büyük dağlarıdır.

Eshâb: (Yahut "Sehâbe"). Kelime anlamı: arkadaşlar. Hazreti Muhammedin en yakın dostları. İlk zamanlar yalnız bu anlama gelen bu kelimenin anlamı sonraları çok genişlemiş ve Peygamberin bir kere yüzünü görmüş olanlara bile verilmiştir.

F

Fağfur: Eski Çin hükümdarlarına verilen ad. Bir söylentiye göre, Peygamber Nuh'un torunu olan Eşkân'ın soyundan gelme bir padişahın da adıdır.

Ferverdin: a - Güneş tak-

minin ilk ayı.
b - Her ayın on dokuzuncu günü.
Aynı adı taşıyan ayın on dokuzuncu günü, eski İran'da bir bayram günüdür. O günde, yeni elbiseler giyerek, insanlarca beslenen hayvanları seyretmek uğurlu sayılırdı.
c - İran mitolojisinde bir meleğin adı.

G

Gîlân: Hazer denizinin güneyinde, Taberistan'da bir il adı.

Gûrabe: Rüstem'in ve onun soyunun gömülü bulundukları türbenin adı.

H

Hirmend: Kuzey İran'daki Sîstan bölgesinin diğer adı.

Hoten: Doğu Türkistan'daki büyük bir şehrin adı. Misk çıkarılan âhuları bol olduğu için, miski ile ün kazanmıştır. Edebiyatta da, daha çok, adı bu vesile ile geçer.

Hüma: Söylentiye göre, daha çok, Çin adalarında bulunan ve kemikle beslenen bir kuştur, ki halk arasında "Devlet kuşu" diye anılır. Gölgesi kimin başına değerse, padişah olur veya mevkii yükselirmiş..

Hümayun: Kelime anlamı "kutlu, mesut" tur. "Hüma" ile nispet eki olan "yun" dan ibarettir. Bunun içindir ki padişahlara ait olan işlerde bir sıfat olarak kullanılır: Ferman-ı hümayun, Divan-ı hümayun, Nâme-i hümayun... gibi. Üzerinde Hüma kuşunun bulunduğu bayrağa da bu ad verilir.

İ

İrem: Eskdien, Yemen'de San'a ile Hadramud arasında bulunduğu söylenen bir şehir. Şehrin halkı Âd kavmi idi. Şeddad'ın hüküm-

darlığı sırasında şehir çok mamur hale gelmiş; halk Tanrı'yı unutarak puta tapmağa başlamış ve tanrılık iddiasında olan Şeddad, Cennetin bahçeleriyle boy ölçüşecek güzellikte bir de bahçe yaptırmıştı. Bu b a h ç e n i n güzelliği, Kur'an'da da (Fecir suresi) anlatılmaktadır. Adı, Şark edebiyatında Bag-i İrem İrem bahçesi) olarak geçer. Halkının Tanrı'dan yüz çevirmesi üzerine, Tanrı, Peygamber Hûd'u onları doğru yola çevirmek için göndrmişse de, onlar bir türlü imana gelmemişlerdir. Bunun üzerine T a n r ı kızarak İrem'i harap ve halkını da bir yelle mahvetmiştir. H û d, kendisine inananlarla birlikte, Mekke'ye giderek yerleşmiş ve orada ölmüştür.

K

Kahtan: Söylentiye g ö r e, Peygamber Nuhun'un soyundan olup, Bâbil taraflarından Yemen'e gelerek hükümet kuran bir adamın adıdır. Sonraları, onun hüküm sürdüğü yere de aynı ad verilmiştir.

Kâtûziyan: Kâtûzi'nin çoğulu. Din adamları.

Kerrenay: Eski bandolarda kullanılan, boru şeklindeki çalgılardan biri.

Külâh: Padişahlık tacı.

L

Lâciverd: Kendi adiyle anılan renkte, değerli bir taş.

M

May: Hindistan'da, büyücüleriyle ün almış bir şehir.

Mehmet oğlu Ebu Mansur: Firdevsi'nin zamanında, Tus şehrinin valisi.

Men: Türkçede batman deniln ağırlık ölçüsü.

Menşur: Padişahların, maiyetindekilere bir rütbe bağışlıyan yazılı buyrukları.

Mihrigân: Sevgi anlamına gelen "Mihr" kelimesiyle, süre anlatan "gân" ekinden yapılmış bileşik isim. Kesiksiz olarak sürüp giden sevgi anlamınadır.

Eski İran'da, Nevruzdan sonra en büyük sayılan bir bayramın adıdır. Güneş takviminin yedinci ayı olan Mihrümah ayının on altıncı gününden başlıyarak yirmi birinci günün sonuna kadar sürer. Eski inanışa göre Tanrı, bu bayram günlerinde, bütün cansız varlıkları da ruhlarla doldurur.

Bayramın ilk günü "Mihrigân-ı â m m e", son günü de "Mihrigân-ı hâsse" adını alırlar. Bayrama bu adın verilmesine sebep, bayram süresince, padişahların halka sevgi göstermeleri ve bağışlarda bulunmalarıdır. Bayramın ilk günü Feridun'un tahta çıktığı gün olduğu gibi; bir söylentiye göre, Mihr adındaki eski ve zâlim bir padişahın öldüğü ve başka bir söylentiye göre de Erdeşir-i Bâbegân'ın taç giydiği gündür.

Mihrümah: Güneş takviminin yedinci ayı.

Mûbit: (Bazan mûbet şeklinde de okunur.) Eski İran'da, daha çok, hukuk ve adalet işlerindeki uzmanlara verilen ad. Çapraşık işleri çözmek için, bunların düşüncelerinden faydalanılırdı.

N

Narven: Karaağaç cinsinden bir ağaca ve nar ağacına verilen ad.

Nasır: Gazne'li sultan Mahmud'un kardeşi.

Nesûdîyan: Nesûdî'nin çoğulu. Çiftçiler.

Nevruz: Kelime anlamı "yeni gün" dür. Yılda iki güne verilen ad:

I - İran'da güneş takviminin ilk ayı olan Ferverdin ayının ilk günüdür, ki "Nevruz-i âmme" adını taşır. Güneşin Koç burcuna

girdiği gündür:

a - Bir söylentiye göre, Tanrı kâinatı ve insanı bu günde yaratmış, yıldızların mahrekleri Koç burcundan geçmiş ve bütün yıldızlar bugün dönmeğe başlamışlardır.

b - Diğer bir söylentiye göre de, bugünün özel bir anlam kazanması, padişah Cem ile ilgilidir: Cem, bütün d ü n y a yı dolaştıktan sonra Azerbaycan'a gelmiş, orasını beğenerek tahtını kurup oturmuş. Gerek taht, gerekse başındaki taç ve üzerindeki elbiseler baştanbaşa mücevherlerle işlenmiş olduğu için, doğan güneşin ışıkları üzerine vurunca etrafa aksederek her tarafı ışığa boğmuş. Bu hali görenler: "bu günde bir özellik var. Bu, başka günlere benzemiyor. Bambaşka, yepyeni bir gün!" demişler. Ona, "Nevruz" adını koymuşlar ve Pehlevce'de "ışık" anlamına gelen "şid" kelimesini de ekliyerek, Cem'in adını Cemşid'e çevirmişler.

II - Aynı adı taşıyan ikinci gün de, yine Ferverdin ayının yedinci günüdür ki "Nevruz-i hâsse" adını alır. Bugün de yine Cemşid ile ilgilidir. Söylentiye göre Cemşid, bugün, devletin ilerigelenlerini toplıyarak onlara hitabetmiş ve bugünün Tanrı'ya şükür ve ibadet günü olarak sayılmasını ve yapılacak törenin her yıl tekrarlanmasını istemiştir. "Nevruz-i âmme" ile "Nevruz-i hâsse" arasındaki altı gün zarfında eski İran padişahları, ihtiyaç sahiplerinin bütün isteklerini yerine getirirler, mahpusları serbest bırakırlar, içki ve eğlence ile vakit geçirirlermiş.

"Nevruz-i âmme" ye "Nevruz-i büzürk: büyük nevruz" da denir. "Nevruz-i b ü z ü r k", aynı zamanda, musikide de bir makam adıdır. Yine musikide,

böyle nevruz kelimesiyle ilgili olan "Nevruz-i hârâ" ve "Nevruz-i hordek" adlı iki makam daha vardır.

Nimruz: Kuzey İran'daki eski Sîstan ilinin başka bir adı.

Bir söylentiye göre, peygamber Süleyman bu ülkeye vardığı zaman, her tarafı su ile dolu görmüş. Bunun üzerine, maiyetindeki iftritlere emir vermiş. Onlar da, su altındaki bütün yerleri toprakla doldurmuşlar. Bu iş sabahtan öğleye kadar sürdüğü için, "yarım gün" anlamına olarak, o ülkeye "Nimruz" adı verilmiş.

Başka bir söylentiye göre de, Çin hakanı bu ülkede ordusu ile yarım gün mola verdiği veya bu ülkenin büyüklüğü dünyanın yarısı kadar tuttuğu için ona bu ad verilmiştir.

Nimruz, aynı zamanda, eski İran musikisinde bir makam adıdır.

Nisârîyan: Nisari'nin çoğulu. Sipahiler.

P

Pehlevce: Farsçanın, bulunduğu söylenen yedi lehçesinden biri. Lûgat olarak birçok anlama gelen bu kelimenin bir diyalekte ad olarak nereden geldiği hususunda kesin bir sonuca varılamamıştır.

a - Bir söylentiye göre Pehlev, peygamber Nuh'un t o r u n udur. Soyundan gelen insanların konuştukları dile de, onun adına bağlanılarak, Pehlevce denmiştir.

b - Diğer bir söylentiye göre Pehle, İran'da Rey, Isfahan ve Dînur illerini taşıyan bir bölgenin adıdır. Pehlevce, bu bölgede konuşulan dildir.

c - Üçüncü bir söylentiye göre de Pehlev, genel olarak, şehir anlamına gelir. Bu bakımdan Pehlevce,

şehirlerde konuşulan dil demektir.

Fakat, tarihî bakımdan Pehlevce, doğu ve kuzey doğu Irak'ta, Sami unsurların dilleriyle Frasçanın karışmasından m e y d a n a gelmiş bir karma dildir. Daha çok İran'ın sınırında, bir yanında meydana gelen bir dil bulunduğu ve Pehlev'in bir lûgat anlamı da "yan" demek olduğu için, kendisine bu adın verilmiş olması muhtemel görülmektedir.

Perniyan: Genel olarak nakışlı kumaşa ve özel olarak da en iyi cinsten Çin kumaşına verilen ad.

R

Rey: Doğu Irak'taki bir şehrin adı. Söylentiye göre bu şehir, birinin adı Rey, birinin adı da Râz olan iki kardeş tarafından kurulmuştur. Şehrin yapılması bittikten sonra şehre ad vermek hususunda iki kardeş arasında bir anlaşmazlık çıkmış. Her ikisi de şehre kendi adlarını vermek istiyorlarmış. Bunun üzerine, olgun kişiler bir araya gelerek, bu anlaşmazlığı şöylece ortadan kaldırmışlar: ş e h r e Rey ve ahalisine de Râz adını vermişler. Onun içindir ki Rey şehrinden yetişen büyük kimselerin adlarının sonunda Rey değil, Râz adı bulunur: Fahreddin-i Râzî gibi.

Rûd: Bazılarına göre kemana, bazılarına göre de kanuna benziyen eski İran çalgılarından biri.

S

Sâri: İran'da, Mazenderân ırmağı üzerinde ve Tahran'ın kuzey doğusundaki bir şehrin adı.

Sede: Metinde söylendiği üzere, lûgat anlamlarından biri de "ateş" olduğu için, Hûşengin

ateşi buluşundan doğmuş bir bayrama ad olduğu gibi; Behmen ayının onuncu günü yapılan bu bayramın nereden çıktığı hakkında başka söylentiler de vardır:

a - Kiyûmers; çocuklarının sayısı yüzü bulunca, bunları aralarında evlendirmiş ve düğün gecesi büyük bir ateş yaktırmış. O zamandan beri, bu düğün günü bayram günu olarak kabul edilmiştir.

b - Çocuklarının sayısı yüzü bulan ve onları aralarında evlendiren Kiyûmers değil, peygamber Âdem'dir. Bugünün kutlanması da o zamandan kalmıştır.

Kelimenin her iki söylentiye de uygun olan bir lûgat anlamı da, "yüz" sayısıdır. Yüz anlamına gelen "Sed", sonradan Arapçalaştırılarak "sad" haline gelmiştir.

Simâk: İki yıldızdan ibaret olan ve eski yıldız bilimine göre sekizinci kat gökte bulunan bir burç.

Simürg: Arapçıdan geçme olarak Türkçede de Zümrüdüanka denilen, adı olup ortada kendisi bulunmıyan bir kuş, Anka adı, boynunun çok uzun olmasından ötürü verilmiştir.

Söylentiye göre bu kuş, Kaf dağında oturmuş. Üzerinde her kuştan bir tüy taşıdığı için vücudu bir kuşlar koleksiyonu halinde olan bu kuşun yüzü insan yüzüne benzermiş. Farsçadaki bir adı da Sirenk'tir. Mecaz olarak, edebiyatta, yerine getirilmesi güç vaitler ve kolay kolay ele geçmiyen şeyler için de kullanılır.

Bir söylentiye göre de Simürg, bir kuşun değil, Rüstem'i yetiştiren olgun bir kişinin adıdır.

Sîstan: İran'ın kuzey doğusundaki bir ilin adı.

Ş

Şeypur: Eski bandolarda kulanılan, tunçtan yapılmış, boru biçiminde bir çalgı.

T

Tıraz: (Taraz olarak da söylenir.) Türkistan ile Çin sınırında, güzelleriyle tanınmış bir şehrin adıdır. Miskin iyisi de bu şehirden çıkarmış.
Tıraz kelimesi, lûgat olarak, değerli kumaşlar yapan tezgâhlar, şeker kamışı ve şeker yapılan yerler için de kullanılır.

Töz: Kendi kendisine varolan ve başka varlıkların da kendisinden çıkmasına elverişli bulunan anavarlık, cevher.

Y

Yâzi: Bir uzunluk ölçüsü. Boyu, el parmaklarının ucundan dirseğe kadar olan mesafe tutarındadır.

Yedi gezegen yıldız: Eski yıldız bilgisi (İlmi nücum: astrologie) ye göre, Kâinatın merkezinde dünya vardır. Bütün yıldızlar onun etrafında dönerler. Bu dönen yıldızların belli başlıları yedi tane olup, sırasiyle "Ay, Utarid, Merih, Güneş, Zühre, Müşteri ve Zühal" den ibarettir. Bunlar yeryüzündeki bütün olaylar ve varlıklar üzerinde etki sahibidirler. Olayların gelişmesini ve insanların kaderlerini onlar belli ederler. Bunların bir kısmı uğurlu, bir kısmı da uğursuz olduğu için, yeryüzündeki olaylar da onlara tâbi olarak, uğurlu veya uğursuz, başarılı veya başarısız olur. Bu yedi yıldız, dünyanın etrafını çeviren yedi kat gökte yukardaki sıraya göre yer

almışlardır. Her haftanın bir gününde, yeryüzündeki olayları bu yıldızlardan biri idar eder, daha doğrusu onları etkisi altında bırakır. Sekizinci kat gökte de bu yıldızların bağlı bulundukları b u r ç l a r vardır. Bunların sayısı da on ikidir. Her birinin biçimi çoğunlukla bir hayvana benzetilerek, bunlar da ona göre adlandırılmışlardır: Aslan burcu, Koç burçu, Akrep burcu... gibi. Bu yedi yıldızın içinde en uğursuzu Merih'tir. Bunun için ona "Nahs-i ekber: en büyük uğursuz" denir. En uğurlu olan Müşteri'ye de "Saad-i ekber: en uğurlu" derler. Merih'ten sonra uğursuzlukta kinci olan Merih'e "Nahs-i asgar: en küçük uğursuz", uğurlu oluşta Müşteri'den sonra gelen güneşe de "Saad-i asgar" adı verilir.

Yıldız bakıcı: Eski yıldız bilgisi (İlmi nümum) ne göre, yedi kat gökteki yedi büyük yıldızın, yeryüzündeki bütün varlıklar ve bütün olaylar üzerinde etkileri vardır. Bu etkilerde, yıldızların tabiatına bağlıdır. Yıldızların bazıları uğurlu, bazıları uğursuz olduğu ve her günün ayrı ayrı saatlerinde başka başka yıldızlar yeryüzüne hâkim bulundukları için, bir olayın başarılı veya başarısız, hayırlı veya hayırsız oluşu da, o saatte hâkim bulunan yıldızın tabiatına dayanır. Eğer yıldız uğurlu ise olay da hayırlı ve başarılı, değilse hayırsız ve başarısız olur. Eskiler, yıldızların bu etkisine çok inanırlardı. Bundan ötürü, eski cemiyetlerde, yıldızları ve onların etkilerini bilen uzmanlar, yıldız bilginleri çok rağbet gören kimselerdi. Padişahların ve büyük komutanların yanlarında, hangi saatte yeryüzüne hangi yıl-

dızın hâkim olacağını bilen kimseler bulunurdu. Büyük bir işe veya savaşa girişilmeden önce, bu bilginler yıldızlara bakarak durumu bildirirler, o işe veya savaşa girişilip girişilmemesini tavsiye ederlerdi. Yıldız bakıcılar, eski terimi ile müneccimler işte bunlardır. Eskiden, yıldız bakıcıların en çok uğraştıkları işlerden biri de, doğumlardır. Bir çocuğun doğduğu saate hâkim olan yıldızın uğurlu veya uğursuz oluşuna bakarlar, böylece onun talihi ve geleceği hakkında tahminlerde bulunurlardı.

Z

Zâbil (yahut Zâbilistan): Afganistan'ın güney batısındaki bir iiin adı.

Not: Metnin içinde izahsız bırakılmış olan herhangi bir kelime veya tâbiri, şahıs veya yer adlarını çözmek için başvurulacak olan açılamayı daha kullanışlı bir duruma koyabilmek için, onu, alfabe sırasına göre tertiplemeyi faydalı buldum. Böylece okuyucu, metnin türlü sahifelerinde geçebilecek olan aynı bir kelimenin açılamadaki karşılığını bulabilmek için, onun ilk geçtiği beytin ve sahifenin sayısını hatırlamak ve onu uzun uzadıya dıya aramak güçlüğünden kurtulmuş olacaktır.

İÇİNDEKİLER

Sayfa